

ศึกษาวิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตรายิกธรรม
AN ANALYTICAL STUDY OF THE DANGEROUS CAUSE OF *Upasampadā*
ACCORDING TO *Antarāyikadhamma*

พระอดุลย์ รตนปณฺโณ (โชคดี)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

ศึกษาวิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตราภิธรรม

พระอดุลย์ รตนปณโณ (โชคดี)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

An Analytical Study of the Dangerous Cause of *Upasampadā*
According to *Antarāyikadhamma*

Phra Adun *Ratanapañño* (Chokdee)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตรายกธรรม” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนดเสน, ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.มานพ นักรเรียน)

กรรมการ

(พระมหาบุญศรี ญาณวุดโธ, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระราชรัตนมณี, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.วิโรจน์ คุ้มครอง)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระราชรัตนมณี, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.วิโรจน์ คุ้มครอง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระอดุลย์ รตนปโย)

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ศึกษาวิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตราয়ิกธรรม
ผู้วิจัย	: พระอดุลย์ รตนปญโญ (โชคดี)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	
	: พระราชรัตนมุนี, ผศ.ดร., ป.ธ.๘, พธ.บ. (บาลีพุทธศาสตร์), พธ.ม. (บาลี), พธ.ด. (บาลีพุทธศาสตร์)
	: ผศ.ดร. วิโรจน์ คุ้มครอง, ป.ธ.๙, พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาสาเหตุที่เป็นอันตรายต่อการอุปสมบทตามหลักอันตราয়ิกธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สาเหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตราয়ิกธรรม งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารโดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาวิเคราะห์สรุปรายงานเชิงพรรณนาตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญ จากการศึกษาพบว่า

การอุปสมบทคือการสละการครองเรือนเป็นบรรพชิตเพื่อปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดเพื่อพ้นจากทุกข์ การอุปสมบทมี ๘ อย่าง มีเอหิอุปัสมบทา ติสรณคณูปสัมปทา ญัตติจตุตถกรรม เป็นต้น เมื่ออุปสมบทแล้วต้องปฏิบัติตนเป็นบรรพชิตศึกษาพระธรรมวินัยเพื่อยินดีในสมณธรรม โดยผู้อุปสมบทจะต้องมีศรัทธาต่อพระรัตนตรัย สาเหตุของการอุปสมบทเพื่อต้องการพ้นทุกข์และปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด การอุปสมบทมีอานิสงส์มากโดยเฉพาะผลด้านการปฏิบัติธรรมเฉพาะตนและยังมีอานิสงส์ระดับสังคมคือการสืบต่อพุทธประเพณีตามหลักพระพุทธศาสนาให้ดำรงยาวนาน

สาเหตุที่เป็นอันตรายต่อการอุปสมบทตามหลักอันตราয়ิกธรรม คือ อันตราয়ิกธรรมทั้ง ๑๓ ข้อเป็นสิ่งที่ขัดขวางให้การอุปสมบทนั้นไม่สมบูรณ์ บกพร่อง ทำให้เกิดป्लीโพทกังวลทั้งต่อผู้อุปสมบทและผู้อยู่ร่วม ดังนั้นก่อนที่จะอุปสมบทจึงมีการสอบถามอันตราয়ิกธรรมกับผู้ที่จะอุปสมบทเพราะหากอุปสมบทไปแล้วอาจทำให้ภาวะของการเป็นภิกษุเป็นอยู่อย่างลำบากจนเป็นสาเหตุให้การปฏิบัติธรรมไม่บรรลุจุดประสงค์และอาจทำความลำบากแก่พระภิกษุรูปอื่น เช่น การเป็นโรคเรื้อน โรคฝีดาษ เป็นลมบ้าหมู ต้องได้รับการอนุญาตจากบิดามารดา มีอายุครบ ปี ๒๐ เป็นต้น

วิเคราะห์สาเหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตราয়ิกธรรม ๑๓ ข้อ พบว่าการเป็นโรคติดต่อ เป็นอันตรายทั้งต่อตนเองและผู้อยู่ร่วมเกิดความปริโภทกังวล ผู้จะอุปสมบทควรทำการรักษาตนให้หายจากโรคเสียก่อน จึงค่อยอุปสมบท ข้อว่า ต้องเป็นมนุษย์ผู้ชาย ไม่เป็นหนีสิน ไม่มีราชภัฏติดตัว เพื่อให้ชีวิตการอุปสมบทไม่ติดอยู่กับอารมณ์เช่นผู้หญิง มีความปลอดภัย ไม่มีป्लीโพทอยู่ที่ใดก็ได้ ส่วนข้อมารดาบิดาต้องอนุญาตก่อนเพราะท่านต้องมีคนดูแล หากมีบุตรคนเดียวย่อมทำให้ผู้อุปสมบทห่วงใยบิดามารดา ข้อว่าอายุต้อง ๒๐ ปีบริบูรณ์เพราะพระภิกษุต้องมีวุฒิภาวะ ความเป็นผู้ใหญ่และความรับผิดชอบ ข้อว่าต้องมีบริวารครบเพื่อให้ท่านเลี้ยงชีพและเป็นที่ตั้งของศรัทธาแก่ผู้พบเห็น

Thesis Title : An Analytical Study of the Dangerous Cause of
Upasampadā according to Antarāyikadhamma

Researcher : Phra Adun *Ratanapañño* (Chokdee)

Degree : Master of Arts (Buddhist)

Thesis Supervisor Committee

: Phrarajratanamuni, Asst. Prof. Dr., Pali VIII, M.A. (Pali), Ph.D.
(Pali and Buddhist Studies)

: Asst. Prof., Dr. Viroj Koomkrong, Pali X,
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist)

Date of Graduation : March 16, 2018

Abstract

This research aims at 3 dha objectives; 1) to study the *Upasampadā* in *Buddhist* tradition, 2) to study the dangerous cause of *Upasampadā* and 3) to analyze the dangerous cause of *Upasampadā* according to *Antarāyikadhamma* by collecting the data from the *Tipitaka*, commentaries, sub-commentaries, academic texts and other related research works. The mentioned documents are composed, written in descriptive style and finally checked by the experts. From the study, the findings were that;

Upasampadā or Buddhist ordination was renunciation of worldly life living as an ascetic for *Dhamma practice* aiming at suffering end. There are 8 types of *Buddhist* ordination such as *Ehibhikkhu-upasampadā*, *Tisaranagamanupasampadā* and *Natticatutthakamma etc.* Having ordained, one will become Bhikkhu. He must study Dhamma and discipline for living as homeless life with satisfaction and keeping faith in the *Triple* Gems. Cause of ordination starts from longing for enlightenment and strict discipline. Benefits of ordination one gain are private dhamma practice for enlightenment and continuity of *Buddhist* culture in long time.

Dangerous cause of *Upasampadā* based on *Antarāyikadhamma* was that these 13 *Antarāyikadhamma* obstruct or incomplete such ordination causing anxieties and being concern for oneself and others in group, therefore before ordaining, the preceptor must ask for these *Antarāyikadhamma* such as leprosy, smallpox, epilepsy, allowance from parents, fully 20 years old etc. to those who are going to be ordained due to his incomplete ordination will cause difficult life as a *Bhikkhu* which might endanger to others and blocking the purpose of Buddhist ordination.

An analysis of dangerous cause of *Upasampadā* based on 13 *Antarāyikadhamma* was that infective diseases without healing may cause the dangers to oneself and others become anxious and burdening. One who prepares for ordination must recover oneself from diseases before ordaining. These themes; male, without debts, not in services of governments are allowed because *Bhikkhu* can live safely rationally, without worries and be able to stay in everywhere. The allowance from parents because parents needs children to continue their works and heir especially the family which has only one son. Fully 20 years of ages is allowed because *Bhikkhus* must have majority, responsibilities and leadership for living. With complete requisite, *Bhikkhus* can continue their lives and the faithful appearance for public.

กิตติกรรมประกาศ

เกล้าฯ ขอประทานโอกาสกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (อุปสมมหาเถร) เจ้าคณะใหญ่หนกลางกรรมการมหาเถรสมาคมประธานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆษนครปฐม เป็นอย่างสูงที่พระเดชพระคุณฯ ได้เมตตาเปิดการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา นี้ขึ้นเพื่อให้โอกาสในการศึกษา อันส่งผลให้เกล้าฯ ได้เข้ามาศึกษาเป็นรุ่นที่ ๒

ขอกราบขอบพระคุณพระมหาโกมล กมล รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บาลีศึกษาพุทธโฆษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตบาลีศึกษาพุทธโฆษ นครปฐม

ขอกราบขอบพระคุณพระเทพสุวรรณเมธี (สุชาติ กิตติปญโญ) รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆษ นครปฐม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีนั้น ผู้ศึกษาวิจัย ขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระราชรัตนมณี, ผศ.ดร. ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นอย่างยิ่งที่กรุณาช่วยให้คำปรึกษาแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับวิทยานิพนธ์นี้มาโดยตลอดรวมทั้ง ขอขอบคุณอาจารย์ ผ.ศ.ดร. วิโรจน์ คัมครอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำเพิ่มเติม เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นของวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระเถรานุเถระผู้ทรงคุณวุฒิทุกรูป และขอเจริญพรขอบคุณคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาประสาทความรู้ในด้านต่าง ๆ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่หลักสูตรบัณฑิตศึกษา และเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกท่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆษ นครปฐม ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับดำเนินการต่าง ๆ และกัลยาณมิตรปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่น ๒ ทุกท่าน ที่ช่วยเป็นกำลังใจให้งานวิจัยได้สำเร็จลุล่วง ตลอดจนเอื้อเฟื้อข้อมูลในการทำวิจัย ตลอดถึงผู้เป็นเจ้าของผลงานทางวิชาการอันทรงคุณค่าทุกท่าน ที่ผู้วิจัยนำมาอ้างอิงประกอบในการทำวิจัยเรื่องนี้

คุณงามความดีในการศึกษาค้นคว้าและการจัดทำวิทยานิพนธ์นี้ ผู้ขอน้อมนำมาบูชาสักการะแด่พระรัตนตรัย และบูชาคุณบุพการี บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดทั้งครูอาจารย์และท่านเป็นเจ้าของตำรา ที่ได้กรุณาประสิทธิประสาทวิชาความรู้ ยังผลให้ผู้วิจัยได้ประสบความสำเร็จในการศึกษาด้วยดี

พระอดุลย์ รัตนปญโญ (โชคดี)

๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๗
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๘
บทที่ ๒ การอุปสมบทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท	๙
๒.๑ จุดมุ่งหมายการอุปสมบท	๙
๒.๒ ประเภทของการอุปสมบท	๑๓
๒.๓ แนวทางของการอุปสมบท	๑๘
๒.๔ วิธีการอุปสมบทในคัมภีร์พุทธศาสนา	๑๘
๒.๕ เหตุจูงใจในการอุปสมบท	๒๔
๒.๖ สรุปรูป	๓๒

บทที่ ๓ สาเหตุที่เป็นอันตรายต่อการอุปสมบทตามหลักอันตรายิทธิธรรมในคัมภีร์พระพุทธ

๓๕

ศาสนาเถรวาท

๓.๑ ความหมายของอันตรายิทธิธรรมในการอุปสมบท	๓๕
๓.๒ สาเหตุของอันตรายิทธิธรรมในการอุปสมบท	๕๒
๓.๓ ประเภทอันตรายิทธิธรรมกับลักษณะในการห้ามบรรพชาและอุปสมบท	๕๔
๓.๓.๑ เป็นโรคเรื้อน	๓๖
๓.๓.๒ เป็นโรคฝี	๓๖
๓.๓.๓ เป็นโรคช้ำกลาก	๓๗
๓.๓.๔ เป็นโรคมองคร่อมมีเสมหะแห่งอยู่ในลำหลอดปอด	๓๙
๓.๓.๕ เป็นโรคลมบ้าหมู	๔๐
๓.๓.๖ ไม่เป็นมนุษย์	๔๒
๓.๓.๗ ไม่เป็นบุรุษ	๔๓
๓.๓.๘ ไม่เป็นไท	๔๔
๓.๓.๙ มีหนี้สิน	๔๖
๓.๓.๑๐ ติดราชากร	๔๖
๓.๓.๑๑ มารดาบิดาไม่อนุญาต	๔๗
๓.๓.๑๒ มีอายุไม่ครบ ๒๐ บริบูรณ์	๕๐
๓.๓.๑๓ ไม่มีบาตรไม่มีจีวร	๕๑
๓.๔ สรูป	๕๕

๕๘

บทที่ ๔ วิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตรายิทธิธรรม

๔.๑ วิเคราะห์โรคเรื้อนเป็นอันตรายในการอุปสมบท	๕๘
๔.๒ วิเคราะห์โรคฝีเป็นอันตรายในการอุปสมบท	๖๐
๔.๓ วิเคราะห์โรคช้ำกลากเป็นอันตรายในการอุปสมบท	๖๒
๔.๔ วิเคราะห์โรคมองคร่อมเป็นอันตรายในการอุปสมบท	๖๕
๔.๕ วิเคราะห์โรคลมบ้าหมูเป็นอันตรายในการอุปสมบท	๖๘

	ช
๔.๖ วิเคราะห์ความเป็นมนุษย์เป็นอันตรายในการอุปสมบท	๗๑
๔.๗ วิเคราะห์เป็นไม่บุรุษคือเพศชายเป็นอันตรายในการอุปสมบท	๗๒
๔.๘ วิเคราะห์เป็นทาสเป็นอันตรายในการอุปสมบท	๗๕
๔.๙ วิเคราะห์ความมีหนี้สินเป็นอันตรายในการอุปสมบท	๗๗
๔.๑๐ วิเคราะห์ติดราชการเป็นอันตรายในการอุปสมบท	๗๘
๔.๑๑ วิเคราะห์มารดาบิดาไม่อนุญาตเป็นอันตรายในการอุปสมบท	๘๐
๔.๑๒ วิเคราะห์อายุไม่ครบ ๒๐ บริบูรณ์เป็นอันตรายในการอุปสมบท	๘๐
๔.๑๓ วิเคราะห์การไม่มีบาตรและจีวรเป็นอันตรายในการอุปสมบท	๘๒
๔.๑๔ สรุป	๘๔

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๗
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๙๓
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะนโยบาย	๙๓
๕.๒.๒ ข้อเสนอเพื่อการวิจัย	๙๓
บรรณานุกรม	๙๔
ประวัติผู้วิจัย	๙๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. ชื่อย่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อชื่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบุ เล่ม/ข้อ /หน้าหลังคำย่อชื่อคัมภีร์ตัวอย่างเช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๖/๑๐ หมายถึง ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก เล่ม ๑๐ ข้อ ๑๖ หน้า ๑๐

พระวินัยปิฎก

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษาไทย
๒	วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
๓	วิ.ภิกขุณี. (ไทย)	= วินัยปิฎก ภิกขุณีวิภังค์	(ภาษาไทย)
๔	วิ.ม. (ไทย)	= วินัยปิฎก มหาวรรค	(ภาษาไทย)
๗	วิ.จ. (ไทย)	= วินัยปิฎก จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
๘	วิ.ป. (ไทย)	= วินัยปิฎก ปริวารวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษาไทย
๙	ที.สี. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
๑๐	ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
๑๒	ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์	(ภาษาไทย)
๑๓	ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณณาสก์	(ภาษาไทย)
๑๔	ม.อ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อูปริปณณาสก์	(ภาษาไทย)
๑๕	สั.ส. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
๑๖	สั.นิ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
๑๗	สั.ข. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ขันธวรรค	(ภาษาไทย)
๑๘	สั.สพ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค	(ภาษาไทย)
๑๙	สั.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
๒๐	อง.เอกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)

๒๑	อง.ทก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
๒๒	อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
๒๓	อง.อฎฐก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อัฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
๒๔	อง.ทสก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
๒๕	ช.อุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ชุททกนิกาย อุทาน	(ภาษาไทย)
๒๖	ช.วิ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ชุททกนิกาย วิมานวัตถุ	(ภาษาไทย)
๒๖	ช.เถรี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ชุททกนิกาย เถรีคาถา	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

เล่ม	คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษาไทย
๓๕	อภิ.วิ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก วิภังค์	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอุปสมบทในสมัยปัจจุบันของชาวไทยที่นับศาสนาพุทธนั้นก็ยังคงประเพณีปฏิบัติสืบเนื่องกันอยู่จนถึงปัจจุบันอันมีเสื่อมคล้ายสาเหตุมาจากความเลื่อมใสศรัทธาในคำสอนของพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนทั้งหลายลักษณะของการอุปสมบทในปัจจุบันมี ๒ ลักษณะด้วยกันคือการอุปสมบทพระภิกษุกับบรรพชาเป็นสามเณรและการอุปสมบทเรียกว่าการบวชเป็นพระภิกษุและประเภทของการอุปสมบทที่ใช้อยู่ในปัจจุบันใช้แบบ ญัตติจตตถกรรมอุปสัมปทาคือการอุปสมบทด้วยคำประกาศย้ำ ๓ ครั้งและรวมทั้งคำประกาศนาคเป็นครั้งที่ ๔ ซึ่งเป็นวิธีการอุปสมบทที่พระพุทธเจ้าได้ทรงอนุญาตให้หมู่สงฆ์อุปสมบทให้แก่กุลบุตรโดยให้ผู้อุปสมบทนั้นต้องบรรพชาเป็นสามเณรก่อนแล้วให้ขออุปสมบทเป็นพระภิกษุต่อจากนั้นให้พระกรรมวาจาสดประกาศย้ำครั้งที่ ๑ ว่าหมู่สงฆ์จะรับผู้นั้นเป็นพระภิกษุหรือไม่และในตอนนั้นเองเมื่อสงฆ์ยังนั่งนิ่งอยู่ก็จะสดประกาศย้ำอีก ๓ ครั้งและในตอนนั้นถ้าไม่มีใครคัดค้านก็จะป็นอันสำเร็จเป็นพระภิกษุ

ทันทีที่วิธีการอุปสมบทแบบนี้ได้ใช้มาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบันหน้าที่สำคัญสำหรับผู้ที่จะขออุปสมบทเป็นพระภิกษุจะต้องท่องคำขานนาคให้ได้ขึ้นใจและคำขอบรรพชาคำสมาทานสิกขาบทกับคำขอนิสัยและคำตอบกับคำถามของพระกรรมวาจาให้ได้ขึ้นใจอยู่เสมอต่อจากนั้นเมื่อใกล้ถึงวันที่จะอุปสมบทจะต้องไปอยู่วัดเพื่อฝึกซ้อมในชั้นตอนพิธีต่างสำหรับการบรรพชาและอุปสมบท นอกจากนี้พระพี่เลี้ยงจะทำหน้าที่ไปขอฉายาคือชื่อใหม่ของผู้อุปสมบทกับเจ้าอาวาสเพื่อที่จะใช้ตอบคำถามของพระกรรมวาจาต่อหน้าที่ประชุมสงฆ์ในเวลาที่จะทำพิธีอุปสมบทเมื่อถึงกำหนดแล้วพระสงฆ์ที่ได้รับอาราธนาในพิธีอุปสมบทได้แก่พระอุปัชฌาย์พระคู่สวดและพระอันดับและก่อนจะเข้าสู่อุโบสถญาติโยมต้องนั่งตามแผนผังที่พระสงฆ์กำหนดให้ต่อจากนั้นพิธีจะเริ่มโดยให้พ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่เข้านั่งข้างหน้านาคเพื่อที่จะได้มอบผ้าไตรให้นาคเข้าทำพิธีอุปสมบทต่อพระสงฆ์ซึ่งจะปฏิบัติแบบเดียวกับตอนซ้อมขานนาคจากนั้นพระอุปัชฌาย์จะบอกอนุศาสน์แก่ผู้อุปสมบทเมื่อพระอุปัชฌาย์บอกอนุศาสน์เสร็จแล้วเจ้าภาพญาติมิตรถวายของพระอันดับต่อจากนั้นพระอุปัชฌาย์จะบอกให้พระใหม่มานั่งรับประเคนของบริขารบวชที่ด้านหน้าพระใหม่จะออกมานั่งพับเพียบอยู่ท้ายอาสนสงฆ์และจะทอดผ้ากราบไว้ข้างหน้าหากผู้ชายประเคน^๑

ก็รับของด้วยมือได้เมื่อรับของประเคนหมดแล้วเตรียมกรวดน้ำเป็นเสร็จพิธีการอุปสมบทในสมัยครั้งพุทธกาลของผู้ที่เลื่อมใสในคำสอนขององค์สัมมาสัมมาพุทธเจ้านั้นหลังจากพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วทรงพิจารณาธรรมที่พระองค์ตรัสรู้มาเป็นเวลา ๗ สัปดาห์และทรง

^๑ วิ.ม. (ไทย) ๔/๗๐/๘๘.

เห็นว่าพระธรรมนั้นยากต่อบุคคลทั่วไปที่จะเข้าใจและจะปฏิบัติตามได้พระองค์จึงทรงพิจารณาว่าบุคคลในโลกนี้มีหลายจำพวกเปรียบเหมือนกับบัว ๔ เหล่าที่มีทั้งผู้ที่สอนได้ง่ายและผู้ที่สอนได้ยากพระองค์จึงทรงระลึกถึงอาหารดาบสและอุทกดาบสผู้เป็นพระอาจารย์จึงหวังเสด็จไปโปรดแต่ทั้งสองท่านเสียชีวิตแล้วพระองค์จึงทรงระลึกถึงปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ที่เคยมาเฝ้ารับใช้จึงได้เสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันได้ทรงแสดงธรรมเทศนากัณฑ์แรกธรรมที่พระองค์ทรงแสดงชื่อว่าธัมมจักกัปปวัตตนสูตรซึ่งมีความหมายว่าสูตรของการหมุนของวงล้อแห่งพระธรรมให้เป็นไปซึ่งถือเป็นการแสดงพระธรรมเทศนาครั้งแรกในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๘ ซึ่งตรงกับวันอาสาฬหบูชาในขณะที่พระพุทธองค์แสดงธรรมจบลงพระโกณฑัญญะได้ธรรมจักขุคือดวงตาเห็นธรรมเป็นคนแรกพระพุทธองค์จึงทรงเปล่งวาจาว่าอัญญาสิวัตโกณฑัญญะแปลว่าโกณฑัญญะได้รู้แล้วหนอจึงได้สมญาว่าอัญญาโกณฑัญญะและได้รับการอุปสมบทเป็นพระสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนาโดยเรียกการอุปสมบท^๒

นี้ว่าพระพุทธเจ้าทรงอุปสมบทให้ว่าเอหิภิกขุอุปสัมปทาหลังจากปัญจวัคคีย์ได้อุปสมบททั้งหมดแล้วพระพุทธองค์จึงทรงแสดงธรรมเทศนากัณฑ์ที่สองคืออนัตตลักขณสูตรปัญจวัคคีย์จึงสำเร็จเป็นพระอรหันต์ในเวลาต่อมาต่อมาพระพุทธเจ้าได้ไปเทศน์พระธรรมเทศนาโปรดแก่ยสะกุลบุตรรวมทั้งเพื่อนของยสะกุลบุตรจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทั้งหมดรวม ๖๐ รูปพระพุทธเจ้าทรงมีพระราชประสงค์จะให้มนุษย์โลกพ้นทุกข์พ้นจากกิเลสจึงตรัสเรียกเหล่าสาวกทั้ง ๖๐ รูปให้มาประชุมกันและทรงตรัสให้พระสาวก ๖๐ รูป ให้จาริกไปและแยกย้ายกันเดินทางไปประกาศ ศาสนา ๖๐ แห่งไปโดยลำพังไปในเส้นทางที่ไม่ซ้ำกันเพื่อที่จะได้สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ในหลายพื้นที่อย่างครอบคลุมและทั่วถึงส่วนพระองค์เองได้เสด็จไปแสดงธรรม ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคมหลังจากที่เหล่าพระสงฆ์สาวกได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้มีผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากแล้วบุคคลที่เลื่อมใสเหล่านั้นได้มีความประสงค์จะอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเหล่าพระสงฆ์สาวกของพระพุทธองค์จะต้องนำตัวของผู้ที่ขออุปสมบทเข้ามาในพระพุทธศาสนาจึงเข้ามาเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อให้พระพุทธองค์ทรงประทานอุปสมบทให้แล้วต่อมา^๓

พระพุทธองค์เห็นว่าเป็นความลำบากแก่เหล่าพระสงฆ์สาวกและผู้ที่จะอุปสมบทต้องเดินทางไกลเพื่อขอเข้าเฝ้าพระพุทธองค์พระองค์จึงทรงอนุญาตให้เหล่าพระสงฆ์สาวกสามารถดำเนินการอุปสมบทได้โดยใช้วิธีการติสรณคมณุปสัมปาคือการปฏิญาณตนเป็นผู้ถึงพระรัตนตรัยพระพุทธศาสนา จึงหยั่งรากฝังลึกและแพร่หลายในดินแดนต่าง ๆ เป็นต้นมาลักษณะของการอุปสมบทในสมัยพุทธกาล ท่านอุปสมบทเพื่อขัดเกลาสิ่งที่เป็นเครื่องเศร้าหมองเป็นมลทินทั้งหลายคือกิเลสตัณหาให้หมดไปจากจิตจากใจเพราะท่านรู้ว่าไม่มีอะไรในโลกนี้ที่มีพิษมีภัยที่จะเป็นเครื่องขัดขวางความสุขและความเจริญนอกจากกิเลสตัณหาที่มีอยู่ในใจของสัตว์โลกทั้งหลายผู้ใดก็ตามถ้าปรารถนาความสุขความเจริญ ความพ้นทุกข์อย่างแท้จริงต้องหันเข้ามาทำการขัดเกลาจิตใจของตนชำระกิเลสตัณหาความโลภความโกรธความหลงความอยากต่าง ๆ เช่นความอยากในกามความอยากมีอยากเป็นและความไม่ยอมมีไม่ยอมเป็นให้หมดไปจากจิตจากใจเท่านั้นแหละจึงจะพบกับความสุขที่แท้จริงดังที่พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์สาวกทั้งหลายได้บรรลุถึงนั่นก็คือความบริสุทธิ์ของใจถ้าใจได้รับการชำระด้วยการศึกษา

^๒ วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘/๒๕.

^๓ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๔/๔๒.

ปฏิบัติธรรมแล้วย่อมก้าวสู่ความสะอาดบริสุทธิ์ปราศจากกิเลสตัณหาเครื่องเศร้าหมองทั้งหลายนั้นแหละคือจุดหมายปลายทางของการอุปสมบทในสมัยพุทธกาลการอุปสมบท

หรือว่าอุปสมบทให้ได้แก่นของพรหมจรรย์ในการอุปสมบทอันที่จริงเมื่อได้อุปสมบทตั้งใจปฏิบัติในศีลให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ขึ้นมาก็ถือว่าเป็นการอุปสมบทที่ดีได้แต่ยังมีกิจที่จะต้องทำให้สูงขึ้นไปกว่านั้นอีกก็ต้องทำต่อไปไม่หยุดอยู่เพียงเท่านั้นการอุปสมบทจะได้รับประโยชน์ของการอุปสมบทตั้งแต่ต้นก็ต้องอาศัยการอุปสมบทด้วยใจเมื่ออุปสมบทพร้อมทั้งกายตั้งใจแล้วก็เป็นบุญเป็นการกุศลอย่างสูงเป็นบุญก็คือเป็นเครื่องชำระความชั่วเป็นกุศลก็คือเป็นกิจของคนฉลาดชำระความชั่วของเราเองและเราเองก็เป็นผู้ฉลาดขึ้นเองเป็นความฉลาดบริสุทธิ์ในการอุปสมบทที่ปฏิบัติไม่ถูกทางย่อมทำอันตรายแก่ผู้อุปสมบทเองการอุปสมบทของตนให้เป็นการอุปสมบทที่บริสุทธิ์และถูกต้องจะไม่นำมาซึ่งอันตรายแก่ตนเพราะการอุปสมบทของตนได้มีพระรัตนตรัยซึ่งมีใจความสำคัญรวมอยู่ที่ความสะอาดสว่างสงบเป็นวัตถุที่ตั้งอาศัยเป็นการอุปสมบทที่นำมาซึ่งผลอันจะพึงได้แก่ผู้มีบุญคุณของตนเช่นบิดาและมารดาตลอดถึงผลที่จะพึงได้แก่พระศาสนาย่อมสำเร็จประโยชน์ได้ถึงที่สุดเพราะตนมีอาวุธอันประเสริฐของบุคคลผู้อุปสมบทแล้วต้องฝึกตนให้มีองค์กัมมัฏฐานอันเป็นการพิจารณาจตุปัจจัยเครื่องอาศัยทั้ง ๔ อย่างของบรรพชิตแล้วบริโภคสำเร็จประโยชน์ได้อย่างบริสุทธิ์นับว่าเป็นอาวุธและเป็นทั้งเครื่องป้องกันในการบำบัดอันตรายอันจะเกิดขึ้นแก่อุปสมบทและบรรพชาของตนจนกระทั่งตนมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะรับทักษิณาทานและการกราบไหว้บูชาทั้งของเทวดาและมนุษย์

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะชี้ให้พุทธบริษัทและบุคคลทั่วไปได้เข้าใจความสำคัญของการอุปสมบทตั้งนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิธีการและองค์ประกอบของการอุปสมบทที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่น่าเชื่อถือมากที่สุดเพื่อนำมาศึกษาการอุปสมบทในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมไทยโดยจะศึกษากรณีการอุปสมบทของสาธุชนคนทั่วไปที่ยังไม่เข้าใจเพราะจากปรากฏการณ์ของสังคมในเรื่องของการอุปสมบทซึ่งพุทธศาสนิกชนทั้งหลายยังปฏิบัติตนไม่ถูกต้องตามพุทธประสงค์หลายประการเช่นการอุปสมบทเข้ามาแล้วปฏิบัติตนไม่เหมาะสมกับสาธูปกับการเป็นพระไม่ปฏิบัติตามหลักวินัยของสงฆ์จึงเป็นอันตรายต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่งและยังมีองค์ประกอบมากมายเพื่อศึกษาสาเหตุที่เป็นอันตรายต่อการอุปสมบทในพระไตรปิฎกแล้วนำความรู้ที่ได้มาเผยแพร่แก่สังคมปัจจุบันเพื่อให้ปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามพุทธพจน์และได้รับอานิสงส์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาและบุคคลทั่วไปจะได้รับรู้ในการอุปสมบทตามหลักของพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการอุปสมบทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสาเหตุที่เป็นอันตรายต่อการอุปสมบทตามหลักอันตรายิกธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตรายิกธรรม

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น ๒ ด้านคือ ๑ ด้านเนื้อหาและ ๒ ด้านเอกสาร

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นศึกษาตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยไ้แก่ศึกษาความเป็นมาของการอุปสมบทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทสาเหตุที่เป็นอันตรายต่อการอุปสมบทตามหลักอันตรายิกธรรมในคัมภีร์พระศาสนาเถรวาทอันตรายิกธรรมในพิธีอุปสมบทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเอกสารการวิจัย ศึกษาค้นคว้าจากหลักฐานข้อมูลจากเอกสาร เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙.

เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือหนังสือวิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

- ๑.๔.๑ การอุปสมบทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๔.๒ สาเหตุที่เป็นอันตรายต่อการอุปสมบทตามหลักอันตรายิกธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๔.๓ วิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตรายิกธรรม

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

- ๑.๕.๑ **อุปสมบท** หมายถึงการเข้าถึงการบวชในพระพุทธศาสนา
- ๑.๕.๒ **อันตรายิกธรรม** หมายถึงเหตุที่เป็นการขัดขวางการบรรพชาและอุปสมบทที่มีอยู่ ๑๓ อย่างที่พระอาจารย์คู่สวดจะต้องสอบถามกับผู้อุปสมบทในพิธีบรรพชาและอุปสมบท เช่น ๑. โรคเรื้อน ๒. คือโรคฝี ๓. คือโรคช้ำกลาก ๔. คือโรคมองคร่อมมีเสมหะค้างอยู่ในลำหลอดปอด ๕. คือโรคลมบ้าหมู ๖. ไม่ใช่มนุषย์ ๗. ไม่ใช่ชาย ๘. ไม่เป็นไท ๙. เป็นหนี้สิน ๑๐. ติดรชาการ ๑๑. มารดาบิดาไม่อนุญาต ๑๒. มีปีอายุไม่ครบ ๒๐ ปี ๑๓. ไม่มีบาตรไม่มีจีวร

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ จำนวนค์ อติวัฒนสิทธิ์ พบว่าได้กล่าวไว้หนังสือพฤติกรรมกรบวชของคนไทย จากการศึกษาปัญหาเรื่องที่เกี่ยวข้องในระหว่างการบวชพบว่าพระอุปัชฌาย์ส่วนใหญ่เมื่อบวชแล้วไม่ได้ทำการสอนพระภิกษุสามเณรที่ตนบวชให้ไม่ดูแลเอาใจใส่อย่างแท้จริงและพบว่าหลังจากที่บวชแล้วผู้บวชไม่ได้อยู่กับอุปัชฌาย์แต่อาศัยอยู่กับคนละวัดกันกับอุปัชฌาย์ของตนส่วนการอบรมสั่งสอน

พบว่าพระอุปฌาย์ไม่มีความรู้ความสามารถในการสั่งสอนหลักธรรมเนื่องจากมีอายุมากเกินและภารกิจการงานไปรวมทั้งขาดการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาบวชในขณะที่พระภิกษุที่ทำหน้าที่สั่งสอนพระภิกษุสามเณรนั้นมีปัญหา^๔

๑.๖.๒ บรรพต วีระสัย พบว่ากล่าวไว้ในหนังสือสังคัมวิทายามนุษย์วิทยาว่ามูลเหตุจูงใจส่วนตัวของผู้บวชเองเช่นบวชเพื่อตอบแทนพระคุณบิดามารดาบวชเพราะยากจนหนี้สินล้นพ้นตัวบวชเพื่อเลี้ยงตัวบวชเพื่อต้องการรักษาพยาบาลให้หายป่วยและเบี่ยงหนีชีวิตฆราวาสบวชเพราะศรัทธาบวชเพื่อการฝึกตนมูลเหตุจูงใจอีกอย่างหนึ่งคือคำนึงถึงสังคัมเช่นบวชตามค่านิยมในสังคัมหากไม่บวชจะถูกตำหนิติเตียนเป็นต้นหรือบวชเพื่อเจริญรอยตามประเพณีเก่า ๆ การบวชในลักษณะนี้มักเกิดขึ้นจากความต้องของบิดามารดาของผู้บวชเป็นสำคัญ^๕

๑.๖.๓ รัชนิกร เศรษฐโช พบว่ากล่าวไว้ในหนังสือสังคัมและวัฒนธรรมไทยถึงวัตถุประสงค์ในการบวชคือบวชเพราะต้องการหลบหนีความผิดเช่นไปก่อคดีอาญาหรือไปก่อหนี้สินเอาไว้จึงอยากบวชเพื่อชดใช้กรรมหรือหลบหนีคดีบวชเพราะต้องการทราบความจริงเกี่ยวกับการบวชไม่ต้องการอย่างแท้จริงแต่อยากทราบว่าเมื่อบวชแล้วจะเป็นอย่างไรพิสูจน์ด้วยตนเองบวชตามประเพณีเช่นการบวชที่ลูกผู้ชายทุกคนต้องทำสืบเนื่องกันมาแต่โบราณเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อผู้มีพระคุณหรือบวชก่อนแต่งงานบวชเพราะเบี่ยงหนีต่อทางโลกและเบี่ยงหนีต่อการต่อสู้ชีวิตบวชเสียให้ห่างจากสิ่งเหล่านี้^๖

๑.๖.๔ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พบว่าได้กล่าวไว้ในหนังสือสอนนาคนสอนทิตชีวิตพระชีวิตชาวพุทธว่าสมัยพุทธกาลการบรรพชาหรือการบวชตามความหมายทั่วไปมีมาแต่เดิมว่าก่อนพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้นคือในหมู่ของประชาชนนั้นมีบุคคลที่รู้จักคิดพิจารณาองเห็นว่าชีวิตมีความเป็นไปได้ทั้งด้านดีและทางด้านร้ายบางครั้งก็มีความเสื่อมบางครั้งก็มีความเจริญแปรเปลี่ยนไปต่าง ๆ ไม่เที่ยงแท้แน่นอนอนาสาระและความสุขที่แท้จริงไม่ได้คนบางคนก็คิดเช่นนี้จึงปลีกตัวออกจากสังคัมไปอยู่ในที่ห่างไกลเพื่อค้นหาความสุขที่สงบไม่ถูกรบกวนด้วยเรื่องวุ่นวายที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นจึงอยากออกบวชขึ้นมาผู้ที่ออกบวชเหล่านี้ชอบอยู่ตามป่าเขาและในถ้ำตลอดจนค้นหาความสงบของจิตใจและได้พบกับความสุข^๗

๑.๖.๕ แสวง อุดมศรี พบว่าได้กล่าวไว้ในหนังสือการปกครองคณะสงฆ์ไทยว่าการบวชคือทรงกำหนดคุณสมบัติของพระภิกษุผู้เป็นประธานและเป็นองค์ประชุมสงฆ์ไว้อย่างเป็นกิจจะลักษณะภิกษุรูปใดรูปหนึ่งจะใช้ภิกษุพิจารณาอย่างรวบรัดโดยลำพังไม่ได้ประธานและองค์ประชุม

^๔ จานงค์ อติวัฒนสิทธิ์, “พฤติกรรมกรรมการบวชของคนไทย”, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๕๗ - ๖๔.

^๕ บรรพต วีระสัย, “สังคัมวิทายามนุษย์วิทยา”, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง๒๕๔๙), หน้า ๒๙๕ - ๓๐๑.

^๖ รัชนิกร เศรษฐโช, “สังคัมและวัฒนธรรมไทย”, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘๙.

^๗ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), “สอนนา สอนทิต ชีวิตพระ ชีวิตชาวบ้าน”, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๒.

สงฆ์ดังกล่าวจะพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบและมีความเห็นกันเป็นเอกฉันท์เป็นความสำคัญอย่างหนึ่งของคณะสงฆ์จำเป็นจะต้องมีการเริ่มสร้างพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมโลกได้อย่างกลมกลืนเพราะพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชาติและยังแสดงถึงสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติเป็นที่มาของวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี^๘

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ พระทอง ธมมิโก (ปานทอง) พบว่าได้ศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบวชในสังคมไทยศิโรตถนคณอุปสัมปทาการบวชประเภทนี้เกิดขึ้นในช่วงที่พระพุทธศาสนาเริ่มขยายตัวใหญ่มากขึ้นและการบวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทาจะเป็นการกล่าวพระวาจาของพระพุทธเจ้าเองและวิธีการอุปสมบทมีขั้นตอนคือให้ผู้ประสงคจะบวชโกณผมโกณหนวดนุ่งห่มผ้าซึ่งมีการย้อมด้วยน้ำฝาดผ้ากาสาเวห่มผ้าเฉวียงบ่าข้างหนึ่งกราบเท้าพระภิกษุทั้งหลายในที่นั้นแล้วทำการเปล่งวาจาถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะครบ ๓ ครั้งว่าข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเป็นที่พึ่งข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเป็นที่พึ่งข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง^๙

๑.๖.๒ พระใบฎีกาอินถนอม มหาวิโร (ศรีหาคตา) พบว่าได้ศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาทสมัยพุทธกาลมีเป้าหมายเดียวคือมุ่งสู่ความหลุดพ้นแต่การอุปสมบทในปัจจุบันได้เพื่อความสลับซับซ้อนในด้านพิธีกรรมมากยิ่งขึ้นรวมทั้งค่านิยมสมัยใหม่ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อหลักและวิธีการอุปสมบทซึ่งขัดต่อพระประสงค์ที่มุ่งความสันโดษเพื่อประโยชน์สูงสุดในการบรรลุมรรคผลนิพพานเมื่อสังเกตพฤติกรรมการอุปสมบทของประชาชนในปัจจุบันจะเห็นว่าแม้ว่าจะรักษาหลักการเดิมไว้แต่ก็มีการเพิ่มเติมพิธีกรรมค่านิยมและประเพณีหลายอย่างเข้าไปด้วยประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจหลักการอุปสมบทที่แท้จริงจึงให้ความสำคัญกับพิธีกรรมและค่านิยมมากกว่าเป้าหมายของการอุปสมบททำให้ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยและนับวันก็ยิ่งจะถูกปลุกฝังพิธีกรรมและค่านิยมใหม่ ๆ เพิ่มมากยิ่งขึ้น^{๑๐}

๑.๖.๓ พระวีรชน อุตตโร (ชัชวาล) พบว่าได้ศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาการบริโศคปัจฉัย ๔ เพื่อการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎกทรงอนุญาตไตรจีวรและผ้าอื่น ๆ เท่าที่จำเป็นสำหรับนุ่งห่มปกปิดกายและทรงบัญญัติการบิณฑบาตและข้อวัตรเกี่ยวกับการบริโศคอย่างผู้มีมารยาทที่ดีในสังคมและทรงอนุญาตเสนาสนะที่สงบสงัดบนพื้นฐานที่มกน้อยสันโดษไม่ฟุ่มเฟือยไม่รบกวนผู้อื่นน้อยและใช้ประโยชน์ให้ได้สูงสุดและทรงอนุญาตคิลานเภสัชเฉพาะที่จำเป็นแก่การรักษาโรคที่เกิดขึ้นเท่านั้นคือการบริโศคใช้สอยอย่างมีสติรู้คุณค่าแท้ของปัจฉัยนั้นและ

^๘ แสง อุดมศรี, “การปกครองคณะสงฆ์ไทย”, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์จุฬาลงกรมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒๙.

^๙ พระทอง ธมมิโก (ปานทอง), “ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบวชในสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๗.

^{๑๐} พระใบฎีกาอินถนอม มหาวิโร (ศรีหาคตา), “ศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๐.

เมื่อใช้สอยแล้วก็พิจารณาถึงความจำเป็นที่ต้องบริโภคใช้สอยเพื่อไม่ให้เกิดความประมาทในกาลทั้ง ๓ นอกจากนี้ยังมีวิธีการปฏิบัติที่เป็นการขัดเกลากิเลสเพิ่มเติมในรูปของศีลวัตรเกี่ยวกับกุศลสนับสนุนแก่การบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาได้^{๑๑}

๑.๖.๔ พระสุทัศน์ สีลวิโส (อัญชะโล) พบว่าได้ศึกษาวิจัยเรื่องจิวรในพระพุทธศาสนา เถรวาทไว้ดังนี้คำว่าจิวรหมายถึงเครื่องนุ่งห่มที่พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาเถรวาทใช้นุ่งห่ม ประกอบด้วยสังฆาฏิอุตราสงค์และอันตราสกความหมายนี้ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งมีความหมายที่สอดคล้องกันกับอัฐบริวารของพระภิกษุสงฆ์คำว่าจิวรเพราะมีเนื้อหาว่าด้วยจิวรเป็นส่วนมากโดยปกติแล้วหมายถึงผ้า ๓ ผืนอันตราสกผ้านุ่งอุตราสงค์สังฆาฏิผ้าห่มซ้อนนอกที่พระผู้พระภาคทรงอนุญาตให้พระภิกษุสงฆ์รับถวายจากคหบดีได้^{๑๒}

๑.๖.๕ อัมพร จันทร์ตัน พบว่าได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์การปฏิบัติถูกต้องกับการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทเนื้อหาการวิจัยนี้ได้กล่าวถึงการปฏิบัติถูกต้องอย่างมั่นคงถึงพร้อมด้วยความมกน้อยสันโดษความขัดเกลากิเลสความอยู่ในที่สงบเป็นเหตุให้เข้าถึงความสันโดษในจิวรตามมีตามได้ความสันโดษในบิณฑบาตตามที่ได้ความสันโดษในเสนาสนะตามมีตามได้และความเป็นผู้ยินดีในภาวณาตลอดทั้งแก้อกุลในไตรสิกขาให้เกิดความเหมาะสมหรือสถานที่ที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและส่งเสริมเพื่อให้เราได้พิจารณาโดยแยบคายแล้วจึงได้ใช้สอยหรือแล้วพักอาศัยในที่อยู่เพื่อแสวงหาความสงบเพื่อการบรรลุธรรม ในที่สุด^{๑๓}

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่ได้นำเสนอมานั้นจะเห็นได้ว่าเอกสารและงานวิจัยได้กล่าวถึงผู้ที่มีศรัทธาในคำสอนขององค์สมเด็จพระเจ้าแล้วเข้ามาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในบวรพระพุทธศาสนาแล้วปฏิบัติตัวตนให้อยู่ในพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้อย่างเคร่งครัดตามหลักธรรมวินัยและจรรยาวัตรเป็นไปอย่างเหมาะสมตามหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์และการเป็นบรรพชิตในบวรพระพุทธศาสนานั้นต้องทำหน้าที่ศึกษาปริยัติปฏิบัติปฏิเวธและค้นหาฐานะวิปัสสนาฐานะเป็นการนำหลักธรรมคำสั่งของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติเพื่อให้รู้แจ้งเห็นจริงแต่ในงานวิจัยนี้ต้องการเน้นเรื่องการกล่าวคำขออุปสมบทเพื่อเป็นแนวทางการศึกษาของสาธุชนและบุคคลทั่วไปจะได้รับรู้ตามหลักคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

^{๑๑} พระวีรชน อุตตโร (ชัชวาล), “ศึกษาการบริโภคปัจจัย ๔ เพื่อการบรรลุธรรมในพุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๙๕.

^{๑๒} พระสุทัศน์ สีลวิโส (อัญชะโล), “ศึกษาจิวรในพุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๕๙.

^{๑๓} อัมพร จันทร์ตัน, “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติถูกต้องกับการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑๙.

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ก. เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙.

ข. เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือตำราวิชาการวิทยานิพนธ์งานวิจัยและอินเทอร์เน็ตและอื่นๆตลอดทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้

๑.๗.๒ วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดตามกรอบวัตถุประสงค์

๑.๗.๓ เรียบเรียงและสรุปผลการวิจัยพร้อมเสนอแนะ

๑.๘. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบการอุปสมบทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ทำให้ทราบสาเหตุที่เป็นอันตรายต่อการอุปสมบทตามหลักอันตราภิธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๓ ทำให้ทราบการวิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตราภิธรรม

บทที่ ๒

การอุปสมบทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ในสมัยพุทธกาลการอุปสมบทคือการออกจากเรือนเพื่อได้ไปปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ซึ่งในตอนนั้นไม่ได้มีพิธีอะไรมากนัก เพียงแค่ปลงผมมีบาตรมีผ้าจีวรแล้วจึงเข้าไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าแล้วพระองค์ก็ทรงตรัสว่าเธอจงเป็นภิกษุมาเถิดธรรมอันเรากล่าวไว้ดีแล้วเธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิดเพียงเท่านี้ก็สำเร็จเป็นภิกษุได้แล้วในการอุปสมบทในสมัยพุทธกาลและในพระพุทธศาสนานั้น จุดมุ่งหมายสูงสุดของผู้อุปสมบทก็เพื่อเพราะต้องการปฏิบัติให้ถึงความหลุดพ้นทางจิตและต้องการอุปสมบทเพราะมีความศรัทธาเลื่อมใสในคำสอนของพระพุทธองค์และต้องการศึกษาพระธรรมวินัยเพื่อประคองตนให้อยู่ในทำนองครองธรรมตามคำสั่งสอนของผู้มีพระภาคเจ้าดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจะได้ศึกษาถึงการอุปสมบทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทโดยได้แบ่งหัวข้อที่จะศึกษาออกเป็น ๕ หมวด คือ^{๑๔}

- ๒.๑ จุดมุ่งหมายของการอุปสมบท
- ๒.๒ ประเภทของการอุปสมบท
- ๒.๓ แนวทางของการอุปสมบท
- ๒.๔ การอุปสมบทในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- ๒.๕ เหตุจูงใจในการอุปสมบท
- ๒.๖ สรุป

๒.๑ จุดมุ่งความหมายการอุปสมบท

อุปสมบทหมายถึงการถือเพศเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาเพื่อปลีกตัวออกจากเรือนคือ สละวิถีชีวิตแบบคฤหัสถ์ผู้มีเรือนไปสู่วิถีชีวิตแบบบรรพชิตเพื่อไปปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์เพื่อให้แจ้งซึ่งประโยชน์อันยอดเยี่ยมอันเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ซึ่งเป็นการละเว้นปลีกตัวออกไปจากการไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันและปลีกตัวออกจากกามทั้งกิเลสกามและวัตถุกามคือสละว่างเครื่องกังวลภายนอกให้หมดเช่นทรัพย์สินเงินทองบ้านรถที่ดินบุตรและภรรยาวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ให้หมดจากใจต้องไม่มีความผูกพันยึดติดในสิ่งเหล่านั้นคือจุดหมายเพื่อให้จิตใจได้เป็นอิสระ^{๑๕}

ดังนั้นการอุปสมบทเป็นการเริ่มต้นเท่านั้นจะต้องมีความเพียรพยายามปฏิบัติเพื่อบรรลุผลที่เป็นจุดมุ่งหมายของการอุปสมบทต่อไปการที่จะได้บรรลุผลการอุปสมบทก็ต้องมีการเรียนรู้คือศึกษาฝึกหัดพัฒนาจิตของตนรวมทั้งกายวาจาใจและปัญญาให้ดีให้ประณีตให้เจริญองงาม

^{๑๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘/๒๕.

^{๑๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๓๘/๒๒๗ - ๒๓๔.

ยิ่งขึ้นไปจนกว่าจะละบาปอกุศลได้หมดให้หลุดพ้นจากกิเลสและปวงทุกข์มีชีวิตจิตใจที่บริสุทธิ์ผ่องใส เป็นอิสระสงบสุขอย่างแท้จริงดังนั้นการอุปสมบทจึงหมายถึงการนำพาตนให้พ้นไปจากภาวะของความ เป็นฆราวาสซึ่งหมายถึงการถือเพศเป็นภิกษุด้วยการดำเนินชีวิตที่ทวนกระแสของกิเลสพร้อมกันนั้นก็มี การฝึกฝนอบรมตนเองทางกายวาจาและใจให้สูงยิ่งขึ้นไปจนถึงภาวะของความพ้นทุกข์

๒.๑.๑ การออกอุปสมบท

ในสมัยก่อนพุทธกาลการอุปสมบทความหมายทั่วไปมีมาแต่เดิมก่อนพระพุทธศาสนาจะ เกิดขึ้นคือในหมู่ประชาชนนั้นมีบุคคลบางคนที่ยังคิดพิจารณามองเห็นชีวิตมีความเป็นไปได้ทั้งทางดี และทางร้ายบางครั้งก็มีความเสื่อมบางครั้งก็มีความเจริญแปรผันเปลี่ยนแปลงไปต่าง ๆ ไม่เที่ยงแท้ แน่นอนหาสาระและความสุขที่แท้จริงไม่ได้คนบางคนก็คิดเช่นนี้จึงปลีกตัวออกจากสังคมไปอยู่ในที่ ห่างไกลเพื่อค้นหาความสุขที่สงบไม่ให้อักรบกวนด้วยเรื่องวุ่นวายที่ต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นจึงเกิดมีชีวิต แห่งการอุปสมบทหรือการอุปสมบทขึ้นมาผู้ที่ออกอุปสมบทเหล่านี้ก็ไปอยู่ตามป่าเขาในถ้ำแล้วก็หา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตตลอดจนค้นหาความสงบของจิตใจและก็ได้พบความสุขจากสันติและ พบความรู้ย่อแท้จริงที่ประเสริฐดังที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสสอนไว้

อันเป็นความสงบที่ปราศจากเรื่องวุ่นวายทางโลกการแสวงหาความหมายของชีวิตและ ชีวิตที่มีความหมายพร้อมกับหาความสงบของจิตใจอย่างนี้ได้มีมาเป็นพื้นฐานจนกระทั่งถึงสมัยที่ เจ้าชายสิทธัตถะได้ประสูติในตอนแรกเจ้าชายสิทธัตถะก็อยู่ท่ามกลางชีวิตในโลกโดยประทับอยู่ในวัง และวุ่นวายอยู่กับเรื่องการหาความสุขจากวัตถุที่เรียกว่าความสุขแต่ต่อมาก็ทรงเห็นว่าสิ่งที่อยู่ตาม กันไปเหมือนกับคนอื่นเช่นเกิดมาแล้วก็แก่แล้วก็เจ็บตายกันไปวนเวียนกันอยู่แค่นี้โดยไม่รู้ไม่เข้าใจใน ความจริงของชีวิตไม่ช่วยให้เข้าถึงชีวิตที่ดั่งงามตลอดจนความเป็นอิสระของจิตใจที่สุดพระองค์ได้ทรง พิจารณาหาทางว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถเข้าถึงความจริงและความดั่งงามนั้นได้

การมีชีวิตอยู่ท่ามกลางความวุ่นวายในสังคมนั้นไม่อำนวยโอกาสให้เพราะชีวิตการครอง เรือนมีห่วงกังวลรุงรังวุ่นวายผู้กรัดตัวมากอย่างที่ทำนกล่าวชีวิตครองเรือนนี้คับแคบทรงเห็นว่า การ ออกอุปสมบทอย่างนักบวชที่มีในยุคนั้นสืบทอดกันมาแต่สมัยโบราณกาลนั้นเป็นทางออกที่ดีการ อุปสมบทนั้นเหมือนกับการออกมาสู่ที่โล่งแจ้งปลอดโปร่งเป็นอิสระคล่องตัวไปไหนไปมาได้จึงตัดสินใจ พระทัยการสละชีวิตในวังเสด็จออกผนวช เรียกว่าอุปสมบทแล้วก็เสด็จไปแสวงหาความรู้ความเข้าใจ จากสำนักต่าง ๆ และทรงประพฤติปฏิบัติตามแนวทางของพวกนักพรตและบวชเหล่านั้นทุกรูปแบบ พระองค์ทรงไปทดลองตามแนวทางปฏิบัติของนักบวชสมัยนั้น^{๑๖}

ในที่สุดก็ทรงเห็นว่าลัทธิของนักพรตและบวชเหล่านั้นรวมทั้งฤๅษีต่าง ๆ ไม่ใช่เป็น ทางที่จะให้บรรลุความรู้อันสูงสุดและความเข้าใจสูงสุดได้ทำให้เกิดปัญญาที่จะรู้แจ้งความจริงและทำ ให้ชีวิตและจิตใจให้เป็นอิสระหลุดพ้นได้จึงทรงแสวงหาหนทางของพระองค์เองแล้วก็ได้ตรัสรู้ในวัน เพ็ญเดือน ๖ เมื่อสองพันห้าร้อยกว่าปีมาแล้วดังที่เราเรียกวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ว่าเป็นวันวิสาขบูชา เมื่อพระองค์ตรัสรู้แล้วก็นำธรรมะมาสั่งสอนเผยแผ่ต่อไปผู้ที่เห็นด้วยและศรัทธาในคำสอนของ พระองค์และเข้าใจความจริงของชีวิตและเข้าใจหลักความดีต่าง ๆ ที่พัฒนาชีวิตให้ถึงความสุขความ

^{๑๖} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๐๖/๗๔๘.

เจริญงอกงามที่แท้จริงก็ขอเข้ามาอุปสมบทและมาประพฤติปฏิบัติอยู่กับพระองค์โดยสละความเป็นอยู่ในชีวิตครองเรือนเรียกว่าออกอุปสมบทหรือบวชตั้งตัวอย่างพระเจ้ามิลินทรรัสถาณขึ้นอีกว่า ข้าแต่พระนาคนเสนาอุปสมบทมีประโยชน์อย่างไรอะไรคือจุดมุ่งหมายสูงสุดในการอุปสมบทของพระผู้เป็นเจ้าพระเถระตอบว่าการอุปสมบทของอาตมภาพนั้นเป็นประโยชน์เพื่อการดับทุกข์ให้สิ้นไปแล้วมิให้ทุกข์อื่นบังเกิดขึ้นได้อีกประการหนึ่งอุปสมบทย่อมให้สำเร็จประโยชน์แก่เทพยดาและมนุษย์ทั้งหลาย

๒.๑.๒ การปฏิบัติให้ถึงความหลุดพ้น

ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตพวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่ชนเป็นอันมากเพื่อความทุกข์แก่ชนเป็นอันมากเพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลกเพื่อประโยชน์เพื่อเกื้อกูลเพื่อความทุกข์แก่เทพดาและมนุษย์ทั้งหลายแต่อย่าได้ไปทางเดียวกันสองรูปภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงแสดงธรรมงามในเบื้องต้นงามในท่ามกลางงามในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิงในโลกนี้สัตว์พวกที่มีกิเลสเพียงดังธูลิในจักขุเบาบางยังมีอยู่เพราะไม่ได้ฟังธรรมสัตว์พวกนั้นจึงเสื่อมเสียไปผู้รู้ทั่วถึงธรรมได้ยังจักมีแม้เราก็จักกระทำโดยที่ให้พระนครพันธุมติเป็นสถานที่อันเธอทั้งหลายพึงกลับมาแสดงพระปาติโมกข์โดยทกปี ๆ ล่วงไปดังนี้^{๑๗}

จากพุทธพจน์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคุณคนในสมัยนั้นออกอุปสมบทเพื่อต้องการประพฤติพรหมจรรย์อันเป็นหนทางที่จะทำให้บรรลุถึงพระนิพพานได้นั้นเองการอุปสมบทเป็นวิถีทางเดียวที่จะทำให้มีโอกาสประพฤติและบำเพ็ญพรหมจรรย์ได้อย่างสมบูรณ์แม้พระพุทธเจ้าเองเมื่อทรงเป็นพระโพธิสัตว์ยังไม่ได้ตรัสรู้ได้ทรงปรารถนาถึงความแก่ความเจ็บความตายที่ครอบงำสัตว์โลกทรงประสงค์จะพบโมกข์ธรรมคือธรรมะเป็นเครื่องพ้นจากความแก่ความเจ็บความตายทรงพบเห็นสมณะคือนักพรตและบวชก็ทรงเลื่อมใสในการอุปสมบทเพราะทรงเห็นว่าจะจะเป็นทางแสวงหาโมกข์ธรรมจึงได้เสด็จออกอุปสมบทเป็นภิกษุเพราะฉะนั้นจุดมุ่งหมายแห่งการผนวชของพระพุทธเจ้าคือโมกข์ธรรมธรรมะเป็นเครื่องหลุดพ้นจากความทุกข์ของโลก^{๑๘}

การอุปสมบทเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะพัฒนาตนให้เป็นพระอริยบุคคลได้รวดเร็วและมั่นคงเพราะต้องอาศัยจิตใจที่แน่วแน่จึงจะสามารถนำตนให้พ้นความทุกข์และบำเพ็ญประโยชน์แก่คนหมู่มากได้อย่างดีบรรพชิตเป็นผู้ไม่มีความกังวลด้วยปัจจัยเครื่องอาศัยในการดำรงชีพจึงสามารถทำกิจของตนให้สำเร็จได้รวดเร็วส่วนคฤหัสถ์ต้องกังวลกับการแสวงหาปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีพซึ่งเป็นข้อจำกัดในการบรรลุคุณธรรมชั้นสูง ๆ ขึ้นไปแม้เมื่อบรรลุเป็นพระอรหันต์ก็ต้องอุปสมบทเป็นภิกษุในวันนั้นเพราะเพศคฤหัสถ์ไม่สามารถที่จะรองรับคุณธรรมชั้นสูงสุดได้ซึ่งต่างจากเพศบรรพชิตที่เป็นอุดมเพศการอุปสมบทหรือบวชเป็นเรื่องของปัญญาที่เห็นโทษของการครองเรือนจึงสละทุกสิ่งด้วยความเป็นอริยาศัยที่สะสมมาจึงสละทุกอย่างและอบรมปัญญาเพียงอย่างเดียวเพื่อพ้นจากทุกข์ตั้งนั้นพระพุทธเจ้าทรงตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่าหากว่ามีใครถามเธอว่าเธออุปสมบทเพื่ออะไร เธอจึงตอบเขาว่าเพื่อกำหนดรู้ทุกข์รู้ทุกข์คือสภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริงว่าเป็นธรรมไม่ใช่เราและเป็นไป

^{๑๗} วิ.มหา. (ไทย) ๒/๒๘/๓๕.

^{๑๘} วิ.มหา. (ไทย) ๒/๑๙๘/๑๘๓ - ๑๘๖.

เพื่อละคลายกิเลสทั้งหมดตั้งนั้นการอุปสมบทเป็นเพศบรรพชิตจึงต้องมีความจริงใจที่จะอุปสมบทเพื่อสละและละจากกิเลสจนหมดสิ้นแล้วจึงสละทุกสิ่งไม่เป็นดังเช่นคฤหัสถ์อีกแล้วการอุปสมบทจึงไม่ใช่เพื่อตามประเพณีให้ผู้อื่นได้บุญหรือว่าการอุปสมบทจะเป็นการทดแทนคุณบิดามารดานั้นไม่ใช่จุดประสงค์ที่ถูกต้องในการอุปสมบทเป็นพระภิกษุจากการศึกษาพบว่าอุปสมบทอย่างไรให้ได้บุญมากกว่ากันในเรื่องของการอุปสมบท^{๑๙}

หลายคนอุปสมบทหรือบรรพชาเพื่อเหตุผลต่าง ๆ แต่การอุปสมบทนั้นจะรู้ได้อย่างไรว่าอุปสมบทแล้วจะได้บุญการอุปสมบทหรือการบรรพชานั้นแม้อุปสมบทไปแล้วจะไม่ได้เล่าเรียนแม้อุปสมบทไปแล้วจะไม่ได้ศึกษาพระธรรมการที่ใครจะสามารถทำพระนิพพานให้แจ้งได้ก็ต้องขุตรากถอนโคนป่ากิเลสในใจออกไปให้หมดสิ้นจนกระทั่งมันไม่สามารถงอกกลับคืนมาใหม่ได้อีกตั้งนั้นใครก็ตามที่อุปสมบทเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้วหากจะเป็นพระแท้ให้สมเจตนาในการอุปสมบทจึงต้องเอาจริงในการฝึกฝนอบรมตนเองตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด

๒.๑.๓ การแสวงหาโมกซ์ธรรม

โมกซ์ธรรมธรรมที่เป็นเครื่องหลุดพ้นหมายถึงพระนิพพานจัดเป็นจุดหมายสูงสุดของการออกอุปสมบทเป็นบรรพชิตเช่นการเสด็จออกอุปสมบทของพระพุทธเจ้าก็ทรงมุ่งแสวงหาโมกซ์ธรรมนี้แม้พระสาวกในภายหลังก็ออกอุปสมบทกันด้วยมีและความมุ่งมั่นเช่นนี้โดยในทางพระพุทธศาสนานั้นเรียกว่านักบวชคือกุลบุตรผู้เข้ามาสู่พระธรรมวินัยเพื่อได้ปฏิบัติตามหลักพรหมจรรย์คือศีลสมาธิปัญญาอบรมขัดเกลาชีวิตเพื่อมุ่งตรงพระนิพพานซึ่งเรียกว่าพระภิกษุ

บ้างสมณะบ้างพวกเขาเหล่านั้นจะทำหน้าที่อบรมตนและช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันให้รู้คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ในสมัยพุทธกาลสมณะเหล่านี้จะอาศัยอยู่ตามโคนต้นไม้บ้างตามถ้ำตามภูเขาบ้างและในป่าบ้างในกาลเวลาต่อมาได้มาอาศัยอยู่ตามวัดหรือว่าอารามในหมู่บ้านชุมชนในเมืองบ้างและในกาลสมัยต่อมาพระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติกฎระเบียบขึ้นมาจะพูดได้ว่าเป็นการปฏิวัติลัทธิศาสนาพราหมณ์ในสังคมอินเดียในสมัยนั้นคือกำหนดในพระวินัยว่าลำดับอาวุโสของพระสงฆ์สาวกพระองค์ให้เรียงตามเก่าใหม่ตามเวลาที่เข้ามาอุปสมบทเป็นภิกษุก่อนและหลัง

คือผู้เข้ามาอุปสมบทภายหลังต้องเคารพผู้ที่อุปสมบทก่อนโดยไม่คำนึงถึงชาติตระกูลเพราะเรื่องชาติตระกูลต้องหมดสิ้นไปในการเข้ามาอุปสมบทเป็นพระภิกษุเพราะการอุปสมบทนั้นเป็นการเข้ามาสู่ชีวิตใหม่ไม่ต้องถือชาติตระกูลตามเดิมอีกต่อไปคนที่มัวรรณะกษัตริย์ซึ่งเข้าอุปสมบทภายหลังก็จะต้องทำความเคารพกราบไหว้คนที่มาอุปสมบทก่อนซึ่งในสมัยนั้นถือได้ว่าเป็นการปฏิวัติวัฒนธรรมประเพณีของความของลัทธิพราหมณ์เป็นการฝืนประเพณีความเชื่อของลัทธิพราหมณ์ที่มีแต่ตั้งเดิมตั้งนั้นจึงทำให้ผู้ที่เข้าอุปสมบทมีศีลเสมอกันคือศีลสามัญญตาการนำมาสู่การมีทิวฐิเสมอกันและการมีทิวฐิสามัญญตาการนับถือกันจึงถืออาวุโสว่าใครเข้ามาอุปสมบทก่อนเรียกได้ว่ามาสู่ชีวิตใหม่ในพระพุทธศาสนาในพระธรรมวินัยนี้เพราะการเกิดในพระธรรมวินัยเป็นสิ่งสำคัญมากในช่วงหนึ่งของชีวิตของมนุษย์^{๒๐}

^{๑๙} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๒/๔๐.

^{๒๐} ที.ส. (ไทย) ๙/๙๑/๑๔๐.

ดังนั้นพระพุทธองค์จึงใช้สรรพนามเรียกนักบวชในพระพุทธศาสนาว่าภิกษุเพราะความเป็นภิกษุนี้จะสำเร็จได้ต้องมาจากอุปสมบทเป็นภิกษุและภิกษุณีมีทั้งผู้หญิงและผู้ชายผู้ชายเรียกว่าภิกษุผู้หญิงเรียกว่าภิกษุณีซึ่งหมายถึงผู้เที่ยวไปเพื่อการศึกษาการเที่ยวไปนั้นไม่ใช้การท่องเที่ยวเหมือนนักท่องเที่ยวทั่วไปแต่การท่องเที่ยวไปหมายถึงการจาริกไปโดยไม่ยึดติดในถิ่นฐานอยู่ได้ทุกหนทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นใต้โคนต้นไม้เรือนว่างในถ้ำในหุบเขา

เหมือนนกที่บินไปอย่างอิสระเพื่อฝึกปฏิบัติที่จะค้นหาสัจธรรมตามคำสั่งของพระพุทธองค์เพื่อกำจัดกิเลสค้นหาและควมมีขอบเขตของปัญญาการอุปสมบทในยุคแรก ๆ นั้นผู้ที่ประสงค์อยากอุปสมบทเป็นพระภิกษุนั้นต้องได้รับการอุปสมบทหรือว่าบวชจากพระพุทธเจ้าเท่านั้นในยุคต่อมาพระพุทธองค์ทรงเล็งเห็นความลำบากของผู้ยากจะอุปสมบทเป็นพระภิกษุจึงทรงอนุญาตให้ผู้ที่อุปสมบทเข้าหมู่หมั้นต้องปลงผมโกนหนวดแล้วนุ่งห่มผ้ากาสายะแล้วถือเพศก่อนแล้ว

ถือเอาพระรัตนตรัยเป็นสรณะด้วยอาการเคารพด้วยใจจริงแล้วเพียงเท่านั้นเรียกว่าติสรณคณุปสัมปทาซึ่งแปลว่าอุปสมบทด้วยการถึงสรณะในยุคต้นของการตรัสรู้ของพระพุทธองค์การรับเข้าหมู่หรือการรับอุปสมบทให้สำเร็จเป็นภิกษุนั้นให้เป็นอำนาจของสาวกบ้างหรือพระพุทธองค์ทรงอุปสมบทให้เองบ้างเรียกการบวชสามเณรว่าบรรพชาเรียกการบวชว่าการอุปสมบทและเมื่อสำเร็จแล้วเรียกว่าบรรพชิตภิกษุสมณะพระสงฆ์ความหมายของการอุปสมบทในพระพุทธศาสนานั้นมีดังนี้

๑. รู้สึกเกิดความเบื่อหน่ายในชีวิต
๒. เกิดความศรัทธาในคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า
๓. มองเห็นภัยในวัฏสงสาร
๔. เพื่อแสวงหาความพ้นทุกข์
๕. เพื่อบำเพ็ญเพียรทางจิตใจเจริญปัญญาเพื่อความหลุดพ้น

๒.๒ ประเภทของการอุปสมบท

การอุปสมบทในพระพุทธศาสนาการอุปสมบทหรือบวชเป็นภิกษุหรือพระภิกษุณีมีวิธีการอุปสมบททั้งหมด ๘ อย่างดังนี้

๑. เอหิภิกขุอุปสัมปทาเป็นการอุปสมบทที่พระโคตมพุทธเจ้าประทานแก่พระสาวกบางองค์ด้วยพระองค์เองด้วยการตรัสว่าเอหิภิกขุแปลว่าเธอจงมาเป็นภิกษุเถิดพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นคนแรกและพระสุภัททะเป็นคนสุดท้ายที่พระพุทธเจ้าทรงอุปสมบทด้วยวิธีนี้

๒. ติสรณคณุปสัมปทาเป็นการบวชโดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาต่อหน้าพระสาวกว่าขอถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งสามครั้งปัจจุบันวิธีนี้ใช้ในการบรรพชาสามเณร

๓. ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาเป็นการอุปสมบทโดยให้คณะสงฆ์ประชุมกันในอุโบสถ โดยมีพระภิกษุรูปหนึ่งแจ้งว่ามีผู้ขออุปสมบทเมื่อประกาศครบสี่ครั้งไม่มีพระรูปใดคัดค้านถือว่าผู้ขอบวชได้รับการยอมรับให้เป็นพระภิกษุ

๔. ครุจัมมปฏิคคหณุปสัมปทาเป็นการบวชโดยที่พระพุทธเจ้าประทานครุธรรม ๘ ประการแก่พระนางมหาปชาบดีและสตรีชาวสาเกต ๕๐๐ คนเมื่อพวกนางยอมรับครุธรรมก็ได้รับสถานะเป็นภิกษุณี

๕. อัญญาจิกขาอุปสัมปทาเป็นการบวชภิกษุณีโดยให้รับญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาจากภิกษุณีสงฆ์ก่อนครั้งหนึ่งและจึงรับญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาจากภิกษุสงฆ์อีกครั้งเมื่อผ่านการอุปสมบททั้งสองครั้งแล้วจึงเป็นภิกษุณี

๖. โอวาทปฎิศาหะอุปสัมปทาเป็นการอุปสมบทโดยพระพุทธเจ้าประทานพระโอวาทแก่พระมหากัสสปะเมื่อท่านรับโอวาทแล้วก็เป็นพระภิกษุ

๗. ปัญหาพยากรณ์อุปสัมปทาเป็นการอุปสมบทโดยพระพุทธเจ้าทรงตอบปัญหาของสามเณรโสกะปาก

๘. ทูเตนอุปสัมปทาเป็นการบวชโดยพระพุทธเจ้าทรงส่งทูตของพระองค์ไปบวชหญิงโสเภณีชื่ออัทธมาลี

ถ้าจะบรรพชาเป็นสามเณรให้ใช้วิธีติสรณคมนูปสัมปทาถ้าจะบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุให้ใช้วิธี ติสรณคมนูปสัมปทาเพื่อยกฐานะเป็นสามเณรก่อนแล้วจึงค่อยทำการอุปสมบทด้วยวิธีญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาเพื่อทำการยกฐานะจากสามเณรขึ้นเป็นพระภิกษุอีกทีหนึ่ง ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาเป็นรูปแบบการอุปสมบทซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันหมายถึงการอุปสมบทซึ่งมีสงฆ์เป็นผู้กระทำโดยมีภิกษุมารประชุมกันครบองค์กำหนดในเขตชุมชนที่เรียกว่าเสมาแล้วกล่าววาจาประกาศรับบุคคลผู้นั้นเข้าหมู่และได้รับความยินยอมของพระภิกษุทั้งปวงที่เข้าประชุม^{๒๑}

๒.๒.๑ การอุปสมบทคือการเริ่มต้นชีวิตใหม่ในพระพุทธศาสนา

ในพระพุทธศาสนาเพื่อเริ่มต้นปฏิบัติตามไตรสิกขาคือการฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองการฝึกอบรมตนของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าไตรสิกขาเป็นคำสอนภาคปฏิบัติของพระพุทธศาสนาทั้งหมดกล่าวคือไตรสิกขาประกอบด้วยอริสัจสี่สิกขาอริจิตตะสิกขาอริปัญญาสิกขาหรือเรียกว่าศีลสมาธิปัญญาซึ่งถือว่าเป็นกิจหรือเป็นหน้าที่หลักที่พระภิกษุต้องเพียรกระทำเพื่อเข้าถึงสิ่งที่ประเสริฐหรือดีที่สุดที่ชีวิตพึงทำได้^{๒๒}

สิกขาคือการศึกษาหมายถึงการเรียนรู้และการฝึกฝนพัฒนาพระพุทธศาสนาถือหลักสิกขา ตามธรรมชาติของมนุษย์เรานี่เองหมายความว่ามนุษย์เรานี้ท่านเรียกว่าเป็นสัตว์ที่ต้องฝึกและฝึกได้ด้วยคือชีวิตของมนุษย์ที่เป็นอยู่นี้เป็นชีวิตที่ได้มาด้วยการเรียนรู้และฝึกหัดพัฒนาไม่ใช่เป็นอยู่เพียงด้วยสัญชาติญาณต่างจากสัตว์ทั้งหลายอื่นซึ่งโดยส่วนใหญ่จะอยู่ด้วยสัญชาติญาณเท่านั้นมันมีการเรียนรู้เพียงนิดหน่อยเกิดมาไม่นานเท่าไรก็หากินเป็นอยู่เองได้แต่มันก็อยู่แค่สัญชาติญาณไปจนตายฝึกหัดได้น้อย

ความรู้ที่เราจะใช้ในการเป็นอยู่หรือดำเนินชีวิตนั้นต้องเรียนรู้เอาต้องฝึกต้องหัดเอา เพราะฉะนั้นมนุษย์จึงต้องอาศัยผู้อื่นเช่นพ่อแม่เลี้ยงดูเป็นเวลายาวนานเกิดมาแล้วอยู่เป็นเดือนเป็นปี แม้แต่สิบปีก็ยังอยู่ด้วยตนเองไม่รอดต้องอาศัยพ่อแม่คอยอุ้มชูเลี้ยงดูด้วยประการต่าง ๆ จึงจะสามารถ

^{๒๑} สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), สอนนาค สอนทิต ชีวิตพระ ชีวิตชาวบ้าน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๒.

^{๒๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๒/๗๗.

อยู่รอดได้ในระหว่างที่พ่อแม่และผู้อื่นเลี้ยงดูอยู่นั้นตนเองก็ต้องเรียนรู้ทุกอย่างฝึกหัดทุกอย่างโดยที่พ่อแม่ไม่นั้นคอยแนะนำหรือถ่ายทอดความรู้ให้

๒.๒.๒ อุปสมบทเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์

การที่จะฝึกฝนปฏิบัติตามอย่างพระพุทธเจ้านั้นเราก็ต้องรู้ด้วยว่าการที่พระองค์จะสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าก็ด้วยการเข้าถึงความจริงในธรรมชาติเรื่องความจริงในธรรมชาติมีหลักเบื้องต้นว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นไปตามธรรมคือเป็นไปตามเหตุปัจจัยเราจะต้องรู้เข้าใจความจริงนั้นจึงจะพัฒนาตนได้เพราะการที่จะพัฒนาตนเองให้สำเร็จเราก็ต้องปฏิบัติตามหลักความจริงนั้นชีวิตของเราเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติเราจะให้ชีวิตของเราดีงามขึ้นไปเราก็ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักความเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่เรียกว่ากฎธรรมชาตินั้นเมื่อเราปฏิบัติได้ถูกต้องแล้วชีวิตของเราจะดีงามหมายความว่าเมื่อเราทำเหตุปัจจัยที่ดีผลที่ดีก็เกิดตามมา

ดังนั้นเราจะต้องอาศัยหลักความจริงที่เรียกว่าธรรมนี้ผู้ใดเข้าถึงความจริงของธรรมชาติดังนั้นจริงมีปัญญาที่รู้แจ้งก็จะปฏิบัติได้ถูกต้องเรียกว่าเป็นอยู่ชอบชีวิตก็จะเต็มเปี่ยมสมบูรณ์เราจะฝึกฝนพัฒนาตนเองได้ก็ด้วยการปฏิบัติไปตามธรรมคือความเป็นจริงที่มีอยู่ในธรรมชาตินี้เมื่อเอาธรรมมาเป็นหลักชีวิตหรือเป็นเครื่องนำทางของชีวิตธรรมก็จะป็นสรณะผู้ใดเอาธรรมคือหลักความจริงในธรรมชาตินี้มาใช้ประโยชน์ได้ผู้นั้นก็สามารถดำรงชีวิตด้วยตัวเองอย่างดีเครื่องมือของเราที่จะเอาธรรมมาใช้ประโยชน์ได้ก็คือปัญญาที่รู้ความจริงแต่ถ้าเรายังไม่รู้ความจริงนั้นโดยสมบูรณ์เราก็เอาธรรมมาใช้ไม่ได้ไม่เต็มที่ไม่ถูกต้องเพราะฉะนั้นเราจึงต้องพัฒนาตนเองด้วยหลักสิกขาคือการฝึกศึกษาเรียนรู้ยิ่งขึ้นไปเราก็จะได้ปัญญาความรู้มากนั้น ^{๒๓}

สัมมาสัมมาพุทธเจ้าเป็นพระพุทธเจ้าได้ก็เพราะสร้างสมปัญญาจนเข้าถึงความจริงของธรรมนั่นเองและเราเองก็มีปัญญาที่พัฒนาได้สามารถเข้าถึงความจริงได้เพราะฉะนั้นเราจึงเอาธรรมมาเป็นหลักหรือเป็นที่ยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิตคือจะดำเนินชีวิตโดยใช้ปัญญาเริ่มต้นแต่มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยของมันโดยรู้จักค้นหาความจริงในสิ่งทั้งหลายเพื่อที่จะปฏิบัติให้ถูกต้องเมื่อทำได้อย่างนี้เราจะพัฒนาตนเองขึ้นไปเรื่อย ๆ และจะเป็นบุคคลที่มีชีวิตที่ดีงามมีชีวิตที่เจริญเป็นอารยะชนเป็นผู้ประเสริฐคือจุดสูงสุดของการเข้ามาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในบวรพระพุทธศาสนา ^{๒๔}

การฝึกฝนพัฒนาตนเองนี้ย่อมบรรลุผลสำเร็จในระดับต่าง ๆ กันแต่ก็จะมาประกอบกันเข้าเป็นชุมชนหรือสังคมที่ดั่งงามสังคมมนุษย์นี้จะดั่งงามก็ต้องประกอบด้วยมนุษย์ที่ฝึกฝนพัฒนาตนเอง ถ้าปล่อยอยู่ตามธรรมชาติพื้นเดิมถ้าไม่ฝึกฝนจิตใจของคนที่มีกิเลสหนาในสังคมก็จะเต็มไปด้วยการเบียดเบียนแข่งชิงกันและเดือดร้อนการอุปสมบทเป็นถนนที่ไปดำเนินไป

สู่มรรคผลนิพพานของเพศบรรพชิตหรือนักบวชนั้นราบเรียบก็จริงแต่ใช้ว่าจะเป็นถนนที่ราบเรียบให้กับทุกคนที่เข้ามาสู่ถนนสายนี้ไม่ถนนสายนี้จะราบเรียบสำหรับให้ผู้ปฏิบัติเดินทางเพื่อบรรลุมรรคผลนิพพานจริง ๆ คือมีความตั้งใจจริงซื่อสัตย์ต่อธรรมจริง ๆ แต่ถนนสายนี้ราบเรียบนี้

^{๒๓} สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), *ความเป็นมาของการบวช*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๒.

^{๒๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘/๔๐.

ย่อมจะเป็นถนนที่ชุกชระมีลุ่มมีบ่อสำหรับผู้ที่อยู่สมทบเข้ามาแล้วไม่ปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุมรรคผลนิพพาน

ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่าภิกษุทั้งหลายพรหมจรรย์นี้เราประพฤติมิใช่เพื่อหลอกลวงคนมิใช่เพื่อให้คนทั้งหลายมานับถือมิใช่เพื่ออานิสงส์ลาภสักการะและความสรรเสริญมิใช่จุดมุ่งหมายเพื่อเป็นเจ้าลัทธิและแก้ลัทธิอย่างนั้นอย่างนี้มิใช่เพื่อให้ใครรู้จักตัวว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ที่แท้พรหมจรรย์นี้เราประพฤติเพื่อสังวรคือความสำรวมเพื่อปะหามะคือความละเพื่อวิราคะคือความคลายกำหนดยินดีและเพื่อละนิโรทะคือความดับทุกข์ให้หมดไป^{๒๕}

ส่วนถนนอันเป็นหนทางดำเนินไปสู่มรรคผลนิพพานแห่งเพศฆราวาสหรือคนธรรมดาที่อยู่ครองเรือนนั้นย่อมมีความชุกชระเป็นลุ่มเป็นบ่ออันเป็นอุปสรรคขัดขวางอยู่ทุกขณะย่อมมีสิ่งที่ยั่วยวนกวนกิเลสอยู่เสมอทำให้จิตกระเพื่อมอยู่ในเวลาจะหาเวลาที่จะทำให้จิตสงบนั้นทำได้ยากแต่แม้ว่าจะเป็นหนทางที่ชุกชระมีอุปสรรคมากมายสักปานใดก็ยังมีผู้ที่พยายามเดินไปสู่จุดหมายปลายทางอยู่แต่ต้องใช้ความพยายามมากกว่าเพศบรรพชิตและก็น้อยคนด้วยที่จะไป

ถึงจุดหมายปลายทางได้การเดินทางแบบเพศบรรพชิตหรือนักบวชนั้นแม้จะเดินทางไปบนถนนที่ราบเรียบก็จริงแต่ถ้าประมาทเมื่อใดนั้นหมายถึงภัยอันตรายย่อมเกิดขึ้นได้ทุกขณะผู้ใดที่เข้ามาแล้วถ้าประมาทแล้วย่อมได้รับโทษอย่างมหันเมื่อเปรียบเทียบกับโทษทางเพศฆราวาสแล้วย่อมเทียบกันไม่ได้เหมือนว่าหนึ่งเท้าของฆราวาสเท่ากับร้อยเท้าพันเท้าของบรรพชิตเหมือนเราขับรถไปบนหนทางที่ราบเรียบย่อมประมาทว่าคงไม่อันตรายใดแต่นั้นหมายถึงเรากำลังทำหายนะกับ^{๒๖}

อันตรายอย่างยิ่งเพราะความประมาทของเราเองจะเห็นได้ว่าบนถนนที่ราบเรียบนั้นจะอุบัติเหตุมากกว่าถนนที่ชุกชระมีลุ่มมีบ่อเพราะคนส่วนมากประมาทส่วนถนนที่มีลุ่มมีบ่อนั้นเราจะขับรถไปอย่างระมัดระวังมองซ้ายบ่ามมองขวาบ่ามมองหลังบ่ามอย่างรอบคอบเพราะกลัวจะตกหลุมจึงทำให้เราขับรถไปด้วยความระมัดระวังมากอุบัติเหตุก็ย่อมไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นได้น้อยมากเพศฆราวาสหรือคนธรรมดานั้นถ้ามีความตั้งใจปฏิบัติธรรมจริงๆแล้วก็ย่อมระมัดระวังสิ่งที่เข้ามาช่วยุกิเลสทั้งน้อยและใหญ่อยู่เสมอสร้างความไม่ประมาทให้เกิดขึ้นกับจิตและก็ปฏิบัติธรรมไปด้วยความไม่ประมาทสร้างขวัญกำลังใจให้เกิดขึ้นกับตัวเองไม่น้อยเนื้อต่ำใจว่าตัวเองไม่มีโอกาสได้อุปสมบทอย่างเค้าหรือได้ออกไปปฏิบัติอย่างเขาคอยเตือนจิตเตือนใจของตัวเองให้ปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอถ้าได้ปฏิบัติด้วยวิธีที่ถูกต้องแล้วไม่ต้องไปคาดหวังว่าจะได้บรรลุมรรคผลนิพพานหรือไม่^{๒๗}

๒.๒.๓ อานิสงส์ของการอุปสมบท

ว่าด้วยอานิสงส์ของการอุปสมบทผู้อุปสมบทควรจะทำใจถึงผลของการอุปสมบทให้กว้างออกไปเพราะอานิสงส์ของการอุปสมบทนั้นย่อมมีมากมายกว้างขวางแต่พอที่จะกล่าวให้เข้าใจได้นั้นมี ๑๕ ข้อมีดังนี้

^{๒๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๙/๓๒.

^{๒๖} วิ.ม. (ไทย) ๔/๗๐/๙๗ - ๑๐๒

^{๒๗} วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๒/๗๗.

๑. เป็นผู้รู้จักบริหารเวลาคือรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เรียกว่าความเป็นผู้รู้กาล ซึ่งเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ

๒. แม้ช่วงเวลาจะสั้นแต่ถ้าลงปฏิบัติอย่างจริงจังก็จะได้รับความสุขสงบจากการบำเพ็ญสมณะธรรม

๓. มีโอกาสได้ศึกษาหลักธรรมซึ่งนำไปใช้ควบคู่กับความรู้ทางโลกให้ได้ใช้ความรู้ในทางที่ถูกที่ควร

๔. ได้ฝึกวินัยและเข้าใจวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะถ้าตั้งใจฝึกฝนอบรมตนเองอย่างจริงจังต่อไปจะเป็นคนรักระเบียบวินัย

๕. ได้ฝึกสมาธิทำจิตให้สงบซึ่งเป็นผลดีต่อการเรียนและการทำงานต่าง ๆ

๖. เกิดความปลื้มปิติยินดีที่ได้ทำความดีซึ่งมีธรรมปตินี้เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงหัวใจอยู่เสมอ

๗. ทำให้มีความอดทนไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคใด ๆ

๘. ทำให้รู้จักตนเองคือรู้ว่าตนเองมีความรู้ความสามารถคุณธรรมแค่ไหนเพียงใด เพื่อที่จะได้พัฒนาปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นไป

๙. ได้ชื่อว่าเป็นผู้เริ่มதாகถางหนทางไปสู่พระนิพพาน

๑๐. ผู้อุปสมบทย่อมได้โอกาสในการสั่งสมเนกขัมมะบารมีคือบารมีที่เกิดจากการออกอุปสมบทตามรอยบาทของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า

๑๑. ผู้อุปสมบทย่อมได้บุญใหญ่ที่จะช่วยปิดหนทางสวรรค์และพระนิพพานติดตัวไปยาวนานถึง ๖๔ กัป

๑๒. ผู้อุปสมบทและผู้สนับสนุนการอุปสมบทย่อมได้อานิสงส์ผลที่ได้จากการทำความดี คือเป็นผู้มีปัญญา มีสัมมาทิฐิ สมบูรณ์ด้วย โภกทรัพย์ และ อริยทรัพย์ และได้เกิดในดินแดนที่มี พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองไปจนนับภavnับชาติไม่ถ้วน

๑๓. สังคมและประเทศชาติเกิดความสงบสุขร่มเย็นผ่านพ้นปัญหาไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้อย่างเป็นอัศจรรย์

๑๔. สร้างผู้นำทางศีลธรรมให้เกิดทั่วแผ่นดินจะช่วยให้ช่วยกันสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ให้อยู่คู่มวลหมู่มนุษย์และโลกใบนี้ไปตราบนานเท่านาน

๑๕. สร้างความสมัครสมานสามัคคีให้เกิดขึ้นแก่พุทธบริษัททั้ง ๔ การอุปสมบทจริง ศึกษาเล่าเรียนจริงประพฤติปฏิบัติจริงให้ได้รับผลของพรหมจรรย์นี้จริงแล้วพยายามสั่งสอนผู้อื่นต่อกัน ไปได้จริงจึงจะเป็นการสืบอายุพระศาสนาเป็นเครื่องบูชาตอบแทนพระคุณของพระพุทธรองค์ได้จริง อานิสงส์การอุปสมบทเรื่องจากมหินทกุมารบรรพชาเป็นสามเณรมีอานิสงส์ ๔ กัปอุปสมบทเป็น พระภิกษุมีอานิสงส์ ๘ กัปเอาลูกคนอื่นมาบรรพชาเป็นสามเณรมีอานิสงส์ ๒ กัปเป็นพระภิกษุมี อานิสงส์ ๔ กัป ผัวเมียบรรพชาเป็นสามเณรมีอานิสงส์ ๘ กัปอุปสมบทเป็นพระภิกษุมีอานิสงส์ ๑๖ กัปผู้มีศรัทธาบรรพชาตนเองเป็นสามเณรมีอานิสงส์ ๑๖ กัปอุปสมบทตนเองเป็นพระภิกษุมี อานิสงส์ ๑๘ กัป

องค์สัมมาเตจสัมมาสัมมาพุทธเจ้าได้ทรงอุปมาไว้ว่ากัปหนึ่งตั้งหินก้อนหนึ่งสูงพันวา กว้างพันวาร้อยปีทิพย์ไหนเทวดาเอาผ้าทิพย์มากวาดและตีเมื่อใดหินก้อนนั้นค่อยไปเปียงแผ่นดินเลื่อน

เกลี้ยจึงได้ชื่อว่ากับหนึ่งก็ปรับแบบของการอุปสมบทหรือบรรพชาให้เราได้มาฝึกหัดกายวาจาใจให้มีระเบียบเรียบร้อยดีงามคนที่อุปสมบทแล้วเป็นคนสุขเป็นบัณฑิตคนที่อุปสมบทแล้วเป็นบัณฑิตอาราธนาศีลกราบพระไหว้พระเป็นถวายเป็นถวายสังฆทานได้เมื่ออุปสมบทแล้วมีระเบียบวินัยในตัวเองกายวาจาใจการพูดจนคนโบราณท่านสอนว่าจะคุณสมบัติผู้ดีที่พระพระได้ฝึกหัดกายวาจาและใจดีแล้ว

๒.๓ แนวทางของการอุปสมบท

การปฏิบัติในการอุปสมบทสำหรับประชาชนทั้งหลายที่มีศรัทธาในบวรพระพุทธศาสนา มีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ที่ต้องการจะขออุปสมบทเพื่อให้มีแนวปฏิบัติที่เหมือนกันสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เนื่องจากมีนิสัยใจคอความประพฤติต่างกันบางคนก็ทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควรจะต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยตามพระวินัยที่พระพุทธเจ้าได้จัดวางไว้การอุปสมบทเป็นประเพณีที่มีความสำคัญมากอย่างยิ่งทั้งนี้ผู้ชายที่มีอายุครบ ๒๐ ปี เป็นวัยที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ซึ่งจะต้องมีความรับผิดชอบในชีวิตของตนมากยิ่งขึ้น^{๒๘}

ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจความจริงของชีวิตเพราะพระพุทธศาสนาเป็นหลักคำสอนแห่งความจริงในโลกที่สอนให้มนุษย์รู้สาเหตุของการเกิดแก่เจ็บและตายช่วยให้มนุษย์มีสติสัมปชัญญะที่จะนำไปสู่ในทางที่ดีที่ชอบการอุปสมบทจึงมีความสำคัญโดยเฉพาะต่อผู้ที่จะเป็นหลักของครอบครัวอีกทั้งผู้อุปสมบทยังได้ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าผู้เป็นพระบรมครูของมนุษย์และเทวดาทั้งหลายผู้อุปสมบทสามารถนำข้อปฏิบัติที่ได้จากการอุปสมบทพระภิกษุมาใช้ในการดำรงชีวิตสืบต่อไปได้อย่างมีความสุขเรื่องของขั้นตอนการอุปสมบทเป็นพระภิกษุพิธีการอุปสมบทที่ใช้ในปัจจุบันซึ่งมีอยู่ ๒ แบบด้วยกันคือแบบอุกาสะและแบบ

เอสาหังโดยคำว่าอุกาสะแปลว่าขอโอกาสส่วนคำว่าเอสาหังแปลว่าข้าพเจ้านั้นในประเทศไทยการอุปสมบทแบบอุกาสะนั้นจะใช้กันในคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกายซึ่งเป็นแบบเดิมที่ใช้กันมาแต่โบราณกาลส่วนการบวชพระแบบเอสาหังจะใช้ในคณะสงฆ์ธรรมยุตินิกายโดยการประยุกต์มาจากแบบอุกาสะเพื่อย่อขั้นตอนให้สั้นขึ้น มีใช้มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยยึดรูปแบบมาจากพระสงฆ์ประเทศพม่าขั้นตอนการอุปสมบทในที่นี้จึงจะขอกกล่าวถึงเฉพาะพิธีการอุปสมบทแบบอุกาสะเท่านั้นเนื่องจากการอุปสมบทแบบเดิมที่มีมาแต่โบราณแม้ว่าการอุปสมบทในประเทศไทยจะมี ๒ แบบแต่ก็ยึดหลักการอุปสมบทตามพุทธบัญญัติทุกประการต่างกันเพียงข้อปลีกย่อยบางข้อเท่านั้น^{๒๙}

๒.๔ วิธีการอุปสมบทในคัมภีร์พุทธศาสนา

ขั้นตอนของการอุปสมบทวิธีการอุปสมบทในทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันมักมีข้อปฏิบัติปลีกย่อยเพิ่มเติมเข้ามาซึ่งขึ้นอยู่กับคติความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นถึงแม้ว่าวิธีการส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติตามที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้ก็ตามและนับวันก็ยังมีระเบียบปฏิบัติเข้ามาซึ่งเป็นสิ่ง

^{๒๘} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๓๑/๗๗.

^{๒๙} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๙/๓๒.

ที่อยู่นอกพุทธบัญญัติตั้งนั้นวิธีการอุปสมบทจึงจะเป็นไปตามพุทธบัญญัติสมัยพุทธกาลถึงปัจจุบันและชี้ให้เห็นว่าอะไรเป็นสาระของการบวชที่แท้จริง

วิธีการอุปสมบทกำหนดฤกษ์ยามบิดาและมารดาพาบุตรชายไปพบกับอุปัชฌาย์หรือท่านเจ้าอาวาสเพื่อให้ท่านตรวจวันเดือนปีเมื่อเห็นว่ามีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์จึงกำหนดฤกษ์อุปสมบทให้โดยการไปหาอุปัชฌาย์ต้องนำดอกไม้ธูปเทียนเครื่องสักการะการขอขมาลาญาติมิตรผู้ที่จะอุปสมบทต้องนำดอกไม้ธูปเทียนไปลาญาติพี่น้องและผู้ใหญ่ที่ซึ่งตนเคารพนับถือเป็นการแสดงความเคารพและขอขมาโหสิกรรมในสิ่งที่ตนเคยล่วงเกินไม่ว่าจะเป็นทางกายวาจาเสร็จแล้วนำดอกไม้ธูปเทียนลอบโบสถ์สามรอบโดยมีการจัดขบวนดังนี้

๑. บิดาและมารดาสะพายบาตรถือตาลปัตรเดินนำหน้า
๒. และญาติผู้เกี่ยวข้องอุ้มไตรสังฆภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอุปสมบท
๓. นาคพนมมือถือดอกบัว ๓ ดอกเดินตามลำดับ
๔. ผู้ถือของอื่น ๆ ตามกันไปครบแล้วนำนาคมาวันทาสิมาโดยจุดธูปเทียนที่เสมาหน้าโบสถ์ไปรยทานเสร็จแล้วนำนาคเข้าอุโบสถโดยบิดาจูงมือข้างขวามารดาจูงมือข้างซ้ายพวกญาติคอยจับชายผ้าตามส่งข้างหลังนาคต้องก้าวข้ามธรณีประตูห้ามเหยียบเป็นอันขาดเมื่อพ้นประตูให้ตรงไปไหว้พระประธานโดยใช้ดอกไม้ธูปเทียนเมื่อถึงกำหนดพระสงฆ์จะได้รับอาราธนาในพิธีอุปสมบท^{๓๐}

๒.๔.๑ พระอุปัชฌาย์และพระคู่สวด

พระอันดับจะเข้าโบสถ์นั่งตามแผนผังที่คณะสงฆ์กำหนดพิธีเริ่มโดยพ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามานั่งข้างกายนาคเพื่อจะมอบผ้าไตรให้นาคเข้าทำพิธีบวชต่อพระสงฆ์ต่อไปเมื่อเสร็จการรับประเคนแล้วพระใหม่และพ่อแม่หรือเจ้าภาพในการอุปสมบทครั้งนี้จะกรวดน้ำโดยใช้เต้ากรวดน้ำคนละทีและรับพรจากพระสงฆ์เสร็จแล้วพระใหม่กราบเบญจางค์ประดิษฐ์สามครั้งเป็นอันเสร็จพิธีพระพี่เลี้ยงจะนำพระใหม่ขึ้นจากโบสถ์สะพายบาตรด้วยไหล่ขวามือซ้ายถือพัดส่วนของอื่นให้ผู้อื่นถือไปพระพี่เลี้ยงจะนำออกทางประตูหน้าของใช้ในพิธีการอุปสมบทเครื่องอัฐบริขารและเครื่องใช้อื่น ๆ ที่พระภิกษุใหม่ต้องใช้มีดังนี้^{๓๑}

๑. ไตรครองได้แก่สบงประคดเอวอังสะจีวรสังฆาฏิผ้ารัดอกผ้ากราบ
๒. บาตรแบบมีเชิงรองพร้อมด้วยฝาถลกบาตรธูปเทียนใส่ของ
๓. มีดโกนพร้อมทั้งหินลับมีดโกน
๔. เข็มเย็บผ้าพร้อมทั้งกล่องเข็มและด้าย
๕. เครื่องกรองน้ำธมกรก
๖. สันถัดอาสนะผ้ารองสำหรับนั่ง
๗. ตาลปัตรยามผ้าเช็ดหน้า
๘. เสื้อหมอนผ้าห่มมุ้ง
๙. จีวรสบงอังสะผ้าอาบ ๒ ผืนเครื่องอาศัยพระภิกษุ

^{๓๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๙/๓๒.

^{๓๑} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘/๔๐.

๑๐. โคมไฟฟ้าหรือตะเกียงไฟฉายนาฬิกาปลุก
๑๑. สำหรับปืนโตควาวหวานจวนข้าวซ้อนล้อมผ้าเช็ดมือ
๑๒. ชั้นอาบน้ำสบู่อะและกล่องสบู่แปรงและยาสีฟันผ้าขนหนูกระดาษชำระ
๑๓. หีบไม้หรือกระเป๋าหนังสำหรับเก็บไตรครอง
๑๔. ดอกไม้รูปเทียนขอนิสัย ๑ ชุด
๑๕. จตุปัจจัยไทยธรรมถวายพระอุปัชฌาย์คู่สวดและพระอันดับจัดลดหลั่นกันลง ๆ ไป

๒.๔.๒ สิ่งสำคัญสำหรับผู้ที่จะอุปสมบท

๑. ให้ท่องคำอุปสมบทหรือคำขานนาคอันได้แก่คำขอบรรพชาอุปสมบทคำสมาทานสิกขาบทคำขอนิสัยคำตอบคำถามของพระกรรมวาจาให้จำได้ขึ้นใจ
๒. เมื่อใกล้ถึงวันอุปสมบทจะต้องไปอยู่วัดเพื่อฝึกซ้อมขั้นตอนพิธีการบรรพชาอุปสมบทจากพระพี่เลี้ยงและดูจากเจ้านาคคนอื่นๆที่อุปสมบทก่อนเรา
๓. ไปขอฉายาชื่อใหม่ของตนเมื่ออุปสมบทเป็นพระแล้วจากอุปัชฌาย์หรือเจ้าอาวาสเพื่อใช้ตอบ คำถาม ของพระกรรมวาจาต่อหน้าที่ประชุมสงฆ์ในเวลาทำพิธีอุปสมบท
๔. ท่องบทสวดมนต์พระปริตรต่าง ๆ พร้อมบทให้ศีลให้พรบทอนุโมทนาหลังจากที่บรรพชาเป็นสามเณรหรือพระภิกษุแล้วขึ้นตอนและบทที่ต้องท่องจำใช้ในพิธีอุปสมบทแบบมหานิกาย

อุกาสะ วันทามิ ภันเต
 สัพพัง อะปะราธัง ขะมะถะ เม ภันเต
 มะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพัง สามินา กะตัง ปุญญัง มัยหัง
 ทาตัพพัง สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ อุกาสะ การุญญัง กัตตะวา ปัพพชัง เทละ เม ภันเต
 นั่งคุกเข่าลงแล้วประนมมือว่า
 อะหัง ภันเต ปัพพชัง ยาจามิ
 ทุตยัมปิ อะหัง ภันเต ปัพพชัง ยาจามิ
 ตะตยัมปิ อะหัง ภันเต ปัพพชัง ยาจามิ

กล่าว ๓ ครั้งว่า

สัพพะทุกขะ นิสสระณะนิพพานะ สัจฉิกระณัตถายะ
 อิมัง กาสาวัง คะหะเตวา ปัพพาเชละ มัง ภันเต อะนุกัมปัง อุปาทายะ

เสร็จแล้วพระอุปัชฌาย์จะมารับผ้าไตรแล้วว่าต่อไปกล่าว ๓ ครั้งว่า

สัพพะทุกขะ นิสสระณะนิพพานะ สัจฉิกระณัตถายะ เอตัง

กาสาวัง ทัตตะวา ปัพพาเชละ มัง ภันเต อะนุกัมปัง อุปาทายะ

พระอุปัชฌาย์ให้อิวาทและบอก ตะจะปัญจะกะ กัมมัญฐานแล้วให้ว่าตามไปที่ละบทโดยอนุโลมไปข้างหน้าและปฏิโลมทวนกลับดังนี้

เกสาโลมานะชาทันตาตะโจอนุโลมตะโจทันตานะชาโลมาเกสาปฏิโลม

พระอุปัชฌาย์ชักอังสะออกจากไตรมาสวมให้ผู้บวชแล้วสั่งให้ออกไปครองผ้าครบไตรจีวรตามระเบียบครบถ้วนเสร็จแล้วรับเครื่องไทยทานเข้าไปหาพระอาจารย์ถวายท่านแล้วกราบ ๓ ครั้งยืนประนมมือเปล่งวาจาขอสรณะและศีลดังนี้^{๓๒}

อุกาสะ วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราธัง ชะมะถะ เม ภันเต
 มะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพัง สามินา กะตัง ปุญญัง มัยหัง
 ทาทัพพัง สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ อุกาสะ การุญญัง
 กัตตะวา ติสระระณนะ สะหะ สีลานิ เทถะ เม ภันเต

นั่งคุกเข่าขอสรณะและศีลดังต่อไปนี้

อะหัง ภันเต สระระณะสีลัง ยาจามิ
 ทุติยัมปิ อะหัง ภันเต สระระณะสีลัง ยาจามิ
 ตะติยัมปิ อะหัง ภันเต สระระณะสีลัง ยาจามิ

๒.๔.๓ พระอาจารย์กล่าวคำนมัสการให้ผู้บรรพชาว่าตามดังนี้

นะโม ตัสสะ ภาวะะโตะ อะระหะโตะ สัมมาสัมพุทฺธัสสะ ๓ จบ
 พระอุปัชฌาย์จะกล่าวว่า เอวัง วัเทหิ หรือ ยะมะหัง วัทามิ ตั้ง วัเทหิ
 ให้รับว่า อามะ ภันเต แล้วท่านจะว่านาสธณคณนฺกัให้ว่าตามดังนี้

พุทฺธัง สระระณัง คัจฉามิ
 ธัมมัง สระระณัง คัจฉามิ
 สังขัง สระระณัง คัจฉามิ
 ทุติยัมปิ พุทฺธัง สระระณัง คัจฉามิ
 ทุติยัมปิ ธัมมัง สระระณัง คัจฉามิ
 ทุติยัมปิ สังขัง สระระณัง คัจฉามิ
 ตะติยัมปิ พุทฺธัง สระระณัง คัจฉามิ
 ตะติยัมปิ ธัมมัง สระระณัง คัจฉามิ
 ตะติยัมปิ สังขัง สระระณัง คัจฉามิ

พอจบแล้วทางพระอุปัชฌาย์จะบอกว่า ติสระระณะคะมะนัง นิฏฐิตัง ก็ให้รับว่า อามะ ภันเต
 ต่อจากนั้นก็สมาทานสิกขาบท ๑๐ ประการโดยว่าตามท่านไปเรื่อย ๆ ดังนี้

ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ
 อทินนาทานา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ
 อะพรหมจริยา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ
 มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ
 สุราเมรยะมัชชปะมาทัฏฐานา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ
 วิกาละโภชนา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ
 นัจจะคัตะวาทิตะวิสุกะทัสสนา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ

^{๓๒} สมเด็จพระวันรัต (เขมจารีเถระ), **คู่มือบวชเนา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๒ - ๑๕.

มาลาคันธะวิเลปะนะธารณะมัตถนะวิภูสะนัฏฐานา เวมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ
 อัจจาสะยะนะมะหาสะยะนา เวมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ
 ชาตะรุปะ ระชะตะ ปฏิกคหณา เวมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ

พระจะกล่าว ๓ ครั้งว่า

อิมานิ ทะสะ สิกขาปะทานิ สมาதியามิ

เสร็จแล้วพึงกราบลง ๑ หน แล้วยืนขึ้นว่าดังนี้

วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราธัง ชะมะละ เม ภันเต

มะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพัง

สามินา กะตัง ปุญญัง มัยหัง ทาทัพพัง

สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ

คุกเข่าลงกราบ ๓ ครั้ง

ต่อจากนั้นให้รับบาตรอุ้มเข้าไปหาพระอุปัชฌาย์ในสังฆสนนิบาตวางไว้ข้างตัวด้านซ้ายรับเครื่อง
 ไทยทานถวายท่านแล้วกราบ ๓ ครั้งเสร็จแล้วยืนขึ้นประนมมือกล่าวดังนี้^{๓๓}

อุกาสะ วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราธัง ชะมะละ เม ภันเต

มะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพัง

สามินา กะตัง ปุญญัง มัยหัง ทาทัพพัง

สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ อุกาสะ การุญญัง กัตตะวา นิสสะยัง เทละ เม ภันเต

นั่งคุกเข่าลงว่า

อะหัง ภันเต นิสสะยัง ยาจามิ

ทุติยัมปิ อะหัง ภันเต นิสสะยัง ยาจามิ

ตะติยัมปิ อะหัง ภันเต นิสสะยัง ยาจามิ

กล่าว ๓ ครั้งว่า อุปัชฌาโย เม ภันเต โหหิ

พระอุปัชฌาย์จะกล่าวรับว่า

โอปาโยกัง ปะฏิรูโปัง ปาสาทิเกนะ สัมปะเทหิ

ผู้อุปสมบทพึงรับว่า

อุกาสะ สัมปะฎิจฉามิ ๓ ครั้ง

แล้วว่าดังนี้ กล่าว ๓ ครั้งว่า

อัสสะตักเคทานิ เถโร มัยหัง ภาโร อะหัมปิ เถรัสสะ ภาโร

เสร็จแล้วยืนขึ้นว่าดังนี้

วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราธัง ชะมะละ เม ภันเต

มะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพัง

สามินา กะตัง ปุญญัง มัยหัง ทาทัพพัง สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ คุกเข่าลงกราบ ๓ ครั้ง

^{๓๓} พระยาวุ ครีหังส, เมืองแห่งผ้ากาสาวพัสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๒๐),

ลำดับต่อไปพระอุปฌาย์หรือพระอาจารย์จะเอาบาตรมีสายโยงคล้องตัวผู้ขออุปสมบทแล้วบอกบาตร และจีวรผู้อุปสมบทก็รับเป็นทอด ๆ ไปดังนี้

อะยันเต ปัตโต	รับว่า อามะ ภันเต
อะยัง สังฆาภี	รับว่า อามะ ภันเต
อะยัง อุตตะราสังโค	รับว่า อามะ ภันเต
อะยัง อันตะระวาสะโก	รับว่า อามะ ภันเต

๒.๔.๓ สวดถามอันตราภิกขกรรม

จากนั้นพระอาจารย์ท่านจะบอกให้ออกไปข้างนอกว่า คัจฉะ อะมุหิ โอกาเส ติญญาหิ ผู้อุปสมบทก็ถอยออกไปยืนอยู่ในที่ที่กำหนดไว้ส่วนใหญ่จะเป็นบริเวณทางเข้าโบสถ์ต่อจากนี้ พระอาจารย์จะสวดถามอันตราภิกขกรรมให้รับ นัตถิ ภันเต ๕ ครั้งและต่อด้วย อามะ ภันเต อีก ๘ ครั้ง ดังต่อไปนี้

พระจะถามว่า	ผู้อุปสมบทกล่าวรับว่า
กุกฺขัณฺฑิ	นัตถิ ภันเต
คัณฺโฑ นัตถิ ภันเต	นัตถิ ภันเต
กิลาสิ นัตถิ ภันเต	นัตถิ ภันเต
โสโส นัตถิ ภันเต	นัตถิ ภันเต
อะปะมาโร	นัตถิ ภันเต
มะนุสฺสโสสิ	อามะ ภันเต
ปุริโสสิ	อามะภันเต
ภุขิสฺโสสิ	อามะภันเต
อะนะโณสินะสิ	อามะภันเต
ราชะกะโฏ	อามะภันเต
อะนุญญาโตสิ มาตาปิตุหิ	อามะภันเต
ปะริปุณณะวีสะตัสโสสิ	อามะภันเต
ปะริปุณณันเต ปัตตะจีวะรัง อามะ ภันเต	อามะภันเต
กินนาโมสิ	อะหัง ภันเต ...ชื่อพระใหม่... นามะ
โก นามะ เต อุปุชฌาโย	อุปุชฌาโย เม ภันเต อาัยสสะมา...

(หมายเหตุ)ผู้อุปสมบทจะต้องทราบชื่อทางพระที่พระตั้งให้ใหม่ก่อนวันอุปสมบทและต้องจำชื่อพระอุปฌาย์ให้ได้ด้วยเสร็จแล้วกลับเข้ามาข้างในที่ประชุมสงฆ์กราบลงตรงหน้าพระอุปฌาย์ ๓ ครั้ง นิ่งคุกเข่าประนมมือเปล่งวาจาขออุปสมบทดังนี้

สังฆัมภันเต อุปะสัมปะทัง ยาจามิ
 อุลลุมปะตุ มัง ภันเต สังโฆ อะนุกัมปัง อุปาทายะ
 ทุตติยัมปิ ภันเต สังฆัง อุปะสัมปะทัง ยาจามิ
 อุลลุมปะตุ มัง ภันเต สังโฆ อะนุกัมปัง อุปาทายะ
 ตะติยัมปิ ภันเต สังฆัง อุปะสัมปะทัง ยาจามิ

อุลลุมปะตุ มัง ภัณฑะ สังโฆ อณุกัมปัง อุปาทายะ

ต่อมาพระอาจารย์สวดสมมติตนตามอันตรายิกธรรมผู้อุปสมบทก็รับว่า นัตถิ ภัณฑะ ๕ ครั้งและอามะ ภัณฑะ ๘ ครั้งบอกชื่อพระใหม่ของตัวเองและชื่อพระอุปัชฌาย์แบบที่ผ่านมาอย่างละหนึ่งครั้งเสร็จแล้วก็นั่งฟังพระสวดกรรมวาจาอุปสมบทไปจนจบพอบจบแล้วท่านก็จะเอาบาตรออกจากตัวให้กราบลง ๓ ครั้งนั่งพับเพียบฟังพระอุปัชฌาย์บอกอนุศาสน์ไปจนจบแล้วก็กล่าวรับว่า อามะ ภัณฑะ เสร็จพิธีก็กราบพระอุปัชฌาย์ ๓ ครั้งถ้ามีเครื่องไทยทานก็ให้รับไทยทานถวายพระอันดับเวลาครวดน้ำก็ให้ตั้งใจระลึกถึงผู้มีพระคุณอุทิศส่วนกุศลแต่ท่านขึ้นตอนต่อไปก็นั่งฟังพระท่านอนุโมทนาต่อไปจนจบเป็นอันเสร็จพิธี^{๓๔}

๒.๕ เหตุจูงใจในการอุปสมบท

กุลบุตรที่เข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนามีได้อุปสมบทเพราะถูกบังคับแต่เป็นเพราะมีศรัทธาในพระธรรมและมีปัญญาไตร่ตรองถึงสภาวะอันแท้จริงของชีวิตจึงตัดสินใจเข้ามาอุปสมบทดังที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระเจ้าอชาตศัตรูว่าเมื่อพระตถาคตทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณะพราหมณ์เทวดาและมนุษย์ให้รู้ตามคฤหบดีบุตรคฤหบดีหรือผู้เกิดภายหลังในตระกูลใดตระกูลหนึ่งย่อมฟังธรรมนั้นครั้งหนึ่งแล้วได้ศรัทธาในพระตถาคตเมื่อได้ศรัทธาแล้วย่อมเห็นตระหนักรู้ว่าฆราวาสคับแคบเป็นทางมาแห่งธุลีบรรพชาและอุปสมบทเป็นทางปลอดโปร่งการที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์บริสุทธิโดยส่วนเดียวดูจสังข์ขัดไม้ไผ่ทำไฉนทำได้ง่ายอย่างกระนั้นเลยเราพึงปลงผมและหนวดนุ่งห่มผ้ากาสาหวัดหรือออกอุปสมบทเป็นบรรพชิตสมัยต่อมาพวกเขาจึงละกองโกศสมบัติน้อยใหญ่ละเครื่องญาติน้อยใหญ่มาปลงผมและหนวดนุ่งห่มผ้ากาสาหวัดหรือออกอุปสมบทเป็นบรรพชิตจากพระธรรมเทศนาที่ยกมานี้จะเห็นว่าพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทรงมีพระประสงค์ที่จะแสดงให้พระเจ้าอชาตศัตรูได้เข้าพระทัยว่าเป็นเหตุให้บุรุษเข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนานั้นมี ๓ ประการคือ^{๓๕}

๑. มีศรัทธาในพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า
๒. มีปัญญาตรองเห็นโทษภัยในชีวิตฆราวาสว่าทั้งคับแคบและเป็นที่มาของกิเลส
๓. มีปัญญาตรองเห็นคุณค่าของชีวิตนักบวชว่ามีโอกาสประพฤติพรหมจรรย์ได้เต็มที

๒.๕.๑ อุปสมบทเพราะมีศรัทธาในพระธรรมคำสั่งสอน

ศรัทธาในคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นธรรมฝ่ายดีโสภณธรรมที่เกิดร่วมกับจิตที่ดียกคือจิตที่ไม่มีกิเลสเกิดร่วมด้วยศรัทธาเป็นสภาพธรรมที่ผ่องใสไม่ขุ่นมัวเป็นไปในทานเป็นไปในศีลเป็นไปในกาละการอบรมความสงบของจิตและการอบรมเจริญปัญญาจะไม่เกิดร่วมกับอกุศลจิตเป็นความจริงที่ว่าบุคคลผู้ที่มีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัยคือในพระพุทธเจ้าพระธรรมและพระอริยะสงฆ์นั้นต้องเป็นผู้ที่มีปัญญาถึงขั้นที่สามารถรู้แจ้งอริยะสัจจะธรรมถึงความเป็นพระอริยะบุคคลส่วนผู้ที่ยังไม่ได้เป็นพระอริยะบุคคลศรัทธายังไม่มั่นคงจริงแต่ก็สามารถอบรมเจริญเพิ่มขึ้นได้ด้วยความเป็นผู้เห็น

^{๓๔} อจ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๘/๑๑ - ๑๒.

^{๓๕} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓/๑๔๕ - ๑๔๘.

ประโยชน์ของการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระอรหันตสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทรงแสดงซึ่งจะเป็นไปเพื่อความเข้าใจถูกต้องเห็นอรรถรสความเห็นผิดละคลายความ^{๓๖}

สงสัยและกิเลสประการอื่นศรัทธาก็จะมั่นคงยิ่งขึ้นคล้ายตามความเข้าใจที่เจริญขึ้นซึ่งจะเห็นได้ว่าพระอริยบุคคลทั้งหลายก่อนที่ท่านจะารู้แจ้งอริยสัจจะธรรมถึงความเป็นพระอริยบุคคลนั้นท่านก็ยังเป็นปุถุชนยังไม่มีศรัทธาที่มั่นคงแล้วท่านเหล่านั้นมีศรัทธาที่มั่นคงไม่หวั่นไหวได้อย่างไรก็ต้องด้วยการอบรมเจริญปัญญาให้เกิดขึ้นในตัวในพระสูตรพระอรหันตสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทรงแสดงว่าศรัทธาเป็นเพื่อนสอนของคนหมายถึงเป็นเพื่อนของผู้ที่จะไปสู่สวรรค์และนิพพานเพราะเหตุว่าเมื่อบุคคลประกอบด้วยศรัทธาแล้วย่อมสามารถทำให้ได้รับประโยชน์ทั้งในโลกนี้ประโยชน์ในโลกหน้าคือเกิดในภพภูมิที่ดีมีสวรรค์และมนุษย์ภูมิและได้รับสิ่งที่ดี

ที่น่าปรารถนาน่าใคร่ น่าพอใจอันเป็นผลของกุศลและทำให้ได้รับประโยชน์อย่างยิ่งคือการรู้แจ้งอริยสัจจะธรรมถึงความเป็นพระอริยบุคคลชั้นต่าง ๆ ดับกิเลสตามลำดับขั้นเนื่องจากว่าบุคคลผู้ที่มีศรัทธาจึงมีการเจริญกุศลประการต่าง ๆ มีการคบหากัลยาณมิตรผู้มีปัญญามีการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมไตรปิฎกพระธรรมอบรมเจริญปัญญาเมื่อปัญญาเจริญขึ้นไปตามลำดับก็สามารถรู้แจ้งอริยสัจจะธรรมถึงความเป็นพระอริยบุคคลได้เพราะอาศัยศรัทธาเป็นเบื้องต้นนั่นเอง ดังนั้นศรัทธาจึงเป็นสภาพธรรมที่นำมาซึ่งประโยชน์เท่านั้นนำมาซึ่งประโยชน์ทั้งในโลกนี้ในโลกหน้าและอุปการะเกื้อกูลให้ถึงการรู้แจ้งอริยสัจจะธรรม

๒.๕.๒ พระโอวาทปาฏิโมกข์เป็นหลักธรรมคำสอน

โอวาทพระปาฏิโมกข์ทรงแสดงในวันเพ็ญมาฆบูชาเป็นองค์ธรรมที่มีความสำคัญยิ่งยวดมิใช่แต่สมัยพุทธกาลเท่านั้นแต่ยังหมายรวมถึงความสำคัญในภัทร์กัปนี้ด้วยเป็นหลักธรรมที่เป็นองค์รวมของทั้งพระธรรมและวินัยมีองค์ประกอบของโครงสร้างที่สมบูรณ์และมีความชัดเจนในตัวเองคือมีทั้งเนื้อหาสาระท่าทีการสอนและการปฏิบัติเป็นทั้งกฎเกณฑ์กติกาและบททดสอบในองค์ธรรมเดียวหลักธรรมคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้นั้นเป็นสิ่งที่ได้ปรากฏอยู่ก่อนแล้ว^{๓๗}

ในธรรมชาติทั้งสิ้นเป็นสิ่งที่อยู่เป็นปกติของตัวมันเองอยู่แล้วแต่พระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ค้นพบและทรงนำมาแสดงให้กับสาวกของพระองค์ได้สดับและปฏิบัติตามเป็นคำสอนที่ล้วนตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิ่งธรรมชาติที่ดำเนินไปตามสภาวะที่เป็นธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ เช่นความเป็นไปตามเหตุปัจจัยและสิ่งที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือเป็นสิ่งที่เป็นไปตามระเบียบของธรรมชาติที่นิยมเรียกกันในทางวิทยาศาสตร์ว่า

กฎธรรมชาติตั้งนั้นความสำคัญของพุทธศาสนาจึงอยู่บนแนวคิดที่ว่าทุกสิ่งล้วนเป็นไปตามกฎธรรมชาติกฎธรรมชาติที่ปรากฏในพระพุทธศาสนามีอำนาจเท่ากับสิ่งที่มนุษย์เรียกว่าพระเจ้าและถือว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาที่ปัจเจกตาเป็นหัวใจอย่างยิ่งของพระพุทธศาสนา ความหมายกว้างทั่วไปจะใช้กับรูปธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือในกรณีใดกรณีหนึ่งก็ได้เป็นกฎวิทยาศาสตร์ทั่วไปก็ได้ส่วนปฏิจลสมุปบาทนั้นมุ่งหมายเฉพาะเรื่องเกิดทุกข์และดับทุกข์โดยตรงใน

^{๓๖} ส.ช. (ไทย) ๑๗/๔๐๖/๔๒๑ - ๔๓๑.

^{๓๗} อ.อ.อุทก. (ไทย) ๒๓/๔/๒๒๘.

พระพุทธศาสนาเท่านั้นกระแสนั้นปัจเจกและสิ่งที่เกิดตามปัจเจกเป็นสายยืดยาวไปเท่านั้นถ้าเป็นเรื่องทุกซ์โดยตรง

สังฆธรรมสูงสุดนั้นเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้วเป็นธรรมชาติไม่ว่าจะมีพระพุทธเจ้าหรือไม่ก็ตาม และเมื่อพระพุทธเจ้าทรงเข้าใจธรรมสูงสุดนั้นแล้วก็นำมาแสดงเปิดเผยให้ผู้อื่นเข้าใจโดยการวางแนวปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงสังฆธรรมนั้นแนวทางที่ทรงแสดงนี้เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับที่พระพุทธเจ้าพระองค์อื่น ๆ ได้ทรงแสดงไว้แล้วในอดีตไม่ใช่สิ่งที่ทรงบัญญัติขึ้นเองใหม่^{๓๘}

ดังนั้นอริยมรรคมีองค์ ๘ บางครั้งทรงเรียกว่ามรรคหมายถึงหนทางที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าในอดีตทรงดำเนินแล้วนั่นเองซึ่งในบางแห่งพระพุทธเจ้าจึงตรัสสถานะของพระศาสดาว่าทรงเป็นกัลยาณมิตรมีหน้าที่ชี้แนะทางที่ถูกต้องส่วนวินัยเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติหรือตั้งแนวใหม่เพื่อความเรียบร้อยของสังคมหมู่สงฆ์เป็นพุทธอาณาหมายถึงคำสั่งหรือระเบียบที่พระองค์ทรงวางไว้เองเมื่อเกิดการกระทำที่ไม่เหมาะสมขึ้นในสังคมของหมู่พระสงฆ์วัตถุประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยมี ๑๐ ประการคือ^{๓๙}

๑. เพื่อความเรียบร้อยแห่งสงฆ์
๒. เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์
๓. เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก
๔. เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
๕. เพื่อป้องกันอาสวะอันจะเกิดในปัจจุบัน
๖. เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต
๗. เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
๘. เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว
๙. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
๑๐. เพื่อถือตามพระวินัย

ผู้ที่เข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาจากตระกูลและภูมิหลังที่แตกต่างกันสมัยพุทธกาลเห็นได้ชัดเพราะสังคมอินเดียยึดถือระบบวรรณะอย่างเคร่งครัดค่านิยมดีหรือเลวตัดสินกันที่วรรณะเมื่อพระพุทธเจ้าทรงนำเอาคนทุกวรรณะมาอุปสมบทรวมกันในสังคมสงฆ์ก็ได้ทรงขจัดความเหลื่อมล้ำนั้นด้วยการบัญญัติวินัยให้ยึดถือปฏิบัติโดยทัดเทียมกันไม่ยึดเอาวรรณะมาเป็นเกณฑ์อีกต่อไปภิกษุที่ไม่ปฏิบัติตามพระวินัยก็อยู่ไม่ได้เพราะได้รับความรังเกียจและถูกปฏิเสธจากสงฆ์ที่มีศีลดีงามถ้ามีความผิดเล็กน้อยก็ต้องแก้ไขตามระเบียบคือการปลงอาบัติจึงจะไม่ถูกรังเกียจผู้ที่เห็นพระภิกษุที่มีศีลดีงามก็ยิ่งเพิ่มความเลื่อมใสศรัทธามากขึ้นพระพุทธศาสนา^{๔๐}

คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ประกอบด้วยพระธรรมและพระวินัยพระวินัยมีลักษณะเป็นคำสั่งพระธรรมมีลักษณะเป็นการสอนแต่เป็นการสอนในรูปของการชี้บอกความจริงตามประเภท

^{๓๘} วิ.ป. (ไทย) ๘/๒๒/๒๑ - ๒๘.

^{๓๙} วิ.ป. (ไทย) ๘/๑/๑๙.

^{๔๐} วิ.ป. (ไทย) ๘/๑๕/๑๒.

และลักษณะของธรรมเหล่านั้น พระพุทธศาสนาเถรวาทมีลักษณะสำคัญอยู่หลายประการ พระพุทธศาสนาเถรวาทได้ผูกขาดความจริงหรือความถูกต้องว่ามีเฉพาะในพระพุทธศาสนาเถรวาทเท่านั้นหากเป็นสิ่งที่จริงหรือถูกต้องแล้วไม่ว่ามีใครพบหรือมีในลัทธิศาสนาใดพระพุทธศาสนาเถรวาทก็ยอมรับว่าจริงหรือถูกต้องเหมือนกันเพราะพระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่าความจริงเป็นหนึ่งหรือเป็นสากล

๒.๕.๓ พระพุทธองค์ตักเตือนพระภิกษุสงฆ์

พระพุทธเจ้าต้องการตักเตือนสอนสาวกที่เข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาให้สำนึกไว้ว่านักบวชต้องระลึกถึงอยู่เสมอคือการอุปสมบทเพื่อการประพฤติพรหมจรรย์กระทำที่สุดแห่งทุกข์ บรรลุจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาด้วยความพากเพียรให้ได้มีใจอุปสมบทเพื่อหวังในลาภสักการะเพื่อการตั้งตนเป็นใหญ่มีสาวกตามมาอย่างมากมายเพื่อที่จะล้มลัทธิอื่น ๆ ให้ล้มลงไปหรือเพื่อหลอกลวงคนให้นับถือซึ่งเป็นสิ่งที่พระสงฆ์ไม่สมควรทำอย่างยิ่งแท้จริงแล้วสิ่งที่สำคัญที่ต้องการสื่อให้สาวกได้ทราบก็คือจุดมุ่งหมายในการอุปสมบทของพระองค์ซึ่งได้ทรงแสดงไว้ว่าก็คล้ายวัตร อริยมรรคมีองค์แปดอันเราตั้งไว้ในกาลนี้เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายโดยส่วนเดียวเพื่อคลายกำหนดเพื่อความดับเพื่อความสงบระงับเพื่อความรู้อย่างเพื่อความรู้อบรมเพื่อนิพพาน

หลักคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงสื่อไว้กับภิกษุภิกษุณีนั้นมีมากมายเพราะพระองค์ทรงเล็งเห็นว่าสาวกในกลุ่มนี้เปรียบเสมือนนาข้าวที่เป็นดินดีมีความอุดมสมบูรณ์จึงต้องหว่านไถสิ่งที่ดีๆไว้ก่อนและให้มากพอที่จะเป็นเกราะป้องกันมารที่จะขัดขวางการประพฤติพรหมจรรย์และสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดคำสอนของพระองค์ได้อย่างไม่ผิดเพี้ยนจึงจะทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้นานเช่นพระองค์ได้ทรงบัญญัติทั้งข้อปฏิบัติและข้อห้ามและทรงแสดงวิธีการตรวจสอบและการรับรองคำสอนที่ได้ยินได้ฟังมานั้นเป็นคำสอนของพระองค์หรือไม่อีกด้วยตามที่ปรากฏในหลักของมหาปเทศ ๔ ทรงแสดงขั้นตอนการบรรลุมรรคได้โดยอเนกปริยายการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องเฉพาะตนไม่ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นกล่าวคือบุคคลจะบรรลุนิพพานได้ด้วยการขัดเกลาหรืออบรมตนเองตามหลักไตรสิกขาหรือมรรคมีองค์ ๘ เป็นการพันทุกซ์ด้วยตนเอง^{๔๑}

โดยไม่ต้องอาศัยอำนาจเหนือธรรมชาติใด ๆ อย่างในศาสนาเทวะนิยมบุคคลอื่นซึ่งรวมทั้งพระพุทธเจ้าเป็นเพียงผู้บอกทางเท่านั้นไม่ใช่ผู้กำหนดหรือผู้ตัดสินให้ใครบรรลุนิพพานหรือไม่บรรลุนิพพานสาวกที่เป็นอุบาสกและอุบาสิกาควรหัดสนทนากับผู้มีคุณเลื่อมใสในพระรัตนตรัยเพราะได้ฟังธรรมเทศนาแต่ที่เฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคเจ้าหรือเพราะได้ฟังแต่พุทธสาวกและพุทธศาสนิกชนบัณฑิตอื่น ๆ แล้วซึ่งพระรัตนตรัยคือพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์เป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึกชายชื่อว่าอุบาสกหญิงชื่อว่าอุบาสิกาแปลว่าผู้เข้านั่งใกล้ซึ่งพระรัตนตรัยด้วยใจของตนในอรรถกถาแสดงอาการถึงสรณะ ๔ อย่างคือ

๑. ความมอบให้ซึ่งตน
๒. ความเป็นผู้มีรัตนตรัยนั้นเป็นที่ไปเบื้องหน้า
๓. เข้าไปถึงซึ่งความเป็นศิษย์ความนอบน้อม

^{๔๑} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๕๘๐/๓๒๗ - ๓๒๘.

๔. ความสละซึ่งตนต่อพระรัตนตรัยมีพระพุทธเจ้าข้าพเจ้ามอบให้ซึ่งตนแก่พระพุทธเจ้า
แก่พระธรรมแก่พระสงฆ์ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปซึ่งว่าความมอบให้ซึ่งตนข้าพเจ้ามีพระพุทธเจ้าพระธรรม
พระสงฆ์เป็นที่ไปเบื้องหน้าตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปอยู่ว่าความเป็นผู้มีพระรัตนตรัยนั้นเป็นที่ไปในเบื้อง
หน้าเข้าไปถึงซึ่งความเป็นศิษย์ด้วยคำอย่างนี้ว่าท่านทั้งหลายจงทรงไว้ซึ่งข้าพเจ้าว่าเป็นอันเตवासก
ของพระพุทธเจ้าของพระธรรมของพระสงฆ์ตั้งแต่วันนี้^{๔๒}

๒.๕.๔ อุปสมบทเพื่อมาเรียนรู้หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา

ใช้วิธีท่องจำปาฐะโดยใช้วิธีการแบ่งให้สงฆ์หลายกลุ่มรับผิดชอบท่องจำในแต่ละเล่ม
เป็นเครื่องมือช่วยในการรักษาความถูกต้องของหลักคำสอนจนจบจนได้ถือกำเนิดอักษรเขียนที่
เลียนแบบเสียงเกิดขึ้นมาซึ่งสามารถรักษาความถูกต้องของคำสอนเอาไว้ได้แทนอักษรภาพแบบเก่าที่
รักษาความถูกต้องไม่ได้จึงได้มีการบันทึกพระธรรมและพระวินัยเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นภาษาบาลี
รักษาไว้ในคัมภีร์เรียกว่าพระไตรปิฎกซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น ๓ หมวดหลัก ได้แก่^{๔๓}

๑. วินัยปิฎกว่าด้วยวินัยหรือศีลของภิกษุภิกษุณี
๒. สุตตันตปิฎกว่าด้วยพระธรรมทั่วไปและเรื่องเล่า
๓. อภิธรรมปิฎกว่าด้วยธรรมะที่เป็นปรมาัตถ์ธรรมหรือธรรมะที่แสดงถึงสภาวะ

ผู้สืบทอดในทางศาสนาพุทธได้แก่พุทธบริษัท ๔ อันหมายถึงพุทธศาสนิกชนพุทธมามกะ
พุทธสาวกอันเป็นกลุ่มผู้ร่วมกันนับถือร่วมกันศึกษาและร่วมกันรักษาพุทธศาสนาไว้พระพุทธเจ้าได้ทรง
วางหลักการในการสอนไว้อย่างชัดเจนเป็นขั้นตอนและแต่ละข้อแต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง
กันกล่าวคือทรงวางหลักการสอนไว้ ๓ ประการได้แก่

๑. สอนเพื่อให้รู้อย่างแจ่มแจ้งในสิ่งที่ควรรู้ภิกษุญายธัมมเทสนา

๒. สอนประกอบด้วยเหตุผลที่ผู้ฟังสามารถติดตามหรือไตร่ตรองด้วยปัญญาของตนจน
เข้าใจได้สนิทธานธัมมเทสนา

๓. สอนในสิ่งที่ผู้ฟังสามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้จริงสัปปาฏิหาริย์ธัมมเทสนาการสอนของ
พระพุทธเจ้านั้นสอนให้รู้ในสิ่งที่ควรรู้ตลอดถึงแสดงเหตุผลเกี่ยวกับสิ่งนั้นให้เห็นอย่างชัดเจนคือไม่
เพียงแต่บอกว่าเป็นอะไรแต่บอกให้รู้ด้วยว่าเพราะอะไรจึงเป็นเช่นนั้นและสิ่งที่สอนนั้นเหมาะสมกับ
ภาวะหรือสภาพการณ์และความต้องการของผู้ที่รับการสอนด้วยทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้รับการสอนสามารถ
นำไปใช้หรือนำไปปฏิบัติให้ได้รับผลดีในชีวิตของตนมิใช่รู้เพื่อประดับความรู้แต่รู้เพื่อใช้ประโยชน์ใน
ชีวิตปัจจุบันการสอนของพระพุทธศาสนาจึงมิใช่มุ่งสอนให้ผู้ฟังเชื่อหรือยอมรับแต่มุ่งสอนให้ผู้ฟังเกิด
ความรู้ความเข้าใจโดยใช้สติปัญญาของตนเองพิจารณาไตร่ตรองวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าจึงเป็น
การสอนให้รู้สอนให้คิดและสอนให้ทำ^{๔๔}

^{๔๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๗๑/๔๕.

^{๔๓} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๑๘/๔๐.

^{๔๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๗๐/๗๗ - ๑๐๒.

๒.๕.๕ การอุปสมบทเป็นการรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

พระสงฆ์จะผู้สืบอายุพระศาสนาได้ก็ด้วยการอุปสมบทจริงเรียนจริงปฏิบัติจริงตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์จะได้ผลจริงสอนสืบกันไปจริงและทั้งนี้ไม่ได้หมายแต่เฉพาะพระสงฆ์ที่บวชอย่างเดียวแต่หมายถึงฆราวาสทั้งผู้หญิงผู้ชายที่ต้องช่วยกันรักษาโรงพยาบาลโลกหรือร่มโพธิ์ร่มไทรของโลกเอาไว้ถ้าสงฆ์ที่แท้ของพระพุทธเจ้ายังมีอยู่ในโลกดวงประทีปนี้ก็จะยังไม่ดับโลกนี้ก็จะยังมีดีถ้าคุณธรรมของคณะสงฆ์เสื่อมไปดวงประทีปของโลกก็จะดับมีดีหน้าที่การงานของพระสงฆ์จึงมีอยู่อย่างนี้ใครไม่ทำหน้าที่นี้ก็ไม่ใช่พระสงฆ์การอุปสมบทของเขาก็มิใช่เพื่อสืบศาสนา^{๔๕}

แต่เป็นการอุปสมบทเพื่อทำลายศาสนาในอดีตมีพระสาวกรูปหนึ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพระภิกษุสงฆ์อย่างมากท่านรูปนี้ชื่อว่าพระสิวลีการบรลอรหันต์เป็นพระอรหันต์ของท่านสิวลีบังเกิดขึ้นพร้อมกันกับการปลงผมครั้งสุดท้ายคือไม่ก่อนและไม่หลังกว่ากันเลยและนับตั้งแต่วันที่ท่านอุปสมบทปรากฏว่าลาภสักการะได้บังเกิดอย่างมากมายแก่พระภิกษุสงฆ์ที่อยู่รวมในวัดนั้นน้อยอย่างน่าอัศจรรย์ใจการอุปสมบทเข้ามาของพระสิวลีจึงเป็นการนำลาภสักการะมาอุดหนุนจนเจ้าคณะสงฆ์ให้มีความอุดมสมบูรณ์และสามารถประพาศิพรหมจรรย์ได้อย่างเต็มที่ไม่ต้องพะวงกับการเป็นอยู่

ดังนั้นเมื่ออุปสมบทเข้ามาเป็นภิกษุหรือสามเณรแล้วจะต้องได้รับการศึกษาและอบรมอย่างจริงจังเมื่อบวชเข้ามาเป็นภิกษุหรือสามเณรแล้วจะต้องได้รับการศึกษาและอบรมอย่างจริงจังให้พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงเพราะว่าพระพุทธศาสนาก็คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ายังดำรงอยู่ก็จะเป็นประโยชน์แก่คนทั้งหลายช่วยให้เขามีชีวิตที่ดีงามและสังคมที่ร่มเย็นเป็นสุขวิธีที่ดีที่สุดในการรักษาพระพุทธศาสนาก็คือการอุปสมบทเข้าไปเรียนรู้พระธรรมวินัยและรักษาถ่ายทอดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าต่อกันไปเรียกว่าสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา^{๔๖}

เป็นการทำหน้าที่ของชาวพุทธทุกคนหมายความว่าพระพุทธศาสนาเข้ามาอยู่ในสังคมใดแล้วและได้กลายเป็นมรดกของสังคมนั้นคนในสังคมได้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นทรัพย์สินสมบัติที่มีค่าสูงสุดของประเทศชาติและสังคมของคนเพราะว่าเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาแล้วก็ให้หลักธรรมคำสั่งสอนทำให้คนประพฤติดีงามเป็นหลักให้แก่สังคมทำให้สังคมอยู่กันได้ด้วยสันติสุขมีการเบียดเบียนกันน้อยลงถ้ามีคนดีมากกว่าคนชั่วสังคมนี้อาศัยพระพุทธศาสนาได้ช่วยให้คนมากมายกลายเป็นคนดีขึ้นมานอกจากนั้นพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมตั้งแต่ภาษาขนบธรรมเนียมประเพณี การศึกษาดนตรีและศิลปะต่าง ๆ ก็มาจากวัดวาอาราม

และเป็นการสนองพระคุณบิดามารดาที่ตั้งถือกันเป็นประเพณีว่าถ้าใครได้อุปสมบทลูกแล้วก็ได้บุญกุศลมากช่วยให้พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลืองไปสวรรค์ตลอดจนได้เป็นญาติกับพระศาสนาแต่ถ้ามองความหมายให้ลึกซึ้งลงไปก็เป็นเรื่องความเป็นจริงของชีวิตจิตใจกล่าวคือการอุปสมบทเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้จิตใจของพ่อแม่มีความสุขมีความปลื้มใจด้วยความหวังว่าเมื่อลูกได้เข้าไปอยู่ในวัดได้ศึกษาอบรมในพระธรรมวินัยแล้วต่อไปก็จะเป็นคนดีจะรับผิดชอบชีวิตของตนเองได้จะ

^{๔๕} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๑๘/๔๐.

^{๔๖} ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๑๙/๔๘.

รับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคมได้แล้วเกิดความมั่นใจพ่อแม่ก็มีความสุขเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันเมื่อลูกอุปสมบทก็เท่ากับจงพ่อแม่เข้ามาสู่พระศาสนาด้วยมีโอกาสได้ฟังธรรม

และได้เรียนรู้ธรรมะทำให้ได้ใกล้ชิดพระศาสนาเรียกว่าเป็นญาติของพระศาสนาอย่างแท้จริงเป็นการฝึกอบรมพัฒนาตนเองคือการพัฒนาชีวิตทั้งในด้านความประพฤติคือพฤติกรรมทางกายวาจาและด้านจิตใจที่มีความตั้งมั่นเข้มแข็งมั่นคงเป็นสุขและในด้านปัญญาคือความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตรงตามความเป็นจริงก็จะสามารถเรียนรู้บริหารจัดการและเจริญปัญญาเกี่ยวกับการรู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของเจริญปัญญาได้^{๔๗}

๒.๕.๖ การอุปสมบทเป็นการพัฒนาชีวิต

การอุปสมบทเป็นการพัฒนาชีวิตที่สำคัญผู้ใดยังไม่ได้อุปสมบทจะยังไม่เป็นผู้ใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะดำเนินชีวิตทุกรูปแบบจะยังมีครอบครัวไม่ได้ ถือเป็นชนบทรรมนิยมประเพณีที่ดั่งใจถือว่าการอุปสมบทเป็นการปรับปรุงสร้างสรรคแก้ไขชีวิตที่สำคัญใครอุปสมบทแล้วตั้งตัวไม่ได้แก้ไขปรับปรุงไม่ได้เป็นคนหมดโอกาสในชีวิตอุปสมบทมาแล้วแต่ถ้ายังปฏิบัติไม่ถึงที่สิ้นทุกข์ก็เปรียบได้กับคนถือเอาส่วนประกอบของต้นไม้ ๕ ประเภทคือ

๑. อุปสมบทได้กิ่งใบของต้นไม้คืออุปสมบทแล้วได้ลาภสักการะและความสรรเสริญก็ดีใจมัวเมาประมาทในสิ่งเหล่านี้เหมือนคนต้องการแก่นไม้ไปพบต้นไม้มีแก่นแล้วคิดว่ากิ่งใบนั้นแหละคือแก่นจึงถือเอากิ่งใบไปเปรียบแล้วคืออุปสมบทแล้วได้ลาภสักการะ

๒ . อุปสมบทได้กะเทาะเปลือกคืออุปสมบทแล้วไม่ประมาทบำเพ็ญศีลให้เต็มก็ดีใจเพียงเท่านั้นไม่ทำต่อจนถึงทางพันทุกข์เหมือนคิดว่ากะเทาะเปลือกคือแก่นของต้นไม้

๓ . อุปสมบทได้เปลือกคืออุปสมบทแล้วบำเพ็ญศีลให้เต็มสำเร็จและทำสมาธิให้สำเร็จต่อไปแต่ยังไม่ปฏิบัติเพื่อพ้นทุกข์เหมือนคนคิดว่าเปลือกคือแก่นจึงตัดเอาเปลือกไป

๔ . อุปสมบทได้กระทู้อุปสมบทแล้วบำเพ็ญศีลให้เต็มสำเร็จและทำสมาธิให้สำเร็จต่อไปและได้ทำความเห็นให้ถูกต้องจนได้ปัญญาแต่ยังไม่ปฏิบัติเพื่อพ้นทุกข์เหมือนคนคิดว่ากระทู้คือแก่นจึงเอากระทู้ไป

๕. อุปสมบทได้แก่นคืออุปสมบทแล้วไม่ประมาทบำเพ็ญศีลสมาธิปัญญาให้เต็มบริบูรณ์ปฏิบัติจนได้วิมุตติคือความหลุดพ้นจากกิเลสประเภทที่ ๒ ขึ้นมานับว่าเป็นการอุปสมบทที่ดีมาโดยลำดับ

๒.๕.๗ อุปสมบทแล้วต้องประพฤติตนให้เหมาะสมกับเป็นสมณะ

ต้องสำรวมระวังปฏิบัติพระวินัยมีความเกรงกลัวละอายใจในโทษแม้เล็กน้อยสำรวมตาหูเว้าสิ่งที่ควรเว้นตลอดจนคิดถึงเรื่องที่จะทำให้กิเลสฟุ้งขึ้นมาหรือให้ล่วงละเมิดพระวินัยตั้งใจศึกษาให้ทราบชัดว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิดและปฏิบัติให้ถูกต้องควบคุมจิตใจให้สงบเว้นการกระทำหรือวิธีที่จะจำให้จิตกำเริบฟุ้งชานออกไปนอกทางเมื่อรักษาจิตให้สงบได้ก็สามารถที่จะรักษาทุกอย่างให้สงบได้ทำความเห็นให้ถูกต้องตรงต่อพระธรรมวินัยเพราะจะประพฤติเรื่องใดก็จะเป็นการดีเพราะเรามีความเห็นที่ถูกต้องถ้าคิดว่าพระวินัยไม่เหมาะแก่ตนหรือตนเองอุปสมบทในระยะเวลาที่สั้นจะทำให้

^{๔๗} ชุ.อุ. (ไทย) ๒๕/๑๓๐/๘๕ - ๘๘.

ความตั้งใจที่ประพฤติปฏิบัติอ่อนลงไปจะได้รับสิ่งที่ไม่ดีมาแทนฝึกปราบตนให้ละความพยศร้ายที่เคยมีมาใช้คุ่นเคยต่อความดีจนให้ถึงระดับที่ว่าทำความชั่วได้ยากทำความดีได้ง่ายต้องทำตนให้ห่างหนีจากความชั่วให้ใกล้ชิดกับความดีตั้งใจให้ถือเอาประโยชน์จากการอุปสมบทให้ได้ตามความสามารถด้วยตั้งใจ

ในการปฏิบัติในสิกขาทั้ง ๓ คือศีลสมาธิปัญญาอย่างธรรมดาที่สุดต้องปฏิบัติรักษาพระวินัยให้บริสุทธิ์เมื่อปฏิบัติได้ดีในบางส่วนหนึ่งได้ตั้งใจดีต่อคุณธรรมขั้นสูงที่ยังไม่ได้บรรลุก็ชื่อว่าปฏิบัติและตั้งใจถูกทางในการอุปสมบทได้ประพฤติความดีอย่างสูงส่งอย่างน้อยก็สูงกว่าคฤหัสถ์ ฉะนั้นญาติโยมจึงกราบไหว้เคารพบูชาถ้าประพฤติเสมอกันเขาก็ไม่จำเป็นต้องกราบไหว้เช่นพ่อแม่กราบลูกผู้อุปสมบทแล้วเพราะถือว่าทรงเพศและมีความประพฤติที่ดีสูงส่ง^{๔๘}

ได้ทำสิ่งที่ได้รับนิยมยกย่องว่าดี สิ่งทั้งหลายที่น้อยมว่าดีนั้นถ้าได้ประสบพบผ่านก็เป็นลาภของตนแต่ละอย่างได้เข้าใกล้ชิดพระธรรมวินัยได้เข้าเนื่องในพระสงฆ์รัตนะได้เป็นพุทธศาสนิกชนจริงๆที่ได้สืบอายุพระพุทธศาสนาเพราะได้ปฏิบัติดีเพราะถ้านับถือพระพุทธศาสนาสักว่าแต่ไม่ได้ปฏิบัติธรรมในศาสนาอย่างใดหรือปฏิบัติธรรมที่ศาสนาอื่น ๆ ก็มียังไม่ได้อีก^{๔๙}

เป็นพุทธศาสนิกชนที่แท้จริงเมื่อได้ปฏิบัติธรรมที่เป็นส่วนพิเศษอันมีเฉพาะในพระพุทธศาสนาจึงชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่แท้จริงที่ชื่อว่าได้สืบต่อพระพุทธศาสนาก็เพราะพระพุทธศาสนาสืบต่อมาได้ด้วยมีผู้ออกอุปสมบทปฏิบัติสืบต่อกันมาถ้าไม่มีผู้ออกอุปสมบทพระพุทธศาสนาก็คงจะหายไปได้ทำความปลื้มปิติและเพิ่มพูนบุญกุศลให้พ่อแม่ญาติพี่น้อง

มารดาบิดาที่เป็นพุทธศาสนิกชนโดยมากเมื่อมีบุตรก็มักปรารถนาให้ได้บวชหรืออย่างน้อยก็รู้ว่าอาจจะได้รับอุปสมบทลูกและเมื่อได้อุปสมบทก็มีความปลื้มปิติเพราะได้สำเร็จสมประสงค์ในการที่เรียกว่าเป็นบุญอย่างสูงและได้ให้อริยทรัพย์ทรัพย์ที่ประเสริฐแก่ลูกของตนได้รับประกันว่าตนเองสามารถประพฤติความดีได้เพราะการบวชที่เป็นการอุปสมบทที่ดีต้องประพฤติพระธรรมวินัยอย่างประณีตเมื่ออุปสมบทแล้วประพฤติดีได้ในระยะเวลาหนึ่งก็ชื่อว่าเป็นผู้ที่พระพุทธเจ้ารับประกันความดีให้แล้ว

ได้เข้ามาสร้างนิสัยอุปนิสัยที่ดีเพราะการอุปสมบทเป็นการอบรมบ่มนิสัยให้ดีมีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องอบรมมีพระอุปัชฌาย์อาจารย์เป็นผู้ช่วยอบรมและดำรงตนเองอยู่ในแวดล้อมของเพื่อนที่ประพฤติธรรมร่วมกันช่วยห้ามไม่ให้ตกไปสู่สิ่งที่ไม่ดี เช่นผู้อุปสมบทต้องรู้มูลกรรมฐานที่พระอุปัชฌาย์มุ่งเน้นสอนแก่พระภิกษุที่อุปสมบทใหม่มีดังนี้เป็นการพิจารณาตามสิ่งทั้ง ๕ โดยนำหลักธรรมมาประกอบเพื่อพิจารณาแล้วจึงนำไปสู่สมณะกรรมฐาน

และวิปัสสนากรรมฐานและเป็นกฎข้อบังคับซึ่งเป็นหลักตายตัวของพระพุทธองค์ตรัสสั่งสอนไว่ว่าในขณะที่กัลปบุตรทั้งหลายอุปสมบทต้องสอนมูลกรรมฐานให้ละเว้นกรรมฐานเสียมิได้ถึงระยะที่จะต้องสอนกรรมฐานก็ต้องสอนเกสาโลมานะชาทันตาตะโจตะโจทันตานะชาโลมาเกสาให้พิจารณาแบบอนุโลมและพิจารณาแบบปฏิโลมถอยไปถอยมาเพื่อให้เกิดความชำนาญให้เกิดความเข้าใจอัน

^{๔๘} อจ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๔๖๕/๑๔๑ - ๑๔๓.

^{๔๙} วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๓/๑๐๙.

ถูกต้อง ละเอียดลออกไปโดยลำดับ ๆ เพราะนี่เป็นเครื่องมือที่ถือเป็นหลักปฏิบัติอันสำคัญในการถอดถอนกิเลสตัณหาอาสวะอุปาทานทั้งหลายออกได้เมื่อบอกกรณฐานทั้ง ๕ แล้วอุปัชฌาย์ท่านก็อธิบายที่เกิดที่อยู่ตลอดความแปรสภาพของกรณฐานนั้นโดยละเอียดเพื่อพระภิกษุผู้อุปสมบทใหม่จะได้เข้าใจในกรณฐานบทนั้นแล้วไปปฏิบัติตามจนรู้แจ้งเห็นจริงตามนั้นโดยลำดับแห่งการพิจารณาโดยสม่ำเสมอใจยอมไม่ตื่นเต้นไม่เห่อเหิมเพราะรู้ตามความจริงทั้งข้างนอกข้างในเนื่องจากเป็นสภาพเหมือน ๆ กัน

๒.๖. สรุป

อุปสมบทหมายถึงการถือเพศเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาเพื่อปลีกตัวออกจากเรือนคือ สละวิถีชีวิตแบบคฤหัสถ์ผู้มีเรือนไปสู่วิถีแบบบรรพชิตเพื่อไปปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ เพื่อให้แจ้งซึ่งประโยชน์อันยอดเยี่ยมอันเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ซึ่งเป็นการละเว้นปลีกตัวออกไปจากการไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันและปลีกตัวออกจากกามทั้งกิลีสกามและวัตถुकามคือสละวางเครื่องกังวลภายนอกให้หมดเช่นทรัพย์สินเงินทองบ้านรถที่ดินบุตรและภรรยาวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ให้หมดจากใจต้องไม่มีความผูกพันยึดติดในสิ่งเหล่านั้นจุดหมายเพื่อให้จิตใจได้เป็นอิสระอันเป็นความสงบที่ปราศจากเรื่องวุ่นวายทางโลกการแสวงหาความหมายของชีวิตและชีวิตที่มีความหมายพร้อมทั้งหาความสงบของจิตใจอย่างนี้ได้มีมาเป็นพื้นฐานจนกระทั่งถึงสมัยที่เจ้าชายสิทธัตถะได้ประสูติตอนแรกเจ้าชายสิทธัตถะก็อยู่ท่ามกลางชีวิตในโลกโดยประทับอยู่ในวังและวุ่นวายอยู่กับเรื่องการทำ ความสุขจากวัตถุที่เรียกว่ากามสุขแต่ต่อมาก็ทรงเห็นว่า การที่จะอยู่ตาม ๆ กันไปกับผู้อื่นเกิดมาแล้วก็แก่ แล้วก็เจ็บตายกันไปวนเวียนกันอยู่แค่นี้โดยไม่รู้ไม่เข้าใจในความจริงของชีวิตไม่ช่วยให้เข้าถึงชีวิตที่ ดึงามตลอดจนความเป็นอิสระของจิตใจในที่สุดพระองค์ได้ทรงพิจารณาหาทางว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถเข้าถึงความจริงและความดึงามนั้นได้การบวชในพระพุทธศาสนาการอุปสมบทหรือบวชเป็น ภิกษุหรือพระภิกษุณีมีวิธีการอุปสมบททั้งหมด ๘ อย่าง ดังนี้

๑. เอหิภิกขุอุปสัมปทาเป็นการอุปสมบทที่พระโคตมพุทธเจ้าประทานแก่พระสาวกบาง องค์ด้วยพระองค์เองด้วยการตรัสว่าเอหิภิกขุแปลว่าเธอจงมาเป็นภิกษุเถิดพระอัญญาโกณฑัญญะเป็น คนแรกและพระสุภัททะเป็นคนสุดท้ายที่พระพุทธเจ้าทรงอุปสมบทด้วยวิธีนี้

๒. ติสรณคณูปสัมปทาเป็นการบวชโดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาต่อหน้าพระสาวกว่าขอ ถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งสามครั้งปัจจุบันวิธีนี้ใช้ในการบรรพชาสามเณร

๓. ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาเป็นการอุปสมบทโดยให้คณะสงฆ์ประชุมกันในอุโบสถ โดยมีพระภิกษุรูปหนึ่งแจ้งว่ามีผู้ขออุปสมบทเมื่อประกาศครบสี่ครั้งไม่มีพระรูปใดคัดค้านถือว่าผู้ขอ บวชได้รับการยอมรับให้เป็นพระภิกษุ

๔. ครุธัมมปฏิคคหณูปสัมปทาเป็นการบวชโดยที่พระพุทธเจ้าประทานครุธรรม ๘ ประการแก่พระนางมหาปชาบดีและสตรีชาวสาकยะ ๕๐๐ คนเมื่อพวกนางยอมรับครุธรรมก็ได้รับ สถานะเป็นภิกษุณี

๕. อัญญาจิกขาอุปสัมปทาเป็นการบวชภิกษุณีโดยให้รับญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาจากภิกษุณีสงฆ์ก่อนครั้งหนึ่งและจึงรับญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาจากภิกษุสงฆ์อีกครั้งเมื่อผ่านการอุปสมบททั้งสองครั้งแล้วจึงเป็นภิกษุณี

๖. โอวาทปฎิคคหณุปสัมปทาเป็นการอุปสมบทโดยพระพุทธเจ้าประทานพระโอวาทแก่พระมหากัสสปะเมื่อท่านรับโอวาทแล้วก็ยังเป็นพระภิกษุ

๗. ปัญหาพยากรณุปสัมปทาเป็นการอุปสมบทโดยพระพุทธเจ้าทรงตอบปัญหาของสามเณรโสกะปาก

๘. ทูเตนอุปสัมปทาเป็นการบวชโดยพระพุทธเจ้าทรงส่งทูตของพระองค์ไปบวชหญิงโสเภณีชื่ออัทธมาสี

ถ้าจะบรรพชาเป็นสามเณรให้ใช้วิธีติสรณคมนุปสัมปทาถ้าจะบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุให้ใช้วิธีติสรณคมนุปสัมปทาเพื่อยุทธฐานะเป็นสามเณรก่อนแล้วจึงค่อยทำการอุปสมบทด้วยวิธีญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาเพื่อทำการยกฐานะจากสามเณรเป็นพระภิกษุอีกทีหนึ่งญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาเป็นรูปแบบการอุปสมบทซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันหมายถึงการอุปสมบทซึ่งมีสงฆ์เป็นผู้กระทำ โดยมีภิกษุมารประชุมกันครอบงำกำหนดในเขตชุมชนที่เรียกว่าเสมาแล้วกล่าววาจาประกาศรับบุคคลผู้นั้นเข้าหมู่และได้รับความยินยอมของพระภิกษุทั้งปวงที่เข้าประชุม

อย่างไม่ผิดเพี้ยนจึงจะทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้นานเช่นพระองค์ได้ทรงบัญญัติทั้งข้อปฏิบัติข้อห้ามและทรงแสดงวิธีการตรวจสอบและการรับรองคำสอนที่ได้ยินได้ฟังมานั้นเป็นคำสอนของพระองค์หรือไม่อีกด้วยตามที่ปรากฏในหลักของมหาปเทศ ๔ ทรงแสดงขั้นตอนการบรรพชากรรมไว้อย่างละเอียดการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องเฉพาะตนไม่ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นกล่าวคือบุคคลจะบรรพชาอุปสมบทได้ด้วยการขัดเกลาหรืออบรมตนเองตามหลักไตรสิกขาหรือมรรคมีองค์ ๘ เป็นการพ้นทุกข์ด้วยตนเอง

ดังนั้นเมื่ออุปสมบทเข้ามาเป็นภิกษุหรือสามเณรแล้วจะต้องได้รับการศึกษาและอบรมอย่างจริงจังเมื่อบวชเข้ามาเป็นภิกษุหรือสามเณรแล้วจะต้องได้รับการศึกษาและอบรมอย่างจริงจังให้พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงเพราะว่าพระพุทธศาสนาก็คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ายังดำรงอยู่ก็เป็นประโยชน์แก่คนทั้งหลายช่วยให้เขามีชีวิตที่ดีงามและสังคมที่ร่มเย็นเป็นสุขวิธีที่ดีที่สุดในการรักษาพระพุทธศาสนาก็คือการอุปสมบทเข้าไปเรียนรู้พระธรรมวินัยและรักษาถ่ายทอดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าต่อกันไปเรียกว่าสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา

และเป็นการสนองพระคุณบิดามารดาตั้งที่ถ้อยกันเป็นประเพณีว่าถ้าใครได้บวชลูกแล้วก็ได้รับบุญกุศลมากช่วยให้พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลืองไปสวรรค์ตลอดจนได้เป็นญาติกับพระศาสนาแต่ถ้ามองความหมายให้ลึกซึ้งลงไปก็เป็นเรื่องความเป็นจริงของชีวิตจิตใจกล่าวคือการอุปสมบทเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้จิตใจของพ่อแม่มีความสุขมีความปลาบปลื้มใจด้วยความหวังว่าเมื่อลูกได้เข้าไปอยู่ในวัดได้ศึกษาอบรมในพระธรรมวินัยแล้วต่อไปก็จะเป็นคนดีจะรับผิดชอบชีวิตของตนเองได้จะรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคมได้แล้วเกิดความมั่นใจพ่อแม่ก็จะมีความสุขเพิ่มมากขึ้นขณะเดียวกันเมื่อลูกอุปสมบทก็เท่ากับจงพ่อแม่เข้ามาสู่พระศาสนาด้วย

มีโอกาสได้ฟังธรรมและได้เรียนรู้ธรรมะทำให้ได้ใกล้ชิดพระศาสนาเรียกว่าเป็นญาติของพระศาสนาอย่างแท้จริงเป็นการฝึกอบรมพัฒนาตนเองคือการพัฒนาชีวิตทั้งในด้านความประพฤติคือพฤติกรรมทางกายวาจาและด้านจิตใจที่มีความตั้งงามเข้มแข็งมั่นคงเป็นสุขและในด้านปัญญาคือความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตรงตามความเป็นจริงก็จะสามารถเรียนรู้บริหารจัดการจิตและเจริญปัญญาเกี่ยวกับการรู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของเจริญปัญญาได้

ในบทที่ ๓ นี้ผู้วิจัยจะได้บอกสาเหตุที่เป็นอันตรายต่อการอุปสมบทตามหลักอันตรายิกรรมในคัมภีร์พระศาสนาเป็นลำดับต่อไป

บทที่ ๓

สาเหตุที่เป็นอันตรายต่อการอุปสมบทตามหลักอันตรายิกธรรม ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

อันตรายิกธรรมตามพระวินัยปิฎกมหาวรรคได้กล่าวถึงอันตรายิกธรรมที่เป็นเหตุขัดขวางการอุปสมบทว่าในเวลาที่จะอุปสมบทนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าอนุญาตให้สวดถามอันตรายิกธรรมแก่ผู้จะอุปสมบทว่าเป็นโรคเหล่านี้มีหรือไม่มีคือโรคเรื้อนฝีโรคกลากโรคมองคร่อมบ้าหมูเป็นมนุษย์หรือเปล่าเป็นชายหรือเปล่ามีหนี่นหรือไมและมารดาบิดาอนุญาตแล้วหรือเปล่ามีอายุครบ ๒๐ ปีแล้วหรือยังซึ่งหากมีข้อใดข้อหนึ่งไม่มีในข้อกำหนดเหล่านี้แล้วก็ไม่สามารถจะอุปสมบทได้ซึ่งในบทที่ ๓ นี้ผู้วิจัยก็ได้อธิบายให้ผู้สนใจเป็น ๔ หัวข้อไปตามลำดับ^{๔๔}

๓.๑ ความหมายของอันตรายิกธรรมในการอุปสมบท

๓.๒ สาเหตุของอันตรายิกธรรมในการอุปสมบท

๓.๓ ประเภทอันตรายิกธรรมกับลักษณะในการห้ามบรรพชาและอุปสมบท

๓.๔ สรุป

๓.๑ ความหมายของอันตรายิกธรรมในการอุปสมบท

ความหมายคำว่าอันตรายิกธรรมหมายถึงธรรมอันกระทำอันตรายคือเหตุขัดขวางต่าง ๆ เช่นเหตุขัดขวางการอุปสมบทผู้จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุต้องปราศจากอันตรายิกธรรม ๑๓ ข้อนี้

๑. โรคเรื้อน

๒. ฝี

๓. โรคกลาก

๔. โรคมองคร่อม

๕. ลมบ้าหมู

๖. ไม่ใช่มนุษย์

๗. ไม่ใช่ชาย

๘. ไม่เป็นไท

๙. มีหนี่น

๑๐. ติดราชการ

๑๑. มารดาบิดาไม่อนุญาต

๑๒. มีอายุไม่ครบ ๒๐ ปี

^{๔๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘/๑๔๒.

๑๓. ไม่มีบาตรไม่มีจีวร

พวกกุกุบุตรที่อุปสมบทแล้วปรากฏเป็นโรคเรื้อนก็มีเป็นฝีก็มีเป็นโรคกลากก็มีเป็นโรคมองครอก็มีเป็นโรคลมบ้าหมูก็กษัตริย์ทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคพระผู้มีพระภาครับสั่งกันว่ากษัตริย์ทั้งหลายเราอนุญาตให้กษัตริย์ผู้ให้อุปสมบทตามอันตราภิกขกรรม ๑๓ ข้อ ^{๔๕}

๓.๑.๑ เป็นโรคเรื้อน

คนเป็นโรคเรื้อนเป็นโรคติดต่อเรื้อรังชนิดหนึ่งเกิดจากเชื้อแบคทีเรียที่เรียกว่า ไมโคแบคทีเรียมเลแพรซึ่งเมื่อเข้าสู่ร่างกายแล้วเชื้อมักจะเข้าไปอาศัยอยู่ในบริเวณใต้ผิวหนังและเส้นประสาทส่วนปลายจากนั้นประมาณ ๓-๕ ปี ผู้ที่ไม่มีภูมิต้านทานต่อเชื้อโรคเรื้อนก็จะมีอาการแสดงทางผิวหนังเช่นเป็นวงด่างสีจางหรือสีเข้มกว่าผิวหนังปกติหากไม่ได้รับการรักษาอาการจะลุกลามเป็นผื่นหรือตุ่มกระจายอยู่ทั่วตัวหลายคนเรียกชื่อโรคเรื้อนต่างกันไปเช่นขี้ทูต กุฎฐัง ไทกอ หูหนาดตาเลื้อ โรคพยาธิเนื้อตาย ^{๔๖}

การติดต่อของโรคเรื้อนติดต่อกันได้โดยการสัมผัสคลุกคลีและอยู่ใกล้ชิดกับผู้ป่วยระยะติดต่อเป็นเวลานานเชื้อโรคเรื้อนมีขนาดเล็กมากไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่าอาศัยอยู่ใต้ผิวหนังเส้นประสาทส่วนปลายและเยื่อหุ้มทางเดินหายใจส่วนบนของผู้ป่วยคนส่วนใหญ่จะมีภูมิต้านทานต่อโรคเรื้อนเด็กมีโอกาสติดโรคมกกว่าผู้ใหญ่เนื่องจากมีภูมิต้านทานโรคน้อยกว่าผู้สัมผัสโรคร่วมบ้านหรือประชาชนทั่วไปแม้ได้รับเชื้อโรคเรื้อนโอกาสที่จะป่วยเป็นโรคมียังมีเพียงประมาณร้อยละ ๕ เท่านั้น มีอาการอย่างไรโรคเรื้อนเป็นโรคติดต่อเรื้อรังมีลักษณะอาการที่สังเกตได้ง่ายคือระยะแรกมัก

มีอาการทางผิวหนังเป็นวงด่างมีอาการชาผิวหนังบริเวณวงด่างมักแห้งและขนร่วงอาการระยะแรกนี้หากปล่อยทิ้งไว้อาจจะเกิดการกำเริบเป็นมากกลายเป็นโรคเรื้อนระยะติดต่อมีลักษณะผิวหนังเป็นผื่นนูนแดงหนาหรือเป็นตุ่มกระจายทั่วตัวและสามารถแพร่เชื้อติดต่อได้ผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการรักษาอย่างถูกต้องอาจมีการทำลายเส้นประสาททำให้เกิดอาการฝ่ามือฝ่าเท้าชา กล้ามเนื้อลีบอ่อนกำลังนิ้วมือนิ้วเท้างอข้อมือตกริดเท้าตกริดปากเปี้ยวหลับตาไม่สนิทถ้าไม่ได้รับการรักษาต่อเนื่องและขาดความระมัดระวังในการดูแลตนเองอย่างถูกต้องในที่สุดก็จะพิการนิ้วมือนิ้วเท้ากุดด้วนหรือถึงกับตาบอดได้โรคเรื้อนเป็นโรคผิวหนังที่สามารถรักษาให้หายขาดได้ทั้งนี้ผู้ป่วยต้องได้รับการรักษาอย่างถูกต้องและอยู่เสมอกันเหล่านี้เป็นโรคที่สังคัมรังเกียจหากเป็นโรคที่รักษาไม่หายขาดพระพุทธองค์ห้ามมิให้อุปสมบทเพราะว่าเป็นโรคเรื้อนโรคที่สังคัมรังเกียจไม่น่าศรัทธาไม่น่าเลื่อมใส

๓.๑.๒ เป็นโรคฝี

เจ็บปวดเมื่อสัมผัสโดนและก่อตัวขยายใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบด้วยเซลล์เม็ดเลือดขาวประกอบด้วยเซลล์เม็ดเลือดขาวเนื้อเยื่อที่ตายแล้วและเชื้อโรคซึ่งมักเป็นการติดเชื้อแบคทีเรียที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกส่วนของร่างกายทั้งอวัยวะภายนอกและอวัยวะภายในหากเป็นฝีที่ผิวหนังภายนอกที่มีขนาดเล็กและไม่มีการเจ็บป่วยรุนแรงอาการอาจจะดีขึ้นและฝีมักจะหายไปเองแต่หาก

^{๔๕} วิ.จ. (ไทย) ๗/๔๒๔/๓๔๕ - ๓๕๒.

^{๔๖} อง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๖๐/๑๑๖.

เป็นฝีที่อวัยวะภายในจะค่อนข้างเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพผู้ป่วยจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างถูกต้องเหมาะสมมีแบ่งเป็น ๒ ประเภทตามบริเวณที่เกิดได้แก่ฝีที่ผิวหนังเป็นฝีที่ก่อตัวขึ้นบริเวณใต้ผิวหนังโดยบริเวณรากผมหรือขนที่เกิดการติดเชื้อ

จะพัฒนาจนเกิดฝีมีอาการคือฝีเกิดการอักเสบวมแดงเจ็บปวดรู้สึกแสบร้อนในบางครั้งการติดเชื้อสามารถเกิดขึ้นในทรวงอกฝีที่อวัยวะภายในเป็นฝีที่ก่อตัวขึ้นบริเวณอวัยวะภายในหรือในบริเวณที่ว่างระหว่างอวัยวะภายในร่างกายอาการแสดงขึ้นอยู่กับบริเวณที่เกิดฝีโดยฝีภายในร่างกายมักเกิดจากอาการเจ็บป่วยอย่างอื่นที่ส่งผลทำให้เกิดฝีเช่นการติดเชื้อในตับทำให้เกิดฝีในตับการติดเชื้อในเหงือกและฟันทำให้เกิดฝีและฟันเป็นหนองได้ เป็นต้น

อาการของฝีอาการของฝีโดยทั่วไปคือมีตุ่มหนองอักเสบวมเจ็บปวดและแสบร้อนเมื่อสัมผัสโดนรู้สึกไม่สบายตัวและอาจมีไข้สูงหรือหนาวสั่นร่วมด้วยซึ่งเป็นสัญญาณอาการของการติดเชื้อสาเหตุของฝีของการเกิดฝีบริเวณผิวหนังเป็นการอุดตันของต่อมไขมันหรือต่อมเหงื่อใต้ผิวหนังและการอักเสบของรูขุมขนหรือเซลล์ผิวหนังที่ตายแล้วทำให้เชื้อโรคแทรกตัวเข้าไปภายในต่อมเหล่านี้จึงเกิดกระบวนการอักเสบของระบบภูมิคุ้มกันร่างกายเพื่อต้านต่อเชื้อโรคเกิดเป็นฝีที่มีการอักเสบและโตขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเชื้อส่วนใหญ่ที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดฝีคือเชื้อแบคทีเรีย^{๔๗}

ส่วนสาเหตุของการเกิดฝีภายในร่างกายมักเป็นภาวะแทรกซ้อนที่พัฒนาขึ้นหลังป่วยจากอาการอื่น ๆ อย่างการติดเชื้อภายในอวัยวะต่าง ๆ เช่นไส้ติ่งอักเสบและแตกภายในช่องท้องทำให้เชื้อแบคทีเรียกระจายเข้าสู่เนื้อเยื่ออวัยวะต่าง ๆ ภายในช่องท้องจนอาจเกิดเป็นฝีในเวลาต่อมาได้ดังสาเหตุนี้ในสมัยพระพุทธกาลคนที่เป็นโรคนี้นี้ต้องรักษาให้หายเสียก่อนจึงจะเข้ามาอุปสมบทได้ถ้าไม่ทำการรักษาให้หายพระพุทธองค์ทรงไม่อนุญาตให้อุปสมบทเป็นพระภิกษุเพราะเป็นโรคที่สามารถติดกับผู้อื่นได้ในสมัยนั้นจึงเป็นอันตรายต่อคนอื่นจึงห้ามอุปสมบท^{๔๘}

๓.๑.๓ เป็นโรคซีกกลาก

โรคกลากเป็นโรคติดเชื้อราที่ผิวหนังผมและเล็บสามารถติดต่อได้ง่ายจากการสัมผัส ต่างจากโรคเกลื้อนที่ไม่ใช่โรคติดต่อและโรคกลากมีารักษาให้หายได้โรคกลากเป็นโรคผิวหนังที่พบได้บ่อยมากในคนทุกเพศทุกวัยในบางครั้งอาจพบเป็นพร้อมกันหลายคนในบ้านในโรงเรียนหรือในวัดเชื้อราพวกนี้สามารถก่อให้เกิดรอยโรคตามผิวหนังได้แทบทุกส่วนของร่างกายส่วนตำแหน่งที่เกิดรอยโรคอาจแตกต่างกันไปในแต่ละเพศแต่ละวัยโดยถ้าเป็นเด็กจะพบโรคกลากที่ศีรษะมากที่สุด

แต่ถ้าเป็นผู้ใหญ่จะพบโรคกลากที่เท้ามากที่สุดส่วนโรคกลากบริเวณขาหนีบและบริเวณเคราโดยมากแล้วจะพบแต่ในเฉพาะผู้ชายโรคนี้สามารถติดต่อได้ง่ายจากการสัมผัสกับผู้ป่วยที่เป็นโรคกลากโดยตรงหรือจากการใช้สิ่งของร่วมกับผู้ป่วยเช่นเสื้อผ้าผ้าเช็ดตัวถุงเท้ารองเท้าหมวกหวีแปรงผมมีดโกนผมหรือติดมาจากตามร้านตัดผมหรือสัมผัสกับเชื้อราที่อยู่ในดินในทรายรวมทั้งสามารถติดเชื้อมาจากการสัมผัสสัตว์เลี้ยงในบ้านที่ป่วยโรคกลากเช่นสุนัขแมวนอกจากนี้

^{๔๗} สุลาวดี เขียวชม, “อาการของโรงฝี”, วิทยาศาสตร์ชีวภาพ, ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๓๓ (มกราคม ๒๕๕๕): ๑๖ - ๑๙.

^{๔๘} วิ.จ. (ไทย) ๖/๑๐๑/๑๑๗.

ยังมีปัจจัยเสี่ยงบางอย่างที่อาจทำให้มีโอกาสติดเชื้อได้มากขึ้นเช่นมีแผลที่ผิวหนังและผู้ที่ทำงานกับสัตว์หรือใกล้ชิดกับสัตว์เลี้ยงผู้ป่วยบางรายอาจไม่มีอาการคันเส้นผมไม่หักหลุดร่วงแต่จะมีแค่หนังศีรษะมีคุดมากกว่าปกติเล็กน้อยเหมือนเป็นรังแคธรรมดาผู้ป่วยเหล่านี้จัดเป็นพาหะโรคของโรคกลากซึ่งเกิดจากการติดเชื้อราแพร่เชื้อไปให้ผู้อื่นได้โรคกลากที่เท้าบ้างเรียกว่ากลากที่ง่ามนิ้วเท้าหรือเชื้อราที่เท้าพบได้ในผู้ชายมากกว่าผู้หญิงนิ้วเท้าของผู้ป่วยจะบวมแดงและมีคุดขาวลักษณะยุ่ย ๆ ต่อมาจะลอกเป็นแผ่นหรือเกล็ดแล้วแตกเป็นร่องและมีกลิ่น^{๔๔}

เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เท้ามีกลิ่นเหม็นและคนป่วยมักมีอาการคันยิบ ๆ ร่วมด้วยถ้าแกะลอกคุดขาว ๆ ที่เปียกยุ่ยออกจะเห็นผิวหนังข้างใต้มีลักษณะแดง ๆ และมีน้ำเหลืองซึมในบางรายอาจลามไปที่ฝ่าเท้าหรือเล็บเท้ามีอาการฝ่าเท้าลอกเป็นคุดขาว ๆ เป็นตุ่มพองใหญ่และมีอาการคันโรคกลากที่เล็บหรือเชื้อราที่เล็บเป็นได้ทั้งเล็บมือและเล็บเท้าถ้าเป็นที่เล็บเท้ามักจะเป็นที่นิ้วก้อยมากกว่า นิ้วอื่นโรคกลากที่ลำตัวกลากตามลำตัวหรือขี้กลากวงเดือนเป็นชนิดที่พบได้บ่อยกว่าชนิดอื่น ๆ มักพบขึ้นตามลำตัวแขนและขาในระยะเริ่มจะเป็นตุ่มแดง ๆ แล้วค่อย ๆ ลามออกไปจนมีลักษณะเป็นวงที่มีขอบเขตชัดเจนขอบจะนูนเล็กน้อยและมีสีแดงมักมีตุ่มน้ำใสเล็ก ๆ

หรือคุดขาว ๆ อยู่รอบ ๆ วงนี้จะลุกลามขยายออกไปเรื่อย ๆ ส่วนผิวหนังที่อยู่ตรงกลางวงจะมีลักษณะเป็นผิวหนังที่ปกติเนื่องจากส่วนที่เป็นก่อนและเริ่มหายแล้วและอาจขึ้นเป็นวงติด กันหลายวงหรือเป็นวงซ้อนวงกันโรคกลากชนิดนี้มักมีอาการคันเล็กน้อยถ้าเกามาก ๆ ก็อาจทำให้ติดเชื้อแบคทีเรียอักเสบแทรกซ้อนได้โรคกลากที่ใบหน้ามีรอยโรคคล้ายกับโรคกลากที่ลำตัวการเรียกโรคกลากที่ใบหน้าจะไม่รวมกลากที่ขึ้นบริเวณเคราหนวดและลำคอซึ่งจะมีชื่อเรียกและอาการที่ต่างกันไป โรคกลากที่เคราหนวดและลำคอบอกเป็นได้ในผู้ชาย

เป็นชนิดที่ส่วนใหญ่จะติดเชื้อมาจากสัตว์ที่เป็นโรคส่วนการติดต่อระหว่างคนเกิดขึ้นได้น้อยมากคนป่วยในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีอาชีพเลี้ยงสัตว์มีอาการแสดงคือผิวหนังจะนูนแดงมีตุ่มหนองและมีคุดหรือมีสะเก็ดน้ำเหลืองกรังขนหลุดร่วงง่ายดูคล้ายกับโรคชันนะตุที่ศีรษะแต่ต่างกันตรงที่ผู้ป่วยจะไม่ค่อยมีอาการคันหรือเจ็บโรคกลากที่ขาหนีบสังคังหรือเชื้อราที่ขาหนีบเป็นชนิดที่พบได้มากในคนที่ร่างกายอ้วนขึ้นหรือมีเหงื่อออกมากพบได้ในผู้ชายมากกว่าผู้หญิงเริ่มแรกจะเป็นตุ่มแดง ๆ ที่ต้นขาหรือขาหนีบแล้วลุกลามเป็นวงไปที่ต้นขาด้านในและอวัยวะเพศภายนอก

หรืออาจลุกลามไปที่ก้นผื่นจะมีลักษณะแดงมีเกล็ดขาว ๆ และมีขอบชัดเจนบางรายอาจลุกลามรวมกันเป็นวงขนาดใหญ่ลักษณะเป็นรูปพระจันทร์ครึ่งซีกมีอาการคันและมักเป็นทั้งสองข้างหรือบางรายอาจเกาจนมีน้ำเหลืองปะหรือผิวหนังหนาเมื่อหายแล้วอาจกำเริบขึ้นใหม่ได้มักเป็นในช่วงหน้าร้อนเพราะมีเหงื่ออับชื้นการใส่กางเกงรัดแน่นจนเกินไปหรือในคนที่อ้วนมาก ๆ ก็มีโอกาเป็นโรคนี้มากขึ้นด้วยเช่นกันโรคนี้ถ้าไม่ได้รับการรักษามักจะเป็นเรื้อรังและลุกลามจนดูน่ารังเกียจโรคกลากที่ได้รับการรักษาโรคบนผิวหนังต่าง ๆ จะหายไปโดยไม่เกิดแผลเป็นผมที่ร่วงก็จะงอกกลับมาใหม่

^{๔๔} แพทย์หญิง สลิลศิริอุดมภาส, “การรักษาโรคผิวหนัง”, วิทยาศาสตร์ชีวภาพ, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓๓ (มกราคม ๒๕๕๘): ๔๖ - ๔๙.

เหมือนปกติได้ในสมัยพุทธกาลนั้นผู้ที่มีความประสงค์จะอุปสมบทเป็นภิกษุจะต้องได้รับการรักษาให้หายเสียก่อนจึงจะอุปสมบทได้

๓.๑.๔ เป็นโรคมองคร่อมมีเสมหะแห่งอยู่ในลำหลอดปอด

โรคหลอดลมพองหรือบางครั้งเรียกว่าโรคมองคร่อมคือคือโรคที่หลอดลมภายในปอดมีการขยายตัวถาวรซึ่งอาจเกิดขึ้นแบบเฉพาะที่หรือเกิดขึ้นทั่วทั้งปอดอาจปอดข้างเดียวหรือทั้ง ๒ ข้างก็ได้โดยสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากปอดหลอดลมมีการติดเชื้อซ้ำๆ หลายครั้งส่งผลให้เยื่อของหลอดลมซึ่งยึดหดได้ถูกทำลายหลอดลมจึงเกิดการขยายตัวถาวรทำให้สารคัดหลั่งต่าง ๆ เสมหะเกิดการคั่งอยู่ในหลอดลมหลอดลมไม่สามารถหดรัดบีบกำจัดออกมาได้ส่งผลให้ผู้ป่วยเกิดมีอาการไอเรื้อรังและมีเสมหะซึ่งเป็นอาการสำคัญของโรคหลอดลมพอง^{๕๐}

เมื่อเชื้อโรคเข้าสู่ปอดหลอดลมและทำให้ปอดหลอดลมติดเชื้อเชื้อจะปล่อยสารพิษออกมาทำลายเนื้อเยื่อต่าง ๆ ของปอดรวมถึงหลอดลมเม็ดเลือดขาวชนิดต่าง ๆ ที่สำคัญคือเมื่อเชื้อโรคจะเข้ามาเพื่อจับกินและทำลายเชื้อโรคโดยชนิดต่าง ๆ ออกมาซึ่งก็จะมีผลทำลายหลอดลมด้วย หากเชื้อโรคมิพิษไม่รุนแรงหรือได้รับยาฆ่าเชื้ออย่างถูกต้องเนื้อเยื่อจะถูกทำลายไม่มากร่างกายก็จะสามารถซ่อมแซมให้กลับมาทำงานได้เป็นปกติหรือใกล้เคียงเดิมแต่หากเชื้อโรคมิพิษรุนแรงหรือไม่ได้รับยาปฏิชีวนะหรือได้ยาไม่ถูกต้องเหมาะสมหลอดลมก็ถูกทำลายมากและชั้นผนังของหลอดลมซึ่งประกอบไปด้วยเยื่อชั้นกระดูกอ่อนกล้ามเนื้อและเนื้อเยื่อเนื้อเยื่อที่ยืดหยุ่น^{๕๑}

ก็จะถูกแทนที่ด้วยพังผืดทำให้สูญเสียความยืดหยุ่นมีการพองตัวขยายออกต่อมผลิตเมือกจะมีปริมาณมากขึ้นและผลิตเมือกออกมาอยู่ในท่อหลอดลมมากขึ้นชั้นของเยื่อเมือกถูกทำลายเซลล์เยื่อบุปกติที่มีขนก็จะถูกแทนที่ด้วยเซลล์ชนิดไม่มีขนซึ่งไม่สามารถทำหน้าที่พัดโบกกำจัดเชื้อโรคต่าง ๆ ที่อาจล็ดลอดผ่านทางเดินหายใจส่วนต้นเข้ามาได้เชื้อโรคนชนิดต่าง ๆ จะมีโอกาสเข้าสู่ปอดดำหลอดลมได้ง่ายขึ้นทำให้มีโอกาสติดเชื้อเป็นปอดอักเสบหลอดลมอักเสบซ้ำๆ แทรกซ้อนขึ้นมาและทำให้ปอดหลอดลมในบริเวณที่ปกติหรือยังถูกทำลายไม่มากถูกทำลายเพิ่มเติมขึ้นไปอีกกลายเป็นวงจรมทำลายปอดหลอดลมซ้ำๆ จนกลายเป็นโรคหลอดลมพองในที่สุด

อาการของโรคหลอดลมพองจะประกอบด้วยอาการที่เกิดจากหลอดลมพองและอาการของการติดเชื้อเป็นปอดอักเสบหลอดลมอักเสบแทรกซ้อนอาการของหลอดลมพองอาการหลักคือไอเรื้อรังร่วมกับมีเสมหะเสมหะมักจะเหนียวข้นหรือเป็นหนองผู้ป่วยอาจมีเลือดปนเสมหะเสมหะเป็นเลือดได้เล็กน้อยซึ่งเกิดจากหลอดเลือดฝอยที่มาเลี้ยงชั้นเยื่อผิวของหลอดลมเกิดฉีกขาดผู้ป่วยส่วนน้อยอาจเกิดการฉีกขาดของหลอดเลือดแดงที่ผนังหลอดลมและทำให้ไอเป็นเลือดปริมาณมากได้ส่วนอาการอื่น ๆ ที่อาจจะพบได้คืออาการเหนื่อยหอบอ่อนเพลียการตรวจร่างกายจะฟังเสียงปอดได้ผิดปกติหลายรูปแบบตรวจพบปลายนิ้วมีลักษณะเป็นปุ่มนูนกลมซึ่งเป็นลักษณะที่พบได้ในโรคปอดเรื้อรังชนิดต่าง ๆ ในรายที่เป็นรุนแรงแล้วจะมีน้ำหนักตัวลดลงอย่างมีนัยสำคัญหัวใจห้องล่างขวาจะโตเนื่องจากต้องออกแรงบีบเลือดส่งไปยังปอดมากกว่าปกติและทำให้เกิดภาวะหัวใจวายตามมาได้ผู้ป่วย

^{๕๐} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๒/๒๒๘.

^{๕๑} วิ.จ. (ไทย) ๖/๑๐๑/๑๑๗.

ก็จะมีมือเท้าบวมตบโตะท้องมานมีน้ำในท้องผู้ป่วยบางรายอาจมีอาการไอโดยไม่มีเสมหะโดยจะพบในผู้ที่เป็นหลอดลมพองบริเวณกลีบปอดด้านบนการติดเชื้อเป็นปอดอักเสบหลอดลมอักเสบแทรกซ้อน ผู้ป่วยจะมีไข้เสมหะจากเดิมที่เคยมีอยู่จะเพิ่มปริมาณมากขึ้นและมีลักษณะเป็นหนองข้นชัดเจน มีปริมาณเลือดปนมาในเสมหะเสมหะเป็นเลือดมากขึ้นในสมัยก่อนที่จะมียาปฏิชีวนะรักษาอัตราการเสียชีวิตค่อนข้างสูงคือมักเสียชีวิตภายใน ๕ ปีนับตั้งแต่เริ่มมีอาการแต่ในปัจจุบันเนื่องจากมีทั้งวัคซีนสำหรับป้องกันการติดเชื้อบางชนิดที่ทำให้เกิดปอดอักเสบหลอดลมอักเสบและยาปฏิชีวนะรักษาที่มีประสิทธิภาพอัตราการเสียชีวิตก็ลดลงไปมากแต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสาเหตุของโรคด้วยในสมัยพุทธกาลนั้นผู้ที่มีความประสงค์จะอุปสมบทเป็นภิกษุจะต้องได้รับการรักษาให้หายเสียก่อนจึงจะอุปสมบทได้^{๕๒}

๓.๑.๕ เป็นโรคลมบ้าหมู

โรคลมชักหรือโรคลมบ้าหมูเป็นกลุ่มโรคทางประสาทวิทยาซึ่งถูกจำกัดความโดยอาการชักอันมีต้นเหตุจากการทำงานอย่างสอดคล้องกันมากเกินไปของเซลล์ประสาทระยะเวลาและความรุนแรงของโรคลมชักสามารถมีได้ตั้งแต่แบบสั้น ๆ และแทบไม่มีอาการไปจนถึงอาการสั้นอย่างรุนแรงเป็นเวลานาน ๆ อาการชักดังกล่าวสามารถทำให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายเช่นกระดูกหักลักษณะสำคัญของโรคลมชักคืออาการชักจะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ โดยไม่มีสิ่งเร้าหรือกระตุ้นอาการชักซึ่งเกิดจากสิ่งเร้าอย่างใดหนึ่งอย่างชัดเจน เช่นภาวะขาดแคลนจะไม่ถือว่าเป็นโรคลมชักผู้ป่วยโรคลมชักในบางประเทศมักถูกตีตราจากสังคมเนื่องจากอาการที่แสดงออกมาโรคลมชักในผู้ป่วยส่วนใหญ่ยังไม่มีสาเหตุที่แน่ชัดอย่างไรก็ดีโรคลมชักสามารถเกิดขึ้นหากผู้ป่วยได้รับการบาดเจ็บทางสมองเป็นโรคหลอดเลือดสมองมีเนื้องอกในสมองหรือได้รับการติดเชื้อทางสมองความผิดปกติของพันธุกรรมมีส่วนเชื่อมโยงกับโรคลมชักในสัดส่วนเพียงเล็กน้อยการชักจากโรคลมชักเป็นผลจากการทำงานที่ผิดปกติหรือมากเกินไปของเซลล์เปลือกสมองการวินิจฉัยมักจะทำโดยการตัดภาวะอื่น ๆ ซึ่งอาจ^{๕๓}

ทำให้เกิดอาการที่คล้ายคลึงกันออกไปก่อนเช่นเป็นลมนอกจากนี้การวินิจฉัยยังรวมไปถึงการพิจารณาว่ามีสาเหตุอื่น ๆ ของการชักหรือไม่เช่นการขาดแอลกอฮอล์หรือความผิดปกติของปริมาณในเลือดซึ่งอาจทำได้โดยการตรวจสอบผ่านการสร้างภาพและการตรวจเลือด บ่อยครั้งโรคลมชักสามารถได้รับการยืนยันด้วยการบันทึกคลื่นไฟฟ้าสมองแต่ผลการตรวจที่ปกติก็ไม่ได้ทำให้แพทย์สามารถตัดโรคดังกล่าวออกไปได้คนป่วยโรคลมชักสามารถควบคุมอาการของโรคได้ด้วยยาเป็นโรคเฉพาะตัวของคนไข้ไม่ติดต่อให้คนอื่นพ่อแม่ญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงไม่ควรแสดงความรังเกียจควรให้กำลังใจคนไข้และกระตุ้นให้คนไข้กินยารักษาเป็นประจำรวมทั้งให้เข้าร่วมกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่นคนอื่นคนที่เป็นโรคลมชักมักจะมีอาการอยู่ดี ๆ เป็นลมหมดสติล้มพับกับพื้นเกิดอาการวูบขึ้นทันทีทันใดแล้วมีอาการกล้ามเนื้อชักเกร็งทั้งตัวหายใจลำบากหน้าเขียวตาเหลือกกัดฟันน้ำลายฟูมปากอาจมีปัสสาวะหรืออุจจาระรดบางคนอาจกัดลิ้นตัวเองจนมีเลือดออกอาการชักจะเป็นอยู่นาน ๒-๓ นาทีเท่านั้นแล้วก็จะหยุดชักไปเองแล้วจะฟื้นคืนสติได้ดังเดิมแต่อาจรู้สึกมีนงงอ่อนเพลียบางคนอาจม่อหฬับต่ออันานเป็นชั่วโมงนอนจะชักบางคนอาจมีอาการบอกเหตุล่วงหน้ามาก่อนหลายชั่วโมงหรือ

^{๕๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๘๘/๑๔๒ - ๑๔๔.

^{๕๓} แพทย์หญิง สลิลศิริอุดมภาส, “การรักษาโรคผิวหนัง”, วิทยาศาสตร์ชีวภาพ, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓๓ (มกราคม ๒๕๕๘): ๔๖ - ๔๙.

๒-๓ วัน เช่น หงุดหงิด เครียด ซึมเศร้า เวียนศีรษะ กล้ามเนื้อกระตุก และก่อนจะหมดสติเพียงไม่กี่วินาที คนไข้ อาจมีอาการเตือน เช่น ได้กลิ่นหรือรสแปลก ๆ หูแว่วว่ามีเสียงคนพูดตาเห็นภาพหลอน มีอาการชาตามตัว จุกแน่นยอดอก ตากระตุก ถ้าไม่ได้กินยา รักษา อาจมีอาการชักกำเริบซ้ำได้ ปัสสาวะหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีสิ่งกระตุ้น คนไข้ จะไม่มีอาการไข้ตัวร้อนร่วมด้วย ลักษณะอาการดังกล่าวค่อนข้างเป็นลักษณะเฉพาะของโรคลมชัก ถ้าเคยเห็นเพียงครั้งเดียว ก็มักจะจำได้ตลอดไป แต่อย่างไรก็ตาม คนที่มีอาการชัก อาจมีสาเหตุอื่น ๆ

๑. อาการชักจากไข้สูง จัดเป็นอาการที่ไม่อันตรายร้ายแรง พบในเด็ก ๖ เดือน ถึง ๕ ปี จะมีอาการตัวร้อนจัดแล้วชักในลักษณะคล้าย ๆ กัน นาน ๒-๓ นาที หลังชักเด็กจะรู้สึกสบาย ตีวงเล่นได้ ตามปกติ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าเกิดขึ้นครั้งแรกถึงแม้เด็กจะหายชักแล้ว ก็ควรจะไปปรึกษาหมอให้แน่ใจ

๒. โรคติดเชื้อในสมอง เช่น ไข้สมองอักเสบ เยื่อหุ้มสมองอักเสบ ฝีในสมอง มาลาเรีย อาการไข้สูง ร่วมกับอาการชัก และไม่คอยรู้สึกตัว ซึ่งเป็นอยู่นานเป็นชั่วโมง ๆ เป็นโรคที่อันตรายร้ายแรง แต่มีทางรักษาให้หายได้ หากสงสัย ควรไปหาหมอโดยเร็ว

๓. เนื้องอกในสมอง จะมีอาการปวดศีรษะ ร้องไห้ และชักกระตุกเป็นครั้งคราว อาจมีอาการอาเจียน เดินเซ หรือแขนขาอ่อนแรงร่วมด้วย^{๕๔}

๔. พยาธิตัวตืดขึ้นสมอง จะมีอาการคล้าย ๆ กับเนื้องอกในสมอง และมีประวัติชอบกินเนื้อหมูดิบหรือสุก ๆ ดิบ ๆ มาก่อน หรือเคยมีเห็นถ่ายเป็นตัวพยาธิแบน ๆ

๕. มีก้อนเลือดออกในสมอง จะมีประวัติได้รับบาดเจ็บบริเวณศีรษะ เช่น หล่นรถชน ซึ่งอาจเพิ่งเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นนานเป็นแรมเดือนก็ได้ มักพบในผู้ใหญ่ คนไข้ จะมีอาการปวดศีรษะ แขนขากระตุกเป็นครั้งคราว

๖. โรคหอบจากอารมณ์ จะมีอาการหายใจหอบลึก ร่วมกับมือเท้าจีบคล้ายเป็นตะคริว คนไข้ จะไม่มีอาการหมดสติ น้ำลายฟูมปาก ปัสสาวะหรืออุจจาระราด มักมีเรื่องขัดใจ นานมาก่อนที่จะเกิดอาการ อาจเป็นได้บ่อย หากสงสัย ให้ปฐมพยาบาล โดยให้คนไข้ ดมแอมโมเนีย สักครู่ก็หาย

๗. โรคลมชัก จะเกิดกับคนบางคนได้ โดยที่ไม่มีโรคอื่นใดซ่อนเร้นอยู่ การรักษาอย่างจริงจัง และต่อเนื่องตามคำแนะนำของแพทย์ เป็นหนทางเดียวที่จะช่วยให้คนไข้ มีคุณภาพชีวิต เช่น คนปกติทั่วไป คนไข้ และญาติมิตร ควรเรียนรู้จักโรคนี้ ช่วยกันให้กำลังใจคนไข้ และหาทางช่วยเหลือที่ถูกต้อง เมื่อคนไข้มีอาการชักกำเริบ

การดูแลรักษาตนเอง คนที่มีอาการชักเป็นครั้งแรก ควรไปพบแพทย์โดยเร็ว เพื่อตรวจหาสาเหตุให้แน่ใจแล้วปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์อย่างจริงจัง ถ้าตรวจพบว่าเป็นโรคลมชักที่ไม่มี ความผิดปกติของโครงสร้างของสมอง และสาเหตุอื่นใด ควรปฏิบัติตัวดังนี้ หลีกเลี่ยงสิ่งกระตุ้นให้เกิดอาการชักได้แก่ ยาอดนอน หรือนอนไม่เป็นเวลา หรือพักผ่อนไม่เพียงพอ อย่าทำงานตรากตรำ คร่ำครีดยหรือเหนื่อยเกินไป อดอาหารหรือกินอาหารไม่เป็นเวลา อดดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มผสม แอลกอฮอล์ อย่าเข้าไปในที่ที่มีเสียงอึกทิกหรือมีแสงจ้า เมื่อมีไข้สูง ต้องรีบกินยาลดไข้ และเช็ดตัวให้ใช้ ลดลง มิเช่นนั้น อาจกระตุ้นให้ชักได้ หลีกเลี่ยงการกระทำหรือสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงอันตราย เช่น ว่ายน้ำ ปีน

^{๕๔} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๐๕/๙๖.

ชั้นที่สูงอยู่ใกล้ไฟทำงานกับเครื่องจักรขับเคลื่อนเข้ามถนนตามลำพังเป็นต้นเพราะถ้าหากเกิดอาการชักขึ้นมาอาจได้รับอันตรายได้โรคลมชัก

ที่ชักไม่บ่อยและไม่ได้มีความพิการแต่กำเนิดส่วนใหญ่มีสติปัญญาปกติยกเว้นกรณีที่มีความพิการทางสมองแต่กำเนิดหรือชักบ่อยมาก ๆ ไม่สามารถควบคุมอาการชักได้เป็นระยะเวลาานาน ก็ส่งผลกระทบต่อสติปัญญาผู้ป่วยโรคลมชักสามารถเดินทางไกลได้ตามปกติแต่ให้ระวังการอดนอน และต้องทานยากันชักให้ครบบางครั้งเดินทางไปต่างประเทศซึ่งมีเวลาแตกต่างกันทำให้ได้ยากันชักไม่ครบ ความเข้าใจผิดเพียงเล็กน้อยอาจส่งผลกระทบต่อการรักษาโรคได้โดยเฉพาะโรคลมชักดังนั้นเราทุกคนต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อโรคลมชักและต่อผู้ป่วยโรคลมชักเพื่อผลการรักษาที่ดี^{๕๕}

และเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้ป่วยส่วนความบกพร่องทางอารมณ์และสติปัญญาที่พบในผู้ป่วยโรคลมชักบางรายนั้นมักไม่ได้เป็นผลจากโรคลมชักโดยตรงแต่เกิดจากสาเหตุหรือความผิดปกติทางสมองที่พบร่วมกับโรคลมชักดังนั้นสมัยพุทธกาลบุคคลที่เป็นโรคนี้อาจห้ามอุปสมบทเป็นภิกษุเพราะเกิดโรคกำเริบจะเป็นอันตรายพระพุทธองค์จึงห้ามให้อุปสมบท

๓.๑.๖ ไม่เป็นมนุษย์

ในพระพุทธศาสนาเมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมพิเศษแล้วได้เสด็จไปตามเมืองต่าง ๆ เพื่อแสดงธรรมเทศนามีครั้งหนึ่งได้เสด็จออกจากกรมมโอรุपालนิโครธไปยังร่มไม้จิกช่อมุจลินท์ทรงนั่งเสวยวิมุตติสุขอยู่ ๗ วันคราวเดียวกันนั้นมีฝนตกพรำ ๆ ประกอบไปด้วยลมหนาวตลอด ๗ วันได้มีพญานาคชื่อ มุจลินท์เข้ามาวางด้วยขด ๗ รอบพร้อมกับแผ่พังพานเป็นปกตรงที่พระผู้มีพระภาคเจ้านั่งทำสมาธิอยู่เพื่อจะป้องกันฝนตกและลมมิให้ถูกพระวรกายหลังจากฝนหายแล้วคลายขดออกแปลงเพศเป็นชายหนุ่มยืนเฝ้าที่เบื้องพระพักตร์ด้วยความศรัทธาอย่างแรงกล้า^{๕๖}

พระพุทธองค์ได้แสดงธรรมให้พญานาคมุจลินท์ฟังแล้วได้เกิดศรัทธาจึงได้ขออุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาต่อมาพญานาคนั้นอาศัยอยู่ในวิหารกับภิกษุรูปหนึ่งครั้งภิกษุรูปนั้นตื่นนอนแล้วออกไปเดินจงกรมอยู่ในที่แจ้งครั้งภิกษุรูปนั้นออกไปแล้วพญานาคนั้นก็วางใจจำวัดวิหารทั้งหลังเต็มไปด้วยงูขดยื่นออกไปทางหน้าต่างครั้งภิกษุรูปนั้นผลัดบานประตูด้วยตั้งใจจักเข้าวิหารได้เห็นวิหารทั้งหลังเต็มไปด้วยงูเห็นขดยื่นออกไปทางหน้าต่างก็ตกใจจึงร้องเอะอะขึ้นแล้วพระภิกษุทั้งหลายพากันวิ่งเข้าไปแล้วได้ถามภิกษุรูปนั้นว่าอาวุโสท่านร้องเอะอะไปทำไม^{๕๗}

พระภิกษุรูปนั้นบอกว่าท่านผู้อาวุโสทั้งหลายวิหารนี้ทั้งหลังเต็มไปด้วยงูขดยื่นออกไปทางหน้าต่างขณะนั้นพญานาคนั้นได้ตื่นขึ้นเพราะเสียงนั้นแล้วนั่งอยู่บนอาสนะของตนพระภิกษุทั้งหลายถามว่าผู้อาวุโสท่านเป็นใครผมเป็นพญานาคครับท่านได้ทำเช่นนี้เพื่อประสงค์อะไรพญานาคนั้นจึงแจ้งเนื้อความนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายแล้วภิกษุทั้งหลายก็กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

^{๕๕} สุณิรต์ วัฒนาวินูต, “อาการของโรคหลอดเลือดสมอง”, นิตยสารหมอชาวบ้าน, ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๒๘๗ (มีนาคม ๒๕๕๖): ๒๙

^{๕๖} ชู.อุ. (ไทย) ๒๕/๑๘๐/๘๙ - ๙๓.

^{๕๗} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓๐/๑๔๖.

แล้วพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้นในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วได้ทรงประทานพระพุทโธวาทนี้แก่นาคนั้นว่าพวกเจ้าเป็นนาคมีความไม่องงามในธรรมวินัยนี้เป็นธรรมดาไปเกิดเจ้านาคจงไปรักษาอุโบสถในวันที่ ๑๔ ที่ ๑๕ และที่ ๘ แห่งปักษ์นั้นแหละ^{๕๘}

ด้วยวิธีนี้เจ้าจักพ้นจากกำเนิดนาคและจักกลับได้อัตภาพเป็นมนุษย์เร็วพลันครั้นนาคนั้น ได้ทราบว่เมื่อตนเองไม่มีความไม่องงามในพระธรรมวินัยนี้เป็นธรรมดาก็เสียใจหลังน้ำตาสงเสียดัง แล้วหลีกไปแล้วจึงขอฝากชื่อนาคไว้ในพระพุทโธวาทนั้นจึงมีคำเรียกขานคนที่ต้องการจะอุปสมว่า นาคต่อมามีพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายเหตุแห่งความปรากฏตามสภาพ ของนาคมีสองประการนี้คือเวลาเสพเมถุนธรรมกับนางนาคผู้มีชาติเสมอกัน ๑ เวลาวางใจนอนหลับ ๑ ภิกษุทั้งหลายเหตุแห่งความปรากฏตามสภาพของนาค ๒ ประการนี้ภิกษุทั้งหลายอนุสัมบันคือสัตว์ ติรัจฉานภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทที่อุปสมบทแล้วต้อง

ให้สึกเสียต่อจากนั้นมาพระพุทโธเจ้าจึงทรงบัญญัติไม่ให้สัตว์ติรัจฉานไม่ว่าจะเป็นนาค ครุฑ หรือสัตว์อื่น ๆ อุปสมบทอีกเป็นอันขาดและก่อนที่อุปสมบทจะอุปสมบทให้แก่ผู้ขอบวชจะต้อง ถามอันตรายกธรรมหรือข้อขัดข้องที่จะทำให้ผู้นั้นอุปสมบทเป็นพระภิกษุไม่ได้รวม ๘ ข้อเสียก่อนใน จำนวน ๗ ข้อนั้นมีข้อหนึ่งถามว่าท่านเป็นมนุษย์หรือเปล่าและจึงเรียกการบวชนี้ว่าบวชนาค

๓.๑.๗ ไม่ใชชาย

อภิพบุคคลคือบุคคลต้องห้ามอุปสมบทเพราะเพศบกพร่องก็มีเพราะประพตติผิดพระ ธรรมวินัยก็มีเพราะประพตติผิดต่อผู้ให้กำเนิดของเขาเองก็มีจำพวกมีเพศบกพร่องนั้นคือบัณเฑาะก์ที่ แปลว่ากะเทยหรืออุภโตพยัญชนกหรือที่แปลว่าคนมีทั้ง ๒ เพศกะเทยนั้นได้ความตามบาสิและอรรธ กถาว่าได้แก่ชายมีราคะกล้าประพตติออกจาริตในทางเสพกามและย้วยวนชายอื่นให้เป็นเช่นนั้นชาย ผู้ถูกตอนชั้นที่ห้ามอุปสมบทเหมือนกันคนชนิดนี้เป็นที่รังเกียจของคนอื่นในทางกามารมณ์ อุภโตพยัญชนกคือคนมี ๒ เพศเป็นหญิงก็มีเป็นชายก็มีในพระศาสนานั้นแสดงไว้ ๗ ประเภทคือ^{๕๙}

๑. คนฆ่าพระอรหันต์
๒. คนผู้ข่มขืนภิกษุณี
๓. คนลักร่วมเพศ
๔. ภิกษุไปเข้าริตเตียรถีย์
๕. ภิกษุต้องปาราชิกละเพศไปแล้ว
๖. ภิกษุผู้ทำสังฆเภททำให้แตกความสามัคคีกัน
๗. พระศาสดาจนถึงหื้อพระโลหิต^{๖๐}

คนลักร่วมเพศนั้นคือถือเพศภิกษุเอาเองด้วยตั้งใจจะปลอมเข้าอยู่ในหมู่ภิกษุเช่นปลอม ตัวว่าอุปสมบทปลอมเข้าอยู่ในหมู่ภิกษุภิกษุไปเข้าริตเตียรถีย์นั้นเพ่งเอาผู้ไปเข้าริตทั้งที่กำลังเป็นภิกษุ คุกหัสต์เข้าริตหรือภิกษุสึกแล้วจึงเข้าริตไม่จัดเข้าในข้อนี้คนผู้ทำสังฆเภทหมายเอาภิกษุผู้มีสังวาสเสมอ

^{๕๘} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๗/๑๔๓ - ๑๔๔.

^{๕๙} วิ.ป. (ไทย) ๘/๙๕๔/๒๙๐ - ๒๙๑.

^{๖๐} วิ.จ. (ไทย) ๗/๓๕๒/๒๑๒ - ๒๑๗.

กันภายหลังแตกจากสงฆ์ไปตั้งคณะหนึ่งต่างหากมีพระเทวทัตเป็นตัวอย่างการจัดภิกษุผู้ทำสงฆเภท อภิปุคคลนั้นคิดว่าแม้ภิกษุนั้นกลับใจมาขออุปสมบทเข้าหมู่อีกก็ห้ามมิให้รับเข้าอุปสมบทเป็นคน ทำผิดต่อกำเนิดของตนนั้นคือคนฆ่าพ่อฆ่าแม่ อภิปุคคลเหล่านี้ถ้ารู้มาก่อนก็ไม่พึงให้อุปสมบทแต่ถ้าให้อุปสมบทแล้วเพราะไม่รู้เมื่อภายหลังรู้พึงให้สึกเสียในพระวินัยพระพุทธรองค์ท่านทรงบัญญัติห้ามมิให้ บัณเฑาะก์อุปสมทบบัณเฑาะก์คือศัพท์ที่เข้าใจกันเพราะมีเรื่องเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาลคือครั้งหนึ่งมี บัณเฑาะก์เข้ามาบวชในสำนักของภิกษุบัณเฑาะก์หมายถึงผู้ชายที่มีความใคร่ความกำหนัดอย่างแรงกล้าในผู้ชายด้วยกันเมื่อเขาเข้ามาอุปสมบทแล้วปรากฏว่าไม่สามารถข่มความใคร่ของตนเองได้เที่ยว ชักชวนพระหนุ่มด้วยกันในการเสพเมถุนจนถูกพระรูปนั้นไล่ตะเพิดด้วยความรังเกียจในกิริยาอาการ ของเขาที่แสดงออกอย่างไม่สมแก่ความเป็นบรรพชิตที่เว้นขาดจากการ^{๖๑}

ร่วมเพศเสพเมถุนโดยเด็ดขาดเมื่อเขาถูกไล่ส่งจากพระด้วยกันแล้วก็ยังไม่ยอมสลด ละอายหรือลดละความพยายามที่จะร่วมเพศเช่นนั้นเสียยังเข้าไปหาสามเณรแล้วพูดชักชวนเช่นนั้นอีก จึงถูกตะเพิดไล่หนีเหมือนอย่างนั้นเมื่อพระเณรด้วยกันไม่ยอมร่วมเพศด้วยพระที่เป็นบัณเฑาะก์จึงเข้าไปหาชาวบ้านที่เป็นคนเลี้ยงช้างเลี้ยงม้าแล้วชักชวนโยมให้ร่วมเพศกับตนจนทำให้โยมเขาเอาไปโจทย ขานกันทั่วว่าพวกสมณะศากยะบุตรของพระโคตมเป็นบัณเฑาะก์หรือไม่ใช่บัณเฑาะก์ก็ร่วมเพศกับ พระบัณเฑาะก์ด้วยกันเมื่อความนี้ทราบถึงพระพุทธรองค์ท่านจึงบัญญัติห้ามมิให้บัณเฑาะก์อุปสมบท เพื่อป้องกันโทษที่จะเกิดขึ้นกับพระพุทธรศาสนา คือความเป็นมาของเรื่องการห้ามมิให้กระเทยหรือ สองเพศอุปสมบทในพระพุทธรศาสนา^{๖๒}

๓.๑.๘ ไม่เป็นไท

ตั้งในสมัยพุทธกาลโจรองคฺลิมาอุปสมบทในสำนักภิกษุชาวบ้านเห็นแล้วพากัน หวาดเสียวบังตกลใจบ้างหนีไปบ้างไปโดยทางอื่นบ้างเมินหน้าไปทางอื่นบ้างปิดประตูเสียบ้างผู้คน ทั้งหลายจึงติเตียนว่าพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรจึงให้โจรที่ขึ้นชื่อโด่งดังมากทำไมจึงให้อุปสมบทได้ละภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกนั้นติเตียนจึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาครับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายโจรที่ขึ้นชื่อโด่งดังภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทรูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฎพระวินัยบัญญัติว่าท่านเหล่านั้นยังต้องชดใช้กรรมหรือเศษของกรรมก่อน และชาวบ้านทั่ว ๆ ไปก็ยังมีรังเกียจเดียดฉันท์อยู่ไม่ยอมสมาคมด้วยการให้บรรพชาหรืออุปสมบทแก่ท่านเหล่านั้นเหมือนพุทธศาสนาเป็นที่รองรับของผู้หนีคดีหรือผู้พิกลพิการทั้งหลายซึ่งดูแล้วก็ไม่เจริญ หูเจริญตาในการอุปสมบทในพระพุทธรศาสนา มีทั้งลาภสรรเสริญการเคารพกราบไหว้คนที่บกพร่องหา กินลำบากยอมແທ้ແທกันเข้ามาอุปสมบทเพื่ออาศัยลาภสรรเสริญการเคารพกราบไหว้ เหล่านั้นพระ ศาสนาพุทธอาจถูกตำหนิว่าไม่มีการคัดกรองผู้ที่เหมาะสมเข้ามาบรรพชาหรืออุปสมบททำให้ขาด ความเลื่อมใสศรัทธาพระพุทธรศาสนา ก็ไม่ยั่งยืนไม่กว้างขวางไม่เป็นที่เคารพกราบไหว้ของสาธุชนพระ พุทธรองค์จึงบัญญัติไว้พระวินัยห้ามอุปสมบทบุคคลเหล่านี้เข้ามาในพระพุทธรศาสนาต้องสวดถาม อันตรายิถกรรมเสียก่อนทุกครั้งตัวอย่างในสมัยพุทธกาล^{๖๓}

^{๖๑} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘/๑๔๒.

^{๖๒} วิ.ม.หา. (ไทย) ๒/๒๘๓/๓๑๕ - ๓๒๗.

^{๖๓} วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๘/๙๒ - ๙๖.

พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนาามาครราชได้ทรงมีพระบรมราชาอนุญาตไว้ว่ากุลบุตรเหล่าใด บวชในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรกุลบุตรเหล่านั้นใคร ๆ จะทำอะไรไม่ได้เพราะธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้วจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิดและสมัยต่อมา บุรุษคนหนึ่งทำโจรกรรมแล้วถูกเจ้าหน้าที่จองจำไว้ในเรือนจำเขาหนีเรือนจำหลบไปอุปสมบทในสำนักภิกษุคนที่ทั้งหลายเห็นแล้วกล่าวอย่างนี้ว่า

ภิกษุรูปนี้คือโจรหนีเรือนจำคนนั้นถ้ากระไรพวกเราจงจับมันคนบางคนพูดตักทานอย่างนี้ว่าท่านทั้งหลายอย่าได้พูดเช่นนั้นเพราะพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนาามาครราชได้มีพระบรมราชาอนุญาตไว้ว่ากุลบุตรเหล่าใดอุปสมบทในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรกุลบุตรเหล่านั้นใครจะทำอะไรไม่ได้เพราะธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้วจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด

ประชาชนจึงติเตียนว่าพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรเหล่านี้มิใช่ผู้หลบหลีกภัยใคร ๆ จะทำอะไรไม่ได้แต่เอนจึงให้โจรผู้หนีเรือนจำอุปสมบทได้ละภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาครับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายโจรผู้หนีเรือนจำภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทรูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏห้ามอุปสมบทโจรผู้ถูกออกหมายสั่งจับบุรุษคนหนึ่งทำโจรกรรมแล้วหนีไปอุปสมบทในสำนักภิกษุและบุรุษนั้นถูกเจ้าหน้าที่ออกหมายประกาศไว้ทั่วราชอาณาจักรว่าพบในที่ใดพึงฆ่าเสียในที่นั้นคนทั้งหลายเห็นแล้วกล่าวอย่างนี้

ว่าภิกษุรูปนี้คือโจรผู้ถูกออกหมายจับคนนั้นถ้าอย่างไรพวกเราจงฆ่ามันเสียคนบางคนพูดตักทานอย่างนี้ว่าท่านทั้งหลายอย่าได้พูดเช่นนั้นเพราะพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนาามาครราชได้มีพระบรมราชาอนุญาตไว้ว่ากุลบุตรเหล่าใดอุปสมบทในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรกุลบุตรเหล่านั้นใครจะทำอะไรไม่ได้เพราะธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้วจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิดประชาชนจึงติเตียนว่าพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรเหล่านี้มิใช่ผู้หลบหลีกภัยใคร ๆ จะทำอะไรไม่ได้แต่เอนจึงให้โจรผู้ถูกออกหมายสั่งจับอุปสมบทเหล่าภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลาย

โจรผู้ถูกออกหมายสั่งจับภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทรูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏห้ามอุปสมบทบุรุษผู้ถูกเขียนด้วยหวายบุรุษคนหนึ่งถูกลงอาญาเขียนด้วยหวายอุปสมบทในสำนักภิกษุประชาชนจึงติเตียนว่าเอนพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรจึงให้บุรุษผู้ถูกลงอาญาเขียนด้วยหวายอุปสมบทเหล่าภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายบุรุษผู้ถูกลงอาญาเขียนด้วยหวายภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทรูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏห้ามอุปสมบทบุรุษผู้ถูกสักหมายโทษบุรุษคนหนึ่งถูกลงอาญาสักหมายโทษอุปสมบทในสำนักภิกษุประชาชนจึงติเตียนว่าเอนสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรจึงให้บุรุษผู้ถูกลงอาญาสักหมายโทษอุปสมบทเหล่าภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายบุรุษผู้ถูกลงอาญาสักหมายโทษภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทรูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏ ^{๖๔}

^{๖๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๕/๑๒๑.

๓.๑.๙ มีหนี้สิน

ในสมัยพุทธกาลลูกหนี้คนหนึ่งหนีอุปสมบทในสำนักภิกษุพวกเจ้าทรัพย์พบแล้วกล่าวอย่างนี้ว่าภิกษุรูปนี้คือลูกหนี้ของพวกเราคนนั้นถ้ากะไรพวกเราจงจับมันเจ้าทรัพย์บางพวกพูดตักทานอย่างนี้ว่าท่านทั้งหลายอย่าได้พูดเช่นนั้นเพราะพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาครราชได้มีพระบรมราชอนุญาตไว้ว่ากุลบุตรเหล่าใดอุปสมบทในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรกุลบุตรเหล่านั้นใครจะทำอะไรไม่ได้เพราะธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้วจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด^{๖๕}

ประชาชนจึงติเตียนว่าพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรเหล่านี้มิใช่ผู้หลบหลีกภัยใครๆจะทำอะไรไม่ได้แต่เอนจึงให้คนมีหนี้ให้อุปสมบทได้ละภิกษุทั้งหลายกราบทูลความเรื่องนั้นแด่พระผู้พระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายคนมีหนี้ภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทรูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏ

ดังนั้นเพศบรรพชิตเป็นเพศที่แตกต่างไปจากคฤหัสถ์เป็นเพศที่สูงยิ่งผู้ที่เห็นโทษของการอยู่ครองเรือนว่าเป็นที่หลังไหลมาแห่งอกุศลธรรมมากมายจึงสละเพศคฤหัสถ์มุ่งสู่เพศบรรพชิตเพื่อศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญาขัดเกลากิเลสของตนเองเป็นสำคัญจุดประสงค์ต้องตรงและก่อนที่จะอุปสมบทก็ต้องกระทำอะไรให้ถูกต้องเสียก่อนเป็นไปตามพระธรรมวินัยที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ดังนั้นพระพุทธรองค์ทรงบัญญัติผู้เป็นหนี้สินต้องกระทำอะไรให้ถูกต้องเสียก่อนคือใช้หนี้ให้หมดเสียก่อนจึงจะอุปสมบทได้^{๖๖}

๓.๑.๑๐ ติดราชาการ

เป็นติดราชาการหมายถึงเป็นคนที่พระราชาทรงชุบเลี้ยงคือบุคคลที่รับราชการในหัวข้อนี้จะขอยกตัวอย่างในสมัยพุทธกาลมาพอเป็นสังเขปในสมัยนั้นที่เมืองปลายเขตแดนของพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาครราชได้เกิดจลาจลขึ้นในครั้งนั้นพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาครราชจึงมีพระบรมราชโองการสั่งพวกรมหาอำมาตย์ผู้เป็นแม่ทัพนายกองว่าท่านทั้งหลายจงไปปรับปรุงเมืองปลายเขตแดนให้เรียบร้อยยกพวกผู้เป็นแม่ทัพนายกองกราบทูลรับสนองพระบรมราชโองการพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาครราชว่าขอเดชะพระพุทธเจ้าข้าครั้งนั้นเหล่าทหารบรรดาที่มีชื่อเสียงได้มีความวิตกว่าพวกเราพอใจในการรบพากันไปทำบาปกรรมและประสพกรรมมิใช่บุญด้วยวิธี อย่างไรก็ตามพวกเราพึงงดเว้นจากการทำบาปกรรมได้ทำแต่ความดีและได้มีความวิตกต่อไปว่าพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรเหล่านี้ เป็นผู้ประพฤติธรรมประพฤติสงบประพฤติพรหมจรรย์กล่าวแต่คำสัตย์มีศีลมีกัลยาณธรรมถ้าแลพวกเราพึงอุปสมบทในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรด้วยวิธีอย่างนี้พวกเราก็จะพึงงดเว้นจากการบาปกรรมและจะทำแต่ความดีจึงพากันเข้าไปหาภิกษุแล้วขออุปสมบทพวกภิกษุทั้งหลายให้พวกเขาบรรพชาอุปสมบทแล้วภิกษุทั้งหลายให้พวกเขาบรรพชาอุปสมบทแล้วพวกรมหาอำมาตย์ผู้เป็นแม่ทัพนายกองถามพวกทหารว่านายแฉะนายทหารผู้มีชื่อนี้หายไปไหนพวกทหารเรียนว่า

^{๖๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๗/๑๒๑ - ๑๒๔.

^{๖๖} อง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๙/๑๓๐.

นายทหารผู้มีชื่อนี้และมีชื่อนี้ได้ไปอุปสมบทในสำนักภิกษุแล้วขอรับนายท่านพวกมหาอำมาตย์ผู้เป็นแม่ทัพนายกองจึงติเตียนว่าไฉนเหล่าพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรจึงให้ราชภักฎอุปสมบทได้ละ^{๖๗}

ติตราชการคือบุคคลที่รับราชการอุปสมบทเป็นภิกษุได้แล้วจึงได้ไปกราบบังคมทูลความเรื่องนี้แก่พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาคราชจึงได้ตรัสถามมหาอำมาตย์ผู้พิพากษาว่าทหารนายไหนให้ทหารอุปสมบทภิกษุรูปนั้นจะต้องถูกลงโทษอย่างไรคะมหาอำมาตย์ผู้พิพากษาได้กราบทูลว่าขอเดชะพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อมพระอุปชฌายะต้องถูกตัดศีรษะพระอนุสาวนาจารย์ต้องถูกดึงลิ้นออกมาพระคณะปุรกะต้องถูกหักซี่โครงแถบหนึ่งพระพุทธเจ้าข้าแล้วพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาคราชจึงไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าครั้งถึงแล้วจึงถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้กราบทูลขอประทานพรต่อพระผู้มีพระภาคเจ้าว่ามีอยู่พระพุทธเจ้าข้า

พระเจ้าแผ่นดินทั้งหลายที่ไม่มีศรัทธาไม่ทรงเลื่อมใสจะพึงเบียดเบียนภิกษุทั้งหลายแม้ด้วยกรณีเพียงเล็กน้อยหม่อมฉันขอประทานพระวโรกาสพระพุทธเจ้าข้าขอพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายไม่พึงให้ทหารอุปสมบทในขณะนั้นพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาคราชทรงเห็นแจ้งทรงสมทานทรงอาจหาญทรงร่าเริงด้วยธรรมิกถาอันพระผู้มีพระภาคทรงเสด็จจุลกจากพระที่นั่งถวายบังคมพระผู้มีพระภาคทรงทำประทักษิณแล้วเสด็จกลับพระนครมคธลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถาในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลเหตุในเพราะเหตุที่เกิดขึ้นแล้วทรงรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายราชภักฎภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทรูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏ^{๖๘}

นี่คือที่มาของการห้ามอุปสมบทบุคคลที่รับราชการในสมัยพุทธกาลเช่นเป็นทหารเป็นตำรวจเป็นครูแล้วผู้บังคับบรรณชาไม่อนุญาตในพระธรรมวินัยบัญญัติทรงห้ามอุปสมบทการอุปสมบทเป็นทางมาแห่งการฝึกฝนอบรมตนเองตามหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระบรมศาสดาพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าซึ่งนอกจากผู้อุปสมบทจะต้องมีคุณสมบัติตามพระวินัยแล้วธรรมเนียมปฏิบัติที่ยึดถือมาแต่โบราณอย่างสำหรับผู้เข้ารับการอุปสมบทจะต้องทำ

๓.๑.๑๑ มารดาบิดาไม่อนุญาต

ดังตัวอย่างในสมัยนั้น ณ สถานที่ไม่ห่างจากพระนครเวสาลี มีบ้านตำบลหนึ่งชื่อกลันทะในบ้านนั้นมีบุตรชื่อบ้านกลันทะผู้หนึ่งชื่อสุทินเป็นเศรษฐีบุตรในครั้งนั้นสุทินกลันทะบุตรได้เดินธรรมาบางอย่างในพระนครเวสาลีกับสหายหลายคนขณะนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าอันผู้คนหมู่ใหญ่แวดล้อมอยู่ แล้วประทับนั่งแสดงธรรมอยู่สุทินกลันทะบุตรได้เห็นพระผู้มีพระภาคเจ้าอันผู้คนหมู่ใหญ่แวดล้อมอยู่ประทับนั่งแสดงธรรมอยู่พอสุทินกลันทะบุตรได้เห็นความคิดก็ได้มีแก่เขาว่าไฉนหนอเราจะพึงได้ฟังธรรมบ้างแล้วเขาก็เดินผ่านเข้าไปทางผู้คนเหล่านั้นนั้นครั้งถึงแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งความรำพึงนี้ไม่มีแก่เขาผู้นั้น ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งจะนี้ว่าด้วยวิธีอย่างไร ๆ เราจะ

จะรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้วอันบุคคลที่ยังครองเรือนอยู่จะประพฤติพรหมจรรย์นี้ให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียวให้บริสุทธิ์โดยส่วนเดียวดุจสังข์ที่ขัดแล้วทำไมได้ง่ายไฉนหนอเราพึงปลงผมและหนวดครองผ้ากาสายะออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตครั้งนี้บริษัทนั้นอันพระผู้มี

^{๖๗} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๒/๑๑๙ - ๑๒๑.

^{๖๘} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๕/๑๑๙ - ๑๒๑.

พระภาคทรงแสดงให้เห็นแจ้งให้สมาทานอาจหาญว่าเริงด้วยธรรมิกถาแล้วลุกจากที่นั่งถวายบังคมพระผู้มีพระภาคทำประทักษิณหลีกไปแล้วหลังจากบริษัททุกไปแล้วไม่นานนักเขาได้เดินเข้าไปใกล้ที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่งเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนสูทินกลันทบุตรนั่งเฝ้าอยู่ ณ ที่นั้นได้กราบทูลคำนี้แด่พระผู้มีพระภาคว่าพระพุทธเจ้าข้าด้วยวิธีอย่างไรข้าพระพุทธเจ้าจึงจะรู้ทั่วถึงธรรมที่พระองค์ทรงแสดงแล้ว อันบุคคลที่ยังครองเรือนอยู่จะประพาศพิภพจรณนี้ให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียว^{๖๙}

ให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียวดุจสังข์ที่ขีดแล้วทำไม่ได้ง่ายข้าพระพุทธเจ้าปรารถนาจะปลงผมและหมวดครองผ้ากาสาออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตขอพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดให้ข้าพระพุทธเจ้าได้อุปสมบทเถิดพระพุทธเจ้าข้าพระผู้มีพระภาคตรัสถามว่าสูทินก็มารดาบิดาเธออนุญาตให้เธอออกจากเรือนอุปสมบทเป็นบรรพชิตแล้วหรือสูทินกลันทบุตรกราบทูลว่า ยังไม่ได้อนุญาตพระพุทธเจ้าข้าพระตถาคตทั้งหลายย่อมไม่อุปสมบทบุตรที่มารดาบิดายังมิได้อนุญาตข้าพระพุทธเจ้าจะกระทำโดยวิธีที่มารดาบิดาจะอนุญาตให้ข้าพระพุทธเจ้าจะออกจากเรือน^{๗๐}

หลังจากนั้น สูทินกลันทบุตรเสร็จการเดินทางที่ในพระนครเวสาลีนั้นแล้วกลับสู่กลันทคามเข้าหา มารดาบิดาแล้วได้กล่าวคำนี้กับมารดาบิดาว่าข้าแต่มารดาบิดาให้ลูกอุปสมบทเป็นบรรพชิตพระพุทธเจ้าข้าอย่างไรลูกจึงจะรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้วอันบุคคลที่ยังครองเรือนอยู่จะประพาศพิภพจรณนี้ให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียวให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียวดุจสังข์ที่ขีดแล้วทำไม่ได้ง่ายเลยลกปรารถนาจะปลงผมและหมวดครองผ้ากาสาออกจากเรือนอุปสมบทเป็นบรรพชิตขอมารดาบิดาจงอนุญาตให้ลูกออกจากเรือนอุปสมบทเป็นบรรพชิตเถิด

ในสมัยนั้นตัวอย่างที่สองพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ในพระนครราชคฤห์ตามพระพุทธานิรมยแล้วเสด็จจาริกไปทางพระนครกบิลพัสดุ์เสด็จเที่ยวจาริกโดยลำดับถึงพระนครกบิลพัสดุ์แล้วทราบข่าวพระองค์ประทับอยู่ ณ นิโครธารามเขตพระนครกบิลพัสดุ์สักกะชนบทนั้นครั้นเวลาเช้าพระผู้มีพระภาคทรงอันตรวาสกแล้วทรงถือบาตรจีวรเสด็จพระพุทธดำเนินไปสู่พระราชานิเวศน์ของพระเจ้าสุทโธทนะศากยะครั้นแล้วประทับนั่งเหนือพระพุทธอาสน์ที่เขาปูลาดถวายครั้งนั้นพระเทวีราหุลมารดาได้มีพระเสาวนาแก่ราหุลกุมารว่าราหุลพระสมณะนั้นเป็นบิดาของเจ้าเจ้าจึงไปทูลขอทรัพย์สมบัติติดขอมรดกต่อพระองค์แล้วราหุลกุมารเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าครั้นเมื่อถึงแล้วได้ประทับยืนเบื้องพระพักตร์พระผู้มีพระภาคเจ้าและพลากราทูลว่าข้าแต่พระสมณะ^{๗๑}

พระฉายาของพระองค์เป็นสุขในขณะนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จอุฎฐการจากพระพุทธอาสน์แล้วกลับไปแล้วราหุลกุมารได้ตามเสด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าไปเบื้องหลังพลากรทูลขอว่าข้าแต่พระสมณะขอได้โปรดประทานทรัพย์สมบัติมรดกแก่หม่อมฉันข้าแต่พระสมณะขอได้โปรดประทานทรัพย์สมบัติมรดกแก่หม่อมฉันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรียกท่านพระสารีบุตรมารับสั่งว่าท่านสารีบุตรถ้าเช่นนั้นเธอจงให้ราหุลกุมารบรรพชาท่านพระสารีบุตรทูลถามว่าข้าพระพุทธเจ้าจะให้ราหุลกุมารทรงผนวชอย่างไรพระพุทธเจ้าข้าพระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถาในเพราะเหตุเป็นค้ำมูล

^{๖๙} วิ.ม. (ไทย) ๒/๑๓/๑๔ - ๒๗.

^{๗๐} วิ.ม. (ไทย) ๒/๑๔/๑๔ - ๒๗.

^{๗๑} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๑๙/๑๓๕.

นั้นในเพราะเหตุแรกเกิดนั้นแล้วรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายเราจะอนุญาตการบรรพชา
 กุลบุตรเป็นสามเณรด้วยไตรสรณะคมนวิริให้บรรพชา^{๗๒}

ไตรสรณคมน
 พุทธสรณ คจฉามิ
 ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง
 ธมมฺ สรณฺ คจฉามิ
 ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเป็นที่พึ่ง
 สงฆฺ สรณฺ คจฉามิ
 ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง
 ทุตติยมปิ พุทฺธํ สรณํ คจฉามิ
 ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งแม่ครั้งที่ ๒
 ทุตติยมปิ ธมมํ สรณํ คจฉามิ
 ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเป็นที่พึ่งแม่ครั้งที่ ๒
 ทุตติยมปิ สงฆํ สรณํ คจฉามิ
 ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งแม่ครั้งที่ ๒
 ตติยมปิ พุทฺธํ สรณํ คจฉามิ
 ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งแม่ครั้งที่ ๓
 ตติยมปิ ธมมํ สรณํ คจฉามิ
 ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเป็นที่พึ่งแม่ครั้งที่ ๓
 ตติยมปิ สงฆํ สรณํ คจฉามิ
 ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์เป็นที่พึ่งแม่ครั้งที่ ๓

สิกขาบทของสามเณรในครั้งนั้นสามเณรทั้งหลายได้มีความคิดว่าสิกขาบทของพวกเรามีเท่าไรหนและ
 พวกเราจะต้องศึกษาในอะไรภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาค
 เจ้ารับสั่งกับพระภิกษุว่าภิกษุทั้งหลายเราอนุญาต ๑๐ สิกขาบทแก่สามเณรทั้งหลายและให้สามเณร
 ทั้งหลายจงศึกษาในสิกขาบท ๑๐ ข้อนี้เท่านั้นคือ^{๗๓}

๑. เว้นจากการทำสัตว์ที่มีชีวิตให้ตกลงไป
๒. เว้นจากถือเอาพัสดอันเจ้าของมิได้ให้
๓. เว้นจากกรรมอันเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์
๔. เว้นจากการกล่าวเท็จ
๕. เว้นจากการตีมน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท
๖. เว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาล
๗. เว้นจากฟ้อนรำขับร้องประโคมดนตรีและดูการเล่นที่เป็นข้าศึก
๘. เว้นจากการทัดทรงตกแต่งด้วยดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้

^{๗๒} วิ.ม.หา. (ไทย) ๒/๑๑๔/๑๓๑.

^{๗๓} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๔/๗๘.

๙. เว้นจากที่นั่งและที่นอนอันสูงและใหญ่

๑๐. เว้นจากการรับทองและเงิน

ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตสิกขาบท ๑๐ นี้ แก่สามเณรทั้งหลายและให้สามเณรทั้งหลายศึกษาในสิกขาบท ๑๐ นี้ภิกษุทั้งหลายเราได้อนุญาตการบรรพชากุลบุตรเป็นสามเณรด้วยไตรสรณะคมน์นั้นในคราวนั้นท่านพระสารีบุตรให้ราหุลกุมารบรรพชาแล้วฝ่ายพระเจ้าสุทโธทนะพุทธบิดาเมื่อได้ทรงทราบดังนั้นก็ทรงมีความทุกข์เป็นอย่างยิ่งได้รับเสด็จไปเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วก็ทูลถึงความทุกข์ในพระราชหฤทัยว่าเมื่อพระพุทธเจ้าได้เสด็จออกทรงผนวชนั้นก็ทรงประสบความทุกข์อย่างใหญ่เป็นครั้งแรกครั้งเมื่อพระนันทะออกทรงผนวชอีกก็ทรงประสบความทุกข์เป็นอย่างยิ่งอีกครั้งหนึ่งแต่ก็ยังหวังอยู่ว่ายังมีพระราชหูลจะทรงเป็นผู้สืบพระราชวงศ์ต่อไปแต่มาครั้งนี้พระราชหูลมาทรงบรรพชาอีกก็ยังทรงประสบความทุกข์อย่างหนักเป็นครั้งที่ ๓ เพราะฉะนั้นก็ทรงขอประทานพรพระพุทธเจ้าข้อหนึ่งพระพุทธเจ้าตรัสตอบว่าได้ทรงล่วงพรเสียแล้วพระเจ้าสุทโธทนะพุทธบิดาก็ทูลโดยความว่า^{๗๔}

ก็มีใช้จะเป็นการบังคับเมื่อทรงเห็นสมควรก็ประทานเมื่อไม่ทรงเห็นสมควรก็อย่าประทานพระพุทธเจ้าก็ทรงให้พระเจ้าสุทโธทนะตรัสว่าจะทรงขออะไรพระเจ้าสุทโธทนะก็ได้ทูลขอพรข้อหนึ่งว่าต่อไปเมื่อพระสงฆ์จะบวชผู้ใดให้ผู้นั้นได้รับอนุญาตจากมารดาบิดาก่อนเพราะได้ทรงปรารถนาถึงความทุกข์ที่เกิดแก่พระองค์ครั้งนี้ว่ามาจากมายนักก็อย่าให้ความทุกข์เช่นนี้ เกิดขึ้นแก่มารดาบิดาอื่นเลยพระพุทธเจ้าก็ทรงอนุญาตและก็ได้ทรงสั่งพระสงฆ์ว่าจะบวชใครก็ต้องให้ผู้นั้นได้รับอนุญาตจากมารดาบิดาเสียก่อนนี่จึงเป็นมูลเหตุเบื้องต้นนับแต่นั้นมาที่มีข้อกำหนดว่าเมื่อผู้ประสงค์จะบรรพชาเป็นสามเณรหรืออุปสมบทเป็นพระภิกษุจะต้องได้รับอนุญาตจากบิดามารดาเสียก่อนจึงจะดำเนินการเว้นไว้แต่มารดาบิดาไม่มีชีวิตอยู่ดังนั้นเมื่อจะทำการบรรพชาหรืออุปสมบทพระสงฆ์ผู้จะทำการให้ก็จะถามก่อนเป็นอันดับแรกว่าบิดามารดาท่านได้อนุญาตหรือยังหากว่ายังก็ให้ไปขออนุญาตก่อน^{๗๕}

๓.๑.๑๒ มีอายุไม่ครบ ๒๐ ปี

การอุปสมบทให้ผู้มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีปาจิตตีย์สปปาณวรรคสิกขาบทที่ ๕ โยปะนะภิกษุชานังอุณะวีสะตีวัสสังปุคคะลังภิกษุใดรู้อยู่แล้วอุปสมบทบุคคลมีปีหยังอน ๒๐ ให้อุปสมบทบุคคลนั้นไม่เป็นอุปสัมบันด้วยภิกษุทั้งนั้นต้องถูกติเตียนด้วยนี้เป็นปาจิตตีย์ในเรื่องนั้น

๑. บุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปีภิกษุสำคัญว่ามีอายุครบ ๒๐ ปีให้อุปสมบท
๒. บุคคลมีอายุครบ ๒๐ ปีภิกษุสำคัญว่ามีอายุครบ ๒๐ ปีให้อุปสมบท
๓. ภิกษุวิกลจริต

เรื่องต้นบัญญัติภิกษุทั้งหลายให้เด็กบรรพชาอุปสมบทเด็กเหล่านั้นลุกขึ้นร้องให้ขออาหารกินในเวลากลางคืนเพราะทนหิวไม่ไหวพระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบทว่าภิกษุรู้้อยให้บุคคลมีอายุต่ำกว่า ๒๐ อุปสมบทผู้นั้นไม่เป็นอันอุปสมบทภิกษุทั้งหลายที่นั่งเป็นพยานต้องถูกติเตียนและในข้อนั้นภิกษุผู้เป็นอุปัชฌายะให้บวชต้องอาบัติปาจิตตีย์^{๗๖}

^{๗๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๖/๑๖๘.

^{๗๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๘/๑๒๔.

^{๗๖} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๔/๑๙๐ - ๑๙๖.

ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสห้ามอุปสมบทผู้มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีเพราะว่าบุคคลเหล่านั้นยังไม่พ้นนิติภาวะในการรับผิดชอบตัวเองและผู้อื่นในหารดำรงตนที่ทรงตรัสห้ามไว้ นั่นผู้ที่จะไม่ขออุปสมบทในพุทธศาสนาจะต้องเป็นบุคคลที่มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายวุฒิภาวะครบวินัยบัญญัติในพระวินัยได้ กำหนดคุณสมบัติไว้มากมายสำหรับผู้จะเข้าสู่พระธรรมวินัยเพื่อให้ได้บุคคลที่เหมาะสมซึ่งคุณสมบัติจึงจะอุปสมบทได้

๓.๑.๑๓ ไม่มีบาตรไม่มีจีวร

ผู้ที่อุปสมบทแล้วมีอัฐบริขารไม่ครบต้องขาดต่อพุทธบัญญัติจะขอยกตัวอย่างในสมัยพุทธกาล เป็นตัวอย่างพอเป็นสังเขปในสมัยนั้นภิกษุทั้งหลายได้อุปสมบทกุลบุตรใดที่ไม่มีบาตรแล้ว เทียวรับบิณฑบาตด้วยมือเปล่าผู้คนทั้งหลายเขาจึงติเตียนว่าเทียวรับบิณฑบาตเหมือนพวกเดียรฉัตร ขอทาน พวกภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าให้ทรงทราบพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายกุลบุตรใดไม่มีบาตรภิกษุไม่พึงอุปสมบทให้รูปใดอุปสมบทให้ต้องอาบัติทุกกฏ

ในสมัยต่อมาภิกษุทั้งหลายอุปสมบทให้กุลบุตรที่ไม่มีจีวรพวกเขาทั้งหลายเปลือยกาย เทียวรับบิณฑบาตผู้คนทั้งหลายจึงติเตียนเทียวรับบิณฑบาตเหมือนพวกเดียรฉัตรขอทานแล้วภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วพระผู้มีพระภาคเจ้าได้สั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายกุลบุตรใดไม่มีจีวรภิกษุไม่พึงควรอุปสมบทให้รูปใดอุปสมบทให้ต้องอาบัติทุกกฏแล้วในสมัยต่อมาภิกษุทั้งหลายอุปสมบทกุลบุตรใดที่ไม่มีทั้งบาตรทั้งจีวรพวกเขาเปลือยกายเทียวรับบิณฑบาตด้วยมือคนทั้งหลายจึงติเตียนว่าเทียวรับบิณฑบาตเหมือนพวกเดียรฉัตรขอทานภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่ากุลบุตรใดไม่มีทั้งบาตรทั้งจีวรภิกษุไม่พึงควรอุปสมบทให้รูปใดอุปสมบทให้ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุทั้งหลายอุปสมบทกุลบุตรมีบาตรที่ยืมเขามาเมื่ออุปสมบทแล้วเจ้าของก็นำบาตรคืนไปพวกเขาเปลือยกายเทียวรับบิณฑบาตด้วยมือผู้คนทั้งหลายจึงติเตียนว่าเทียวรับบิณฑบาตเหมือนพวกเดียรฉัตรภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายกุลบุตรใดมีบาตรที่ยืมเขามาภิกษุไม่พึงอุปสมบทให้รูปใดอุปสมบทให้ต้องอาบัติทุกกฏ^{๗๗}

ภิกษุทั้งหลายอุปสมบทกุลบุตรใดมีจีวรที่ยืมเขามาเมื่ออุปสมบทแล้วเจ้าของก็นำจีวรคืนไปพวกเขาเปลือยกายเทียวรับบิณฑบาตคนทั้งหลายจึงติเตียนว่าเทียวรับบิณฑบาตเหมือนพวกเดียรฉัตรภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายกุลบุตรมีจีวรที่ยืมเขามาภิกษุไม่พึงอุปสมบทให้รูปใดอุปสมบทให้ต้องอาบัติทุกกฏภิกษุทั้งหลายอุปสมบทกุลบุตรมีบาตรและจีวรที่ยืมเขามาเมื่ออุปสมบทแล้วเจ้าของก็นำบาตรและจีวรคืนไปแล้วพวกเขาเปลือยกายเทียวรับบิณฑบาตด้วยมือเปล่าแล้วคนทั้งหลายจึงติเตียนว่าเทียวรับบิณฑบาตเหมือนพวกเดียรฉัตรขอทานภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มี

^{๗๗} วิ.จ. (ไทย) ๖/๑๒๖/๓๑๑.

พระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายกุลบุตรใดมีบาตรและจีวรที่ยืมเขามาภิกษุไม่พึงอุปสมบทให้รูปใดอุปสมบทให้ต้องอาบัติทุกกฏ^{๗๘}

๓.๒ สาเหตุของอันตรายกกรรมในการอุปสมบท

ในสมัยนั้นท่านพระมหากัสสปมีอุปสัมปทาและท่านส่งทูตไปในสำนักท่านพระอานนท์ว่าท่านอานนท์จงมาสดอุปัชฌายานี้ท่านพระอานนท์ตอบไปอย่างนี้ว่าเกล้ากระผมไม่สามารถจะระบุนามของพระเถระได้เพราะพระเถระเป็นที่เคารพของเกล้ากระผมภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอนุญาตแก่ภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้สวดระบุดุคตได้และต่อมาพวกกุลบุตรที่อุปสมบทแล้วปรากฏเป็นโรคเรื้อนก็มีเป็นฝีก็มีเป็นโรคกลากก็มีเป็นโรคมองคร้อก็มีเป็นโรคลมบ้าหมูก็มีภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้ภิกษุผู้ให้อุปสมบทถามอันตรายกกรรม ๑๓ ข้อภิกษุทั้งหลายพึงถามอุปสัมปทาตัวอย่างการถามอันตรายกกรรม ๑๓ ข้อเมื่อท่านถามพึงตอบดังนี้^{๗๙}

๑. ถาม กุณฐัง เธอเป็นโรคเรื้อนหรือไม่

ตอบ นัตถิ ภันเต ไม่เป็นครับ

ผู้ทูลขอเรื่องนี้เป็นชื่อวกโกมารภัจปรารภเหตุคนป่วยออกบวชเพื่อให้ท่านรักษาครัณหายแล้วก็ลาสิกขา

๒. ถาม คัมภีต เธอเป็นโรคฝีชนิดเป็นหัวตัวหรือไม่

ตอบ นัตถิ ภันเต ไม่เป็น

ผู้ทูลขอเรื่องนี้เป็นชื่อวกโกมารภัจปรารภเหตุคนป่วยออกบวชเพื่อให้ท่านรักษาครัณหายแล้วก็ลาสิกขา

๓. ถาม กิลาโส เธอเป็นโรคกลากหรือไม่

ตอบ นัตถิ ภันเต ไม่เป็น

ผู้ทูลขอเรื่องนี้เป็นชื่อวกโกมารภัจปรารภเหตุคนป่วยออกบวชเพื่อให้ท่านรักษาครัณหายแล้วก็ลาสิกขา^{๘๐}

๔. ถาม โสโส เธอเป็นโรคมองคร้อคือมีเสมหะแห่งอยู่ในกำนของหลอดลมหรือไม่

ตอบ นัตถิ ภันเต ไม่เป็น

ผู้ทูลขอเรื่องนี้เป็นชื่อวกโกมารภัจปรารภเหตุคนป่วยออกบวชเพื่อให้ท่านรักษาครัณหายแล้วก็ลาสิกขา

๕. ถาม อะปะมาโร เธอเป็นโรคลมบ้าหมูหรือไม่

ตอบ นัตถิ ภันเต ไม่เป็น

^{๗๘} วิ.ม. (ไทย) ๒/๕๖/๔๓ - ๔๕.

^{๗๙} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๑/๑๒๑.

^{๘๐} วิ.ม. (ไทย) ๕/๑๒๙/๑๓๕.

ผู้ทูลขอเรื่องนี้คือหมอซิวโกมารักจปรารถนาเหตุคนป่วยออกบวชเพื่อให้ท่านรักษาครั้นหายแล้วก็ลาสิกขา

๖. ถาม มะนุสโสสิ เธอเป็นมนุษย์ใช่ไหม

ตอบ อามะ ภันเต ใช่ครับ

ปรารถนาเหตุพญานาคแปลงมาบวชเพื่อที่จะได้มีบุญพ้นจากกำเนิดพญานาคแต่กำเนิดพญานาคมีความไม่องงามในพระธรรมวินัยนี้เป็นธรรมดา

๗. ถาม ปุริโสสิ เธอเป็นผู้ชายใช่ไหม

ตอบ อามะ ภันเต ใช่ครับ

ปรารถนาเหตุบัณฑิตกะคนลักเพศคนสองเพศออกบวชทำให้เกิดความวุ่นวายและดิเสียนในหมู่สงฆ์^{๘๑}

๘. ถาม ภูชิสโสสิ เธอเป็นไทแก่ตัวเองใช่ไหม

ตอบ อามะ ภันเต ใช่ครับปรารถนาเหตุทาสหนีออกอุปสมบทแล้วเจ้านายมาเจอตอนเป็นพระภิกษุแล้วทำให้ชาวบ้านดิเสียนว่าทาสหนีออกอุปสมบททำให้พระศาสนาวิฆเนน

๙. ถาม อะนะโณสิ เธอไม่เป็นหนี้ใครใช่ไหม

ตอบ อามะ ภันเต ไม่เป็นครับ

ปรารถนาเหตุลูกหนีออกบวชแล้วเจ้านายมาเจอตอนเป็นพระภิกษุแล้วทำให้ชาวบ้านดิเสียนว่าลูกหนีออกบวชทำให้พระศาสนาวิฆเนน

๑๐. ถาม นะสิ ราชะกะโณ เธอไม่ใช่ข้าราชการที่ยังมีภาระต้องรับผิดชอบใช่ไหม

ตอบ อามะ ภันเต ใช่ครับ

ผู้ทูลขอเรื่องนี้คือพระเจ้าพิมพิสารปรารถนาเหตุเหล่าข้าราชการทหารหนีออกอุปสมบทเมื่อข้าราชการเหล่านั้นถูกส่งไปปราบปรามความไม่สงบที่ชายแดนแคว้นมคธ^{๘๒}

๑๑. ถาม อะนุญญาโตสิ มาตาปิตุหิ บิดามารดาของเธออนุญาตใช่ไหม

ตอบ อามะ ภันเต ใช่ครับ

ผู้ทูลขอเรื่องนี้คือพระเจ้าสุทโธนะพุทธบิดาปรารถนาเหตุการณ์ออกบวชของสามเณรราหุล^{๘๓}

๑๒. ถาม ประิพฺณณะวีสะติวัสโสสิ เธออายุครบ ๒๐ ปีใช่ไหม

ตอบ อามะ ภันเต ใช่ครับ

ปรารถนาเหตุพวกเด็กชายสัตตรสวัคคีย์อุปสมบทแต่ด้วยความที่เป็นเด็กจึงไม่สามารถอดทนต่อความเย็นร้อนหิวกระหายไม่อดกลั้นต่อสัมผัสทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นในหมู่สงฆ์

๑๓. ถาม ประิพฺณณันเต ปิตตะจิวะรังเธอมีบาตรและจีวรครบใช่ไหม

ตอบ อามะ ภันเต ใช่ครับ

ปรารถนาเหตุภิกษุบวชกุลบุตรผู้ไม่มีทั้งบาตรทั้งจีวรหลังบวชแล้วภิกษุผู้บวชใหม่ก็เปลือยกายเที่ยวรับบิณฑบาตด้วยมือคนทั้งหลายจึงดิเสียน^{๘๔}

^{๘๑} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๖/๑๒๑.

^{๘๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓๔/๑๔๘ - ๑๔๙.

^{๘๓} วิ.ม. (ไทย) ๔/๔๐/๔๑๕.

^{๘๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓๙/๑๕๒ - ๑๕๘.

ถาม กินนาโมลี ชื่ออะไร

ตอบ อะหัง ภันเต ฉายาทงพระของผู้บวชนามะชื่ออะไร

ถาม โก นามะ เต อุปัชฌาย์พระอุปัชฌาย์เธอชื่ออะไร

ตอบ อุปัชฌาย์ เม ภันเตอ้ายสสมาฉายาทงพระของพระอุปัชฌาย์ นามะพระอุปัชฌาย์กระผมชื่อ

๓.๓ ประเภทอันตรายกธรรมกับลักษณะในการห้ามบรรพชาและอุปสมบท

ในพุทธบัญญัติพิธีการอุปสมบทนั้นผู้ที่อุปสมบทเป็นพระจะต้องผ่านลำดับจากการบรรพชาเป็นสามเณรมาก่อนแม้ชั่วครู่หนึ่งแล้วจึงจะอุปสมบทเป็นพระภิกษุทรงบัญญัติเป็นพระวินัยเพื่อมิให้พระพุทธานุศาสนเป็นเหมือนถึงขยะรับคนที่ทางโลกไม่ต้องการแล้วจึงได้ทรงบัญญัติลักษณะประเภทของบุคคลไว้ ๓๒ ประเภทห้ามบรรพชาและอุปสมบทมีดังนี้^{๘๕}

๑. คนมีมือขาด
๒. คนมีเท้าขาด
๓. คนมีทั้งมือทั้งเท้าขาด
๔. คนมีหูขาด
๕. คนมีจมูกแหว่ง
๖. คนมีทั้งหูขาดทั้งจมูกแหว่ง
๗. คนมีนิ้วมือขาด
๘. คนมีนิ้วหัวแม่มือขาด
๙. คนมีเอ็นเท้าขาด
๑๐. คนมีมือเป็นแผ่นนิ้วติดกัน
๑๑. คนค่อม
๑๒. คนเตี้ยเกินไป
๑๓. คนคอพอก
๑๔. คนถูก نابด้วยเหล็กแดงจนเสียโฉมในการลงโทษ
๑๕. คนถูกโบยถูกแสมีรอยแผล
๑๖. คนถูกหมายจับให้ฆ่าได้เมื่อพบ
๑๗. คนมีเท้าปุกเป็นตุ่ม
๑๘. คนเป็นโรคอันเป็นโทษแห่งบาปโรคเรื้อรังที่รักษาไม่หาย
๑๙. คนประทุษร้ายบริษัทคืออยู่ในหมู่แล้วทำให้หมู่ควิปริตด้วยรูปร่างอันผิดปกติของคนเช่นสูงเกินไปเตี้ยเกินไปดำเกินไปขาวเกินไปพอมเกินไปอ้วนเกินไป
๒๐. คนตาบอดข้างเดียวหรือทั้งสองข้าง
๒๑. คนเป็นง่อย
๒๒. คนกระจอกเท้าผิดปกติต้องเดินด้วยหลังเท้า

^{๘๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๑๐/๑๑๓ - ๑๑๗.

๒๓. คนเป็นอัมพาตร่างกายตายไปซีกหนึ่ง
 ๒๔. คนเปลี่ยเดินเองไม่ได้
 ๒๕. คนชราทุพพลภาพ
 ๒๖. คนตาบอดแต่กำเนิด
 ๒๗. คนใบ้
 ๒๘. คนหูหนวก
 ๒๙. คนทั้งบอดทั้งใบ้
 ๓๐. คนทั้งบอดทั้งหูหนวก
 ๓๑. คนทั้งใบ้ทั้งหูหนวก
 ๓๒. คนทั้งบอดทั้งใบ้ทั้งหูหนวก
 บุคคลทั้ง ๓๒ ประเภทนี้ผู้ให้บรรพชาและอุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏ

๓.๔ สรุป

ความหมายของอันตรายิกรรมกุลบุตรที่อุปสมบทแล้วปรากฏเป็นโรคเรื้อนก็มีเป็นฝีก็มี เป็นโรคกลากก็มีเป็นโรคมองคร่อก็มีเป็นโรคลมบ้าหมูก็ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี พระภาคพระผู้มีพระภาครับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้ภิกษุผู้ให้อุปสมบทตาม อันตรายิกรรม ๑๓ ข้อโรคเรื้อนเป็นโรคผิวหนังที่สามารถรักษาให้หายขาดได้ทั้งนี้ผู้ป่วยต้องได้รับการ รักษาอย่างถูกต้องและอยู่เสมอคนเหล่านี้เป็นโรคที่สังคัมรังเกียจหากเป็นโรคที่รักษาไม่หายขาดพระ พุทธองค์ห้ามมิให้อุปสมบทเพราะว่าเป็นโรคเรื้อนโรคที่สังคัมรังเกียจไม่น่าศรัทธาไม่น่าเลื่อมใสโรค กลากที่ได้รับการรักษารอยโรคบนผิวหนังต่าง ๆ จะหายไปโดยไม่เกิดแผลเป็นผมที่ร่วงก็จะงอกกลับมา ใหม่เหมือนปกติได้ในสมัยพุทธกาลนั้นผู้ที่มีความประสงค์จะอุปสมบทเป็นภิกษุจะต้องได้รับการรักษา ให้หายเสียก่อนจึงจะอุปสมบทได้ ฝิ่ส่วนสาเหตุของการเกิดฝีภายในร่างกายมักเป็นภาวะแทรกซ้อนที่ พัฒนาขึ้นหลังป่วยจากอาการอื่น ๆ อย่างการติดเชื้อภายในอวัยวะต่าง ๆ เช่นไส้ติ่งอักเสบและแตก ภายในช่องท้องทำให้เชื้อแบคทีเรียกระจายเข้าสู่เนื้อเยื่ออวัยวะต่าง ๆ ภายในช่องท้องจนอาจเกิดเป็น ฝีในเวลาต่อมาได้ดังสาเหตุนี้ในสมัยพระพุทธกาลคนที่เป็นโรคฝีนี้ต้องรักษาให้หายเสียก่อนจึงจะเข้า มาอุปสมบทได้ถ้าไม่ทำการรักษาให้หายพระพุทธองค์ทรงไม่อนุญาตให้อุปสมบทเป็นพระภิกษุเพราะ เป็นโรคที่สามารถติดกับผู้อื่นได้ ในสมัยนั้นจึงเป็นอันตรายต่อคนอื่นจึงห้ามอุปสมบทเป็นโรคมองคร่อ มีเสมหะแห้งอยู่ในลำหลอดปอดแต่ในปัจจุบันเนื่องจากมีทั้งวัคซีนสำหรับป้องกันการติดเชื้อบางชนิดที่ ทำให้เกิดปอดอักเสบหลอดลมอักเสบและยาปฏิชีวนะรักษาที่มีประสิทธิภาพอัตราการเสียชีวิตก็ลดลง ไปมากแต่ทั้งนี้ขึ้นกับสาเหตุของโรคด้วยในสมัยพุทธกาลนั้นผู้ที่มีความประสงค์จะอุปสมบทเป็นภิกษุ จะต้องได้รับการรักษาให้หายเสียก่อนจึงจะอุปสมบทได้

โรคลมชักแต่เกิดจากสาเหตุหรือความผิดปกติทางสมองที่พบร่วมกับโรคลมชักดังนั้น สมัยพุทธกาลบุคคลที่เป็นโรคนี้จึงห้ามอุปสมบทเป็นภิกษุเพราะเกิดโรคกำเริบจะเป็นอันตรายมาก พระองค์จึงห้ามให้อุปสมบทไม่ใช้มนุษย์พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติไม่ให้สัตว์เดรัจฉานไม่ว่าจะเป็นนาค ครุฑหรือสัตว์อื่น ๆ อุปสมบทอีกเป็นอันขาดและก่อนที่อุปชฌาย์จะอุปสมบทให้แก่ผู้ขอบวชจะต้อง

ถาม อันตรายภคธรรมหรือข้อขัดข้องที่จะทำให้ผู้นั้นอุปสมบทเป็นพระภิกษุไม่ได้รวม ๘ ข้อเสียก่อนในจำนวน ๗ ข้อนั้นมีข้อหนึ่งถามว่าท่านเป็นมนุษย์หรือเปล่าและจึงเรียกการอุปสมบทนี้ว่าบวชนาค

ไม่ใช่ชายบั้นเตาะก์หรือถ้าไม่ใช่บั้นเตาะก์ก็ร่วมเพศกับพระบั้นเตาะก์ด้วยกันเมื่อความนี้ทราบถึงพระพุทธรองค์ท่านจึงบัญญัติห้ามไม่ให้บั้นเตาะก์อุปสมบทเพื่อป้องกันโทษที่จะเกิดขึ้นกับพระพุทธรศาสนาที่คือความเป็นมาของเรื่องการทำไม่ให้กระเทยหรือสองเพศอุปสมบทในพระพุทธรศาสนา

ไม่เป็นไทบุรุษผู้ถูกลงอาญาสักหมายโทษอุปสมบทเล่าภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายบุรุษผู้ถูกลงอาญาสักหมายโทษภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทรูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏ

มีหนังสือสันเพศบรรพชิตเพื่อศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญาขัดเกลากิเลสของตนเองเป็นสำคัญจุดประสงค์ต้องตรงและก่อนที่จะอุปสมบทก็ต้องกระทำอะไรให้ถูกต้องเสียก่อนเป็นไปตามพระธรรมวินัยที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ดังนั้นพระพุทธรองค์ทรงบัญญัติผู้เป็นหนังสือต้องกระทำอะไรให้ถูกต้องเสียก่อนคือใช้หนังสือให้หมดเสียก่อนจึงจะอุปสมบทได้

ติดาราชการหมายถึงเป็นคนที่พระราชาทรงชุบเลี้ยงคือบุคคลที่รับราชการบุคคลที่รับราชการอยู่เช่นเป็นทหารเป็นตำรวจเป็นครูแล้วผู้บังคับบรรณชาไม่อนุญาตในพระธรรมวินัยบัญญัติทรงห้ามอุปสมบทการอุปสมบทเป็นทางมาแห่งการฝึกฝนอบรมตนเองตามหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระบรมศาสดาพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า

มารดาบิดาไม่อนุญาตกำหนดว่าเมื่อผู้ประสงค์จะบรรพชาเป็นสามเณรหรืออุปสมบทเป็นพระภิกษุจะต้องได้รับอนุญาตจากบิดามารดาเสียก่อนจึงจะดำเนินการได้เว้นไว้แต่มารดาบิดาไม่มีชีวิตอยู่ดังนั้นเมื่อจะทำการบรรพชาหรืออุปสมบทพระสงฆ์ผู้จะทำการให้ก็จะถามก่อนเป็นอันดับแรกว่าบิดามารดาท่านได้อนุญาตหรือยังหากว่ายังก็ให้ไปขออนุญาตก่อน

มีปีอายุไม่ครบ ๒๐ ปีตั้งที่พระพุทธรองค์ทรงตรัสห้ามอุปสมบทผู้มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี เพราะว่าบุคคลเหล่านั้นยังไม่พ้นนิติภาวะในการรับผิดชอบตัวเองและผู้อื่นในหารดำรงตนที่ทรงตรัสห้ามไว้ นั้น ผู้ที่จะขออุปสมบทในพุทธรศาสนาจะต้องเป็นบุคคลที่มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายวุฒิภาวะครบวินัยบัญญัติในพระวินัยได้กำหนดคุณสมบัติไว้มากมายสำหรับผู้จะเข้าสู่พระธรรมวินัยเพื่อให้ได้บุคคลที่เหมาะสมซึ่งคุณสมบัติจึงจะอุปสมบทได้

บาตรจีวรไม่ครบภิกษุทั้งหลายอุปสมบทกุลบุตรมีบาตรและจีวรที่ยืมเขามาเมื่ออุปสมบทแล้วเจ้าของก็นำบาตรและจีวรคืนไปแล้วพวกเธอเปลือยกายเที่ยวรับบิณฑบาตด้วยมือเปล่าแล้วคนทั้งหลายจึงติเตียนว่าเที่ยวรับบิณฑบาตเหมือนพวกเดียรถีย์ขอทานภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายกุลบุตรใดมีบาตรและจีวรที่ยืมเขามาภิกษุไม่พึงอุปสมบทให้รูปใดอุปสมบทให้ต้องอาบัติทุกกฏ

สาเหตุของอันตรายกธรรมในการอุปสมบทพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้ภิกษุผู้ให้อุปสมบทถามอันตรายกธรรม ๑๓ ข้อภิกษุทั้งหลายพึงถามอุปสัมปทาเปกษะ

ประเภทอันตรายกธรรมกับลักษณะในการห้ามบรรพชาและอุปสมบทในพุทธบัญญัติพิธีการอุปสมบทนั้นผู้ที่อุปสมบทเป็นพระจะต้องผ่านลำดับจากการบรรพชาเป็นสามเณรมาก่อนแม้ชั่วครู่หนึ่งแล้วจึงจะอุปสมบทเป็นพระภิกษุได้ทรงบัญญัติเป็นพระวินัยไว้เพื่อมิให้พระพุทธานุศาสนาน่าเป็นเหมือนถึงขะระรับคนต่างชาติที่ไม่ต้องการแล้วจึงได้ทรงบัญญัติลักษณะประเภทของบุคคลไว้ ๑๓ ประเภทห้ามบรรพชาและอุปสมบท

ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้สวดระบุมโคตรได้และต่อมาพวกกุลบุตรที่อุปสมบทแล้วปรากฏเป็นโรคเรื้อนก็มีเป็นฝีก็มีเป็นโรคกลากก็มีเป็นโรคมองคร้อก็มีเป็นโรคลมบ้าหมูก็มีภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้ภิกษุผู้ให้อุปสมบทถามอันตรายกธรรม ๑๓ ข้อภิกษุทั้งหลายพึงถามอุปสัมปทาอย่างนี้ตัวอย่างการถามอันตรายกธรรม ๑๓ ข้อเมื่อท่านถามพึงตอบ

ในพุทธบัญญัติพิธีการอุปสมบทนั้นผู้ที่อุปสมบทเป็นพระจะต้องผ่านลำดับจากการบรรพชาเป็นสามเณรมาก่อนแม้ชั่วครู่หนึ่งแล้วจึงจะอุปสมบทเป็นพระภิกษุทรงบัญญัติเป็นพระวินัยเพื่อมิให้พระพุทธานุศาสนาน่าเป็นเหมือนถึงขะระรับคนต่างชาติที่ไม่ต้องการแล้วจึงได้ทรงบัญญัติลักษณะประเภทของบุคคลไว้ ๓๒ ประเภทห้ามบรรพชาและอุปสมบท

ในบทต่อไปคือบทที่ ๔ นี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายกธรรมในการอุปสมบทตามหลักอันตรายกธรรมให้กับผู้ที่สนใจ เป็นลำดับต่อไป

บทที่ ๔

วิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตรายกรรม

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้นำการวิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายกรรมในการอุปสมบทตามหลักอันตรายกรรม ๑๓ ข้อว่าทำไมพระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติเป็นพระวินัยไว้ว่าผู้ที่เข้ามามีอุปสมบทเป็นพระภิกษุพระกรรมวาจาอาจารย์ต้องสวดถามอันตรายกรรม ๑๓ ในพิธีอุปสมบทผู้วิจัยจะได้นำการวิเคราะห์ให้ผู้สนใจได้รับทราบเป็นลำดับต่อไป^{๑๓๐}

- ๔.๑ วิเคราะห์โรคเรื้อนเป็นอันตรายในการอุปสมบท^{๑๓๑}
- ๔.๒ วิเคราะห์เรื่องโรคฝีเป็นอันตรายในการอุปสมบท
- ๔.๓ วิเคราะห์โรคซึ่กลากเป็นอันตรายในการอุปสมบท
- ๔.๔ สรุป

๔.๑ วิเคราะห์โรคเรื้อนเป็นอันตรายในการอุปสมบท

คนเป็นโรคเรื้อนเรียกว่าขี้ทูตภูมิจึงหุนาตาเล่อไทกอโรคใหญ่โรคพยาธิโรคผิวดินหรือเนื้อตายเป็นโรคติดเชื้อแบคทีเรียชนิดหนึ่งจัดเป็นโรคติดต่อเรื้อรังที่ติดต่อกันได้ยากโดยจะก่อให้เกิดอาการของโรคที่ผิวหนังและเส้นประสาทส่วนปลายเป็นหลักในระยะแรกผู้ป่วยมักมีผื่นเดี่ยวเป็นวงขาวตรงกลางของผื่นไม่มีขนไม่มีเหงื่อและขาบางครั้งอาจตรวจพบเส้นประสาทบวมโตในบริเวณที่เป็นโรคเพียงข้างใดข้างหนึ่งหากได้รับการรักษาจะหายได้เป็นปกติแต่หากปล่อยทิ้งไว้เนิ่นเป็นปีโดยไม่รักษาโรคจะลุกลามอย่างช้า ๆ มีผื่นจำนวนมากขึ้นลักษณะเป็นผื่นแดงขอบเขตไม่ชัดเจนแล้วต่อมาจะหนาเป็นเม็ดเป็นตุ่มหรือเป็นแผ่นผิวมักแดงเป็นมันเล็กน้อยไม่เจ็บไม่คันไม่ชา^{๑๓๒}

ผื่นตุ่มเหล่านี้จะขึ้นกระจายทั้งสองข้างของร่างกายจนคิ้วร่วงและขาบวมในระยะท้ายของโรค ผิวหนังจะเห่อหนาและมีเส้นประสาทบวมโตพร้อมกันทั้งสองข้างของร่างกายทำให้มีอาการชา นิ้วมือนิ้วเท้าอหิวัดไม่ออกมือนิ้วงอหรือเท้าตบหรือตาบอดและอาจทำให้จมูกห่างจากอาการอักเสบของเยื่อจมูกตั้งแต่ในระยะแรกๆ ในระยะนี้แม้จะรักษาให้หายจากโรคได้แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขความพิการดังกล่าวได้โรคเรื้อนเป็นโรคที่พบได้บ่อยในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนา ส่วนประเทศที่พัฒนาอย่างประเทศทางยุโรปและสหรัฐอเมริกาแทบจะไม่พบว่ามีรายงานโรคนี้ยกเว้นในกลุ่มผู้อพยพและผู้เดินทางมาจากถิ่นอื่นโดยมีรายงานในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๕๓ ว่าพบอัตราการเกิดของโรคเรื้อนลดลงทั่วโลกโดยในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ พบรายงานของโรคนี้ ๒๒๘,๔๗๔ ราย

^{๑๓๐} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๖/๑๕๐ - ๑๕๖.

^{๑๓๑} วิ.ม. (ไทย) ๔/๘๘/๑๔๒ - ๑๔๔.

^{๑๓๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘/๑๔๓.

โดย ๙๕ % ของโรคพบในประเทศแถบแอฟริกาและเอเชียแถบบังกลาเทศอินเดียศรีลังกาและฟิลิปปินส์ส่วนในประเทศไทยโรคเรื้อนเป็นโรคที่พบได้ในทุกภาคของประเทศแต่จะพบได้มากทางภาคอีสานปัจจุบันพบได้น้อยลงโดยในปี พ.ศ.๒๕๔๗. พบความชุกของโรคนี้เพียง ๐.๒๓. รายต่อประชากร ๑๐,๐๐๐. คนส่วนข้อมูลจากสถาบันราชประชารคมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุขพบอัตราความชุกของโรคเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๓. ลดลงเหลือเพียง ๐.๑๑. ราย ต่อประชากร ๑๐,๐๐๐. คนซึ่งไม่ถือว่าเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุขตามที่องค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้

๔.๑.๑ สาเหตุของโรคเรื้อน

โรคเรื้อนนี้เกิดจากการติดเชื้อโรคเรื้อนซึ่งเป็นแบคทีเรียที่มีชื่อว่าไมโคแบคทีเรียเลพรเป็นแบคทีเรียที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับแบคทีเรียที่ทำให้เกิดวัณโรคสามารถก่อให้เกิดโรคได้เฉพาะในคนหรือสัตว์บางชนิดเท่านั้น เช่น ตัวนิ่มเก่าลายและลิงบางชนิดหากเชื้อโรคเรื้อนออกมาอยู่นอกตัวคนหรือสัตว์จะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ในธรรมชาติโรคนี้เป็นโรคที่ติดต่อกันได้ยากส่วนวิธีการติดต่อในปัจจุบันไม่ทราบแน่ชัดแต่จากหลักฐานข้อมูลทางการแพทย์สันนิษฐานว่าโรคนี้อาจติดต่อกันโดย^{๑๓๓}

๑. ติดเชื้อมาจากการสัมผัสทางผิวหนังหรือสูดเข้าทางเดินหายใจแต่จากการศึกษาแทบไม่พบว่าการสัมผัสผ่านผิวหนังของคนที่เป็นโรคนี้จะทำให้ติดเชื้อได้เนื่องจากเป็นโรคที่ติดต่อกันได้ยากผู้ติดเชื้อจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับผู้ป่วยโรคเรื้อนในระยะติดต่อเป็นเวลานานจึงจะได้รับเชื้อเข้าสู่ร่างกายอย่างไรในประเทศที่มีความชุกของโรคเรื้อนสูงก็พบว่าการอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกับคนที่เป็นโรคเรื้อนจะทำให้มีโอกาสเป็นโรคได้ประมาณ ๑๐ ส่วนในประเทศที่มีความชุกของโรคบางเบาการอาศัยอยู่ใกล้ชิดกันจะมีโอกาสเป็นโรคได้เพียง ๑ % เท่านั้นและสำหรับแพทย์พยาบาลหรือผู้ที่ต้องดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อนนั้นไม่พบว่ามีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคเรื้อน^{๑๓๔}

๒. ติดมาทางน้ำมูกน้ำลายและเสมหะโดยพบว่าผู้ป่วยที่เป็นโรคนี้แล้วไม่ได้รับการรักษาจะตรวจพบว่ามีเชื้ออยู่ในน้ำมูกมากถึงสิบล้านตัวนอกจากนี้ในพื้นที่ที่มีความชุกของโรคสูงยังตรวจพบเชื้อชนิดนี้อยู่ในจมูกของคนที่ไม่มีอาการของโรคด้วยแต่พบได้ในปริมาณเพียงเล็กน้อยและติดเข้าสู่ร่างกายจากทางบาดแผล^{๑๓๕}

๓. ติดเชื้อมาจากดินเนื่องจากพบโรคนี้ได้มากในเขตชนบทอย่างไรในประเทศอินเดียเองก็ไม่พบโรคนี้ในเขตเมืองที่เจริญแล้วอีกทั้งยังพบว่าเชื้อโรคอยู่ในดินในพื้นที่ที่มีความชุกของโรคสูงรวมทั้งโรคเรื้อนที่พบในเด็กก็มักจะมีอาการแสดงปรากฏที่บริเวณต้นขาและก้นซึ่งเป็นบริเวณที่เด็กสัมผัสกับดินบ่อย ๆ ติดมาจากแมลงเนื่องจากมีหลักฐานพบว่าในบริเวณที่มีคนเป็นโรคนี้จะพบเชื้อโรคอยู่ในยุงและในตัวเรือดและจากการทดลองในห้องปฏิบัติการก็พบว่าหนูสามารถติดเชื้อมาจากยุงได้และเมื่อเชื้อโรคเรื้อนเข้าสู่ร่างกายแล้วจะเข้าไปอาศัยอยู่เซลล์เม็ดเลือดขาวที่มีหน้าที่เก็บกินเชื้อโรคและแบ่งตัวเพิ่มจำนวนต่อไปได้และเชื้อโรคจะเข้าไปเกาะเซลล์ที่เลี้ยงเส้นประสาทชนิดชวานน์เซลล์

^{๑๓๓} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๖/๑๙๐ - ๑๙๖.

^{๑๓๔} นพ.สุรเกียรติ (อาชานานุภาพ), “หนังสือตำราการตรวจรักษาโรคเรื้อน”, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คอมฟอร์ม, ๒๕๕๙.): ๙๙ - ๑๐๐.

^{๑๓๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๐/๑๔๒.

ทำให้เซลล์เหล่านี้ตายจึงส่งผลให้เส้นประสาทเสียหายตามมามากขึ้นและในขณะที่เดียวกันร่างกายก็จะส่งเม็ดเลือดขาวชนิดต่าง ๆ เข้ามาทำลายและเก็บกินเชื้อโรคเมื่อมีเซลล์เข้ามาที่เส้นประสาทมากจึงทำให้เส้นประสาทมีขนาดใหญ่ขึ้นทั้งที่ได้สูญเสียการทำงานไปแล้วโรคเรื้อนเป็นโรคผิวหนังที่สามารถรักษาให้หายขาดได้ทั้งนี้ผู้ป่วยต้องได้รับการรักษาอย่างถูกต้องและอยู่เสมอกันเหล่านี้เป็นโรคที่สังกรรมรังเกียจหากเป็นโรคที่รักษาไม่หายขาด

พระพุทธองค์ห้ามมิให้อุปสมบทเพราะว่าเป็นโรคเรื้อนโรคที่สังกรรมรังเกียจไม่น่าศรัทธาไม่น่าเลื่อมใสพระพุทธองค์ตรัสกับหมอชีวกโกมารภัจว่าต้องรักษาพวกเขาเหล่านั้นให้หายขาดเสียก่อนจึงให้พวกเขาเหล่านั้นอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาได้^{๑๓๖}

๔.๒ วิเคราะห์เรื่องโรคฝีเป็นอันตรายในการอุปสมบท

โรคฝีหรือโรคติดเชื้อที่มีอาการทั้งที่แสดงออกทางผิวหนังและอยู่ใต้ผิวหนังหรืออยู่ในร่างกายมีลักษณะอักเสบมีน้ำหนองน้ำเหลืองออกมาหรือแตกอยู่ภายในฝีไม่มีหัวเป็นฝอยอยู่ลึกเรียกว่าฝีหัวคว่ำถ้ามีอาการทางกายเช่นชูบพอมเหลืองเปื้ออาหารมีอาการภายในเช่นไอปวดท้องเจ็บอกเรียกว่าฝีภายในมักมีอาการไข้ร่วมด้วยเช่นฝีในความหมายของแผนโบราณครอบคลุมตั้งแต่การติดเชื้อพยาธิและมะเร็งโดยมีคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องได้แก่คัมภีร์ทิพย์มลากล่าวด้วยฝีภายในที่เรียกว่าวัณโรคคัมภีร์ไพจิตรมหาวงศ์กล่าวด้วยฝีที่เกิดเป็นยอดออกมาภายนอกคัมภีร์ภูโรคกล่าวด้วยฝีแสดงออกภายนอกมีการทำลายเนื้อและกระดูกเช่นโรคเรื้อนมะเร็ง^{๑๓๗}

ลักษณะฝีโบราณว่าฝีหมายความถึงไข้ซึ่งมีเม็ดผุดขึ้นตามร่างกายทั้งภายในและภายนอกวิธีสังเกตและทดลองฝีการสังเกตให้พิจารณาจากอุจจาระและปัสสาวะถ้าอุจจาระเป็นมูกเลือดแล้วหายไปแล้วเป็นใหม่ท่านว่าเป็นฝีในท้องถ้ายังสงสัยท่านให้ทดลองด้วยยาและวิธีเช่นนำหน่อไม้ไฟสีสุกปูนขาว พริกไทยอย่างละ ๑ ตำพอกที่เจ็บถ้าเจ็บในบริเวณนั้นท่านว่าเป็นฝีหรือนำหญ้าป็นตอพริกกระเทียมปูนขาวอย่างละ ๑ ตำให้แหลกผสมกับเหล้าและนำเหล็กมาเผาแล้วนำน้ำมาราดลงที่เหล็กถ้าร้อนแสบท่านว่าเป็นฝีหรือทดลองด้วยวิธีอื่นเช่นเอาจอบเผาไฟให้ร้อนแล้วอังตรงที่เจ็บถ้ารู้สึกแสบท่านว่าเป็นฝีหรือทดลองด้วยวิธีอื่น^{๑๓๘}

หลักการรักษาคนไทยไม่ผ่าฝีหากฝีใหญ่และลึกให้ใช้ปลิงดูดหากต้นไข้ยาพอกกัดแผลให้แตกและมักมีพิธีกรรมเสกคาถาเรียกว่าวิธีสูญฝีในตำรายาโบราณมีารวมใช้กับฝีทุกชื่อเรียกว่าสรรพยาประกอบแก้ฝีตามอาการที่กำลังเป็นอยู่เรียกยาชื่อครอบใหญ่แก้ฝีทั้งปวงนอกจากนี้ยาอื่น ๆ เช่นยาเคลื่อนฝิยาสอยฝิยาจุดฝิลักษณะการเกิดฝิลักษณะการเกิดฝิตำแหน่งต่างๆโบราณมีการทำแผนฝิที่เกิดรายเดือน ๑๒ เดือนโดยวาดภาพพระบุตำแหน่งฝิตามส่วนต่างๆทั้งด้านหน้าด้านหลังบรรยายลักษณะฝิการทำนายโรคความรุนแรงว่าจะเสียชีวิตในกี่วันและวาดรูปของรูปร่างฝิไว้ลักษณะการเกิดฝิร้ายแรงโบราณวาดฝิร้ายแรงเป็นรูปยักษ์ลักษณะการเกิดฝิดาษฝิดาษเป็นลักษณะการเกิดตุ่มกระจาย

^{๑๓๖} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๙/๑๔๓.

^{๑๓๗} ศุภฤกษ์ (ภมรรัตนปัญญา), “คัมภีร์ทิพย์มลาตำราที่ว่าด้วยโรคฝีทั้งปวง”, พิมพ์ครั้งที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนธรรม, ๒๕๕๕.): ๑๑ – ๔๘.

^{๑๓๘} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๖/๑๙๐ - ๑๙๖.

มากกว่าหนึ่งที่หรือมีมากมายในเวลาเดียวกันโบราณเรียกไข้หัวหรือไข้ทรพิษใช้น้ำหรือใช้ตุ่มหลวงตามความหมายของแผนปัจจุบันคือไข้ทรพิษการสังเกตให้พิจารณาจากอุจจาระและปัสสาวะถ้าอุจจาระเป็นมูกเลือดแล้วหายไปแล้วเป็นใหม่ท่านว่าเป็นฝีในท้องฝีเป็นผลมาจากการที่เนื้อเยื่อเกิดถูกทำลายเฉพาะพื้นที่เกิดการตายทำลายเนื้อของเนื้อเยื่อนั้นมีเชื้อแบคทีเรียมาอาศัยขยายตัวร่างกายพยายามกำจัดด้วยเม็ดเลือดขาวที่เรียกว่ามาต่อสู้อกับแบคทีเรียเมื่อเกิดการตายขึ้นซากของเม็ดเลือด

๔.๒.๑ โรคฝีในปัจจุบัน

ชาวคือหนองน้ำย่อยของเม็ดเลือดขาวเอนไซม์ทำให้เกิดการทำลายเนื้อเยื่อด้วยจึงเกิดมีน้ำเหลืองทำให้ฝีเต่งขึ้นเนื้อเยื่อแข็งเป็นผนังแผลที่เรียกว่าภายในมีทั้งหนองน้ำเหลืองและพวกเชื้อโรคแบ่งตัวอยู่จำนวนมากกลายเป็นฝีเรื้อรังการรักษาต้องใส่ยาฆ่าหรือยาต้านเชื้อแบคทีเรียและผ่าหนองออกฝีในแผนโบราณมีความหมายกว้างเป็นอาการของการเกิดตุ่มทางผิวหนังหากหลบอยู่ภายในเรียกฝีภายใน^{๑๓๙}

วันโรคถ้ามีหลายยอดเรียกฝีดาษถ้ายอดเดียวเรียกฝียอดเดียวในทางแผนปัจจุบันฝีเกิดจากเชื้อสแตฟฟีโลค็อกคัสอาจติดต่อทางผิวหนังเข้าทางรูขุมขนรูขุมขนทางบาดแผลโรคที่พูดถึงในคัมภีร์ของแผนโบราณที่ควรรู้จักในแผนปัจจุบันมีดังนี้

๑. แผลพุพองมี ๒ ชนิดคือชนิดต้นเป็นการติดเชื้อของหนังกำพร้าออกสุดโดยเริ่มเป็นผื่นแดงคันต่อมาเป็นตุ่มใสและเป็นหนองในที่สุดถ้าเป็นที่ศีรษะเรียกชันตุและชนิดลึกเกิดคล้ายกันแต่เป็นการติดเชื้อถึงชั้นหนังแท้ถ้าแผลมีลักษณะหลุมลึกลงไปขอบนูนโบราณเรียกกระอาปากสุกรปัจจุบันเกิดการติดเชื้อเรียกแผลปากหมู

๒. แผลแสบเกิดจากมีบาดแผลเป็นแผลถลอกหนามตำมีบาดตะปูตำโดนฟันต่อมาแผลเริ่มแดงร้อนเป็นหนอง

๓. ไข้ทรพิษเกิดจากการรับเชื้อไวรัสมีระยะฟักตัว ๑๒-๑๔ วัน มีอาการคล้ายเป็นไข้หวัดใหญ่ไข้อ่อนเพลียปวดศีรษะปวดหลังและอาเจียนสองสามวันต่อมามีตุ่มขึ้นที่หน้าก่อนลามือแขนและลำตัวไปบริเวณเยื่อบุมีเมือกโดยต่างจากอีสุกอีใสทั่วไปคือตุ่มจะขึ้นบริเวณลำตัวมากกว่าแขนขา

๔. อีสุกอีใสมักพบในเด็กวัยเรียนเกิดในช่วงปลายฤดูหนาวต่อฤดูร้อนเชื้อใช้สุกใสคือเป็นเชื้อตัวเดียวกับงูสวัดติดต่อโดยการสัมผัสน้ำเหลือง

๕. ริม เกิดจากเชื้อไวรัสเกิดเป็นตุ่มใสเป็นหายพบได้ทุกวัยมักเกิดบริเวณริมฝีปากอวัยวะเพศเกิดแล้วเกิดอีกเมื่อร่างกายอ่อนแอและมีความเครียดเชื้อมักหลบอยู่ที่ปมประสาทโบราณเรียกกลุ่มเริ่มมารวมกันเป็นกระจุกว่าขุมตีนหมา

๖. งูสวัดพบมากขึ้นตามอายุเป็นครั้งเดียวแล้วจะไม่เป็นอีกเกิดจากไวรัสตัวเดียวกับอีสุกอีใส

^{๑๓๙} ศุภฤกษ์ (ภมรรัตนปัญญา), “คัมภีร์ทิพย์มาลาตำราที่ว่าด้วยโรคฝีทั้งปวง”, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนธรรม, ๒๕๕๘.): ๗๗ – ๘๘.

๗. วัณโรคเกิดจากติดต่อโดยการสูดเอาละอองเสมหะของผู้ป่วยเข้าไปวัณโรคคอตีบ น้ำเหลืองเรียกว่าฝีประจำรอยคือต่อมน้ำเหลืองโตต่อเนื่องเป็นสายที่ข้างคอนอกจากนี้ยังมีวัณโรค กระดูกวัณโรคลำไส้วัณโรคไตโรคเรื้อรังที่หูตกภูมิคุ้มกันบกพร่องหรือโรคใหญ่โรคพยาธิเนื้อตายโรคผิวดิน เนื้อเป็นโรคติดต่อเรื้อรังเกิดจากเชื้อโรคเรื้อรังซึ่งเป็นแบคทีเรียชื่อว่าไมโคแบคทีเรียเลเพรติดต่อกันโดยการสัมผัสทางผิวหนังหรือสูดเข้าทางเดินหายใจโรคนี้ติดต่อได้ยากจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับผู้ป่วยเป็น เวลานานฝอยอดเดียวชนิดหนายโรคนี้บางที่มีอาการกระทำให้อ่อนบางกระทำให้นวมมีไข้บางที่ให้เกิดคั่งคั่งคลั่งหาสติมิได้ให้ชนลูกชนชั้นและเนื้อตันให้จักขุแดงเป็นสายโลหิตเปรียบเทียบโรคตามการแพทย์แผนปัจจุบันฝี ที่กล่าวถึงเป็นฝิภายนอกซึ่งเกิดการอักเสบของต่อมไขมัน และชุมชนเกิดจากเชื้อแบคทีเรียส่วนใหญ่มากขึ้นเพียงหัวเดียวสำหรับลักษณะอาการของฝิฝอยอดเดียวเกิดจากการเป็นฝีที่มองเห็นในท่านอนหงายหรือฝีที่ขึ้นบนผิวหนังทางด้านหน้าของร่างกายแล้วลุกลามจนเกิดการติดเชื้อในกระแสเลือดจนเกิดภาวะโลหิตเป็นพิษเนื่องจากไม่ได้รับการรักษาหรือรักษาไม่ถูกวิธีการรักษาใช้ยาต้านพิษภายในรศเค็มเปรี้ยวเป็นยาระบายหรือยาถ่ายยาพอกก็มีรศเค็มเปรี้ยวเช่นกันส่วนยาทาที่มีทั้งรศเย็นและฝาดเปรียบเทียบโรคตามการแพทย์แผนปัจจุบันฝีที่เกิดโดยเฉพาะบริเวณลำคอและตามส่วนบนของร่างกาย^{๑๔๐}

๔.๒.๒ การรักษาโรคฝีในสมัยพุทธกาล

มีภิกษุรูปหนึ่งอาพาธเป็นโรคฝีพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงให้รักษาด้วยการผ่าตัดโดยหมอชีวกโกมารภัจแล้วพอกแผลด้วยยาใช้ผ้าพันปิดแผลไว้หากแผลคันก็ให้ชะล้างแผลด้วยน้ำแป้ง เมล็ดพันธุ์ฝักกาดถ้าแผลขึ้นหรือเป็นฝักก็ให้รมแผลด้วยควันหากมีเนื้องอกยื่นออกมาก็ให้ตัดเนื้องอกนั้นด้วยก้อนเกลือแล้วใช้น้ำมันทามาแผลและใช้ผ้าเก่าที่สะอาดซับน้ำมันครั้งหนึ่งพระเวสฏฐสีสะซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของพระอานนทอาพาธเป็นโรคฝีตาหรืออัสสุกอีไสฝ้านุ่งผ้าห่มกรังอยู่ที่ตัวเพราะน้ำเหลืองของโรคนั้นเพื่อนภิกษุจึงเอาน้ำชุบน้ำฝักเหล่านั้นแล้วค่อยดึงออกมาต่อมาเมื่อองค์พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทราบจึงตรัสว่าเราอนุญาตเภสัชชนิดผงสำหรับภิกษุผู้เป็นฝักก็ดีพุพองก็ดีสิวกก็ดีโรคฝีตาชกก็ดีมีกลิ่นตัวแรงก็ดี ^{๑๔๑}

ในเวลาต่อมาพระพุทธรองค์ได้ทรงบัญญัติเป็นวินัยในการสอดส่องอันตรายภิกษุกรรมก่อนถ้ายังเป็นโรคฝินี้จึงยังไม่ให้อุปสมบทเป็นภิกษุตั้งนั้นพระพุทธรองค์ตรัสกับหมอชีวกโกมารภัจว่าต้องรักษาพวกเขาเหล่านั้นให้หายขาดเสียก่อนจึงให้พวกเขาเหล่านั้นอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาได้^{๑๔๒}

๔.๓ วิเคราะห์โรคซีกลากเป็นอันตรายในการอุปสมบท

โรคซีกลากเป็นโรคเชื้อราที่เกิดที่ผิวหนังเป็นโรคที่คนทั่วไปรู้จักกันดีเพราะมีลักษณะที่สังเกตเห็นได้ง่ายและพบเป็นบ่อยในเมืองร้อนเช่นเมืองไทยพบเป็นได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่และเป็นได้ทั่วตัว

^{๑๔๐} วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๐/๑๔๒.

^{๑๔๑} อง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๔๖๑/๑๓๗ - ๑๓๘.

^{๑๔๒} ที.สี. (ไทย) ๙/๑๕๗/๔๘ - ๘๖.

ปัญหาของโรคกลากเกลื้อนคือได้รับการรักษาที่ไม่ถูกต้องทำให้โรคไม่หายหรือไม่หายขาดคือหายแล้วเป็นใหม่อีกประการหนึ่งคือผู้ป่วยเป็นโรคผิวหนังชนิดอื่นแต่เข้าใจผิดว่าตนเองเป็นเชื้อราจึงซื้อยาเชื้อรามาทาทำให้โรคไม่หายและเสียเงินโดยเปล่าประโยชน์ในที่นี้จึงขอแนะนำเสนอปัญหาของโรคกลากเกลื้อนเพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปกลางเกิดขึ้นได้อย่างไรกลากเกิดจากเชื้อราที่อยู่ตามพื้นดินกิ่งไม้ ใบไม้และตามขนสัตว์โดยเฉพาะสัตว์เลี้ยงเช่นสุนัขแมวการติดต่อเกิดจากผิวหนังสัมผัสกับเชื้อที่ปะปนอยู่ตามพื้นดินและตามขนสัตว์ดังกล่าวโดยเฉพาะเมื่อผิวหนังมีบาดแผลหรือรอยขีดข่วนหรืออาจติดต่อโดยตรงโดยการคลุกคลีใกล้ชิดกับผู้ที่เป็นหรือใช้ของส่วนตัว

เช่นหิวกรรไกรตัดเล็บมีดโกนหวดรวมกับผู้ที่เป็นเพราะเหตุนี้โรคกลากอาจติดต่อได้จากร้านตัดผมชายและร้านเสริมสวยโดยการทำเล็บถ้าเครื่องมือเครื่องใช้ในสถานบริการนั้นไม่ได้รับการรักษาความสะอาดเพียงพอบริเวณที่พบว่าการติดเชื่อบ่อยได้แก่บริเวณที่อับชื้นเช่นขาหนีบก้นรักแร้ข้อมือเท้าชอกนิ้วมือบริเวณที่พบรองลงไปได้แก่หน้าตามตัวทุกแห่งบริเวณหนังศีรษะผมและเล็บก็อาจติดเชื่อราหรือเป็นกลากได้โรคกลากมีลักษณะอย่างไรกลากมีลักษณะเป็นผื่นแดงเป็นวงกลมมีขอบชัดเจนหากไม่ได้รับการรักษาจะขยายขนาดกว้างขึ้นขณะเดียวกันตรงกลางจะค่อยหายและสีจางลงมีอาการคันมากถ้าเป็นที่ศีรษะจะเห็น^{๑๔๓}

เป็นวงกลมชัดเจนมีสะเก็ดอาจมีเม็ดพุพองมีน้ำเหลืองไหลเส้นผมหักทำให้ผมบริเวณนั้นแห้งหายไปเป็นวงลักษณะต่างกับโรคผมร่วงที่เกิดจากรากผมฝ่อจากโรคภูมิแพ้ซึ่งผมร่วงเป็นกระจุกเป็นวงกลมผิวหนังศีรษะเรียบเนียนไม่มีผื่นไม่พุพองไม่มีคุยอันเป็นลักษณะที่แตกต่างจากเชื้อราโรคเชื้อราผิวหนังที่พบบ่อยในทุกอายุทุกวัยได้แก่โรคเกลื้อนอาการแสดงที่พบบ่อยที่สุดคือเป็นวงขาวตามตัวหลังใบหน้าโดยเฉพาะถ้าเป็นในเด็กมักพบที่หน้าโรคนี้เกิดจากเชื้อยีสต์ ที่อาศัยไขมันที่อยู่ที่รูขุมขนเชื้อราที่แสดงอาการการเกิดโรคที่ผิวหนังได้หลายสีบางคนจึงเห็นผิวหนังเป็นสีแดงที่เขาเรียกกันว่าเกลื้อนดอกหมากบางทีก็เห็นเป็นสีน้ำตาลบ้างเห็นเป็นสีดำบ้าง^{๑๔๔}

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดโรคกลากโรคภัยไข้เจ็บที่มีอยู่เดิมเช่นเบาหวานโรคมะเร็งต่อมน้ำเหลืองเผ่าพันธุ์เช่นคนผิวดำมีอุบัติการณ์ของโรคกลากที่ศีรษะมากกว่าคนผิวดำอื่นจากการศึกษาที่หมู่เกาะปาปัวนิวกินีอินเดียพบว่าการเกิดโรคกลากหนุ่มน่าจะเป็นการถ่ายทอดทางพันธุกรรมเด็กเนื่องจากต่อมไขมันยังเจริญไม่เต็มที่อุบัติการณ์ของกลากที่ศีรษะในเด็กจึงพบได้บ่อยการเปลี่ยนแปลงที่ผิวหนังเช่นรอยถลอกทำให้มีโอกาสเป็นโรคกลากได้ง่ายภาวะอับชื้นเช่นขาหนีบรักแร้ชอกนิ้วเท้าใส่ถุงเท้ารองเท้าลุยน้ำเชือกกลากเข้าสู่ผิวหนังได้ ๒ วิธี^{๑๔๕}

๑. การได้รับเชื้อจากการสัมผัสโดยตรงกับผู้ป่วยหรือสัตว์ที่เป็นโรคเช่นการติดเชื่อไมโคลสปอร์รัม เคนีสในสัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมวจากการอุ้มในผู้เลี้ยงปศุสัตว์ถึงแม้ว่าเชือกกลากบางชนิดจะอาศัยอยู่บนดินแต่การติดเชื่อจากดินโดยตรงนั้นพบได้น้อยมากส่วนใหญ่มักมีการแพร่กระจายมาสู่คนโดยการติดต่อผ่านสัตว์ที่ติดเชื่อจากดินที่นำมาใช้เพาะปลูกการได้รับเชื้อจากการใช้สิ่งของที่มี

^{๑๔๓} แพทย์หญิง สลิล ศิริอุดมภาส, “การเกิดของโรคกลาก”, วิทยาศาสตร์ชีวภาพ, ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๒๓ (มกราคม ๒๕๕๓): ๒๖ - ๒๙.

^{๑๔๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๙/๑๑๙.

^{๑๔๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๖/๑๙๐ - ๑๙๖.

เชื้อเชื้อราที่หนังศีรษะสามารถแพร่ติดต่อไปยังผู้อื่นโดยการใช้อุปกรณ์การตัดผมหวีแปรงหมวกหมอนหรือที่นอนร่วมกันดังมีรายงานพบเชื้อกลากจากหวีแปรงผมผ้าปูที่นอนปลอกหมอนและเสื้อผ้า

๒. การแพร่ของเชื้อจากผิวหนังไปสู่บริเวณอื่น ๆ ซึ่งเกิดจากการแกะเกาบริเวณที่เป็นโรคเช่นในผู้ป่วยเชื้อราที่ฝ่าเท้าหรือเล็บซึ่งเชื้อราที่ติดอยู่บริเวณมือจากการแกะผื่นที่ฝ่าเท้าหรือเชื้อราที่เล็บมือจะสามารถติดต่อไปสู่ผิวหนังบริเวณอื่นได้จากการสัมผัสโดยตรงผู้ป่วยที่เป็นโรคกลากหรือรู้จักโรคกลากเป็นอย่างดีแล้วสามารถรักษาโรคกลากด้วยตัวเองด้วยการซื้อยาจากร้านขายยาแต่ต้องให้เภสัชกรอธิบายถึงวิธีการใช้อย่างละเอียดชนิดมีวิธีการใช้และผลข้างเคียงที่แตกต่างกันไป

๔.๓.๑ อาการของโรคกลาก

ลักษณะที่พบแบบชนิดเป็นวงเริ่มต้นเป็นตุ่มแดงเล็กขยายวงกว้างเป็นวงกลมเห็นเป็นขอบเขตชัดเจนผิวจะแห้งและอาจมีคุยบริเวณตรงกลางเห็นเป็นผิวหนังปกติวงมีขนาดตั้งแต่เล็กถึงใหญ่อาจพบมีวงซ้อนหลายวงเนื่องจากวงขอบในส่วนที่เป็นก่อนหายและบางครั้งพบเป็นก้อนแข็งบริเวณขมขนหรือมีลักษณะเป็นตุ่มน้ำใสเล็กแล้วแตกได้เชื้อกลากสามารถทำให้เกิดพยาธิสภาพที่ผิวหนังได้ทั่วไปรวมทั้งเส้นผมและเล็บการอักเสบจะรุนแรงที่บริเวณของของผื่นโดยจะขยายออกเป็นบริเวณกว้างตรงกลางผื่นจะเหลือรอยโรคจางอาการทางคลินิกอาจมีความแตกต่างกันบ้างในแต่ละบริเวณปฏิกริยาของร่างกายที่มีต่อเชื้อจะมีความรุนแรงมากขึ้นอยู่กับชนิดของเชื้อและระดับภูมิคุ้มกันของผู้ป่วย^{๑๔๖}

๔.๓.๒ ชนิดของโรคกลาก

๑. กลากที่ลำตัวลักษณะผื่นมีได้หลายแบบแต่ที่พบบ่อยที่สุด คือผื่นมีลักษณะเป็นวงเริ่มจากเป็นตุ่มแดงแล้วค่อย ๆ ขยายลามออกเป็นวงขอบเขตชัดเจนแดงนูนและมีสะเก็ดเป็นคุยบริเวณผิวหนังตรงกลางผื่นเมื่อขยายออกผื่นอาจลามติดต่อกันเป็นหลายวงจนมีลักษณะเป็นวงแหวนซ้อนกัน มีอาการคันได้บ้าง

๒. กลากที่ใบหน้าพบได้น้อยเมื่อเทียบกับการติดเชื้อกลากบริเวณอื่นส่วนใหญ่แล้วเกิดจากการแพร่กระจายของเชื้อจากบริเวณฝ่าเท้าขาหนีบหรือเล็บโดยการแกะเกา ลักษณะผื่นมักเป็นวงแดงมีคุยสะเก็ดมีขอบเขตชัดเจนหรือมีลักษณะคล้ายรูขุมขนอักเสบ^{๑๔๗}

๓. กลากที่ศีรษะและเส้นผมพบได้บ่อยในเด็กเนื่องจากความแตกต่างขององค์ประกอบของไขมันบนหนังศีรษะโดยโรคจะเกิดที่บริเวณศีรษะก่อนแล้วจึงเข้าไปในเส้นผมลักษณะผื่นที่เกิดขึ้น

๔. กลากที่มือและเท้าพบบ่อยในผู้ที่ประกอบอาชีพเปียกชื้นมือเท้าแฉะอับโรคกลากที่มือมักมีความรุนแรงและเรื้อรังน้อยกว่าที่เท้าโดยรอยโรคอาจพบมีลักษณะได้หลายแบบเช่นเป็นแผ่นสีขาวขุยลอกที่ง่ามนิ้วมือหรือนิ้วเท้ามีตุ่มน้ำใสหรือมีลักษณะเป็นผื่นมีแผ่นหนามีสะเก็ดและมีขอบเขตชัดเจน

^{๑๔๖} วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๐/๑๔๒.

^{๑๔๗} แพทย์หญิง สลิล ศิริอุดมภาส, “การเกิดของโรคกลาก”, วิทยาศาสตร์ชีวภาพ, ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๒๓ (มกราคม ๒๕๕๗): ๒๖ - ๒๙.

๔.๓.๓ การรักษาโรคกลากในสมัยพุทธกาล

หมอชีวกโกมารภัจเป็นผู้ทำการรักษาโรคกลากให้กับผู้ป่วยที่เป็นโรคนี้นี้ให้หายขาดจึงจะอุปสมบทได้พระพุทธองค์ตรัสห้ามบวชคนที่มีโรคติดต่อในสมัยนั้นในพระชนนคราวชกฤกษ์เกิดโรคสกปรกโรคติดต่อและโรคร้ายแรงระบาดไปทั่วกรุงและจังหวัดใกล้เคียงเช่นโรคกลากและอีกหลายโรคซึ่งโรคเหล่านี้เป็นกันทั่วไปแก่ประชาชนพลเมืองทั้งภายนอกทั้งภายในราชสำนักตลอดจนพระสงฆ์ในอารามต่างๆหมอบทั้งหลายต้องทำงานกันอย่างหนักส่วนท่านหมอชีวกโกมารภัจก็จะให้การรักษาแก่พระภิกษุสงฆ์และบุคคลภายในราชสำนักก่อนเนื่องจากหมอชีวกโกมารภัจรักษาแล้วได้ผลหายเร็วกว่ารักษาถูกกว่าหมอบอื่นโดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์แล้วจะรักษาให้โดยไม่คิดค่ายาการรักษาแต่ประการใดด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีคนคิดอาศัยพระศาสนาเพื่อเข้ามารักษาตัวโดยเข้ามาอุปสมบทเป็นพระให้หมอชีวกโกมารภัจรักษาจนหายจากโรคที่เป็นอยู่แล้วก็สึกออกไปและคนพวกนี้ก็เป็นตัวนำเชื้อโรคบางอย่างมาแพร่เชื้อติดต่อให้พระเช่นโรคเรื้อนและโรคกลากเกลื้อนจนระยะหลังหมอชีวกสังเกตเห็นว่าคนหัวโล้นมีมากขึ้นทั้งๆที่เป็นที่น่ารังเกียจของสังคมเมื่อสอบถามดูจึงได้ทราบความจริงว่าเพิ่งสึกมาจากพระและที่อุปสมบทก็ได้อุปสมบทด้วยศรัทธาแต่อุปสมบทเพื่อรักษาตัวเมื่อโรคหายแล้วก็สึกออกมาต่อมาหมอชีวกโกมารภัจทำการรักษาอาการประชวรของพระเจ้าจันทรปัชโชติจนหายเป็นปกติแล้วได้รับพระราชทานรางวัลเป็นผ้าเนื้อดีจากแคว้นกาสีแต่ท่านหมอบคิดว่าผ้าเนื้อดีอย่างนี้ไม่สมควรที่ตนจะใส่อยเป็นของสมควรแก่พระบรมศาสดาหรือพระมหากษัตริย์จึงได้น้อมนำผ้านั้นไปถวายแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าก่อนที่จะถวายได้กราบทูลขอพรว่าขอให้ภิกษุรับศฤงคารได้พระพุทธองค์ประทานอนุญาตให้ตามที่ขอ^{๑๔๘}

ว่าโรคกลากคือโรคที่เป็นแล้วสังคมจะรังเกียจไม่น่าศรัทธาไม่น่าเลื่อมใสพระพุทธองค์ตรัสกับหมอชีวกโกมารภัจว่าต้องรักษาพวกเขาเหล่านั้นให้หายขาดเสียก่อนจึงให้พวกเขาเหล่านั้นอุปสมบท เป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาได้^{๑๔๙}

๔.๔ วิเคราะห์โรคมองคร่อเป็นอันตรายในการอุปสมบท

คือโรคถุงลมโป่งพองหรือถุงลมพองเป็นโรคที่อยู่ในกลุ่มของโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังหมายถึงภาวะพิการอย่างถาวรของถุงลมในปอดซึ่งเป็นผลมาจากผนังถุงลมเสียความยืดหยุ่นและเปราะง่ายทำให้ถุงลมสูญเสียหน้าที่ในการแลกเปลี่ยนอากาศและผนังของถุงลมที่เปราะยังมีการแตกทะลุ ทำให้ถุงลมขนาดเล็กหลายอันรวมตัวเป็นถุงลมที่โป่งพองและพิการส่งผลให้จำนวนพื้นผิวของถุงลมที่ยังทำหน้าที่ได้ทั้งหมดลดน้อยลงกว่าปกติออกซิเจนจึงเข้าสู่กระแสเลือดไปเลี้ยงร่างกายได้น้อยลงผู้ป่วยจึงมีอาการหายใจตื้นและเกิดอาการเหนื่อยหอบง่ายตามมาสำหรับภการรักษาสามารถทำได้โดยการหยุดสาเหตุและรักษาแบบประคับประคองตามอาการซึ่งจะไม่ได้ทำให้พยาธิสภาพของโรคหายไปเพียงแต่จะช่วยหยุดการดำเนินของโรคการลุกลามของโรคและทำให้อาการของผู้ป่วยดีขึ้นโดยปกติถุงลมอยู่ปลายสุดของปอดซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนล้านถุงเป็นถุงอากาศเล็กมีหลอดเลือดหุ้มอยู่โดยรอบเป็นที่ซึ่งเกิดการแลกเปลี่ยนอากาศก๊าซออกซิเจนในถุงลมซึมผ่านผนังถุงลม

^{๑๔๘} วิ.ม. (ไทย) ๔/๘๙/๑๔๒ - ๑๔๔.

^{๑๔๙} วิ.ม. (ไทย) ๔/๙๑/๑๔๒ - ๑๔๙.

และหลอดเลือดเข้าไปในกระแสเลือดและก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในกระแสเลือดซึมกลับออกมาในถุงลมและปกติถุงลมจะมีผนังที่ยืดหยุ่นทำให้ถุงลมหดและขยายตัวได้คล้ายฟองน้ำซึ่งช่วยให้การแลกเปลี่ยนอากาศเป็นไปได้อย่างเต็มที่ส่วนใหญ่มักพบโรคนี้ในผู้สูงอายุช่วงอายุ ๔๕-๖๕ ปี พบในผู้ชายได้มากกว่าผู้หญิงและมักพบร่วมกับโรคหลอดเลือดอักเสบเรื้อรังอยู่การได้รับมลพิษทางอากาศในปริมาณมากและติดต่อกันเป็นเวลานาน ๆ ไม่ว่าจะเป็นอากาศเสียฝุ่นควันหรือมีอาชีพทำงานในโรงงานหรือเหมืองแร่ที่หายใจเอาสารระคายเคืองเข้าไปเป็นประจำโรคถุงลมโป่งพองเป็นโรคที่พบได้บ่อยและเป็นสาเหตุลำดับต้น ๆ ของการเสียชีวิตของประชากรทั่วโลกและหากนับเฉพาะโรคถุงลมโป่งพองอัตราการพบโรคจะอยู่ที่ ๑๘ คนต่อประชากร ๑.๐๐๐ คน ส่วนสถานการณ์โรคถุงลมโป่งพองในประเทศไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มสูงขึ้นตามลำดับเช่นเดียวกับทั่วโลกและเป็นหนึ่งในสาเหตุของการเสียชีวิตลำดับต้น ๆ ของประชากรไทยโรคนี้จึงเป็นปัญหาทางสาธารณสุขของประเทศไทยโรคหนึ่งมลพิษทางอากาศเพราะพบว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ จะมีอัตราการป่วยเป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังซึ่งรวมถึงโรคถุง

๔.๔.๑ อาการของโรคมองคร้อ

ในระยะเริ่มแรกจะมีอาการของหลอดเลือดอักเสบเรื้อรังผู้ป่วยที่เป็นโรคหลอดเลือดอักเสบซึ่งมักจะเริ่มมีอาการในช่วงอายุ ๓๐ - ๔๐ ปีผู้ป่วยจะมีอาการไอมีเสมหะเรื้อรังทุกวันนานเป็นแรมเดือนแรมปีผู้ป่วยมักจะไอหรือหากเสมหะในคอหลังจากตื่นนอนตอนเช้าเป็นประจำจนคิดว่าเป็นเรื่องปกติและไม่ใส่ใจดูแลรักษาต่อมาผู้ป่วยจะไอถี่ขึ้นตลอดทั้งวันและมีเสมหะจำนวนมากซึ่งในช่วงแรกเสมหะจะมีลักษณะเป็นสีขาวแต่ต่อมาเสมหะอาจเป็นสีเหลืองหรือสีเขียวมีไข้ขึ้นหรือมีอาการหอบเหนื่อยกำเริบเป็นครั้งคราวจากโรคติดเชื้อแทรกซ้อนจนในท้ายที่สุดซึ่งอาจใช้เวลาประมาณ ๕ - ๑๐ ปีขึ้นไปแม้แต่อยู่เฉย ๆ ผู้ป่วยก็รู้สึกหอบเหนื่อยได้และไม่สามารถทำอะไรได้เลยเหมือนคนพิการต้องนอนเฉย และต้องใช้ออกซิเจนช่วยในการหายใจตลอดเวลา^{๑๕๐}

ทำให้ผู้ป่วยโรคนี้ต้องทนทุกข์ทรมานมากความเป็นอยู่และสุขภาพเสื่อมถอยลงเรื่อยทำให้ผู้ป่วยโรคนี้ต้องทนทุกข์ทรมานมากความเป็นอยู่และสุขภาพเสื่อมถอยลงเรื่อยซึ่งรวมทั้งทางด้านจิตใจด้วยนอกจากนั้นยังเป็นภาระกับบุคคลในครอบครัวและต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาเป็นจำนวนมากเนื่องจากถุงลมปอดที่พิการอย่างรุนแรงหรือถูกทำลายไปมากจนไม่สามารถทำหน้าที่แลกเปลี่ยนอากาศได้เพียงพอต่อการนำออกซิเจนไปเลี้ยงร่างกายให้เกิดพลังงานส่วนอาการอื่น ๆ ที่อาจพบร่วมด้วยเช่นเกิดภาวะซีมเศร้าหายใจมีเสียงดังหรือรู้สึกเจ็บหน้าอกร่วมด้วยเมื่อแพทย์ตรวจร่างกายจะฟังเสียงปอดได้ผิดปกติอัตราการหายใจเร็วส่วนผู้ป่วยในระยะที่เป็นมากขึ้นจะพบหน้าอกมีขนาดที่ใหญ่กว่าปกติเนื่องจากปริมาตรของปอดที่ขยายใหญ่ขึ้นจากอากาศที่ค้างอยู่ในถุง^{๑๕๑}

ลมมากขยายออกทางด้านหน้าและหลังมากกว่าทางด้านข้างมีลักษณะเป็นรูปถังทรงกระบอกที่เรียกว่าอกถังหรืออกโองและอาจพบลักษณะการหายใจออกแบบห่อปากซึ่งเป็นท่าทาง

^{๑๕๐} วิ.ม. (ไทย) ๔/๘๘/๑๔๒-๑๔๔.

^{๑๕๑} สมชัย บวรกิตติ, “การเกิดโรคหลอดเลือด”, **ธรรมศาสตร์เวชสาร**, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๒ (เมษายน ๒๕๕๗): ๒๖ - ๒๙.

ที่ช่วยในการหายใจเอาอากาศออกหรือทำยื่นเอนตัวไปด้านหลังและยืดแขนออกเมื่อตรวจเล็บอาจพบลักษณะเล็บปุ่มหรือนิ้วข้อปลายมีลักษณะกลมนอกจากนี้ในผู้ป่วยที่เป็นมานานแล้วจะพบอาการอื่น ๆ ได้อีกเช่นเบื่ออาหารน้ำหนักตัวลดลงอย่างมีรูปร่างผอมซึ่งในระยะท้าย ๆ ผู้ป่วยจะผอมมากเกิดจากการที่ร่างกายมีปริมาณออกซิเจนในเลือดต่ำจะทำให้ร่างกายใช้พลังงานสูงกว่าปกติหากผู้ป่วยยังกินเท่าเดิมก็จะผอมลงเรื่อยและปริมาณของออกซิเจนที่ต่ำยังไปกระตุ้นให้ไตหลังฮอร์โมนอีกหลายชนิดจึงทำให้เกิดความดันโลหิตสูงทำให้เกิดเส้นเลือดแข็งและร่างกายเกิดการบวมหน้าและออกซิเจนที่ต่ำยังไปกระตุ้นการสร้างเม็ดเลือดแดงของไขกระดูกให้เพิ่มสูงขึ้นเพื่อช่วยขนส่งออกซิเจนจึงทำให้มีปริมาณของเม็ดเลือดแดงในเลือดสูงกว่าปกติอาจเกิดภาวะกระดูกพรุน^{๑๕๒}

โดยเฉพาะที่แขนขาเล็กและกล้ามเนื้ออ่อนแรงลงด้วยส่วนผู้ป่วยในระยะที่เป็นรุนแรงหรือมีอาการรุนแรงมากแล้วมักพบอาการหายใจลำบากปากเขียวเล็บเขียวเนื่องจากเนื้อเยื่อไม่ได้รับออกซิเจนในปริมาณที่เพียงพอเกิดภาวะความดันโลหิตสูงของหลอดเลือดที่ไหลเข้าสู่ปอดซึ่งอาจส่งผลทำให้เกิดภาวะหัวใจวายได้การรักษาด้วยยาเป็นการให้ยาบรรเทาไปตามอาการหรือตามความรุนแรงของโรคได้แก่ยาขยายหลอดลมเป็นยาที่มีกลไกการออกฤทธิ์ลดการหดเกร็งของกล้ามเนื้อทางเดินหายใจจึงช่วยลดความเหนื่อยและช่วยให้ผู้ป่วยหายใจ

ได้สะดวกยิ่งขึ้นซึ่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทำให้อากาศลงสู่ปอดได้มากขึ้นและง่ายขึ้นเวลาที่ผู้ป่วยหายใจเข้าการบำบัดอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องทำได้แก่การฟื้นฟูสมรรถภาพปอดหรือการออกกำลังกายที่มีความหนักในระดับปานกลางเช่นการเดินรวมถึงการเล่นโยคะไทชิซึ่งต้องทำทั้งในระยะปกติระยะที่อาการป่วยกำเริบและหลังจากฟื้นจากอาการป่วยเพื่อช่วยให้กล้ามเนื้อการหายใจมีความแข็งแรงยิ่งขึ้นทำให้ออกแรงใช้งานได้มากขึ้นไม่เหนื่อยง่ายบรรเทาอาการให้น้อยลงซึ่งจะทำให้ผู้ป่วยสามารถหายใจได้สะดวกยิ่งขึ้นและยังช่วยป้องกันภาวะแทรกซ้อนของโรคได้ด้วยการฝึกหายใจในรายที่มีอาการหอบเหนื่อยมากการฝึกหายใจจะช่วยลดความรู้สึกรอ^{๑๕๓}

เหนื่อยได้ซึ่งมีวิธีการดังนี้การฝึกกล้ามเนื้อหน้าท้องและกระบังลมให้ถูกต้องมีวิธีทำก็คือในท่ายืนหรือนั่งที่สบายให้วางมือบนหน้าท้องหายใจเข้าพร้อมกับขยายกล้ามเนื้อหน้าท้องขึ้นสังเกตว่ามือที่วางบนหน้าท้องจะถูกยกขึ้นและหายใจออกโดยการแขม่วกล้ามเนื้อท้องลงอย่างช้า ๆ จนรู้สึกไม่มีลมออกทางจมูกอีกแล้วจึงเริ่มหายใจเข้าใหม่ต่อไปการฝึกการหายใจออกโดยการทำปากจู๋เพื่อช่วยเพิ่มความกดดันภายในทางเดินหายใจและลดการตีบตัวของหลอดลมทำให้อากาศเก่า

ที่ค้างอยู่ลึก ๆ ไหลออกมาได้มากขึ้นและหายใจเข้าเอาอากาศใหม่ที่มีออกซิเจนสูงลงสู่ปอดได้มากขึ้นโดยมี วิธีการคือให้สูดหายใจเข้าทางจมูกแล้วหายใจออกทางปากโดยจับปากให้จู๋เข้ามาเพื่อทำให้ลมหายใจออกมาได้ช้าลงแล้วค่อย ๆ ผ่อนลมหายใจออกมาอย่างช้า ๆ การดูแลเรื่องโภชนาการผู้ป่วยที่มีอาการมากหรือเป็นมานานที่มักจะมีอาการเบื่ออาหารน้ำหนักตัวลดลงเรื่อยกล้ามเนื้อฝ่อลีบทำให้แรงหรือกำลังที่ใช้ในการหายใจลดลงและช้าเติมอาการหอบเหนื่อยให้เป็นมาก

^{๑๕๒} สมชัย บวรกิตติ, “การเกิดโรคหลอดเลือด”, **ธรรมศาสตร์เวชสาร**, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน ๒๕๕๗): ๓๐ - ๓๑.

^{๑๕๓} วิ.ม. (ไทย) ๔/๘๙/๑๔๒ - ๑๔๔.

ขึ้นผู้ป่วยจึงจำเป็นต้องได้รับพลังงานจากอาหารที่เพียงพอในแต่ละวันเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงขึ้นและเพิ่มน้ำหนักให้กลับเข้าสู่เกณฑ์ปกติการดูแลด้านจิตใจเพราะผู้ป่วยที่มีอาการมานาน

จะเกิดความวิตกกังวลและซึมเศร้าได้ในสมัยก่อนที่จะมียาปฏิชีวนะรักษาอัตราการเสียชีวิตค่อนข้างสูงคือมักเสียชีวิตภายใน ๕ ปีนับตั้งแต่เริ่มมีอาการแต่ปัจจุบันเนื่องจากมีทั้งวัคซีนสำหรับป้องกันการติดเชื้อบางชนิดที่ทำให้เกิดปอดอักเสบหลอดลมอักเสบและยาปฏิชีวนะรักษาที่มีประสิทธิภาพอัตราการเสียชีวิตก็ลดลงไปมากแต่ทั้งนี้ขึ้นกับสาเหตุของโรคด้วยในคนปกติการป้องกันการเกิดโรคคือการป้องกันการติดเชื้อเป็นปอดอักเสบการรักษาโรคมองคร้อ^{๑๕๔}

ในสมัยพุทธกาลหมอชีวกโกมารภัจกราบพูลพระพุทธองค์ห้ามอุปสมบทคนเป็นโรคติดต่อและโรคร้ายแรงระบดไปทั่วเช่นภุชงค์โรคไข่มองคร้อตั้งนั้นโรคมองคร้อคือโรคที่เป็นแล้วสังคัมจะรังเกียจไม่น่าศรัทธาไม่น่าเลื่อมใสและโรคมองคร้อหลอดลมโป่งพองแต่ทำให้คนไข้โอบุขารุนแรงเป็นระยะ ๆ โดยเฉพาะในตอนดึกและเช้ามีการไอนี้จะขัดขวางการปฏิบัติภาวนาของพระอื่นพระพุทธองค์ตรัสกับหมอชีวกโกมารภัจว่าต้องรักษาพวกเขาเหล่านั้นให้หายขาดเสียก่อนจึงให้พวกเขาเหล่านั้นอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาได้

๔.๕ วิเคราะห์โรคลมบ้าหมูเป็นอันตรายในการอุปสมบท

โรคลมบ้าหมูคือโรคลมชักชนิดหนึ่งที่มีอาการเป็นลมหมดสติและชักกระตุกทั้งตัวซึ่งจะเป็นอยู่นานไม่กี่นาทีแล้วฟื้นคืนสติได้เองมักจะมีอาการเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวผู้ป่วยที่มีอาการของโรคนี้นควรไปพบแพทย์เพื่อตรวจวินิจฉัยหากได้รับการรักษาอย่างถูกต้องต่อเนื่องผู้ป่วยก็จะสามารถดำเนินชีวิตเช่นคนปกติทั่วไปแต่ถ้าขาดการรักษาปล่อยปะให้เกิดอาการชักบ่อย ๆ ก็อาจได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุขณะเกิดอาการเช่นตกจากที่สูงจมน้ำรถชนส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยตรวจไม่พบสาเหตุชัดเจนเชื่อว่ามีความพร่องของสารเคมีบางอย่างในการควบคุมกระแสไฟฟ้าในสมองทำให้การทำหน้าที่ของสมองเสียความสมดุลมีการปลดปล่อยกระแสไฟฟ้าอย่างผิดปกติของเซลล์สมอง^{๑๕๕}

อาการกระตุ้นให้เกิดอาการชักและหมดสติช่วงขณะผู้ป่วยกลุ่มนี้มักจะมีอาการครั้งแรกในช่วงอายุ ๕ - ๒๐ ปีและอาจมีประวัติว่ามีพ่อแม่หรือพี่น้องเป็นโรคนี้นด้วยส่วนน้อยอาจเกิดจากความผิดปกติของโครงสร้างสมองเช่นสมองพิการแต่กำเนิดสมองได้รับกระทบกระเทือนระหว่างคลอดสมองพิการภายหลังการติดเชื้อผลเป็นในสมองหลังผ่าตัดฝีในสมองเนื้องอกในสมองโรคพยาธิในสมองเลือดออกในสมองภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำภาวะแคลเซียมในเลือดต่ำโรคพิษสุรายาเสพติดเช่นการเสพยาบ้าเกินขนาดพิษจากการใช้ยาบางชนิดที่ใช้เกินขนาดเป็นต้นมักพบว่ามีอาการชักครั้งแรกในเด็กอายุต่ำกว่า ๒ ขวบและมีคนอายุมากกว่า ๒๕ ปีอาการของเป็นโรคลมบ้าหมูคนป่วยอยู่ก็มีอาการหมดสติเป็นลมล้มพับกับพื้นทันทีทันใดพร้อมกับมีอาการกล้ามเนื้อเกร็งทั้งตัวหายใจลำบากหน้าเขียวซึ่งจะเป็นอยู่นานไม่กี่วินาทีถึง ๒๐ วินาทีต่อมาจะมีอาการชักกระตุกของกล้ามเนื้อทุกส่วน

^{๑๕๔} ปรียา ลีพกุล, “สาเหตุการเกิดโรคงูสวัด”, **ธรรมศาสตร์เวชสาร**, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๑๐ (มิถุนายน ๒๕๕๘): ๒๖ - ๒๙.

^{๑๕๕} แพทย์หญิง สลิล ศิริอุดมภาส, “อาการของโรคลมบ้าหมู”, **วิทยาศาสตร์ชีวิตภาพ**, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๕๙ (มีนาคม ๒๕๕๕): ๒๐.

ของร่างกายเป็นระยะและมีอาการตาข้างตาเหลืองในระยะแรกมักจะช้ำถึแล้วค่อยลดลงตามลำดับ จนกระทั่งหยุดกระตุกในช่วงนี้จะมีอาการน้ำลายฟูมปากและอาจมีเลือดออกจากการกัดถูกริมฝีปาก หรือลิ้นตัวเองอาจมีอาการปัสสาวะหรืออุจจาระราดร่วมด้วยอาการช้ำจะเป็นอยู่นานประมาณ ๑ - ๓ นาทีบางรายอาจนาน ๑ - ๑๕ นาทีแล้วฟื้นสติตื่นขึ้นด้วยความรู้สึกมีนงงอ่อนเพลียบางรายอาจม่อยหลับไปนานเป็นชั่วโมงผู้คนป่วยมักจะจำไม่ได้ว่าตัวเองล้มลงหลังจากม่อยหลับและตื่นขึ้นมาแล้ว อาจมีอาการปวดศีรษะมีนงงสับสนอ่อนเพลียแรงหาวนอนลิ้มตัวและอาจทำอะไรที่ตัวเองจำไม่ได้ ในภายหลังบางรายอาจมีอาการเตือนก่อนจะหมดสติเช่นแขนหรือขาชาหรือกระตุกเพียงข้างหนึ่งหรือ อาจเห็นแสงวาบได้กลิ่นรสหรือได้ยินเสียงดังหรือมีความรู้สึกกลัวอย่างไม่มีเหตุผลผู้ป่วยอาจเกิดอาการ ชักในเวลากลางวันหรือหลังเข้านอนตอนกลางคืนก็ได้บางรายเกิดขึ้นโดยไม่มีสาเหตุกระตุ้นบางครั้ง ก็พบสาเหตุที่กระตุ้นให้ผู้ป่วยชักเช่นอดนอนหิวข้าวกินอาหารมากเกินไปทำงานเหนื่อยเกินไปคิดมาก ดื่มสุรากินยากระตุ้นประสาทห้องผูกมีประจำเดือนมีไข้สูงอยู่ในสถานที่ที่มีเสียงอึกทึกหรือมีแสงจ้าการ หายใจเข้าออกเร็วการรักษาในปัจจุบันหมอมจะให้การรักษาดังนี้

๑. เมื่อตรวจพบว่าเป็นโรคลมบ้าหมูชนิดที่มีสาเหตุเช่นเนื้องอกสมองเลือดออกในสมอง ก็จะทำให้การแก้ไขตามสาเหตุ เช่น ผ่าตัดและอาจจำเป็นต้องให้ผู้ป่วยกินยากันชักร่วมด้วย

๒. ส่วนในรายที่เป็นลมบ้าหมูชนิดที่ตรวจไม่พบสาเหตุหากเคยชักมาเพียง ๑ ครั้งมักจะ แนะนำให้ผู้ป่วยปฏิบัติตัวหลีกเลี่ยงสิ่งกระตุ้นให้เกิดอาการและเฝ้าดูอาการต่อไปโดยยังไม่ให้ยารักษา เนื่องจากผู้ป่วยกลุ่มนี้อาจไม่มีอาการชักอีกตลอดไปโอกาสชักซ้ำพบได้ประมาณร้อยละ ๓๐ - ๔๐ ซึ่ง ไม่คุ้มกับผลข้างเคียงจากยา^{๑๕๖}

๓. ในรายที่ใช้ยารักษาไม่ได้ผลหรือทนต่อผลข้างเคียงไม่ได้อาจต้องส่งปรึกษาแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการตรวจวินิจฉัยด้วยวิธีที่ซับซ้อนขึ้นและอาจต้องรักษาด้วยการผ่าตัดสมองหรือใช้ เครื่องกระตุ้นประสาทสมองภาวะแทรกซ้อนอาการหมดสติล้มพับและก็อาจทำให้ผู้ป่วยได้รับบาดเจ็บ เช่นบาดเจ็บตามร่างกายผลจากการกัดลิ้นตัวเองกระตุกหักศีรษะได้รับบาดเจ็บเป็นต้นข้อสำคัญ คืออาจทำให้ได้รับอุบัติเหตุขณะขับรถทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักร^{๑๕๗}

๔. การป้องกันขณะเล่นน้ำหรือว่ายน้ำป็นปายหรืออยู่ในที่สูงอยู่ใกล้เตาไฟน้ำร้อนหรือ ของร้อนซึ่งอาจทำให้ได้รับบาดเจ็บร้ายแรงถึงตายได้อาจทำให้เกิดการสำลักเศษอาหารลงปอดเกิด ปอดอักเสบได้ผู้ที่มีอาการชักบ่อยอาจทำให้มีอุปสรรคต่อการทำกิจวัตรประจำวันการเรียนหนังสือและ การทำงานได้ในรายที่เป็นโรคลมชักต่อเนื่องหากไม่ได้รับการรักษาที่ถูกต้องและทันท่วงทีก็อาจตาย หรือพิการได้ภาวะนี้มีอัตราตายถึงร้อยละ ๑๐ - ๒๐ ผู้ที่เป็นโรคลมชักรุนแรงบางรายอาจเกิดภาวะ เสียชีวิตกะทันหันโรคนี้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุเมื่อมีอาการชักเกิดขึ้นแล้วควรหาทาง ป้องกันไม่ให้อาการกำเริบขึ้นด้วยการกินยากันชักตามขนาดที่แพทย์แนะนำและผู้ป่วยต้องหลีกเลี่ยง สาเหตุที่กระตุ้นให้อาการกำเริบ

^{๑๕๖} รศ.นพ.สุระเกียรติ อชานานุภาพ, “อาการของโรคเหน็บชา”, นิตยสารหมอชาวบ้าน, ปีที่ ๑๗ ฉบับ ๑๑๐ (มีนาคม ๒๕๕๖): ๑๐ - ๑๔.

^{๑๕๗} วิ.ม. (ไทย) ๔/๘๘/๑๔๒ - ๑๔๔.

๔.๕.๑ การรักษาโรคโรคลมบ้าหมูในสมัยพุทธกาล

ยารักษาโรคในสมัยพุทธกาลเป็นยาที่ได้จากธรรมชาติโดยตรงซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างในธรรมชาติสามารถนำมาใช้เป็นตัวยาก็ได้ทั้งหมดหากเรารู้คุณสมบัติในส่วนที่เป็นยาของมันครั้งหนึ่งหมอชีวกโกมารภัจจ์ถือเสียมเดินไปรอบเมืองตักกสิลาเป็นระยะทางโยชน์เพื่อต้องการหาว่ามีสิ่งใดบ้างที่ไม่อาจนำมาทำเป็นยาได้แต่ท่านไม่พบสิ่งนั้นเลยจากเรื่องนี้จึงอาจจะกล่าวได้ว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติสามารถนำมาทำยาได้หมดสำหรับยาต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกและอรรถกถานั้นสามารถแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่มคือน้ำมูตรเน่าคือน้ำปัสสาวะที่ออกร่างกายของคนเรานั้นเองได้ชื่อว่าเป็นสิ่งเปื่อยเน่า น้ำมูตรที่ออกมาใหม่ ๆ ร่องเอาไว้ในทันทีทันใดก็ได้ชื่อว่าเป็นน้ำมูตรเน่าเพราะออกมา

จากร่างกายที่เปื่อยเน่าการนำน้ำมูตรเน่ามาทำเป็นยาจะทำโดยวิธีการดองด้วยตัวยาอื่น ๆ เช่นสมอเป็นต้นจึงมักจะเรียกว่ายาตองน้ำมูตรเน่าซึ่งมีสรรพคุณในการรักษาโรคต่าง ๆ ได้หลายชนิด น้ำมูตรเน่าเป็นยารักษาโรคหลักของพระภิกษุในสมัยพุทธกาลเป็นหนึ่งในนิสย ๔ ที่พระภิกษุจะต้องใช้เป็นประจำซึ่งพระอุปัชฌาย์จะบอกในวันบวชว่าให้อยู่โคนไม้ เป็นวัตรบิณฑบาตเป็นวัตรถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตรและฉันทน้ำมูตรเน่าเป็นยาพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่าอุปสมบทอาศัยน้ำมูตรเน่าเป็นยาเธอพึงทำอุตสาหะในสิ่งนั้นตลอดชีวิตและพระองค์ยังตรัสว่าน้ำมูตรเน่านั้นเป็นของหาง่ายและไม่มีโทษ

๑. เกสัช ๕ หมายถึงยารักษาโรค ๕ ชนิดคือเนยใสเนยข้นน้ำมันน้ำผึ้งและน้ำอ้อยโดยในเบื้องต้นพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุฉันทน้ำมูตรเน่าเพื่อรักษาโรคไข้เหลืองหรือดีซ่านเนยใสที่มีลักษณะใสซึ่งทำจากน้ำมันโค่น้ำมันแพะน้ำมันกระบือเนยข้นมีลักษณะขุ่นซึ่งทำจากน้ำมันของโคแพะและกระบือน้ำมันหมายถึงสกัดออกจากเมล็ดงาเมล็ดพันธุ์ผักกาดเมล็ดมะขางเมล็ดละหู่หรือน้ำมันที่สกัดจากเปลวหรือมันของสัตว์ได้แก่น้ำมันเปลวหมีน้ำมันเปลวปลาน้ำมันเปลวปลาฉลามน้ำมันเปลวหมูและน้ำมันเปลวลา น้ำผึ้งหมายถึงน้ำหวานที่มีลักษณะขุ่นที่ผึ้งเก็บสะสมเอามาจากดอกไม้ต่าง ๆ น้ำอ้อยคือน้ำหวานที่คั้นออกมาจากอ้อย^{๑๕๘}

๒. สมุนไพรกลุ่มยาสมุนไพรมีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกมีหลายชนิดเช่นยาสมุนไพรที่ทำจากรากไม้ น้ำฝาดของต้นไม้ใบไม้และต้นไม้ผลไม้อะไรก็ได้แก่ขมิ้นขิงข่าขมิ้นน้ำวั้นเปราะออกุติพิตข่าเผกหัวหมูหน่อหวายหน่อไม้เหง้าบัวรากบัวหรือรากไม้ชนิดอื่นที่เป็นยาสมุนไพรและไม่จัดว่าเป็นอาหาร น้ำฝาดหมายถึงน้ำที่ได้จากการนำเอาส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ไปก่ดบิบหรือคั้นเอาน้ำออกมาได้แก่น้ำฝาดสะเดาน้ำฝาดมูกมันน้ำฝาดกระดอมหรือขี้ก้าน้ำฝาดบอระเพ็ดหรือพญามือเหล็กน้ำฝาดกระถินพิมาน หรือน้ำฝาดชนิดอื่นที่เป็นยาสมุนไพรและไม่จัดว่าเป็นอาหารใบไม้ได้แก่ใบสะเดาใบมูกมันใบกระดอมหรือขี้ก่าใบกะเพราหรือแมงลักใบฝ้ายหรือใบไม้ชนิดอื่นที่เป็นยาสมุนไพรและไม่จัดว่าเป็นอาหารและต้นไม้ที่นำมาทำเป็นยาได้แก่ไม้จันทน์กฤษณาเกาลำพักใบเฉียงหัวหมูผลไม้ได้แก่ลูกพลิงกาสาตีปลีพริกสมอไทยมอพิเภกมะขามป้อมผลโกฐผลกล้วยอินทผลัมหรือผลไม้อื่นที่เป็นยาสมุนไพรและไม่จัดว่าเป็นอาหาร^{๑๕๙}

^{๑๕๘} วิ.ม. (ไทย) ๕/๔๗/๔๒ - ๔๖.

^{๑๕๙} ชู.เถรี. (ไทย) ๒๖/๔๗๒/๔๓๑ - ๔๓๔.

๓. เกลือพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอนุญาตเกลือที่เป็นเภสัชไว้ดังนี้คือเกลือสมุทรเกลือดำ เกลือสินเธาว์เกลือดินโป่งหรือเกลือชนิดอื่นที่เป็นยาและไม่จัดว่าเป็นอาหารเกลือสมุทรหมายถึงเกลือที่ได้จากน้ำทะเลเกลือดำหมายถึงเกลือที่เป็นเศษเกลือหรือเกลือก้นกองเม็ดเกลือจะเล็กและมีตะกอนปนอยู่มากเกลือชนิดนี้ปกติจะใช้เติมบ่อกุ้งเลี้ยงปลาและปรับสภาพดินในสวนผลไม้เกลือสินเธาว์หมายถึงเกลือที่ได้จากดินเค็มเกลือดินโป่งหมายถึงเกลือที่ทำจากดินโป่งดินโป่งคือแอ่งดินเค็มตามธรรมชาติเป็นดินที่มีเกลือแร่ต่าง ๆ ปนอยู่ยามหาวิภักฐครั้งหนึ่งภิกษุรูปหนึ่งถูกงูกัดพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสอนุญาตให้ภิกษุใช้ยามหาวิภักฐ ๔ อย่างรักษาคือคุณูตรเถาดินต่อมาภิกษุรูปหนึ่งดื่มยาพิษเข้าไปพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสอนุญาตให้ภิกษุดื่มน้ำเจือคุณูตรเพื่อให้อาเจียนเอาพิษออกมา

๔. กลุ่มยาเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ที่นำมาใช้รักษาโรคเท่าที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกได้แก่ ยาตองโลณโสวีระยาผงมูลโคงาข้าวสารข้าวสุกน้ำข้าวใสถั่วเขียวธัญชาติทุกชนิดน้ำต่างทับทิมปลาเนื้อน้ำต้มเนื้อและการเกด

โรคลมลมบ้าหมูพระพุทธรองค์ตรัสกับหมอชีวกโกมารภักว่าต้องรักษาพวกเขาเหล่านั้นให้หายขาดเสียก่อนจึงให้พวกเขาเหล่านั้นอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาได้

๔.๖ วิเคราะห์ความไม่เป็นมนุษย์เป็นอันตรายในการอุปสมบท

ข้อห้ามไม่ให้พญานาคอุปสมบทเป็นพระภิกษุเรื่องเกิดขึ้นในสมัยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์ชีพอยู่ตามพุทธประวัติได้กล่าวไว้ว่าในครั้งนั้นได้มีพญานาคตัวหนึ่งรู้สึกอึดอัดระอาและเกลียดการเป็นนาคของตนเพราะไม่ต้องการเลื้อยไปด้วยอกไม่สง่างามเลยมาคิดว่าจะทำอย่างไรจึงจะพ้นจากการกำเนิดเป็นนาคนี้ได้และได้ไปเกิดเป็นมนุษย์ได้เร็วขึ้นและแล้วก็คิดว่าพระสมณะเชื้อสายศากยบุตรเป็นผู้ประพฤติธรรมประพฤติกว้างประพฤติพรหมจรรย์กล่าวแต่คำสัตย์มีศีลมีกัลยาณธรรมหากได้ไปอุปสมบทในสำนักนี้ตนจะสามารถพ้นจากการเกิดเป็นนาคและได้เกิดเป็นมนุษย์เร็วขึ้นพอคิดได้ดังนั้นก็ร้ายมนต์แปลงกาย เป็นมนุษย์เข้าไปหา^{๑๖๐}

พระภิกษุทั้งหลายเพื่อขออุปสมบทพระภิกษุทั้งหลายไม่ได้แปลกใจอะไรจึงให้อุปสมบทให้ตามความต้องการและแล้วพระนาคก็ได้ไปพักอยู่ในกุฏิท้ายวัดกับพระรูปหนึ่งครั้งใกล้สว่างพระภิกษุรูปนั้นก็ตื่นนอนออกไปเดินจงกรมอยู่ใต้ต้นนอกกุฏิพอพระรูปนั้นออกไปแล้วพระนาคก็ผลอหลับไปจึงได้กลายเป็นพญานาคดั้งเดิมแล้วพระภิกษุที่เดินกำลังจงกรมอยู่ก็กลับมาที่กุฏิก็มาพบกับงูใหญ่นอนขดอยู่เกือบเต็มกุฏิท่านจึงตกใจร้องเอะอะขึ้นมาพระนาคก็ตกใจจึงแปลงกายเป็นมนุษย์เหมือนเดิมภิกษุทั้งหลายจึงถามว่าท่านเป็นใครพระนาคตอบว่าเราเป็นนาคภิกษุทั้งหลายจึงถามว่าท่านทำเช่นนี้เพื่ออะไรพระนาคจึงตอบบอกเจตนาไปพระภิกษุทั้งหลาย^{๑๖๑}

จึงไปทูล ต่อพระพุทธเจ้าองค์สัมมาสัมมาพุทธเจ้าจึงสั่งให้ประชุมสงฆ์และทรงประทานโอวาทแก่นาคนั้นว่าพวกเจ้าเป็นพญานาคไม่มีความมุงงามในธรรมพระวินัยนี้เป็นธรรมดาเจ้าจึงไปเกิดเจ้านาคเจ้าจึงไปรักษาอุโบสถศีลในวันที่ ๑๔ ที่ ๑๕ และที่ ๘ แห่งปักษ์นั้นแหละ ๑๔ คำ ๑๕ คำ ๘

^{๑๖๐} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๗/๑๔๓ - ๑๔๔.

^{๑๖๑} วิ.ม. (ไทย) ๕/๘๘/๙๖ - ๑๐๒.

คำ การรักษาอุโบสถศีลนี้มีบุญมากด้วยวิธีนี้เจ้าจะพ้นจากกำเนิดนาคและจะได้กายอัตรภาพเป็นมนุษย์ได้โดยเร็วเมื่อนาคได้ฟังว่าตนไม่มีความงงวมในธรรมวินัยก็เสียใจจนหลังน้ำตาและสงเสียดังก่อนจะหลีกออกไปพระพุทธเจ้ายังคงสั่งกับพระภิกษุทั้งหลายว่าเหตุแห่งความปรากฏตามสภาพของนาคมีสองประการคือเวลาเสพเมถุนธรรมกับนางนาคผู้มีชาติเสมอกันหนึ่งเวลาวางใจนอนหลับหนึ่งก็จะปรากฏตามสภาพของนาคดั้งเดิมภิกษุทั้งหลายอนุปสัมบันคือสัตว์ดิรัจฉานภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทที่อุปสมบทแล้วให้สึกเสียเมื่อพระพุทธองค์ให้นาคสึกนาคเสียใจเป็นอย่างมาก

จนถึงกับหลังน้ำตาออกมาเพราะน้อยเนื้อต่ำใจว่าตนไม่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์จึงขอร้องให้หมู่ภิกษุทั้งหลายให้เรียกผู้ที่จะมาอุปสมบทเป็นพระภิกษุว่านาคเพื่อที่จะให้ระลึกนึกถึงตนและชื่อของตนจะปรากฏอยู่ชั่วกาลนานนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาก่อนที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุจึงเรียกว่านาคมาจนถึงปัจจุบันจากความศรัทธาและความเพียรพยายามในการบำเพ็ญบารมีของนาคพวกเราชาวมนุษย์จึงเรียกพญางูซึ่งเป็นสัตว์กึ่งเทพนี้ว่าพญานาคเพราะชาติกำเนิดเป็นดิรัจฉานแต่ยังหมั่นแสวงหาคุณธรรมอันประเสริฐแม้พญานาคบางพวกจะเป็นมิถิลาทิภูติแต่พอได้รับการกล่อมเกลาจิตใจก็กลับกลายเป็นผู้ที่ประเสริฐได้

พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าท่านภิกษุทั้งหลายเหตุแห่งความปรากฏตามสภาพของนาคมีสองประการนี้คือเวลาเสพเมถุนธรรมกับนางนาคผู้มีชาติเสมอกันเวลาวางใจนอนหลับท่านภิกษุทั้งหลายเหตุแห่งความปรากฏตามสภาพของนาคประการอย่างนี้ภิกษุทั้งหลายอนุปสัมบันคือสัตว์ดิรัจฉานภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทที่อุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสีย

๔.๗ วิเคราะห์ไม่เป็นบุรุษคือเพศชายเป็นอันตรายในการอุปสมบท

บัณฑิตที่ห้ามอุปสมบทตามพระวินัยพระพุทธองค์ได้บัญญัติพระวินัยไว้ภิกษุทั้งหลายอนุปสัมบันคือบัณฑิตภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทที่อุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสียบัณฑิตที่พระพุทธองค์ห้ามอุปสมบทนี้มุ่งหมายถึงผู้ที่ไม่มียวียวะเพศปรากฏนงสกปณชกและผู้ที่ถูกตอนแล้วโอปกุกมียปณชกโดยบัณฑิตอาจแบ่งออกได้ ๕ จำพวก คือ^{๑๖๒}

๑. อาสิตตปณชก
๒. อุตฺถยปณชก
๓. โอปกุกมียปณชก
๔. ปกขปณชก
๕. นปงสกปณชก^{๑๖๓}

อธิบายได้ดังนี้

๑. อาสิตตบัณฑิตได้แก่ชายที่มีกิจกรรมทางเพศกับชายหมายถึงกะเทยที่ใช้ปากอมองค์ชาติของผู้ชายเพื่อสำเร็จความใคร่องค์ชาติคือเป็นอวัยวะเพศของเพศชายที่ใช้สืบพันธุ์และทำหน้าที่เป็นท่อปัสสาวะมีลักษณะเป็นท่อนยาวอยู่ภายนอกร่างกายของเพศชายตรงบริเวณหัวหน่าวทำ

^{๑๖๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๕/๑๔๑ - ๑๔๖.

^{๑๖๓} วิ.ม.หา. (ไทย) ๒/๒๐/๓๒๓.

หน้าที่เป็นทางผ่านของปัสสาวะและน้ำกามประกอบไปด้วยกล้ามเนื้อพองน้ำ ๑ คู่และท่อปัสสาวะ บางส่วนกล้ามเนื้อลักษณะพองน้ำทำหน้าที่ในการกักเก็บเลือดเมื่อมีอารมณ์ทางเพศทำให้เกิดการ แข็งตัวขององคชาตเพื่อให้สามารถสอดใส่องคชาตเข้าไปภายในช่องคลอดของเพศหญิงที่ปลาย องคชาตเป็นจุดรวมของเส้นประสาทซึ่งไวต่อการกระตุ้นความรู้สึกทางเพศ

๒. อสุยยบัณเฑาะก์ได้แก่ชายที่ไม่ถึงกับมีกิจกรรมแต่พอใจที่จะดูกิจกรรมทางเพศโดย ตัวเป็นชายแต่ก็ไปชอบใจในชายที่อยู่^{๑๖๔}

๓. โอปักกมียบัณเฑาะก์ได้แก่บุคคลผู้ที่ถูกตอนไปแล้วเช่นชนที่

๔. ปักขบัณเฑาะก์ได้แก่บุคคลบางคนข้างแรมเกิดความกำหนัดยินดีกระวนกระวายด้วย อำนาจแห่งกุศลกรรมเมื่อถึงข้างขึ้นความกระวนกระวายนั้นก็หายไป

๕. นปฺงสกับบัณเฑาะก์ได้แก่ผู้ที่ไม่ใช่เพศหญิงเพศชายไม่ปรากฏทั้ง ๒ เพศมีแต่ช่องที่ สำหรับถ่ายปัสสาวะเท่านั้นคือภาวะเพศกำกวมลักษณะเฉพาะทางเพศเมื่อเติบโตขึ้นไม่ได้ถูก กำหนดให้เป็นหญิงหรือชายอย่างชัดเจนสิ่งมีชีวิตที่มีเพศกำกวมอาจมีลักษณะทางชีวภาพของทั้งเพศ หญิงและเพศชายเป็นต้น ในบัณเฑาะก์ ๕ ชนิดนั้นอาสิตตบัณเฑาะก์และอสุยยบัณเฑาะก์ไม่ห้าม อุปสมบท โอปักกมียบัณเฑาะก์นปฺงสบัณเฑาะก์ห้ามอุปสมบทและบรรพชาส่วนปักขบัณเฑาะก์ห้าม อุปสมบทและบรรพชาแก่เขาเฉพาะปักขที่ที่เป็นบัณเฑาะก์เท่านั้น ในกรณีของบัณเฑาะก์สองประเภท ที่ว่าอุปสมบทได้นั้นหมายถึงเป็นบัณเฑาะก์แต่เมื่อก่อนอุปสมบทแต่เมื่อมาอุปสมบทแล้วต้องรักษา วินัยและสละความประพฤติเบี่ยงเบนนั้นออกให้หมด^{๑๖๕}

๔.๗.๑ บัณเฑาะก์กับภาวะของการเป็นพระภิกษุในยุคปัจจุบัน

บัณเฑาะก์หรือกระเทยในความหมายจริง ๆ นั้นได้มีเรื่องเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาลคือครั้ง หนึ่งมีบัณเฑาะก์เข้ามาอุปสมบทในสำนักของภิกษุบัณเฑาะก์หมายถึงผู้ชายที่มีความใคร่ความกำหนัด อย่างแรงกล้าในผู้ชายด้วยกันเมื่อเขาเข้ามาอุปสมบทแล้วปรากฏว่าไม่สามารถข่มความใคร่ของตนเอง ได้เที่ยวชักชวนพระหนุ่มด้วยกันในการเสพเมถุนจนถูกพระรูปนั้นไล่ตะเพิดด้วยความรังเกียจในกิริยา อាកารของเขาแสดงออกอย่างไม่สมแก่ความเป็นบรรพชิตที่เว้นขาดจากการร่วมเพศเสพเมถุนโดย เต็ดขาดเมื่อเขาถูกไล่ส่งจากพระด้วยกันแล้วก็ยังไมยอมสละละอาย^{๑๖๖}

หรือลดละความพยายามที่จะร่วมเพศเช่นนั้นเสียยังเข้าไปหาสามเณรแล้วพูดชักชวน เช่นนั้นอีกจึงถูกตะเพิดไล่หนีเหมือนอย่างนั้นเมื่อพระเณรด้วยกันไม่ยอมร่วมเพศด้วยพระที่เป็น บัณเฑาะก์จึงเข้าไปหาชาวบ้านที่เป็นคนเลี้ยงช้างเลี้ยงม้าแล้วชักชวนโยมให้ร่วมเพศกับตนจนทำให้ โยมเขาเอาไปโจทย์จันทร์กันทั่วว่าพวกสมณะศากยะบุตรของพระสมณะโคดมเป็นบัณเฑาะก์หรือถ้า ไม่ใช่บัณเฑาะก์ก็ร่วมเพศกับพระบัณเฑาะก์ด้วยกันเมื่อความนี้ทราบถึงพระพุทธรองค์ท่านจึงบัญญัติ

^{๑๖๔} วิ.ม. (ไทย) ๕/๔๗/๔๒ - ๔๖.

^{๑๖๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๖/๑๔๑.

^{๑๖๖} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๕/๑๔๑ - ๑๔๖.

ห้ามไม่ให้บัณฑิตอุปสมบทเพื่อป้องกันโทษที่จะเกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาคือความเป็นมาของเรื่องห้ามไม่ให้กระเทยอุปสมบทในพระพุทธศาสนา

มาดูพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันคือหลังพุทธปรินิพพานแล้ว ๒๕๕๗. ปีปัญหาเรื่องเพศที่สามกับการอุปสมบทนั้นก็ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ว่าตกลงแล้วอุปสมบทได้หรือไม่ได้อย่างไร เพราะปรากฏมีการให้อุปสมบทกับบุคคลจำพวกนี้ว่าเป็นเรื่องปกติเรื่องของการอุปสมบทนั้นเป็นเรื่องของสงฆ์ที่จะลงมติเห็นชอบว่าใครสมควรอุปสมบทได้หรือไม่ได้อย่างไรเพราะการอุปสมบทในปัจจุบันใช้วิธีที่เรียกว่าญัตติจตุตถกรรมวาจาคือวิธีการอุปสมบทที่พระพุทธองค์ประทานอนุญาตให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการคัดกรองกุลบุตรผู้พอมิคุณสมบัติที่สมควรแก่การอุปสมบทได้โดยเฉพาะก็ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นพระอุปัชฌาย์ที่จะต้องรับผิดชอบดูแลพระที่ตนเป็นประธานให้การอุปสมบทเรื่องบัณฑิตหรือกระเทยไม่อาจใช้เพียงคำบัญญัติเรียกพวกเขาในการห้ามไม่ให้อุปสมบทเพราะคนที่เป็นเช่นนี้ก็ไม่ใช่ทุกคนจะมีอารมณ์หรือความต้องการทางเพศอย่างแรงกล้าเช่นนั้นเสมอไปและบางคนแม้จะมีความเบี่ยงเบนทางเพศแต่ภายหลังกลับมาเป็นชายปกติดั้งเดิมก็มีให้เห็นอยู่มากหรือที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนได้แต่ระงับความใคร่หรือความอยากของตนได้ก็มีอยู่^{๑๖๗}

คำว่าบัณฑิตที่ทรงห้ามในพระวินัยเมื่อสมัยเมื่อ ๒๐๐๐ กว่าปีมาแล้วจะสามารถใช้เพื่อตีกรอบบุคคลที่เรียกว่ากระเทยในยุคปัจจุบันนี้ได้ทั้งหมดเพราะในอรรถกถาที่ตีความพระวินัยท่านอธิบายไว้เพียงว่าบัณฑิตที่ห้ามอุปสมบทและบรรพชาเลยนั้นมีแค่ที่ถูกตอนขัณฑ์และมีเพศไม่ปรากฏชัดเจนคืออวัยวะเพศไม่ปรากฏชัดว่าเป็นชายหรือหญิงเท่านั้นต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่าในสังคมพุทธบ้านเราพระที่เป็นแบบนี้มีมากมีอุปสมบทเข้ามาเป็นพระภิกษุผ่านมติของคณะสงฆ์ที่ทำการอุปสมบทผ่านการรับรองจากพระที่เป็นอุปัชฌาย์นั่นถือว่าเป็นความชอบธรรมอย่างหนึ่งของเขาหากสงฆ์เห็นชอบจะให้อุปสมบทได้และอีกส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะความเห็นดีเห็นงามของชาวบ้านที่จะยอมรับนับถือพระรูปนั้นที่อุปสมบทแล้วด้วยคือชาวบ้านไม่ถือว่าเป็นเรื่องเสียหายร้ายแรงอะไรที่จะอุปสมบทส่วนอุปสมบทแล้วเกิดทำความเสียหายให้กับพระพุทธศาสนาในภายหลังชาวบ้านเขาก็จัดการอีกเรื่องหนึ่งมองแล้วเหมือนกับว่าชาวบ้านเขาไม่ได้รังเกียจเดียดฉันอะไรกับพระที่เป็นแบบนี้แต่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมหลังจากอุปสมบทแล้วของพระเหล่านี้มากกว่าถ้า

ประพฤติกรรมอย่างพอดีพองามกับความเป็นพระก็รับได้ปัญหามันอยู่ตรงที่ว่าปัจจุบันนี้ปล่อยปละละเลยกันเกินไปโดยเฉพาะก็หมู่สงฆ์ คืออุปสมบทให้ลูกชาวบ้านแล้วไม่ตามดูแลไม่แนะนำพร่ำสอนเรื่องอาจารย์เรื่องนี้สำคัญมากไม่ใช่แต่พระผู้ตบแต่งแต่อย่างเดียวพระชายแท้เณรชายแท้แสดงพฤติกรรมที่สร้างความเสียหายให้กับพระศาสนาโดยรวมอยู่บ่อย ๆ พวกเรามองข้ามเรื่องนี้สมัยก่อนนี้อุปัชฌาย์ที่ให้การอุปสมบทลูกชาวบ้านจะต้องรับผิดชอบดูแลพระที่ตนอุปสมบทให้จนครบ ๕ ปีเพื่อให้พระรูปนั้นได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการครองเพศเป็นนักบวชเสียก่อนเดี๋ยวนี้เขาอุปสมบทกันเป็นหมื่นเป็นแสนรูปอุปสมบทให้แล้วก็ทิ้งเลยถ้าเป็นผู้หญิงก็เรียกว่าคลอดแล้วปล่อยพระหนุ่มเณรน้อยสมัยนี้ก็เลยไม่มีที่พึ่งขาดอุปัชฌาย์อาจารย์ที่จะคอยพร่ำสอนในเรื่องของอาจารย์และมารยาทที่ติงามเราจึงพบเห็นเรื่องของพระเณรที่ประพฤติตัวไม่เหมาะสมอยู่บ่อย ๆ ซึ่งถ้าทราบ

^{๑๖๗} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒๐/๓๒๓.

สาเหตุที่มาแล้วเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรเลยและไม่อาจมองว่าเป็นความผิดของพระหนุ่มเนรน้อย เหล่านี้แน่นอนอย่างเดี๋ยวดังต้องฟังโทษไปถึงพระที่เป็นอุปชฌาย์อาจารย์

เรื่องของบัณฑิตก็กับการอุปสมบทและบรรพชาเรื่องนี้ที่มันมีปัญหาเพราะส่วนหนึ่งมาจากพฤติกรรมการแสดงออกของพระของเนรโดยตรงคือพวกนี้พอเข้ามาอุปสมบทแล้วไม่ยอมเปลี่ยนพฤติกรรมเลยแสดงออกเรื่องเพศชัดเจนไม่สนใจเรื่องของอาจารย์ไม่คำนึงถึงความศรัทธาของชาวบ้าน เมื่อพระเนรไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ชาวบ้านเขาก็ยอมรับไม่ได้และต้องเอาเรื่องเสียหายของพระเนรมาประจานอยู่บ่อยครั้ง ยิ่งในยุคปัจจุบันมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารมากขึ้นยิ่งทำให้ชาวบ้านเขา มองเห็นถึงพฤติกรรมของพระเนรได้ง่ายขึ้นโดยไม่ต้องไปแอบดูตามกำแพงวัดเหมือนสมัยก่อนมันจะ ไม่เป็นปัญหาอะไรเลยถ้าพระเนรรู้จักว่าพฤติกรรมหรือการแสดงออกเช่นไรเหมาะสมกับความเป็น นักรบวชของตนเองอะไรคือความพอดีของงานที่ชาวบ้านเขาทำได้สังคมพุทธบ้านเราคงนำไป เปรียบเทียบไม่ได้กับสังคมพุทธในสังคมอินเดียเมื่อสมัย ๒๐๐๐. กว่าปีเมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้ายังมีชนม์ชีพอยู่จะให้อะไรมันคงความสะอาดบริสุทธิ์เช่นนั้นย่อมเป็นไปได้ ถึงอย่างนั้นการจะทำให้มันเป็นเรื่องที่ดูเหมาะสมตีมตามกาลสมัยก็ยอมไม่ใช่เรื่องที่หนักหนาเกินไปสำหรับสังคมพุทธอย่างบ้านเรา ดังนั้นในตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์แล้วบัณฑิตก็ในทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นอภิปุคคลคือ บุคคลที่ไม่สมควรอุปสมบทเป็นพระภิกษุผู้ห้ามอุปสมบทและห้ามพระอุปชฌาย์อุปสมบทเด็ดขาดถ้า พระอุปชฌาย์ฝ่าฝืนมีความผิดให้ถอดถอนจากตำแหน่งพระอุปชฌาย์ตามกฎหมายคณะสงฆ์ตามนัย แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕. ในมาตรา ๗ พระวินัยเรียกว่าบัณฑิตหรือกะเทยซึ่งเป็นบุคคลต้องห้ามไม่ให้อุปสมบทและถ้าไม่รู้ก่อนอุปสมบทภายหลังเมื่อรู้แล้วจะต้องให้สึกออกไปถ้า ไม่ดำเนินการผู้เป็นอุปชฌาย์ต้องอาบัติทุกกฏ^{๑๖๘}

๔.๘ วิเคราะห์เป็นทาสเป็นอันตรายในการอุปสมบท

ทาสหมายถึงบุคคลซึ่งถูกนับสิทธิเสมือนสิ่งของของผู้อื่นไม่มีอิสระในการดำรงชีวิตและมี หน้าที่รับใช้ผู้อื่นโดยมิได้รับการตอบแทนจากเจ้าของนายทาส เช่นการรับใช้ทางด้านแรงงานและหาก ไม่เชื่อฟังคำสั่งอาจถูกลงโทษได้ตามแต่นายทาสจะกำหนดยกเว้นเป็นการกระทำอันทำให้ถึงแก่ความ ตายในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาทาสได้ถูกแบ่งออกเป็น ๗ ชนิดได้แก่ทาสสินไถ่เป็นทาสที่มี มากที่สุดในบรรดาทาสทั้งหมดโดยเงื่อนไขของการเป็นทาสชนิดนี้คือการขายตัวเป็นทาสเช่นพ่อแม่ ชายบุตรสามีชายภรรยาหรือชายตัวเองดังนั้นทาสชนิดนี้จึงเป็นคนยากจน^{๑๖๙}

ไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวหรือตนเองได้จึงได้เกิดการขายทาสขึ้นโดยสามารถเปลี่ยน สถานะกลับไปเมื่อมีผู้มาไถ่ถอนและทาสชนิดนี้ที่ปรากฏในวรรณคดีไทยคือนางสายทองซึ่งขายตัว ให้กับนางศรีประจันนั่นเองทาสในเรือนเบี้ยเด็กที่เกิดขึ้นระหว่างที่แม่เป็นทาสของนายทาสทาสชนิดนี้ ไม่สามารถไถ่ถอนตนเองได้ทาสที่ได้รับมาด้วยมรดกทาสที่ตกเป็นมรดกของนายทาสเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ นายทาสคนเดิมเสียชีวิตลงและได้มอบมรดกให้แก่ทายาทคนต่อไปทาสท่านให้ทาสที่ได้รับมาจาก ผู้อื่นทาสที่ช่วยไถ่จากทัณฑ์โทษในกรณีที่ถูกคนนั้นเกิดกระทำความผิดและถูกลงโทษเป็นเงินค่าปรับแต่

^{๑๖๘} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓๑/๑๔๑ - ๑๔๖.

^{๑๖๙} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๙/๑๒๓ - ๑๒๔.

บุคคลนั้น ไม่มีความสามารถในการชำระค่าปรับหากว่ามีผู้ช่วยเหลือให้สามารถชำระค่าปรับได้แล้วถือว่าบุคคลนั้นเป็นทาสของผู้ให้ความช่วยเหลือในการชำระค่าปรับทาสที่ช่วยไว้ให้พ้นจากความอดอยากในภาวะที่ใครไม่สามารถช่วยเหลือตนเองให้ประกอบอาชีพได้แล้วใครอาจขายตนเองเป็นทาสเพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือจากนายทาสทาสเชลยภายหลังจากได้รับการชนะสงครามผู้ชนะสงครามจะกวาดต้อนผู้คนของผู้แพ้สงครามไปยังเมืองของตนเพื่อนำผู้คนเหล่านั้นไปเป็นทาสรับใช้การพ้นจากความเป็นทาสสามารถเกิดขึ้นได้จากเหตุการณ์ดังต่อไปนี้โดยการหาเงินมาไถ่ถอนการอุปสมบทเป็นสงฆ์โดยได้รับความยินยอมจากนายทาสไปการสงครามและถูก

จับเป็นเชลยหลังจากนั้นสามารถหลบหนีออกมาได้แต่งงานกับนายทาสหรือลูกหลานของนายทาสไปแจ้งทางการว่านายทาสเป็นทาสและผลสืบสวนออกมาว่าเป็นจริงการประกาศไถ่ถอนจากพระมหากษัตริย์ในช่วงของการเลิกทาสสมัยที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ เสด็จขึ้นเสวยราชสมบัตินั้นประเทศไทยมีทาสเป็นจำนวนกว่าหนึ่งในสามของพลเมืองของประเทศเพราะเหตุว่าลูกทาสในเรือนเบี้ยได้มีสืบต่อกันเรื่อยมาไม่มีที่สิ้นสุดและเป็นทาสกันตลอดชีวิต^{๑๗๐}

พ่อแม่เป็นทาสแล้วลูกที่เกิดจากพ่อแม่ที่เป็นทาสก็ตกเป็นทาสอีกต่อ ๆ กันเรื่อยไปกฎหมายที่ใช้กันอยู่ในเวลานั้นตราค่าลูกทาสในเรือนเบี้ยชาย ๑๔ ตำลึง หญิง ๑๒ ตำลึงแล้วไม่มีการลดต้องเป็นทาสไปจนกระทั่งชายอายุ ๔๐ หญิงอายุ ๓๐ จึงมีการลดบ้างคำนวณการลดนี้อายุทาสถึง ๑๐๐ ปีก็ยังมีค่าตัวอยู่ คือชาย ๑ ตำลึง หญิง ๓ บาทแปลว่าผู้ที่เกิดในเรือนเบี้ยถ้าไม่มีเงินมาไถ่ตัวเองแล้วก็ต้องเป็นทาสไปตลอดชีวิตในการนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้ตราพระราชบัญญัติขึ้น เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๗. ให้มีผลย้อนหลังไปถึงปีที่พระองค์เสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติจึงมีบัญญัติว่าลูกทาสซึ่งเกิดเมื่อปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๑๑. ให้มีสิทธิได้ลดค่าตัวทุกปีโดยกำหนดว่าเมื่อแรกเกิดชายมีค่าตัว ๘ ตำลึงหญิงมีค่าตัว ๗ ตำลึงเมื่อลดค่าตัวไปทุกปีแล้วพอครบอายุ ๒๑ ปีก็ให้ขาดจากความเป็นทาสทั้งชายและหญิง^{๑๗๑}

๔.๘.๑ ห้ามอุปสมบททาสในสมัยพุทธกาล

ในสมัยพุทธกาลได้มีทาสคนหนึ่งหนีไปเข้าอุปสมบทในสำนักของพระภิกษุพวกเจ้านายพบเข้าจึงได้กล่าวอย่างนี้ว่าภิกษุรูปนี้คือทาสของพวกเราคนนั้นถ้ากระไรพวกเราจงจับมันเจ้านายบางพวกพูดทัดทานอย่างนี้ว่าท่านทั้งหลายอย่าได้พูดเช่นนั้นเพราะพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนาามาครหาชได้ทรงมีพระบรมราชานุญาตไว้ว่ากุลบุตรเหล่าใดอุปสมบทในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตร กุลบุตรเหล่านั้นใคร ๆ จะทำอะไรไม่ได้เพราะธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีแล้วจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิดประชาชนทั้งหลายจึงติเตียนว่าพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรเหล่านี้มิใช่ผู้หลบหนีภัยใครจะทำอะไรไม่ได้แต่เฉฉฉให้ทาสอุปสมบทภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า^{๑๗๒}

^{๑๗๐} วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๙/๙๗.

^{๑๗๑} วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๙/๙๗ - ๑๐๒.

^{๑๗๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๙/๑๒๓ - ๑๒๔.

พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายคนเป็นทาสภิกษุไม่พึงอุปสมบทให้รูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏ

๔.๙ วิเคราะห์ความมีหนี้สินเป็นอันตรายในการอุปสมบท

การเป็นหนี้สินต้องอยู่คู่กับระบบของสังคมของโลกไปตราบนานเท่านาน การที่บอกว่าอย่างก่อนอย่าสร้างหนี้สินนั้นอาจจะเป็นเพียงแค่ว่าพูดโดยคนที่ไม่เคยมีความจำเป็นต้องสร้างหนี้เลยก็ได้ หนี้จึงเป็นเหมือนทั้งตัวช่วยและเป็นตัวถ่วงชีวิตได้ทั้งสองทางอยู่ที่ว่าบุคคลนั้นก่อหนี้เพื่อวัตถุประสงค์อะไรถ้าเราเข้าใจสาเหตุของการเป็นหนี้ก็จะหาทางรับมือได้ทันบางกรณีก็ไม่จำเป็นต้อง เป็นหนี้ เลยก็ได้ แต่บางกรณีก็อาจจำเป็นต้องสร้างหนี้ซึ่งมีหลากหลายสาเหตุดังนี้^{๑๗๓}

เป็นหนี้เพราะว่าไม่สามารถหมุนเงินได้ทันแต่ละครัวเรือนก็มีรายการค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน เมื่อถึงเวลาที่รายจ่ายมากกว่ารายได้ หลายคนจึงต้องกู้หนี้ยืมสินทั้งจากครอบครัว เพื่อน ญาติสนิทขอสินเชื่อจากธนาคารหรือนำทรัพย์สินไปจำนำควรพิจารณาเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยน้อยที่สุดและมีระยะเวลาการชำระเงินที่ช่วยให้สามารถบริหารเงินได้นอกจากนี้ต้องพยายามหาหนทางหารายได้ให้เข้ามาได้มากกว่าเดิมเป็นหนี้เพราะว่ามีนิสัยใช้เงินเกินตัวสิ่งนี้เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลสำหรับบางคนแล้ว อาจจะมีทัศนคติต่อเงินว่าเป็นทาสของคนเราเมื่อมีเงินแล้วต้องใช้เงินเพื่อใช้ประโยชน์จากเงินให้เต็มที่ ซึ่งเป็นทัศนคติที่ผิดที่ทำให้ไม่ระมัดระวังการใช้จ่ายเมื่อเห็นของที่ชอบก็สามารถซื้อได้โดย^{๑๗๔}

ไม่ลังเลเมื่อเป็นอย่างนี้บ่อย ๆ ก็จะเริ่มใช้เงินที่หามาได้หมดไปอย่างรวดเร็วเกิดอาการชักหน้าไม่ถึงหลังการเป็นหนี้ลักษณะนี้เกิดจากไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายจึงไม่รู้ว่าควรจะใช้เงินเท่าใดเพื่ออะไรทำให้ขาดความเฉลียวใจเวลาใช้เงินซื้อสิ่งของต่าง ๆ หนี้ลักษณะนี้เกิดจากความไม่ตั้งใจเพราะว่าอยากช่วยเหลือผู้อื่นหรือด้วยเหตุผลอื่นใดก็ตามที่จึงยอมเป็นลูกค้าประกันเงินกู้ให้บุคคลอื่นแล้วถ้าผู้กู้เบี้ยวหนี้ไปคนที่รับเคราะห์ก็คือผู้ค้ำประกันนั่นเองการไม่รับค้ำประกันหนี้ให้ใครจึงเป็นวิธีป้องกันที่ดีที่สุดเพราะเป็นหนี้ที่ไม่ก่อประโยชน์ใด ๆ กับตนเองเลย ^{๑๗๕}

๔.๙.๑ ห้ามอุปสมบทคนมีหนี้สิน

ในสมัยพุทธกาลมีลูกหนี้คนหนึ่งหนีอุปสมในสำนักภิกษุพวกเจ้าทรัพย์พบแล้วกล่าวหาอย่างนี้ว่าภิกษุรูปนี้คือลูกหนี้ของพวกเราคนนั้นถ้าทำไรพวกเราจงจับมันเจ้าทรัพย์บางพวกพูดตัดทอนอย่างนี้ว่าท่านทั้งหลายอย่าได้พูดเช่นนั้นเพราะพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาคราชได้มีพระบรมราขานุญาตไว้ว่ากุลบุตรเหล่าใดอุปสมบทในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรกุลบุตรเหล่านั้นใคร ๆ จะทำอะไรไม่ได้เพราะธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้วจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิดประชาชนจึงติเตียนพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรเหล่านั้นมีใช้ผู้หลบหลีกภัย

^{๑๗๓} สุรางค์รัตน์ จานีรพล, “การกู้ยืมเงิน”, หนี้ในระบบกับความเป็นธรรมทางสังคม, ปีที่ ๘ ฉบับ ๕๕ (มีนาคม ๒๕๕๗): ๑๐ - ๑๔.

^{๑๗๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๕/๑๔๑ - ๑๔๖.

^{๑๗๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๕/๑๔๑ - ๑๔๖.

ใครจะทำอะไรไม่ได้ไหนจึงให้คนมีหนี่อุปสมบทภิกษุทั้งหลายกราบทูลความเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า^{๑๗๖}

พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงสั่งภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายคนมีหนี่ภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทรูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏ

๔.๑๐ วิเคราะห์ติตราชการเป็นอันตรายในการอุปสมบท

ในสมัยปัจจุบันข้าราชการซึ่งประสงค์จะลาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การลาอุปสมบทอีกทั้งการเสนอหรือการจัดส่งใบลาที่จะต้องเป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการลาของข้าราชการแนวทางและขั้นตอนในการให้ข้าราชการเจ้าหน้าที่และลูกจ้างของหน่วยงานภาครัฐที่เป็นสตรีไปถือศีลและปฏิบัติธรรมตามมติคณะรัฐมนตรีการขออนุญาตไปถือศีลและปฏิบัติธรรมตามประกาศสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเรื่องแนวทางและขั้นตอนการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีในการให้ข้าราชการเจ้าหน้าที่และ

ลูกจ้างของหน่วยงานภาครัฐที่เป็นสตรีไปถือศีลและปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติรับรองตามมติคณะรัฐมนตรีความรู้เรื่องการบรรพชาอุปสมบทการบวชนับเป็นธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่งเพราะผู้มีศรัทธามั่นคงในพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายที่จะให้บุตรของตนได้เป็นศาสนาทายาทสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไปและอีกประการหนึ่งเป็นจุดประสงค์ของผู้เป็นบิดามารดาที่ต้องการให้บุตรของตนได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้นำเอาหลักคำสอนมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในการที่จะอยู่ครองเรือนเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ในภายหน้า

๔.๑๐.๑ ประโยชน์ของการบรรพชาและอุปสมบท

๑. เป็นการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนหมายความว่าพุทธศาสนิกชนจะช่วยรักษาพระพุทธศาสนาโดยรักษาพระธรรมวินัยให้เจริญมั่นคงเพราะว่าพระพุทธศาสนาก็คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ายังดำรงอยู่ก็จะเป็นประโยชน์แก่คนทั้งหลายช่วยให้เขามีชีวิตที่ติงามและสังคมที่ร่มเย็นเป็นสุขวิธีที่ดีที่สุดในการรักษาพระพุทธศาสนาก็คือการอุปสมบทเข้าไปเรียนรู้พระธรรมวินัยและรักษาถ่ายทอดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าต่อกันไปเรียกว่าสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา^{๑๗๗}

๒. เป็นการทำหน้าที่ของคนไทย หมายความว่าพระพุทธศาสนาเข้ามาอยู่ในสังคมไทย และได้กลายเป็นมรดกของชนชาติไทยคนไทยได้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นทรัพย์สมบัติที่มีค่าสูงสุดของประเทศชาติและสังคมของเราเพราะว่าเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาแล้วก็ให้หลักธรรมคำสอนทำให้คนประพฤติดีงามเป็นหลักให้แก่สังคมทำให้สังคมอยู่กันได้ด้วยสันติสุขมีการเบียดเบียนกันน้อยลงถ้ามีคนดีมากกว่าคนชั่วสังคมนี้ก็อยู่ได้พระพุทธศาสนาได้ช่วยให้คนมากมายกลายเป็นคนดีขึ้นมา นอกจากนั้นพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมตั้งแต่ภาษาขนบธรรมเนียมประเพณี การศึกษาดนตรีและศิลปะต่าง ๆ ก็มาจากวัดวาอาราม

^{๑๗๖} วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๒๐/๓๒๓.

^{๑๗๗} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๓/๑๔๗ - ๑๕๐.

๓. เป็นการสนองพระคุณบิดามารดาที่ตั้งถ้อยเป็นประเพณีว่าถ้าใครได้อุปสมบทลูกแล้วก็ได้บุญกุศลมากช่วยให้พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลืองไปสวรรค์ตลอดจนได้เป็นญาติของพระศาสนา แต่ถ้ามองความหมายให้ลึกซึ้งลงไปก็เป็นเรื่องความเป็นจริงของชีวิตจิตใจกล่าวคือการบวชเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้จิตใจของพ่อแม่มีความสุขมีความปลาบปลื้มใจด้วยความหวังว่าเมื่อลูกได้เข้าไปอยู่ในวัดได้ศึกษาอบรมในพระธรรมวินัยแล้วต่อไปก็จะเป็นคนดีจะรับผิดชอบชีวิตของตนเองได้ จะรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคมได้แล้วเกิดความมั่นใจพ่อแม่ก็มีความสุขเพิ่มมากขึ้นขณะเดียวกันเมื่อลูกอุปสมบทก็เท่ากับลุงพ่อแม่เข้ามาสู่พระศาสนาด้วยมีโอกาสได้ฟังธรรมได้เรียนรู้ธรรมะทำให้ได้ใกล้ชิดพระศาสนาเรียกว่าเป็นญาติของพระศาสนาอย่างแท้จริง^{๑๗๘}

๔.๑๐.๒ การห้ามอุปสมบทบุคคลที่รับราชการในสมัยพุทธกาล

ครั้งนั้นเหล่าทหารบรรดาที่มีชื่อเสียงได้มีความวิตกว่าพวกเราพอใจพากันไปทำบาปกรรมและประสพกรรมมิใช่บุญด้วยวิธีอย่างไรหนอพวกเราพึงตเว้นจากทำบาปกรรมได้และทำแต่ความดีและได้มีความคิดวิตกต่อไปว่าพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรเหล่านี้ละเป็นผู้ประพฤติธรรมประพฤติสงบประพฤติพรหมจรรย์แล้วกล่าวแต่คำสัตย์มีศีลมีกัลยาณธรรมถ้าพวกเราจะพึงไปอุปสมบทในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรด้วยวิธีอย่างนี้พวกเราก็จะพึงเว้นจากการทำบาปกรรมและจะทำแต่ความดีตั้งนั้นจึงพากันเข้าไปหาภิกษุทั้งหลายแล้วขอบรรพชาอุปสมบท^{๑๗๙}

ภิกษุทั้งหลายให้พวกเขาบรรพชาอุปสมบทแล้วพวกมหาอำมาตย์ผู้เป็นแม่ทัพนายกองถามพวกราชภัฏว่านายทหารผู้มีชื่อนี้และมีชื่อนี้หายไปไหนพวกราชภัฏเรียนว่านายทหารผู้มีชื่อนี้และมีชื่อนี้อุปสมบทในสำนักภิกษุแล้วขอรับนายท่านพวกมหาอำมาตย์ผู้เป็นแม่ทัพนายกองจึงติเตียนว่าไหนเหล่าพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรจึงได้ให้ราชภัฏอุปสมบทแล้วกราบบังคมทูลความเรื่องนั้น แต่พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามหาราชจึงได้ตรัสถามมหาอำมาตย์ผู้พิพากษาว่าภิกษุรูปใดให้ราชภัฏอุปสมบทภิกษุรูปนั้นจะต้องโทษสถานใดคณะมหาอำมาตย์^{๑๘๐}

ผู้พิพากษากราบทูลว่าขอเดชะพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อมพระอุปชฌายะต้องถูกตัดศีรษะพระอนุสาวนาอาจารย์ต้องถูกดึงลิ้นออกมาเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคครั้งถึงแล้วจึงถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้กราบทูลขอประทานพรต่อพระผู้มีพระภาคเจ้าว่ามีอยู่พระพุทธานุญาตเจ้าข้าพระเจ้าแผ่นดินทั้งหลายที่ไม่มีศรัทธาไม่ทรงเลื่อมใสจะพึงเบียดเบียนภิกษุทั้งหลายแม้ด้วยกรณีเพียงเล็กน้อยหม่อมฉันขอประทาน^{๑๘๑}

พระวโรกาสพระพุทธานุญาตเจ้าข้าขอพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายไม่พึงให้ราชภัฏอุปสมบทลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงชี้แจงให้พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามหาราชทรงเห็นแจ้งทรงสมาทานครั้งพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้ทรงเห็นแจ้งทรงสมาทานแล้วเสด็จจากพระที่นั่งถวายบังคมพระผู้มีพระภาคทรงทำประทักษิณแล้วเสด็จกลับ

^{๑๗๘} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๒/๑๑๙ - ๑๒๑.

^{๑๗๙} วิ.ม. (ไทย) ๔/๙๐/๑๔๕ - ๑๔๖.

^{๑๘๐} วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๙/๙๗.

^{๑๘๑} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๕/๑๔๑ - ๑๔๖.

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเห็นเหตุในครั้งนั้นเป็นเค้ามูลนั้นเพราะเหตุแรกที่เกิดนั้นแล้ว
รับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าราชภัฏภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทรูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏ

๔.๑๑ วิเคราะห์มารดาบิดาไม่อนุญาตเป็นอันตรายในการอุปสมบท

ในสมัยพุทธกาลได้ทรงบัญญัติข้อห้ามมิให้อุปสมบทแก่กุลบุตรที่บิดามารดาไม่ได้อนุญาต
เรื่องเกิดขึ้นในตอนนั้นมีอยู่ว่าพระเจ้าสุทโธทนะพุทธบิดาเมื่อได้ทรงทราบดังนั้นก็ทรงมีความทุกข์เป็น
อย่างยิ่งได้รับเสด็จไปเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วก็ทูลถึงความทุกข์ในพระราชหฤทัยว่าเมื่อพระพุทธเจ้าได้
เสด็จออกทรงผนวชนั้นก็ทรงประสบความทุกข์อย่างใหญ่เป็นครั้งแรกครั้งเมื่อพระนันทะออกทรง
ผนวชอีกก็ทรงประสบความทุกข์เป็นอย่างยิ่งอีกครั้งหนึ่งแต่ก็ยังหวังอยู่ว่าจะมีพระราหุลจะทรงเป็น^{๑๘๒}

ผู้สืบพระราชวงศ์ต่อไปแต่มาครั้งนี้พระราหุลมาทรงบรรพชาอีกก็ยิ่งทรงประสบความ
ทุกข์อย่างหนักเป็นครั้งที่ ๓ เพราะฉะนั้นก็ทรงขอประทานพรพระพุทธเจ้าข้อหนึ่งพระพุทธเจ้าตรัส
ตอบว่าได้ทรงล่วงพรเสียแล้วพระเจ้าสุทโธทนะพุทธบิดาก็ทูลด้วยความว่าก็มีใจจะเป็นการบังคับเมื่อ
ทรงเห็นสมควรก็ประทานเมื่อไม่ทรงเห็นสมควรก็อย่าประทานพระพุทธเจ้าก็ทรงให้พระเจ้าสุทโธทนะ
ตรัสว่าจะทรงขออะไรพระเจ้าสุทโธทนะก็ได้ทูลขอพรข้อหนึ่งว่าต่อไปเมื่อพระสงฆ์จะอุปสมบทผู้ใดให้
ผู้นั้นได้รับอนุญาตจากมารดาบิดาก่อนเพราะได้ทรงปรารภถึงความทุกข์ที่เกิดแก่พระองค์ครั้งนี้ว่า
มากมายนักก็อย่าให้ความทุกข์เช่นนี้เกิดขึ้นแก่มารดาบิดาอื่นเลยพระพุทธเจ้าก็ทรงอนุญาตและก็ได้
ทรงสั่งกับพระภิกษุสงฆ์ว่าจะบรรพชาและอุปสมบท

ต้องให้ผู้นั้นได้รับอนุญาตจากมารดาบิดาเสียก่อนตลอดมาถึงทุกวันนี้จึงเป็นมูลเหตุ
เบื้องต้นนับแต่นั้นมาที่มีข้อกำหนดว่าเมื่อผู้ประสงค์จะบรรพชาเป็นสามเณรหรืออุปสมบทพระภิกษุ
จะต้องได้รับอนุญาตจากบิดามารดาเสียก่อนจึงจะดำเนินการได้วันไว้แต่มารดาบิดาไม่มีชีวิตอยู่ดังนั้น
เมื่อจะทำการบรรพชาหรืออุปสมบทพระสงฆ์ผู้จะทำการให้ก็จะถามก่อนเป็นอันดับแรกว่าบิดามารดา
ท่านได้อนุญาตหรือยังหากว่ายังก็ให้ไปขออนุญาตก่อน^{๑๘๓}

๔.๑๒ วิเคราะห์อายุไม่ครบ ๒๐ บริบูรณ์เป็นอันตรายในการอุปสมบท

ในสมัยปัจจุบันการอุปสมบทสามารถอุปสมบทได้ตั้งแต่วัยเล็กแต่เป็นแค่การบรรพชา
สามเณรที่ถือศีล ๑๐ ข้อแต่ถ้าหากจะอุปสมบทพระแล้วต้องให้มีอายุตั้งแต่ ๒๐ ปีขึ้นไปเสียก่อนจึงจะ
อุปสมบทเป็นพระได้ซึ่งถือเป็นกฎในพระพุทธศาสนาเลยที่เดียวที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลใน
สมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าทรงผนวชเพื่อบำเพ็ญธรรมจนตรัสรู้เป็นสมเด็จพะสัมมาสัมมาพุทธเจ้า
นั้นครั้งนั้นพระนางยโสธราทรงให้ราหุลซึ่งเป็นโอรสทูลขอราชสมบัติจากพระองค์ซึ่งตอนนั้นมี
พระชนมายุเพียง ๗ ปีเท่านั้นแต่พระพุทธองค์ทรงมองเห็นว่าทรัพย์สมบัติเหล่า

นั้นเป็นเพียงสิ่งนอกกายที่ไม่ยั่งยืนจึงทรงให้พระสารีบุตรบรรพชาพระราหุลเป็น
สามเณรที่ถือได้ว่าเป็นสามเณรองค์แรกในพระพุทธศาสนาเมื่อพระเจ้าสุทโธทนะผู้เป็นปู่ทราบข่าวจึง

^{๑๘๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๔๑/๑๖๔ - ๑๖๕.

^{๑๘๓} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๕/๑๖๔ - ๑๖๕.

ขอร้องต่อองค์พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าว่าขออย่าได้ให้ทรงอุปสมบทใครหากพ่อแม่หรือบุพการีผู้นั้นไม่ได้อนุญาตหากอายุยังครบ ๒๐ ปีสิ่งนี้จึงเป็นกฎและธรรมเนียมการปฏิบัติของพระสงฆ์เรื่อยมาหากว่าใครต้องการอุปสมบทจะต้องมีอายุครบ ๒๐ ปีเสียก่อนจึงจะอุปสมบทได้และพระสงฆ์ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์จะไม่มีสิทธิ์อุปสมบทให้ใครได้หากคนที่จะอุปสมบทนั้นอายุไม่ถึง ๒๐ ปีนอกจากนั้นผู้ที่จะอุปสมบทได้ต้องเป็นมนุษย์ปุถุชนทั่วไปไม่ใช่เทพหรือสัตว์วิเศษที่แปลงกายมาอุปสมบทซึ่งมิใช่กายที่แท้จริงตั้งเรื่องเล่าของนาคที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล^{๑๘๔}

๔.๑๒.๑ ห้ามอุปสมบทผู้มีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ในสมัยพุทธกาล

ในสมัยพุทธกาลระผู้ที่มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ วัดเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดีเขตพระนครสาวตถิในครั้งนั้นภิกษุณีทั้งหลายพากันบวชสามเณรีมีอายุครบ ๒๐ ปีผู้ยังมีได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด๒ปีเธอเหล่านั้นจึงเป็นคนเขลาไม่ฉลาดยังไม่รู้สิ่งที่ควรหรือไม่ควร บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มกน้อยต่างก็ติเตียนไหนดภิกษุณีทั้งหลายจึงได้พากันบรรพชาสามเณรีมีอายุครบ ๒๐ ปีผู้ยังมีได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายได้ข่าวว่าภิกษุณีทั้งหลายพากันบวชสามเณรีมีอายุครบ๒๐ปี^{๑๘๕}

ผู้ยังมีได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีจริงหรือภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่าจริงพระพุทธเจ้าข้าพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่าภิกษุทั้งหลายโง่ภิกษุณีทั้งหลายจึงได้พากันบรรพชาและอุปสมบทสามเณรีมีอายุครบ ๒๐ ปีผู้ยังมีได้ศึกษาสิกขาในธรรม๖ประการตลอดปีได้การกระทำของพวกนางนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใสครั้งแล้วทรงทำกรรมกรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้สิกขาสम्मติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแก่สามเณรีผู้ยังเป็นกุมารมีอายุ ๑๘ ปีภิกษุทั้งหลายสิกขาสम्मตินั้นภิกษุณีพึงให้อย่างนี้อันสามเณรีผู้มีอายุ ๑๘ ปีนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่ากราบเท้าภิกษุณีทั้งหลายแล้วนั่งกระโห่งประคองอัญชลีกว่าอย่างนี้ว่าแม่เจ้าดิฉันชื่อนี้เป็นสามเณรีของแม่เจ้าชื่อนี้มีอายุ ๑๘ ปีขอสิกขาสम्मติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีต่อสงฆ์พึงขอแม่ครั้งที่สองพึงขอแม่ครั้งที่สามภิกษุณีผู้ฉลาดผู้สามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาสิกขาสम्मติในธรรม๖ประการตลอด๒ปีสงฆ์ให้แล้วแก่สามเณรีชื่อนี้ผู้มีอายุ ๑๘ ปีขอแม่สงฆ์เหตุนี้จึงนึ่งข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ภิกษุณีผู้ฉลาดผู้สามารถนั้นพึงกล่าวกับสามเณรีผู้มีอายุ ๑๘ ปีนั้นว่าเธอจงกล่าวอย่างนี้ว่าดังนี้^{๑๘๖}

๑. ข้าพเจ้าสมทานสิกขาคือเว้นจากการทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไปมันไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี
๒. ข้าพเจ้าสมทานสิกขาคือเว้นจากถือเอาพัสดุอันเจ้าของมิได้ให้มันไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี
๓. ข้าพเจ้าสมทานสิกขาคือเว้นจากประพฤตติมิใช่กิจพรหมจรรย์มันไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี

^{๑๘๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓๓/๑๔๗ - ๑๕๐.

^{๑๘๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๘๔/๑๒๓ - ๑๓๗.

^{๑๘๖} วิ.ภิกษุณี. (ไทย) ๓/๑๑๒๔/๓๒๕ - ๓๒๘.

๔. ข้าพเจ้าสมათานสิกขาคือเว้นจากพุดเท้จมันไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี

๕. ข้าพเจ้าสมათานสิกขาคือเว้นจากน้ำเมาคือสุราเมรัยอันเป็นฐานแห่งความประมาทมันไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี

๖. ข้าพเจ้าสมათานสิกขาคือเว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาลมันไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี

ในครั้งนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนภิกษุณีเหล่านั้นภิกษุณีใดยังสตรีผู้เป็นภุมารีมียายุครบยี่สิบปีแล้วผู้ยังมีได้ศึกษาสิกขาในธรรม๖ประการตลอดสองฝนให้บวชเป็นปาจิตตีย์ พระพุทธองค์ทรงบัญญัติเป็นพระวินัยในเวลาต่อมารวมถึงการอุปสมบทเป็นพระภิกษุด้วยต้องมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์จึงจะอุปสมบทได้เพราะเด็ก ๑๗ คนขออนุญาตมารดาบิดาออกบรพชาและอุปสมบทถึงเวลากลางคืนลุกขึ้นร้องให้ขออาหารพระผู้มีพระภาคทรงทราบจึงทรงบัญญัติพระวินัยห้ามอุปสมบทให้คนมีอายุไม่ถึง ๒๐ ปี ให้อุปสมบททรงปรับเป็นปาจิตตีย์นี้คือที่มาของห้ามอุปสมบทผู้มีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปี^{๑๘๗}

๔.๑๓ วิเคราะห์การไม่มีบาตรและจีวรเป็นอันตรายในการอุปสมบท

ในสมัยพุทธกาลมีเรื่องห้ามอุปสมบทคนไม่มีบาตรและได้บัญญัติเป็นพระวินัยในเวลาต่อมาเรื่องมีอยู่ว่ามีพระภิกษุเที่ยวรับบิณฑบาตด้วยมือเปล่าประชาชนทั้งหลายจึงจึงติเตียนว่าเที่ยวรับบิณฑบาตเหมือนพวกเดียรถีย์ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายกุลบุตรไม่มีบาตรภิกษุไม่พึงอุปสมบทให้รูปใดอุปสมบทให้ต้องอาบัติทุกกฏ^{๑๘๘}

และต่อมาได้พระภิกษุไม่มีจีวรเปลือยกายเที่ยวรับบิณฑบาตคนทั้งหลายติเตียนอีกเที่ยวรับบิณฑบาตเหมือนพวกเดียรถีย์ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายกุลบุตรไม่มีจีวรภิกษุไม่พึงอุปสมบทให้รูปใดอุปสมบทให้ต้องอาบัติทุกกฏ

และในเวลาต่อมาภิกษุทั้งหลายอุปสมบทกุลบุตรมีบาตรและจีวรที่ยืมเขามาเมื่อเข้าอุปสมบทแล้วเจ้าของก็นำบาตรและจีวรคืนไปเที่ยวรับบิณฑบาตด้วยมือคนทั้งหลายติเตียนเที่ยวรับบิณฑบาตเหมือนพวกเดียรถีย์ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายกุลบุตรมีบาตรและจีวรที่ยืมเขามาภิกษุไม่พึงอุปสมบทให้รูปใดอุปสมบทให้ต้องอาบัติทุกกฏ

๔.๑๓.๑ พระพุทธองค์ทรงบัญญัติเกี่ยวกับบาตรและไตรจีวร

พระพุทธองค์ทรงบัญญัติเกี่ยวกับบาตรไว้ว่าบาตรมี๒ชนิดเท่านั้นคือบาตรดินเผาและบาตรเหล็กกรมดำโดยมีขนาดตั้งแต่ ๗ - ๑๑นิ้วและพระพุทธองค์ทรงห้ามไม่ให้ภิกษุใช้บาตรที่ทำจาก

^{๑๘๗} วิ.ภิกษุณี. (ไทย) ๓/๔๐๕/๒๔๗ - ๒๕๐.

^{๑๘๘} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๔๖/๑๖๒ - ๑๖๕.

วัสดุที่มีค่าเช่นเงินทองทองเหลืองทองแดงในปัจจุบันวัดสวนใหญ่อนุโลมให้ใช้บาตรที่ทำจากสแตนเลส เนื่องจากทำความสะอาดง่ายและสะดวกต่อการดูแลส่วนผ้าบาตรในสมัยก่อนนั้นทำจากไม้ก็เปลี่ยนมาใช้เป็นผ้าสแตนเลสแทนแต่ในบางที่ในภาคยังใช้ผ้าบาตรที่ทำจากไม้อยู่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติเกี่ยว ไตรจีวรไว้ว่าไตรจีวรคือผ้าจีวร ๓ ผืนเรียกสั้น ๆ ว่าผ้าไตรเป็นชื่อเรียกผ้าถุงผ้าห่มที่พระสงฆ์ใช้สอย หมายถึงผ้า ๓ ผืนซึ่งมีทั้งผ้าถุงและผ้าห่มอันได้แก่สังฆาฏิผ้าพาดบ่าอุตะตราสงค์ผ้าจีวร^{๑๘๙}

สำหรับห่มและอันตราสกผ้าสบงสำหรับนุ่งแต่นิยมเรียกรวมกันว่าไตรจีวรไตรจีวรเป็น ปัจจัยหรือบริวารของพระสงฆ์อย่างหนึ่งในจำนวน ๘ อย่างในสมัยพุทธกาลเมื่อครั้งเจ้าชายสิทธัตถะ ออกผนวชก็มีหลักฐานว่าทรงใช้ผ้าถุงห่มที่เรียกว่าจีวรแต่ในช่วงต้นพุทธกาลพระภิกษุยังคงใช้ผ้าที่ทำ ได้มาเย็บต่อกันไม่เป็นระเบียบหรือบางครั้งภิกษุบางรูปได้รับถวายผ้าอย่างดีจากคหบดีก็มีการถู กักขโมยบ่อยครั้งเนื่องด้วยผ้าเป็นสิ่งที่หายากในสมัยพุทธกาลจนต่อมาพระพุทธเจ้าได้ทอดพระเนตร ณาของชาวมคธจึงทรงดำริให้ตัดผ้าจีวรเป็นสี่เหลี่ยมผืนเล็ก ๆ มาต่อกันจึงมีลักษณะเป็นผ้าที่เฝ้าห่มอง คือผู้นั่งไม่ต้องการไปตัดเย็บอีกเหมาะสมกับสมณะผ้าสี่เหลี่ยมผืนเล็ก ๆ ที่เย็บต่อกันนั้นปรากฏ ลวดลายเป็นลายคันทนาออกแบบโดยพระอานนท์ซึ่งปรากฏข้อความในพระวินัยปิฎกว่า^{๑๙๐}

อานนท์เธอเห็นนาของชาวมคธไม่ซึ่งเขาพูนดินขึ้นเป็นคันทนา สี่เหลี่ยมพูนคันทนายาวทั้ง ด้านยาวและด้านกว้างพูนคันทนาคันในระหว่างๆ ด้วยคันทนาสั้นๆพูนคันทนาเชื่อมกันทาง ๔ แพร่งตามที ซึ่งคันทนากับคันทนาผ่านตัดกันไปหรือไม่เธอสามารถแต่งจีวรของภิกษุทั้งหลายให้มีรูปอย่างนั้นได้ หรือไม่”พระอานนท์ตอบว่า สามารถพระพุทธเจ้าข้าครั้งนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วเสด็จกลับมา^{๑๙๑}

พระนครราชคฤห์ อีกครั้งนั้นท่านพระอานนท์แต่งจีวรสำหรับภิกษุหลายรูปครั้นแล้วเข้าไป เฝ้าพระผู้มีพระภาคได้กราบทูลว่าขอพระผู้มีพระภาคจงทอดพระเนตรจีวรที่ข้าพระพุทธเจ้าแต่ง แล้วพระพุทธเจ้าข้าในเพราะเหตุเป็นคันทนานั้นในเพราะเหตุแรกเกิดนั้นแล้วรับสั่งกันภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลาย อานนท์เป็นคนฉลาดอานนท์ได้ซาบซึ่งถึงเนื้อความแห่งถ้อยคำที่เรากล่าวย่อได้โดย กว้างขวางจีวรจักเป็นผ้าที่ตัดแล้วเฝ้าห่มองด้วยศัสตราสมควรแก่สมณะและพวกศตฺรผู้ต้องการ

หลังจากพระอานนท์ถวายจีวรที่ตัดแต่งแล้วให้ทอดพระเนตรพระพุทธองค์ทรงพอพระ ฤทัยและอนุญาตให้ใช้ผ้า ๓ ผืนคือสังฆาฏิขึ้นเดียวจีวรและสบงต่อมาทรงอนุญาตไตรจีวรคือผ้าสังฆาฏิ สองชั้นจีวรและสบงทั้งนี้เพื่อให้พระสงฆ์ใช้ป้องกันความหนาวเย็นและรับสั่งว่าภิกษุไม่พึงมีจีวร มากกว่านี้รูปใดมีมากกว่านี้เป็นอาบัติอดีตเรกจีวรคินจีวรที่มีเกินกว่าผ้าที่อธิษฐานเป็นไตรจีวรตามพระ วินัยภิกษุสามารถเก็บไว้ได้ไม่เกิน ๑๐ วัน และสามารถทำเป็น

วิกัปอดีตเรกจีวรคือทำให้เป็นจีวรที่มี๒เจ้าของเพื่อจะได้ไม่ต้องอาบัติเพราะเก็บไว้เกิน กำหนดความเป็นมาของเรื่องอดีตเรกจีวรนี้เนื่องจากมีผู้ถวายจีวรแก่พระอานนท์แล้วท่านประสงค์จะ เก็บไว้ ถวายพระสารีบุตรซึ่งขณะนั้นอยู่ต่างเมืองประมาณ ๑๐ วันจึงจะเดินทางมาถึงพระอานนท์ได้

^{๑๘๙} วิ.จ. (ไทย) ๗/๓๔/๑๔ - ๑๘.

^{๑๙๐} วิ.มท. (ไทย) ๒/๕๙/๘๒.

^{๑๙๑} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐๕/๑๖๔ - ๑๖๕.

เข้าไปพูลถามพระพุทธรองค์ว่าจะปฏิบัติอย่างไรก็บอติเรกจิวรตีจึงทรงมีพุทธบัญญัติให้เก็บรักษาอติเรกจิวร ไว้ได้ไม่เกิน ๑๐ วัน

ห้ามอุปสมบทคนไม่มีบาตรและได้บัญญัติเป็นพระวินัยในเวลาต่อมาเรื่องมีอยู่ว่ามีพระภิกษุเที่ยวรับบิณฑบาตด้วยมือเปล่าประชาชนทั้งหลายจึงติเตียนว่าเที่ยวรับบิณฑบาตเหมือนพวกเดียรถีย์ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่ากุลบุตรไม่มีบาตรภิกษุไม่พึงอุปสมบทให้รูปใดอุปสมบทให้ต้องอาบัติทุกกฏ

๔.๔ สรุป

การอุปสมบทนับเป็นธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง เพราะผู้มีศรัทธามั่นคงในพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายที่จะให้บุตรของตนได้เป็นทายาทสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไปและอีกประการหนึ่งเป็นจุดประสงค์ของผู้เป็นบิดามารดาที่ต้องการให้บุตรของตน ได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้นำเอาหลักคำสอนมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในการที่จะอยู่ครองเรือนเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ในภายหน้าการบวชเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้จิตใจของพ่อแม่มีความสุขมีความปลาบปลื้มใจด้วยความหวังว่าเมื่อลูกได้เข้าไปอยู่ในวัดได้ศึกษาอบรมในพระธรรมวินัยแล้วต่อไปก็จะเป็นคนดีจะรับผิดชอบชีวิตของตนเองได้จะรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคมได้แล้วเกิดความมั่นใจพ่อแม่ก็มีความสุขเพิ่มมากขึ้นขณะเดียวกันเมื่อลูกบวชก็เท่ากับลุงพ่อแม่เข้ามาสู่พระศาสนาด้วยมีโอกาสได้ฟังธรรมได้เรียนรู้ธรรมะทำให้ได้ใกล้ชิดพระศาสนาเรียกว่าเป็นญาติของพระศาสนาอย่างแท้จริงการบวชจะมี

๒ ลักษณะได้แก่การบวชเป็นสามเณรเรียกว่าบรรพชาและการเป็นพระภิกษุเรียกว่าอุปสมบทการบรรพชาหมายถึงการบวชเป็นสามเณรซึ่งเป็นการเว้นจากพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เคยกระทำในชีวิตฆราวาสหันมาใช้ชีวิตแบบสันโดษสงบด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อความหลุดพ้นจากกิเลสอันเป็นจุดหมายปลายทางของชีวิตการบรรพชาเป็นกิจเบื้องต้นของการอุปสมบทผู้ที่บรรพชาได้จะต้องมีคุณสมบัติดังนี้ต้องรู้เต็ยสาคือมีอายุตั้งแต่ ๗ ปีขึ้นไปไม่เป็นโรคติดต่อหรือโรคร้ายแรงเช่นโรคเรื้อนโรคฝีดาษโรคกลากโรคมองคร่อหอบหืดลมบ้าหมูและโรคที่สังกรรมรังเกียจไม่เป็นผู้มีอวัยวะบกพร่องหรือพิการเช่นมือด้วนแขนด้วนขาเปตาบอดหูหนวกเป็นใบ้เป็นง่อยไม่เป็นคนมีอวัยวะไม่สมประกอบเช่นเตี้ยเกินไปสูงเกินไปคนคอกอกไม่เป็นคนทุรพลเช่นแก่เกินไปช่วยเหลือตนเองไม่ได้ไม่เป็นคนมีพันธะคือคนที่บิดามารดาไม่อนุญาตคนมีหนี้สินพันตัวข้าราชการที่ไม่ได้รับอนุญาตไม่เป็นคนเคยถูกลงอาญาหลวงเช่นคนถูกสั่งหมายโทษคนถูกเขียนหลังลายไม่เป็นคนประทุษร้ายความสงบเช่นเป็นโจรผู้ร้ายต้องอาญาแผ่นดินการอุปสมบทหรือ

การอุปสมบทเป็นพระภิกษุที่ใช้มาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบันมี ๓ วิธีคือ ๑. เอหิภิกขุอุปสัมปทาหมายถึงการบวชด้วยพระวาจาของพระพุทธเจ้าว่าจงเป็นภิกษุมาเกิดเป็นวิธีการอุปสมบทที่พระพุทธเจ้าทรงประทานให้โดยตรงการอุปสมบทแบบนี้มีเฉพาะในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังมีพระชนม์ชีพอยู่ ๒. ติสระณคณุปสัมปทา หมายถึงการบวชด้วยการถึงซึ่งที่พึ่งที่ระลึก ๓ ประการคือพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์เป็นวิธีอุปสมบทที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระสาวกบวชให้แก่ผู้ต้องการอุปสมบทโดยให้ผู้นั้นปลงผมและหนวดเคราห่มผ้ากาสาวัสตร์แล้วกราบพระภิกษุผู้

จะอุปสมบทให้พระภิกษุผู้นั้นกล่าวนำถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกให้ผู้ต้องการบวชกล่าวตามเท่ากับเป็นคำปฏิญาณตนเข้านับถือพระพุทธศาสนาเมื่อกล่าวคำถึงพระรัตนตรัยจบแล้วเป็นอันสำเร็จเป็นภิกษุการอุปสมบทแบบนี้ใช้ควบคู่ไปกับเอหิภิกขุอุปสัมปทา ๓. ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาหมายถึงการบวชด้วยคำประกาศย้ำ ๓ ครั้งรวมทั้งคำประกาศนาคเป็นครั้งที่ ๔ เป็นวิธีอุปสมบทที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สงฆ์บวชให้แก่กุลบุตรโดยให้ผู้บวชเป็นสามเณรชั้นหนึ่งก่อนแล้วให้ขออุปสมบทจากนั้นพระกรรมวาจาจารย์สวนประกาศนาคครั้งที่ ๑ ว่าสงฆ์จะรับผู้นั้นเป็นภิกษุหรือไม่เมื่อสงฆ์ยังนั่งอยู่ก็สวดประกาศย้ำอีก ๓ ครั้งถ้าไม่มีใครคัดค้านก็เป็นอันสำเร็จเป็นพระภิกษุวิธีอุปสมบทแบบนี้ใช้มาตั้งแต่พุทธกาลตอนกลางมาจนถึงปัจจุบันและเมื่อทรงอนุญาตญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาแล้วก็ทรงเลิกเอหิภิกขุอุปสัมปทาและติสรณคมนุปสัมปทาเสียประโยชน์ของการบรรพชาและอุปสมบท การอุปสมบทนั้นเป็นการสร้างบุญสร้างบารมีให้แก่ตัวเองวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายตั้งแต่เริ่มแรกสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงกำหนดกลุ่มหรือคณะเรียกกันว่าคณะพระภิกษุสงฆ์ว่าหมู่สงฆ์หรือคณะสงฆ์บุคคลตัวอย่างที่หลีกเลี่ยงจากการคลุกคลีในเรื่องของโรคทรงกำหนดวิธีในเรื่องของการบวชทรงกำหนดพระวินัยมาดัดกรอบให้ประพฤติปฏิบัติทรงวางระเบียบเอาไว้เพื่อให้

ผู้ที่บวชนั้นขัดเกลาตัวเองเพื่อให้หลุดพ้นจากกิเลสให้หลุดพ้นเบื้องต้นโดยเฉพาะการพัฒนาตัวเองให้สงบเรียบร้อย สวยงามน่ากราบนำไหว้ น่าชื่นชมใครพบเห็นเข้าก็จะทำให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในภายนอก ส่วนภายในคือเรื่องจิตใจให้ปล่อยใหว่างให้ละกิเลสคอยขัดเกลาไปจนกระทั่งบริสุทธิ์สะอาดผุดผ่อง และได้บรรลุธรรมตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูงจนกระทั่งหมดกิเลสได้เด็ดขาดซึ่งเรียกว่าเป็นพระอรหันต์นี่ ก็คือเป้าหมายของวัตถุประสงค์ของการตั้งหมู่คณะขึ้นมาเป็นบุคคลต้นอย่างที่จะพัฒนาให้หลุดพ้นจากกิเลสจากทุกข์ทั้งปวงบุคคลที่เข้ามาบวชก็ถือว่าเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองสั่งสมบุญสั่งสมบารมีเพื่อให้บรรลุมรรคผลนิพพานตามอย่างโบราณบัณฑิตทั้งหลายคือเหมือนกับบุคคลในสมัยพุทธเจ้าต่างก็สละครอบครัวสละบ้านเรือนสละทรัพย์สมบัติสละความสุขส่วนตัวเข้ามาอุปสมบทแล้วก็พัฒนาตนเองสร้างบุญสร้างบารมีจนได้เป็นพระอริยะบุคคล

ก็คือเป้าหมายของการอุปสมบทและเพื่อศึกษาเล่าเรียนเป้าหมายอีกอย่างหนึ่งก็คืออุปสมบทมาเพื่อศึกษาเล่าเรียนการศึกษาเล่าเรียนหมายถึงการศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เราเรียกกันว่าพระธรรมวินัยหรือเรียกว่าพระธรรมบวชมาเพื่อเรียนธรรมะธรรมะในที่นี้ก็คือคำสอนของพระพุทธเจ้าที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วก็ทรงแนะนำสั่งสอนผู้คนในยุคพระพุทธองค์ได้รับผลแห่งความรู้ความเข้าใจที่พระพุทธเจ้าทรงสอนนำไปประพฤติปฏิบัติมีความสุขในชีวิตจนกระทั่งถึงได้นิพพานสมบัตินอกจากจะได้มนุษย์สมบัติสวรรค์สมบัติแล้วยังจะได้นิพพานสมบัติแต่ว่าการที่จะได้สมบัติทั้งหลายทั้งปวงนี้ก็ต้องศึกษาให้เข้าใจในคำสอนของพระพุทธเจ้าในระดับต่าง ๆ ปัจจุบันนี้จะศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้าได้โดยไม่ต้องบวชเวลาและโอกาสนั้นมักจะไม่ค่อยอำนวยเพราะว่าชีวิตคฤหัสถ์นั้นถือว่ามีหน้าที่ ๆ จะต้องทำจะต้องปฏิบัติมากไม่สามารถที่จะละเว้นไม่สามารถที่จะปล่อยวางได้ถ้าหากว่าเรามีชีวิตเป็นนักบวชจะมีเวลาในการที่จะศึกษาเล่าเรียนทำความเข้าใจในด้านทั้งปรียัติก็คือศึกษาเล่าเรียนทำความเข้าใจทั้งในด้านปรียัติตามคำสอนตามตัวหนังสือตามความหมาย

ให้รู้ให้เข้าใจและศึกษาในด้านปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงธรรมะที่ได้ศึกษาเล่าเรียนที่ได้อันได้เข้าใจมาแล้วการบวชเพื่อศึกษาเล่าเรียนนี้เพื่อให้เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการอุปสมบท

โบราณท่านจึงบอกว่าบวชเรียนคือบวชแล้วต้องเรียนต้องศึกษาเป้าหมายของวัตถุประสงค์ก็มีอยู่สามประการด้วยกันก็คืออุปสมบทเพื่อทดแทนบุญคุณพ่อแม่อุปสมบทเพื่อสั่งสมอบรมตนเองประการที่สามอุปสมบทมาเพื่อศึกษาเล่าเรียนนี้เป็นเป้าหมายของวัตถุประสงค์ของการอุปสมทบบวชแล้วได้อานิสงส์จากการบวชเต็มที่อยู่ก็อยู่ที่การประพฤติปฏิบัติการประพฤติปฏิบัติของพระก็มีหลายอย่างหลายประการแต่ว่าที่รู้กันที่นิยมทำกันตั้งแต่โบราณมาก็คือทำวัตรสวดมนต์ท่องบ่นภาวนาศึกษาเล่าเรียนแล้วหมั่นเพียรปฏิบัติพระที่บวชนั้นก็จะมีกิจวัตรประจำก็คือทำวัตรสวดมนต์อย่างในประเทศไทยเราก็มีทำวัตรเช้าทำวัตรเย็นนี่ถือว่าเป็นการทำวัตรโดยปกติการทำวัตรก็คือการ

ที่พระภิกษุสามเณรเข้าไปในอุโบสถหรือศาลาหรือที่ใดที่กำหนดกันไปรวมกันเข้าเท่ากับว่าเข้าไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วก็ได้ทำวัตรได้นึกถึงธรรมคุณแล้วก็มีสวดมนต์ต่อก็ถือว่าเป็นกิจวัตรเป็นข้อปฏิบัติถ้าหากว่าบวชแล้วได้สวดมนต์การท่องบ่นภาวนาส่วนใหญ่ก็ต้องท่องบทพระสูตรพุทธพจน์ที่ท่านกำหนดไว้ให้ขึ้นปากขึ้นใจไม่ต้องเปิดหนังสือจำได้แม่นยำแล้วก็สวดพร้อมกันนอกจากเป็นบุญเป็นกุศลแล้วยังเป็นหน้าที่ของพระแล้วยังเป็นการรักษาพุทธพจน์แล้วยังเป็นการท่องการจำการท่องพุทธพจน์เป็นเหตุไม่คลาดเคลื่อนเหมือนกันจะอยู่เมืองไหนประเทศไหนก็สามารถนำมาสวดได้

ในบทต่อไปคือบทที่ ๕ ผู้วิจัยจะได้สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะให้กับผู้ที่สนใจต่อไป

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตรายิกธรรมการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ด้วยวิธีเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์๓ประการได้แก่

- ๑) เพื่อศึกษาการอุปสมบทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒) เพื่อศึกษาสาเหตุที่เป็นอันตรายต่อการอุปสมบทตามหลักอันตรายิกธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๓) เพื่อวิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตรายิกธรรม

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การอุปสมบทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทอุปสมบทหมายถึงการถือเพศเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาเพื่อปลีกตัวออกจากเรือนคือสละวิถีชีวิตแบบคฤหัสถ์ผู้มีเรือนไปสู่วิถีแบบบรรพชิตเพื่อไปปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์เพื่อทำให้แจ้งซึ่งประโยชน์อันยอดเยี่ยมอันเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ซึ่งเป็นการละเว้นปลีกตัวออกไปจากการไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันและปลีกตัวออกจากกามทั้งกิเลสและกามและวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ให้หมดจากใจต้องไม่มีความผูกพันยึดติดในสิ่งเหล่านั้น จุดหมายเพื่อให้จิตใจได้เป็นอิสระอันเป็นความสงบที่ปราศจากเรื่องวุ่นวายทางโลกการแสวงหาความหมายของชีวิตและชีวิตที่มีความหมายพร้อมกับหาความสงบของจิตใจอย่างนี้ได้มีมาเป็นพื้นฐาน

๕.๑.๑ การอุปสมบทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

จนกระทั่งถึงสมัยที่เจ้าชายสิทธัตถะได้ประสูติตอนแรกเจ้าชายสิทธัตถะก็อยู่ท่ามกลางชีวิตในโลกโดยประทับอยู่ในวังและวุ่นวายอยู่กับเรื่องการหาความสุขจากวัตถุที่เรียกว่ากามสุขแต่ต่อมาก็ทรงเห็นว่าสิ่งที่อยู่ตาม ๆ กันไปกับผู้อื่นเกิดมาแล้วก็แก่แล้วก็เจ็บตายกันไปวนเวียนกันอยู่แค่นี้โดยไม่รู้ไม่เข้าใจในความจริงของชีวิตไม่ช่วยให้เข้าถึงชีวิตที่ตงามตลอดจนความเป็นอิสระของจิตใจในที่สุดพระองค์ได้ทรงพิจารณาหาทางว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถเข้าถึงความจริงและความตงามนั้นได้ การบวชในพระพุทธศาสนาการอุปสมบทหรือบวชเป็นภิกษุหรือพระภิกษุณีนี้อาจอุปสมบททั้งหมด ๘ อย่างดังนี้

๑. เอหิภิกขุอุปสัมปทาเป็นการอุปสมบทที่พระโคตมพุทธเจ้าประทานแก่พระสาวกบางองค์ด้วยพระองค์เองด้วยการตรัสว่าเอหิภิกขุแปลว่าเธอจงมาเป็นภิกษุเถิดพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นคนแรกและพระสุภัททะเป็นคนสุดท้ายที่พระพุทธเจ้าทรงอุปสมบทด้วยวิธีนี้

๒. ติสรณคณูปสัมปทาเป็นการบวชโดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาต่อหน้าพระสาวกว่าขอถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งสามครั้งปัจจุบันวิธีนี้ใช้ในการบรรพชาสามเณร

๓. ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาเป็นการอุปสมบทโดยให้คณะสงฆ์ประชุมกันในอุโบสถ โดยมีพระภิกษุรูปหนึ่งแจ้งว่ามีผู้ขออุปสมบทเมื่อประกาศรับสี่ครั้งไม่มีพระรูปใดคัดค้านถือว่าผู้ขอบวชได้รับการยอมรับให้เป็นพระภิกษุ

๔. ครุธัมมปฏิคคหณูปสัมปทาเป็นการบวชโดยที่พระพุทธเจ้าประทานครุธรรม ๘ ประการแก่พระนางมหาปชาบดีและสตรีชาวสาकยะ ๕๐๐ คนเมื่อพวกนางยอมรับครุธรรมก็ได้รับสถานะเป็นภิกษุณี

๕. อัญญาจิกขาอุปสัมปทาเป็นการบวชภิกษุณีโดยให้รับญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาจากภิกษุณีสงฆ์ก่อนครั้งหนึ่งและจึงรับญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาจากภิกษุสงฆ์อีกครั้งเมื่อผ่านการอุปสมบททั้งสองครั้งแล้วจึงเป็นภิกษุณี

๖. โอวาทปฏิคคหณูปสัมปทาเป็นการอุปสมบทโดยพระพุทธเจ้าประทานพระโอวาทแก่พระมหากัสสปะเมื่อท่านรับโอวาทแล้วก็เป็นพระภิกษุ

๗. ปัญหาพยากรณูปสัมปทาเป็นการอุปสมบทโดยพระพุทธเจ้าทรงตอบปัญหาของสามเณรโสกะปาก

๘. ทูเตนอุปสัมปทาเป็นการบวชโดยพระพุทธเจ้าทรงส่งทูตของพระองค์ไปบวชหญิงโสภณีนี้อัฏฐกาสิ

ถ้าจะบรรพชาเป็นสามเณรให้ใช้วิธีติสรณคณูปสัมปทาถ้าจะบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุให้ใช้วิธีติสรณคณูปสัมปทาเพื่อยกฐานะเป็นสามเณรก่อนแล้วจึงค่อยทำการอุปสมบทด้วยวิธีญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาเพื่อทำการยกฐานะจากสามเณรเป็นพระภิกษุอีกทีหนึ่งญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาเป็นรูปแบบการอุปสมบทซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันหมายถึงการอุปสมบทซึ่งมีสงฆ์เป็นผู้กระทำ โดยมีภิกษุมารประชุมกันครบองค์กำหนดในเขตชุมชนที่เรียกว่าเสมาแล้วกล่าววาจาประกาศรับบุคคลผู้นั้นเข้าหมู่และได้รับความยินยอมของพระภิกษุทั้งปวงที่เข้าประชุม

หลักคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงส่อไว้กับภิกษุภิกษุณีนั้นมีมากมายเพราะพระองค์ทรงเล็งเห็นว่าสาวกในกลุ่มนี้เปรียบเสมือนนาข้าวที่เป็นดินดีมีความอุดมสมบูรณ์จึงต้องหว่านไถสิ่งที่ดีๆไว้ก่อนและให้มากพอที่จะเป็นเกราะป้องกันมารที่จะขัดขวางการประพฤติพรหมจรรย์และสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดคำสอนของพระองค์ได้อย่างไม่ผิดเพี้ยนจึงจะทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้นานเช่นพระองค์ได้ทรงบัญญัติทั้งข้อปฏิบัติข้อห้ามและทรงแสดงวิธีการตรวจสอบและการรับรองคำสอนที่ได้ยินได้ฟังมานั้นเป็นคำสอนของพระองค์หรือไม่อีกด้วยตามที่ปรากฏในหลักของ มหาปเทศ ๔ ทรงแสดงขั้นตอนการบรรพชาสามเณรไว้โดยอเนกปริยายการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องเฉพาะตนไม่ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นกล่าวคือบุคคลจะบรรพชาสามเณรได้ด้วยการขัดเกลาหรืออบรมตนเองตามหลักไตรสิกขาหรือมรรคมืองค์ ๘ เป็นการพันทุกซ์ด้วยตนเอง

ดังนั้นเมื่ออุปสมบทเข้ามาเป็นภิกษุหรือสามเณรแล้วจะต้องได้รับการศึกษาและอบรมอย่างจริงจังเมื่ออุปสมบทเข้ามาเป็นภิกษุหรือสามเณรแล้วจะต้องได้รับการศึกษาและอบรมอย่างจริงจัง ให้พระพุทธานุชาจารีณมั่นคงเพราะว่าพระพุทธานุชาจารีก็คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ายังดำรงอยู่ก็จะเป็นประโยชน์แก่คนทั้งหลายช่วยให้เขามีชีวิตที่ดีงามและสังคมที่ร่มเย็นเป็นสุขวิธีที่ดีที่สุดในการรักษาพระพุทธานุชาจารีคือการอุปสมบทเข้าไปเรียนรู้พระธรรมวินัยและรักษาถ่ายทอดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าต่อกันไปเรียกว่าสืบต่ออายุพระพุทธานุชาจารีและเป็นการสนองพระคุณบิดามารดาตั้งที่ถือกันเป็นประเพณีว่าถ้าใครได้บวชลูกแล้วก็ได้บุญกุศลมากช่วยให้พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลืองไปสวรรค์ตลอดจนได้เป็นญาติกับพระศาสนาแต่ถ้ามองความหมายให้ลึกซึ้งลงไปก็เป็นเรื่องความเป็นจริงของชีวิตจิตใจกล่าวคือการอุปสมบทเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้จิตใจของพ่อแม่มีความสุขมีความปลาบปลื้มใจด้วยความหวังว่าเมื่อลูกได้เข้าไปอยู่ในวัดได้ศึกษาอบรมในพระธรรมวินัยแล้วต่อไปก็จะเป็นคนดีจะรับผิดชอบชีวิตของตนเองได้จะรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคมได้แล้วเกิดความมั่นใจพ่อแม่ก็มีความสุขเพิ่มมากขึ้นขณะเดียวกันเมื่อลูกอุปสมบทก็เท่ากับจงพ่อแม่เข้ามาสู่พระศาสนาด้วยมีโอกาสได้ฟังธรรม

๕.๑.๒ สาเหตุที่เป็นอันตรายต่อการอุปสมบทตามหลักอันตรายิทธิธรรมในคัมภีร์พระพุทธานุชาจารี

ความหมายของอันตรายิทธิธรรมกฤษฏ์ที่อุปสมบทแล้วปรากฏเป็นโรคเรื้อนก็มีเป็นฝีก็มีเป็นโรคกลากก็มีเป็นโรคมองคร้อก็มีเป็นโรคลมบ้าหมูก็ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคพระผู้มีพระภาครับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้ภิกษุผู้ให้อุปสมบทถามอันตรายิทธิธรรม ๑๓ ข้อ

๑) โรคเรื้อน เป็นโรคผิวหนังที่สามารถรักษาให้หายขาดได้ทั้งนี้ผู้ป่วยต้องได้รับการรักษาอย่างถูกต้องและอยู่เสมอกันเหล่านี้เป็นโรคที่สังคัมรังเกียจหากเป็นโรคที่รักษาไม่หายขาดพระพุทธานุชาจารีห้ามมิให้อุปสมบทเพราะว่าเป็นโรคเรื้อนโรคที่สังคัมรังเกียจไม่นาศรัทธาไม่น่าเลื่อมใส

๒) โรคกลาก ที่ได้รับการรักษาลอยโรคบนผิวหนังต่างๆจะหายไปโดยไม่เกิดแผลเป็นผมที่ร่วงก็จะงอกกลับมาใหม่เหมือนปกติได้ในสมัยพุทธกาลนั้นผู้ที่มีความประสงค์จะอุปสมบทเป็นภิกษุจะต้องได้รับการรักษาให้หายเสียก่อนจึงจะอุปสมบทได้

๓) โรคฝีส่วนสาเหตุของการเกิดฝีภายในร่างกายมักเป็นภาวะแทรกซ้อนที่พัฒนาขึ้นหลังป่วยจากอาการอื่น ๆ อย่างการติดเชื้อภายในอวัยวะต่าง ๆ เช่นไส้ติ่งอักเสบและแตกภายในช่องท้องทำให้เชื้อแบคทีเรียกระจายเข้าสู่เนื้อเยื่ออวัยวะต่าง ๆ ภายในช่องท้องจนอาจเกิดเป็นฝีในเวลาต่อมาได้ตั้งสาเหตุนี้ในสมัยพุทธกาลคนที่เป็โรคฝีนี้ต้องรักษาให้หายเสียก่อนจึงจะเข้ามาอุปสมบทได้ถ้าไม่ทำการรักษาให้หายพระพุทธานุชาจารีไม่อนุญาตให้อุปสมบทเป็นพระภิกษุเพราะเป็นโรคที่สามารถติดกับผู้อื่นได้ในสมัยนั้นจึงเป็นอันตรายต่อคนอื่นจึงห้ามอุปสมบท

๔) โรคมองคร้อมีเสมหะแห้งอยู่ในลำหลอดปอดแต่ในปัจจุบันเนื่องจากมีทั้งวัคซีนสำหรับป้องกันการติดเชื้อบางชนิดที่ทำให้เกิดปอดอักเสบหลอดลมอักเสบและยาปฏิชีวนะรักษาที่มี

ประสิทธิภาพอัตราการเสียชีวิตก็ลดลงไปมากแต่ทั้งนี้ขึ้นกับสาเหตุของโรคด้วยในสมัยพุทธกาลนั้นผู้ที่มีความประสงค์จะอุปสมบทเป็นภิกษุจะต้องได้รับการรักษาให้หายเสียก่อนจึงจะอุปสมบทได้

๕) โรคลมชัก แต่เกิดจากสาเหตุหรือความผิดปกติทางสมองที่พบร่วมกับโรคลมชัก ดังนั้น สมัยพุทธกาลบุคคลที่เป็นโรคนี้อาจห้ามอุปสมบทเป็นภิกษุเพราะเกิดโรคกำเริบจะเป็นอันตรายมาก พระองค์จึงห้ามให้อุปสมบท

๖) ไม่ใช่มนุषย์พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติไม่ให้สัตว์เดรัจฉานไม่ว่าจะเป็นนาคครุฑหรือสัตว์อื่น ๆ อุปสมบทอีกเป็นอันตรายและก่อนที่อุปัชฌาย์จะอุปสมบทให้แก่ผู้ขออุปสมบทจะต้องถามอันตรายภิกษุหรือข้อขัดข้องที่จะทำให้ผู้นั้นอุปสมบทเป็นพระภิกษุไม่ได้รวม ๘ ข้อเสียก่อนในจำนวน ๗ ข้อนั้นมีข้อหนึ่งถามว่าท่านเป็นมนุषย์หรือเปล่าและจึงเรียกการอุปสมบทนี้ว่าบวชนาค

๗) ไม่ใช่ชาย บัณเฑาะก์หรือถ้าไม่ใช่บัณเฑาะก์ก็ร่วมเพศกับพระบัณเฑาะก์ด้วยกันเมื่อความนี้ทราบถึงพระพุทธองค์ท่านจึงบัญญัติห้ามไม่ให้บัณเฑาะก์อุปสมบทเพื่อป้องกันโทษที่จะเกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนานี้คือความเป็นมาของเรื่องการห้ามไม่ให้กระเทยหรือสองเพศอุปสมบทในพระพุทธศาสนา

๘) ไม่เป็นไทบุรุษผู้ถูกลองอาญาสักหมายโทษอุปสมบทเล่าภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายบุรุษผู้ถูกลองอาญาสักหมายโทษภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทรูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏ

๙) เป็นหนี้สินเพศบรรพชิตเพื่อศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญาขัดเกลากิเลสของตนเองเป็นสำคัญจุดประสงค์ต้องตรงและก่อนที่จะอุปสมบทก็ต้องกระทำอะไรให้ถูกต้องเสียก่อนเป็นไปตามพระธรรมวินัยที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ดังนั้นพระพุทธองค์ทรงบัญญัติผู้เป็นหนี้สินต้องกระทำอะไรให้ถูกต้องเสียก่อนคือใช้หนี้ให้หมดเสียก่อนจึงจะอุปสมบทได้

๑๐) ติดราชการหมายถึงเป็นคนที่พระราชาทรงชุบเลี้ยงคือบุคคลที่รับราชการบุคคลที่รับราชการอยู่เช่นเป็นทหารเป็นตำรวจเป็นครูแล้วผู้บังคับบรรณชาไม่อนุญาตในพระธรรมวินัยบัญญัติทรงห้ามอุปสมบทการอุปสมบทเป็นทางมาแห่งการฝึกฝนอบรมตนเองตามหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระบรมศาสดาพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า

๑๑) มารดาบิดาไม่อนุญาตข้อกำหนดว่าเมื่อผู้ประสงค์จะบรรพชาเป็นสามเณรหรืออุปสมบทเป็นพระภิกษุจะต้องได้รับอนุญาตจากบิดามารดาเสียก่อนจึงจะดำเนินการได้เว้นไว้แต่ มารดาบิดาไม่มีชีวิตอยู่ดังนั้นเมื่อจะทำการบรรพชาหรืออุปสมบทพระสงฆ์ผู้จะทำการให้ก็จะถามก่อนเป็นอันดับแรกว่าบิดามารดาท่านได้อนุญาตหรือยังหากว่ายังก็ให้ไปขออนุญาตก่อน

๑๒) มีปีอายุไม่ครบ ๒๐ ปี ดังที่พระพุทธองค์ ทรงตรัสห้ามอุปสมบทผู้มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีเพราะว่าบุคคลเหล่านั้นยังไม่พ้นนิติภาวะในการรับผิดชอบตัวเองและผู้อื่นในหารดำรงตนที่ทรงตรัสห้ามไว้ผู้นั้นผู้ที่ขออุปสมบทในพุทธศาสนาจะต้องเป็นบุคคลที่มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย

วุฒิกวาระครบวินัยบัญญัติในพระวินัยได้กำหนดคุณสมบัติไว้มากมายสำหรับผู้จะเข้าสู่พระธรรมวินัย เพื่อให้ได้บุคคลที่เหมาะสมซึ่งคุณสมบัติจึงจะอุปสมบทได้

๑๓) ไม่มีบาตรและจีวรภิกษุทั้งหลายอุปสมบททุกบุตรมีบาตรและจีวรที่ยืมเขามาเมื่ออุปสมบทแล้วเจ้าของก็นำบาตรและจีวรคืนไปแล้วพวกเขาเปลือยกายเที่ยวรับบิณฑบาตด้วยมือเปล่า แล้วคนทั้งหลายจึงติเตียนว่าเที่ยวรับบิณฑบาตเหมือนพวกเดียรฉัตรขอลานภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนี้แด่พระผู้มีพระภาคเจ้าและพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่ากุลบุตรใดมีบาตรและจีวรที่ยืมเขามาภิกษุไม่พึงอุปสมบทให้รูปใดอุปสมบทให้ต้องอาบัติทุกกฏสาเหตุของอันตรายิกธรรมในการอุปสมบทพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้ภิกษุผู้ให้อุปสมบทถามอันตรายิกธรรม ๑๓ ข้อภิกษุทั้งหลายพึงถามอุปสัมปทาประเภทอันตรายิกธรรมกับลักษณะในการห้ามบรรพชาและอุปสมบทในพุทธบัญญัติพิธีการอุปสมบทนั้นผู้ที่อุปสมบทเป็นพระจะต้องผ่านลำดับจากการบรรพชาเป็นสามเณรมาก่อนแม้ชั่วครู่หนึ่งแล้วจึงจะอุปสมบทเป็นพระภิกษุได้ทรงบัญญัติเป็นพระวินัยไว้เพื่อมิให้พระพุทธานุศาสนเป็นเหมือนถึงขยะรองรับคนที่ทางโลกไม่ต้องการแล้วจึงได้ทรงบัญญัติลักษณะประเภทของบุคคลไว้ ๑๓ ประเภทห้ามบรรพชาและอุปสมบท

๕.๑.๓ วิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตรายิกธรรม

พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติเป็นพระวินัยไว้ว่าผู้ที่เข้ามาอุปสมบทเป็นพระภิกษุพระกรรมวาจาอาจารย์ต้องสวดถามอันตรายิกธรรม ๑๓ ในพิธีอุปสมบท

๑) วิเคราะห์โรคเรื้อนเป็นอันตรายธรรมในการอุปสมบทโรคเรื้อนเป็นโรคผิวหนังที่สามารถรักษาให้หายขาดได้ทั้งนี้ผู้ป่วยต้องได้รับการรักษาอย่างถูกต้องและอยู่เสมอคนเหล่านี้เป็นโรคที่สังคัมรังเกียจหากเป็นโรคที่รักษาไม่หายขาดพระพุทธองค์ห้ามมิให้อุปสมบทเพราะว่าเป็นโรคเรื้อนโรคที่สังคัมรังเกียจไม่น่าศรัทธาไม่น่าเลื่อมใสพระพุทธองค์ตรัสกับหมอชีวกโกมารภัจว่าต้องรักษาพวกเขาเหล่านั้น ให้หายขาดเสียก่อนจึงให้พวกเขาเหล่านั้นอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาได้

๒) วิเคราะห์เรื่องโรคฝีเป็นอันตรายธรรมในการอุปสมบทโรคฝีหรือโรคติดเชื้อที่มีอาการทั้งที่แสดงออกทางผิวหนังและอยู่ใต้ผิวหนังหรืออยู่ภายในร่างกายมีลักษณะอักเสบนี้น้ำหนองน้ำเหลืองออกมาหรือแตกอยู่ภายในฝีไม่มีหัวเป็นฝีอยู่ลึกพระพุทธองค์ตรัสกับหมอชีวกโกมารภัจว่าต้องรักษาพวกเขาเหล่านั้นให้หายขาดเสียก่อนจึงให้พวกเขาเหล่านั้นอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาได้

๓) วิเคราะห์โรคซึ่กลากเป็นอันตรายธรรมในการอุปสมบท โรคกลากคือโรคที่เป็นแล้วสังคัมจะรังเกียจไม่น่าศรัทธาไม่น่าเลื่อมใสพระพุทธองค์ตรัสกับหมอชีวกโกมารภัจว่าต้องรักษาพวกเขาเหล่านั้น ให้หายขาดเสียก่อนจึงให้พวกเขาเหล่านั้นอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาได้

๔) วิเคราะห์โรคมองคร้อเป็นอันตรายธรรมในการอุปสมบทโรคมองคร้อคือโรคที่เป็นแล้วสังคัมจะรังเกียจไม่น่าศรัทธาไม่น่าเลื่อมใสและโรคมองคร้อหลุดลมโป่งพองแต่ทำให้คนไข้ไออย่างรุนแรงเป็นระยะ ๆ โดยเฉพาะในตอนดึกและเข้ามีดการไอนี้จะขัดขวางการปฏิบัติภาวนาขอพระ

อื่น ๆ พระพุทธองค์ตรัสกับหมอชีวกโกมารภัจว่าต้องรักษาพวกเขาเหล่านั้นให้หายขาดเสียก่อนจึงให้พวกเขาเหล่านั้นอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาได้

๕) วิเคราะห์โรคลมบ้าหมูเป็นอันตรายธรรมในการอุปสมบทโรคลมลมบ้าหมูคือโรคลมชักชนิดหนึ่งที่มีอาการเป็นลมหมดสติและชักกระตุกทั้งตัวซึ่งจะเป็นอยู่นานไม่ก่นาที่แล้วฟื้นคืนสติได้เองมักจะมีอาการเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว

๖) วิเคราะห์ความไม่เป็นมนุษย์เป็นอันตรายธรรมในการอุปสมบทสัตว์ดิรัจฉานภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทที่อุปสมบทแล้วให้สึกเสียเมื่อพระพุทธองค์ให้นำคสิกนาคเสียใจเป็นอย่างมากจนถึงกับหลังน้ำตาออกมาเพราะน้อยเนื้อต่ำใจว่าตนไม่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์จึงขอร้องให้หมู่ภิกษุทั้งหลายให้เรียกผู้ที่จะมาอุปสมบทเป็นพระภิกษุว่านาคเพื่อที่จะให้ระลึกรู้ถึงตน

๗) วิเคราะห์ที่ไม่เป็นบุรุษคือเพศชายเป็นอันตรายธรรมในการอุปสมบทบัณฑิตหรือกะเทยซึ่งเป็นบุคคลต้องห้ามไม่ให้อุปสมบทและถ้าไม่รู้ก่อนอุปสมบทภายหลังเมื่อรู้แล้วจะต้องให้สึกออกไปถ้าไม่ดำเนินการผู้เป็นอุปัชฌาย์ต้องอาบัติทุกกฏ

๘) วิเคราะห์เป็นไทไม่ใช่ทาสเป็นอันตรายธรรมในการอุปสมบท โฉนจึงให้ทาสอุปสมบทภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาครับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายคนเป็นทาสภิกษุไม่พึงอุปสมบทให้รูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏ

๙) วิเคราะห์ความมีหนี้สินเป็นอันตรายธรรมในการอุปสมบท ไหนจึงให้คนมีหนี้อุปสมบท ภิกษุทั้งหลายกราบทูลความเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาครับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายคนมีหนี้ภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทรูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏ

๑๐) วิเคราะห์ติดราชการเป็นอันตรายธรรมในการอุปสมบทในสมัยปัจจุบันข้าราชการซึ่งประสงค์จะลาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การลาอุปสมบทการห้ามอุปสมบทบุคคลที่รับราชการในสมัยพุทธกาลถ้าพวกเขาจะพึงอุปสมบทในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยะบุตรด้วยวิธีอย่างนี้พวกเขาก็จะพึงเว้นจากบาปกรรมและทำแต่ความดีตั้งนี้จึงพากันเข้าไปหาภิกษุทั้งหลายแล้วขอบรรพชาอุปสมบท

๑๑) วิเคราะห์มารดาบิดาไม่อนุญาตเป็นอันตรายธรรมในการอุปสมบทบรรพชาพระราหุลเป็นสามเณรที่ถือได้ว่าเป็นสามเณรองค์แรกในพระพุทธศาสนาเมื่อพระเจ้าสุทโธทนะผู้เป็นปู่ทรราชวาทจึงขอร้องต่อองค์พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าว่าขออย่าได้ให้ทรงอุปสมบทใครหากพ่อแม่หรือบุพการีผู้นั้นไม่ได้อนุญาตหากอายุยังครบ ๒๐ ปีสิ่งนี้จึงเป็นกฎและธรรมเนียมการปฏิบัติของพระสงฆ์เรื่อยมา

๑๒) วิเคราะห์อายุไม่ครบ ๒๐ บริบูรณ์เป็นอันตรายธรรมในการอุปสมบทแล้วต่อมาพระพุทธองค์ทรงบัญญัติเป็นพระวินัยในเวลาต่อรวมถึงการอุปสมบทเป็นพระภิกษุด้วยต้องมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์จึงจะอุปสมบทได้เพราะเด็ก ๑๗ คนขออนุญาตมารดาบิดาอุปสมบทถึงเวลากลางคืนลุกขึ้นร้องไห้ขออาหารพระผู้มีพระภาคทรงทราบจึงทรงบัญญัติพระวินัยห้ามอุปสมบทให้คนมีอายุไม่ถึง ๒๐ ปีให้บวชทรงปรับเป็นปาจิตตีย์คือที่มาของห้ามอุปสมบทผู้มีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปี

๑๓) วิเคราะห์การไม่มีบาตรและจีวรเป็นอันตรายธรรมในการอุปสมบทที่ยอมรับบิณฑบาตเหมือนพวกเดียรถีย์ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลายกุลบุตรไม่มีบาตรภิกษุไม่พึงอุปสมบทให้ภิกษुरुูปใดอุปสมบทให้ต้องอาบัติทุกกฏ

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการทำวิจัยศึกษาวิเคราะห์เหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตรายิทธิธรรมเป็นวิธีการที่มีความสำคัญควรนำเหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทไปประยุกต์ใช้ในการสอนในยุคปัจจุบันอย่างเป็นระบบมากขึ้นให้บุคคลที่ต้องจะบรรพชาและอุปสมบทรู้จุดมุ่งหมายที่แท้จริงในการอุปสมบทเป้าหมายของการอุปสมบทและเพื่อศึกษาเล่าเรียนเป้าหมายอีกอย่างหนึ่งก็คืออุปสมบทมาเพื่อศึกษาเล่าเรียนการศึกษาเล่าเรียนหมายถึงการศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เราเรียกกันว่าพระธรรมวินัยเรียกว่าพระธรรมอุปสมบทมาเพื่อเรียนรู้ธรรมะธรรมะในที่นี้ก็คือคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วก็ทรงแนะนำสั่งสอนผู้คนในยุคของพระองค์แล้วได้รับผลแห่งความรู้ความเข้าใจที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนแล้วนำมาไปประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้องดังนั้นผู้ที่มาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาต้องศึกษาว่ามีคุณสมบัติตามพระวินัยหรือไม่ต้องศึกษาดังนี้

- ๑) ศึกษาการอุปสมบทในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒) ศึกษาการอุปสมบทตามหลักอันตรายิทธิธรรมในคัมภีร์พระศาสนาเถรวาท
- ๓) ศึกษาเหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตรายิทธิธรรม

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาการนำเหตุที่เป็นอันตรายในการอุปสมบทตามหลักอันตรายิทธิธรรมลองใช้ในการจัดด้านเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านการอุปสมบทว่ามีผลต่อประชาชนและคนในยุคใหม่ในปัจจุบันเป็นอย่างไรบ้าง

๒) ควรศึกษากระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากอุปสมบทในสังคมปัจจุบันว่าการอุปสมบทในทุกวันนี้จุดมุ่งหมายในการอุปสมบทนั้นเพื่ออะไรควรมีการเรียนรู้มากกว่านี้จากเจ้าอาวาสและอุปชฌาย์ในการประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้สำหรับผู้จะบรรพชาและอุปสมบทในโลกยุคปัจจุบันให้มากขึ้นกว่านี้

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. พฤติกรรมการบวชของคนไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

บรรพต วีระชัย. สังคมวิทยามนุษย์วิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.

รัชนีกร เศรษฐ์. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๒๓.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). สอนนาค สอนทิต ชีวิตพระ ชีวิตชาวพุทธ.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๒.

แสวง อุดมศรี. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระธรรมวโรดม (บุญมา ป.ธ.๙). คู่มือพระอุปัชฌาย์. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร:

สหายพัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๐.

สมเด็จพระวันรัต (เขมจารีเถระ). คู่มือบวชนาค. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๒๕๔๑.

สุนทรียา สุนทรวิภาค. การศึกษาความสำคัญของการบวชในพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๙.

พะเยาว์ ศรีหงส์. เมืองแห่งผ้ากาสาพัศตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา ๒๕๒๐.

ลาวดี เขียวชม. วิทยาศาสตร์ชีวภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อินเตอร์พรีนประเทศไทยจำกัด

๒๕๕๕.

พระพิมพ์ธรรม ราชบัณฑิต. ตำนานพญานาค. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวยจำกัด ๒๕๔๗.

นพ.สุรเกียรติ์ อชานานภาพ. ตำราการตรวจรักษาโรคโรคเรื้อน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คอม

ฟอร์ม ๒๕๕๙.

(๒) วิทยานิพนธ์:

พระทอง ธมมิโก (ปานทอง). “ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบวชในสังคมไทยในปัจจุบัน”. วิทยานิพนธ์

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒๕๔๘.

- พระใบฎีกาอินถนอม มหาวิโร (ศรีหาคา). “ศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท”,
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓),
- พระวีรชน อุตตโร (ชัชวาล). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การบริโภคปัจจัย๔เพื่อสนับสนุนการบรรลุนิพพาน
 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระสุทัศน์ สีสวัสดิ์ (อัญชะโล). “ศึกษาการใช้จีวรในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธ
 ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
 ๒๕๕๓.
- อัมพร จันทน์ตัน. “ศึกษาการปฏิบัติถูกต้องกับการบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาท” .**วิทยานิพนธ์
 วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

(๓) วารสาร:

- สุลาวดี เขียวชม. “อาการของโรงผี”. **วิทยาศาสตร์ชีวภาพ**. ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๓๓ (มกราคม ๒๕๕๔)
 : ๑๖ - ๑๙.
- แพทย์หญิง สลิล ศิริอุดมภาส. “การรักษาโรคผิวหนัง”. **วิทยาศาสตร์ชีวภาพ**. ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๓๓
 (มกราคม ๒๕๕๔): ๔๖ - ๔๙.
- สุนิรัตน์ วัฒนวิบูล. “อาการของโรคหลอดลมพอง”. **นิตยสารหมอชาวบ้าน**. ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๒๘๗
 (มีนาคม ๒๕๕๖): ๒๙.
- สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล. “การกั๊ยืมเงิน”. **นิตยสารหมอชาวบ้าน**. ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๕๕
 (มีนาคม ๒๕๕๗): ๑๐ - ๑๔.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระอดุลย์ รตนปญฺโณ นามสกุล โชคดี
- ว/ด/ป เกิด : ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๒.
- สถานที่เกิด : ๗ หมู่ ๒ ตำบลบางพลับ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
- การศึกษา :
 : นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนคณะเขตลาดกระบัง
 พ.ศ. ๒๕๕๓.
 : หลักสูตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.)
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
 พ.ศ. ๒๕๕๖.
 : ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
 พ.ศ. ๒๕๕๙.
 : ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
 พ.ศ. ๒๕๖๑.
- ประสบการณ์การทำงาน : พระครูสอนศีลธรรม
- อุปสมบท : เมื่อ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๒.
- หน้าที่ : พระครูสอนปริยัติธรรมแผนกธรรม
- สังกัด : วัดอุทัยธรรมมาราม แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
- ปีที่เข้าศึกษา : ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ๒๕๖๑.
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดกำแพง ซอยเจริญสุขนิทวงศ์ ๑๓ แขวงบางแกว เขตภาษีเจริญ
 กรุงเทพมหานคร
- เบอร์โทร : ๐๘๔ ๗๒๘ ๕๗๕๙

